
LATVIJAS
SARKANĀ
GRĀMATA

Sējuma galvenais redaktors: Dr. biol. Viesturs Ķerus[1]

Redaktori: Jēkabs Dzenis[2], Dr. biol. Gunta Čekstere-Muižniece[3]

Teksta autori: Viesturs Ķerus (2., 3. nodaļa), Andris Avotiņš[1, 4] (2., 3. nod.), Ainārs Auniņš[1, 4] (3. nod.), Antra Stīpniece[1, 3] (3. nod.), Jēkabs Dzenis (1., 2. nod.), Gunta Čekstere-Muižniece (1. nod.), Dmitrijs Teļnovs[3] (1. nod.)

Sugu aprakstu zinātniskā recenzente: Ieva Mārdega[1]

Latviešu valodas redaktore: Vija Znotiņa[2]

Latviešu un angļu valodas korektūra: SIA "Skrivanek Baltic" un Rob Sikorski[5]

Tulkojumi angļu valodā: Ilgonis Krištopāns[5]

Vāka un maketa dizains: Kristīna Bondare[2], Jēkabs Dzenis

Ilustrācijas: Kristīna Bondare

Kartes: Jānis Ukass[2]

Makets: Kristīna Bondare, Daiga Segliņa[2], Zane Rubene[2]

Grāmatas izstrādes tehniskie asistenti: Kristīne Kenigsvalde[3], Anete Dzērve[2], Madara Katrīna Eihe[3]

[1] – Latvijas Ornitoloģijas biedrība; [2] – Dabas aizsardzības pārvalde; [3] – Latvijas Universitātes MDZF Bioloģijas institūts; [4] – Latvijas Universitātes MDZF Ekoloģijas katedra; [5] – SIA "Skrivanek Baltic"

Citēšanas piemēri:

sējumam – Ķerus, V. (red.) 2025. Latvijas Sarkanā grāmata. 6. sējums. Putni. Dabas aizsardzības pārvalde, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Latvijas Universitātes MDZF Bioloģijas institūts, Sigulda, 399 lpp.

nodaļai – Ķerus, V., Avotiņš, A., Dzenis, J. 2025. 2. nodaļa. Ievads – Putni. Grām.: Ķerus, V. (red.) Latvijas Sarkanā grāmata. 6. sējums. Putni. Dabas aizsardzības pārvalde, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Latvijas Universitātes MDZF Bioloģijas institūts, Sigulda, 37–52.

sugas aprakstam – Ķerus, V., Avotiņš, A. 2025. Grīšļu ķauķis *Acrocephalus paludicola* (Vieillot, 1817). Grām.: Ķerus, V. (red.) Latvijas Sarkanā grāmata. 6. sējums. Putni. Dabas aizsardzības pārvalde, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Latvijas Universitātes MDZF Bioloģijas institūts, Sigulda, 68–69.

visam izdevumam – Čekstere-Muižniece, G., Dzenis, J. (red.). 2025. Latvijas Sarkanā grāmata, 1.–6. sējums. Dabas aizsardzības pārvalde, Latvijas Universitātes MDZF Bioloģijas institūts, Sigulda.

Izdevēji: Dabas aizsardzības pārvalde, Latvijas Ornitoloģijas biedrība un Latvijas Universitātes MDZF Bioloģijas institūts. Grāmatas izdošana apstiprināta saskaņā ar 2025. gada 4. decembra LU Medicīnas un dzīvības zinātņu fakultātes Domes lēmumu Nr. 23-4/212.

Iespiests: SIA "Jelgavas tipogrāfija" uz FSC sertificēta papīra (vāks – Geltex Escarlata SEDA 115 g/m^2, priekšlapas – Geltex Escarlata LS 115 g/m^2, iekšlapas – Arctic Volume white, 100 g/m^2)

FSC JAUKTS Papīrs | Atbalstām atbildīgu mežkopību FSC® C008322 www.fsc.org

Grāmatas elektroniskā versija pieejama: www.sarkanagramata.lu.lv un www.daba.gov.lv

© Dabas aizsardzības pārvalde, 2025
© Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 2025
© LU MDZF Bioloģijas institūts, 2025
© Fotogrāfiju un attēlu autori, 2025 (fotogrāfiju un attēlu pārpublicēšana nav atļauta bez to autoru piekrišanas)
© Teksta autori, 2025

ISBN 978-9934-657-02-3

LIFE FOR SPECIES

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Dabas aizsardzības pārvalde

DAUGAVPILS UNIVERSITĀTE

LATVIJAS ORNITOLOĢIJAS BIEDRĪBA

Projekts "Apdraudētas sugas Latvijā: uzlabotas zināšanas un kapacitāte, informācijas aprite un izpratne" (Nr. LIFE19 GIE/LV/000857) jeb projekts LIFE FOR SPECIES ir īstenots ar Eiropas Komisijas LIFE programmas, Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas un projekta partneru finansiālu atbalstu. Šis materiāls satur tikai projekta LIFE FOR SPECIES īstenotāju viedokli. Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra un Eiropas Komisija nav atbildīgas par šeit sniegto informāciju un tās iespējamo izmantojumu.

Latvijas Sarkanā grāmata

6. sējums

PUTNI

2025

Priekšvārds

Ilona Mendziņa
Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija
Dabas aizsardzības departamenta direktora vietniece, Eiropas Savienības LIFE programmas nacionālais kontaktpunkts

Sugu LIFE jeb projekts LIFE FOR SPECIES, ko īstenoja Latvijas Universitāte sadarbībā ar partneriem – Dabas aizsardzības pārvaldi, Daugavpils Universitāti un Latvijas Ornitoloģijas biedrību –, ir daļa plašā dabas aizsardzības iniciatīvu kopuma, kas 2015.–2025. gadā Latvijā tika īstenots ar Eiropas Savienības (ES) un valsts budžeta finansējuma atbalstu. Ar ES struktūrfondu atbalstu tika veikta *Dabas skaitīšana* – nozīmīgs darbs, lai apzinātu Eiropas Savienības nozīmes sauszemes biotopu izplatību un kvalitāti. Savukārt ES LIFE programma atbalstīja gan *Sugu LIFE* projektu, gan jūras sugu un biotopu izpēti, kas tika īstenota Dabas aizsardzības pārvaldes vadībā.

Sugu izzušanas riska izvērtējums tika veikts, pamatojoties uz Starptautiskās Dabas un dabas resursu aizsardzības savienības (IUCN) izstrādātajiem kritērijiem. Tas nodrošina, ka Latvijas dati ir salīdzināmi ar citu valstu vērtējumiem. Sarkanajā grāmatā iekļautā informācija ir zinātniski pamatota un sniedz ieskatu sugu ekoloģijā un sastopamībā, identificē apdraudējuma faktorus un nosaka nepieciešamos aizsardzības pasākumus.

Iepriekšējais Sarkanās grāmatas izdevums tika publicēts pirms Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā 2004. gadā – laikā pirms būtiskām normatīvo aktu pārmaiņām un pirms ES struktūrfondu atbalstītas saimnieciskās darbības intensificēšanās. Atjaunotais sugu izvērtējums ir skaidrs gan ārējo apstākļu radītu izmaiņu, gan mūsu rīcības, bezdarbības, panākumu un neveiksmju apliecinājums. Tā, piemēram, iepriekšējā Sarkanās grāmatas izdevumā lidvāvere tika novērtēta kā apdraudēta suga, jaunākajā vērtējumā – kā reģionāli izzudusi suga. Jaunajā apdraudēto sugu sarakstā iekļautas arī iepriekš samērā plaši izplatītas zivju sugas (lasis, lucītis). Savukārt iepriekš kā apdraudēti novērtētie pelēkais ronis un ūdrs tagad novērtēti kā neapdraudētas sugas. Ne visas grāmatā minētās sugas ir jāiekļauj īpaši aizsargājamo sugu sarakstos, taču katra no tām vēsta par vietējām vai globālām, tostarp cilvēku izraisītām, izmaiņām dabā.

Šis izdevums nāk klajā brīdī, kad tiek uzsākts darbs pie jauniem nacionālās attīstības plānošanas dokumentiem, kas noteiks sabiedrības un saimnieciskās darbības virzienus nākamajiem 5–10 gadiem. Izmantojot Sarkanās grāmatas sugu sarakstus, mēs laikus varam novērtēt plānoto darbību ietekmi uz apdraudētajām sugām un rast labākus risinājumus cilvēku saimnieciskās darbības ietekmes uz vidi mazināšanai. Bet ne mazāk svarīgi – Sarkanā grāmata kalpos par būtisku un nozīmīgu informācijas avotu skolēniem un studentiem, dabas aizsardzības aktīvistiem un visiem interesentiem.

Liels paldies visiem Sarkanās grāmatas tapšanā iesaistītajiem zinātniekiem un ekspertiem! Paldies visiem *Sugu LIFE* projekta īstenošanā iesaistītajiem!

Redaktoru priekšvārds

Gunta Čekstere-Muižniece
Latvijas Universitātes MDZF Bioloģijas institūts, projekta LIFE FOR SPECIES vadītāja
Jēkabs Dzenis
Dabas aizsardzības pārvalde, projekta LIFE FOR SPECIES koordinators

Bioloģiskā daudzveidība ir viens no dzīvības pamatelementiem uz Zemes, kas nodrošina ekosistēmu stabilitāti un cilvēces labklājību. Katrs dzīvais organisms – no mikroskopiskām sūnām un sēnēm līdz majestātiskiem zīdītājiem – ir daļa sarežģītas ekoloģiskās sistēmas, kurā katrai sugai ir sava funkcija un nozīme. Biologs Edvards O. Vilsons ir uzsvēris: *"Katra suga ir meistardarbs, kas radīts ar īpašu rūpību un ģenialitāti."* Šī atziņa ir arī Latvijas Sarkanās grāmatas (LSG) pašreizējā jeb 3. izdevuma pamatā – apzināt, novērtēt un saglabāt Latvijas bioloģiskās daudzveidības vērtības – dabas "zaļos dārgumus".

LSG ir zinātnisks reģistrs un datu krātuve, kurā ir apkopota informācija par Latvijā izzudušām, apdraudētām un retām sugām. Tā kalpo ne tikai kā pētniecības instruments, bet arī kā būtisks resurss dabas aizsardzības plānošanā, politikas veidošanā un sabiedrības izglītošanā par bioloģiskās daudzveidības nozīmi.

Šis izdevums tapis Eiropas Savienības (ES) LIFE programmas projekta LIFE FOR SPECIES ietvaros un ir līdz šim visaptverošākais. Sešos sējumos aprakstīti **1069 taksoni** (sugas, pasugas utt.), sākot no reģionāli izzudušiem līdz tādiem, par kuriem trūkst pietiekamas informācijas objektīvai to stāvokļa novērtēšanai. Tas ir ievērojams progress, salīdzinot ar LSG 2. izdevumu, kas tika publicēts pirms vairāk nekā 20 gadiem un iekļāva **681 sugu**. Pirmo reizi LSG ir iekļautas arī sūnu, gļotsēņu un mieturaļģu grupas, un arī pārējās grupās **45%** šajā izdevumā iekļauto sugu LSG kontekstā ir jaunas – tās nebija minētas iepriekšējā LSG izdevumā. Šie rādītāji atspoguļo arī pētniecības attīstību, datu pieejamības uzlabošanos un pieaugošo interesi par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Latvijā sastopamo sugu kopskaits LSG pārstāvētajās grupās tiek lēsts ap 26 000, savukārt LSG 3. izdevuma izstrādē izvērtēti **1624** taksoni un putnu populācijas. Lai gan tas veido mazāk nekā 7% kopējā sugu skaita, izvērtēšanā tika iekļautas galvenokārt īpaši aizsargājamo sugu sarakstā esošās, LSG 2. izdevumā minētās, kā arī citas Latvijā potenciāli retas vai apdraudētas sugas.

Lai arī tieša salīdzināšana starp LSG izdevumiem nav pilnībā objektīva metodoloģisko atšķirību dēļ, pozitīvi vērtējams tas, ka **76 jeb 13%** sugu, kuras LSG 2. izdevumā bija iekļautas 1.–3. kategorijā, saskaņā ar IUCN (Starptautiskās Dabas un dabas resursu aizsardzības savienības) metodiku šobrīd nav apdraudētas. Šajā grupā ir iekļauts, piemēram, sams *Silurus glanis*, pelēkais ronis *Halichoerus grypus* un zivju dzenītis *Alcedo atthis.* Tāpat **17 sugas**, kas iepriekš tika uzskatītas par izzudušām, pēdējās desmitgadēs ir atkārtoti konstatētas Latvijā, tostarp milzu skropstzvaigzne *Geastrum melanocephalum*, garlapu cefalantēra *Cephalanthera longifolia* un skujkoku dižkoksngrauzis *Tragosoma depsarium*.

2021.–2023. gadā sugu izvērtēšana bija daudzposmu process, kurā piedalījās vairāk nekā **55 sugu eksperti** no Latvijas un Igaunijas. Darbā iesaistījās četras projekta LIFE FOR SPECIES partnerorganizācijas – Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, Dabas aizsardzības pārvalde, Daugavpils Universitāte un Latvijas Ornitoloģijas biedrība, kā arī vairāku citu institūciju un brīvprātīgie eksperti. Sugu vērtējumus recenzēja un apspriedēs piedalījās **37 ārvalstu eksperti** no astoņām Eiropas valstīm, pārstāvot 14 zinātniskās, vides aizsardzības u. c. institūcijas. Tika rīkotas gan ekspertu sanāksmes, gan publiskas diskusijas, kurās varēja iesaistīties arī plašāka sabiedrība. Savukārt šajā izdevumā iekļautos sugu aprakstus recenzēja 15 attiecīgo sugu grupu zinātnieki un eksperti no Latvijas.

Grāmatas tapšanā piedalījās dažādu paaudžu pētnieki – gan tie, kuri strādāja pie LSG 2. izdevuma, gan jaunie speciālisti, kuri sugu pētniecību uzsākuši pēdējā desmitgadē. Savā pieredzē dalījās arī vairāki LSG 1. izdevuma veidotāji. Šī sadarbība apliecina pētniecības pēctecību un uzsver, ka bioloģiskās daudzveidības saglabāšana ir ilgtermiņa process, kurā nepieciešama gan pieredze, gan jaunas zinātniskas pieejas.

Šī izdevuma izstrādē izmantotā IUCN metodika ir pasaulē atzīts standarts sugu izzušanas riska novērtēšanai, kas nodrošina datu salīdzināmību gan nacionālā, gan starptautiskā mērogā. Līdz ar to LSG 3. izdevums sniedz nozīmīgu ieguldījumu arī Eiropas mēroga sugu pētniecības un aizsardzības novērtējumos. Latvija līdz šim bija viena no pēdējām ES dalībvalstīm, kur šāda apjoma sugu izvērtēšana saskaņā ar IUCN metodiku vēl nebija veikta. Šobrīd šis uzdevums ir īstenots, un iegūtie rezultāti jau tiek izmantoti dabas aizsardzības plānošanā, zinātniskajos pētījumos, izglītībā un praktiskajā biotopu apsaimniekošanā.

Ir būtiski turpināt darbu pie sugu aizsardzības, īpašu uzmanību veltot šajā izdevumā norādīto draudu mazināšanai, – aizsargājot sugu populācijas un atradnes, apsaimniekojot un atjaunojot dzīvotnes atbilstoši ekoloģiskajām prasībām, kā arī īstenojot citus nepieciešamos aizsardzības pasākumus. Domājot par nākamo LSG izdevumu, ir jāpilnveido datu pieejamība un kvalitāte, lai nodrošinātu vēl ātrāku, precīzāku un visaptverošāku sugu izzušanas riska novērtēšanu. Ņemot vērā klimata pārmaiņu un mūsu saimniecisko un citu darbību straujo un pieaugošo ietekmi, nākamajam visaptverošajam sugu izzušanas riska vērtējumam būtu jānotiek ievērojami agrāk nekā pēc divām desmitgadēm.

2025. gads ir simbolisks – aprit **500 gadi**, kopš iespiesta pirmā grāmata latviešu valodā un **40 gadi** kopš iznāca LSG 1. izdevums. LSG ir ne tikai nozīmīgs zinātnisks darbs un liecība par mūsu šī laika zināšanām par dzīvo dabu, bet tā arī veicina sabiedrības izpratni un attieksmi pret bioloģisko daudzveidību, ietekmējot arī sabiedrisko domu un kultūru.

Lai šī grāmata kalpo kā iedvesmas avots, zināšanu krātuve un praktisks rīks ikvienam – pētniekam, skolotājam, skolēnam, studentam, dabas mīļotājam, zemes īpašniekam un apsaimniekotājam, dabas aizsardzībā iesaistītajam un politikas veidotājam! Tikai kopīgiem spēkiem ir iespējams saglabāt Latvijas unikālo un daudzveidīgo dzīvo dabu.

Pateicības

Latvijas Sarkanās grāmatas 6. sējuma izveidē vislielākā pateicība ir visiem darba procesā iesaistītajiem sugu ekspertiem – izzušanas riska vērtētājiem un aprakstu autoriem: Aināram Auniņam, Antrai Stīpniecei un Andrim Avotiņam.

Esam pateicīgi arī visiem tiem, kuri dalījās sugu izplatības datos un informācijā, jo īpaši putnu monitoringu programmu dalībniekiem, portāla "Dabasdati.lv" lietotājiem un Latvijas Gredzenošanas centram (LU MDZF Bioloģijas institūts), un sniedza komentārus sugu izzušanas riska vērtējumu pilnveidei, tostarp, bet ne tikai – Mārtiņam Kalniņam, Gaidim Grandānam, Uģim Bergmanim, Jānim Ķuzem, Aigaram Kalvānam, Otaram Opermanim, Oskaram Keišam, Mārim Strazdam.

Paldies par sniegtajiem ieteikumiem attiecībā uz izzušanas riska vērtējumiem recenzentiem no Lietuvas Dabas izpētes centra – Ph. D. Mindaugam Daģim *(Mindaugas Dagys)* –, Zviedrijas Lauksaimniecības zinātņu universitātes – Mīkaelam Svensonam *(Mikael Svensson)* – un Vesterbotenas lēnes administratīvās padomes – Jūnasam Grānam *(Jonas Grahn)*.

Liels paldies šī grāmatas sējuma sugu aprakstu recenzentei – Ievai Mārdegai.

Grāmatas izstrāde nebūtu iespējama arī bez dažādiem sugu izplatības telpisko datu apstrādes un karšu veidošanas risinājumiem, ar ko dažādos darba posmos palīdzējuši ĢIS speciālisti Viktors Lipskis (†), Edijs Haberkorns, Mārtiņš Ērglis, Brita Laura Ābelkoka un Liene Zilvere.

Visu grāmatas veidotāju vārdā izsakām visdziļāko pateicību ikvienam, kurš ir piedalījies šīs grāmatas tapšanā, tostarp, bet ne tikai, Daigai Segliņai, Zanei Rubenei, Ievai Lazdiņai, Ilzei Reinikai, Ivonnai Kalniņai, Ingai Strautmanei, Evijai Zubovai, Laurai Āboliņai, Jānim Vēberam, Līgai Jankevicai, Leili Kerimovai. Pateicamies arī Latviešu valodas aģentūrai par ieteikumiem un materiāliem, kas palīdzēja uzlabot grāmatas manuskriptu.

Liela pateicība visiem sugu un biotopu fotoattēlu autoriem, kuri atļāva izmantot savus esošos fotoattēlus LSG 6. sējuma veidošanai, bet jo īpaši tiem, kuri speciāli devās dabā trūkstošo fotoattēlu ieguvei.

Projekts LIFE FOR SPECIES ir īstenots un Latvijas Sarkanās grāmatas 3. izdevums ir izstrādāts ar Eiropas Komisijas LIFE programmas, Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas un projekta partneru finansiālu atbalstu.

Saturs

Grāmatā lietotie saīsinājumi 13
Grāmatā iekļauto sugu aprakstu uzbūve (Jēkabs Dzenis, Viesturs Ķerus, Gunta Čekstere-Muižniece) 14
Summary of the Red Data Book of Latvia (Gunta Čekstere-Muižniece, Jēkabs Dzenis) 17

1. nodaļa. Ievads 19
1.1. Sarkanās grāmatas vēsture pasaulē un Latvijā (Jēkabs Dzenis, Gunta Čekstere-Muižniece) 20
1.2. Sarkanās grāmatas nozīme dabas aizsardzībā (Jēkabs Dzenis) 24
1.3. Sugu juridiskā aizsardzība Latvijā (Jēkabs Dzenis) 25
1.4. Sugu izzušanas riska vērtēšana, veidojot Latvijas Sarkanās grāmatas 3. izdevumu (Gunta Čekstere-Muižniece, Jēkabs Dzenis, Dmitrijs Teļnovs) 28
1.5. Sugu izzušanas riska vērtēšanas rezultātu pārskats (Gunta Čekstere-Muižniece, Jēkabs Dzenis) 32

2. nodaļa. PUTNI – ievads 37
2.1. Putnu sugu izzušanas riska vērtēšanas metodika (Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš) 38
2.2. Latvijas putnu fauna un to ietekmējošie faktori (Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš) 40
2.3. Putnu sugu izzušanas riska novērtējuma kopsavilkums (Viesturs Ķerus) 43
2.4. Putnu sugu juridiskā aizsardzība Latvijā (Jēkabs Dzenis, Viesturs Ķerus) 51

3. nodaļa. PUTNI – sugu apraksti (Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš, Antra Stīpniece) 53

RE – reģionāli izzudušās sugas 53
Baltacis *Aythya nyroca* (Güldenstädt, 1770) 54
Brūnkakla gārgale *Gavia stellata* (Pontoppidan, 1763) 56
Parastais šņibītis *Calidris alpina* (Linnaeus, 1758) 58
Terekija *Xenus cinereus* (Güldenstädt, 1775) 60
Vidējais ērglis *Clanga clanga* (Pallas, 1811) 62
Lielais piekūns *Falco peregrinus* Tunstall, 1771 64
Melnpieres čakste *Lanius minor* Gmelin, 1788 66
Grīšļu ķauķis *Acrocephalus paludicola* (Vieillot, 1817) 68

CR – kritiski apdraudētās sugas 71
Baltirbe *Lagopus lagopus* (Linnaeus, 1758) 72
Stellera pūkpīle *Polysticta stelleri* (Pallas, 1769) 74
Garknābja gaura *Mergus serrator* Linnaeus, 1758 76
Lielgalvis *Netta rufina* (Pallas, 1773) 79
Brūnkaklis *Aythya ferina* (Linnaeus, 1758) 81
Ķerra *Aythya marila* (Linnaeus, 1761) 84
Platknābis *Spatula clypeata* (Linnaeus, 1758) 87
Baltvēderis *Mareca penelope* (Linnaeus, 1758) 90
Garkaklis *Anas acuta* Linnaeus, 1758 93
Ragainais dūkuris *Podiceps auritus* (Linnaeus, 1758) 96
Melnkakla dūkuris *Podiceps nigricollis* Brehm, 1831 99
Melnkakla gārgale *Gavia arctica* (Linnaeus, 1758) 101
Melnais stārķis *Ciconia nigra* (Linnaeus, 1758) 104
Melnā puskuitala *Limosa limosa* (Linnaeus, 1758) 107
Gugatnis *Calidris pugnax* (Linnaeus, 1758) 110
Mazais ķīris *Hydrocoloeus minutus* Pallas, 1776 113
Mazais zīriņš *Sternula albifrons* (Pallas, 1764) 116
Plīvurpūce *Tyto alba* (Scopoli, 1769) 118
Mājas apogs *Athene noctua* (Scopoli, 1769) 120

Purva pūce *Asio flammeus* (Pontoppidan, 1763) 122
Ūpis *Bubo bubo* (Linnaeus, 1758) 124
Čūskērglis *Circaetus gallicus* (Gmelin, 1788) 127
Klinšu ērglis *Aquila chrysaetos* (Linnaeus, 1758) 130
Lauku lija *Circus cyaneus* (Linnaeus, 1766) 132
Vistu vanags *Accipiter gentilis* (Linnaeus, 1758) 134
Zaļā vārna *Coracias garrulus* Linnaeus, 1758 137
Zaļā dzilna *Picus viridis* Linnaeus, 1758 140
Purva piekūns *Falco columbarius* Linnaeus, 1758 142
Cekulainais cīrulis *Galerida cristata* (Linnaeus, 1758) 144
Ūdensstrazds *Cinclus cinclus* (Linnaeus, 1758) 146
Stepes čipste *Anthus campestris* (Linnaeus, 1758) 148

EN – stipri apdraudētās sugas 151
Mežirbe *Tetrastes bonasia* (Linnaeus, 1758) 152
Mednis *Tetrao urogallus* Linnaeus, 1758 155
Cekulpīle *Aythya fuligula* (Linnaeus, 1758) 158
Prīkšķe *Spatula querquedula* (Linnaeus, 1758) 161
Pelēkvaigu dūkuris *Podiceps grisegena* (Boddaert, 1783) 164
Zivju gārnis *Ardea cinerea* Linnaeus, 1758 166
Jūraszagata *Haematopus ostralegus* Linnaeus, 1758 168
Smilšu tārtiņš *Charadrius hiaticula* Linnaeus, 1758 171
Vistilbe *Lymnocryptes minimus* (Brünnich, 1764) 173
Tumšā tilbīte *Tringa erythropus* (Pallas, 1764) 175
Lielā tilbīte *Tringa nebularia* (Gunnerus, 1767) 177
Pļavu tilbīte *Tringa totanus* (Linnaeus, 1758) 179
Dīķu tilbīte *Tringa stagnatilis* (Bechstein, 1803) 181
Melnspārnu kaija *Larus marinus* Linnaeus, 1758 183
Baltvaigu zīriņš *Chlidonias hybrida* (Pallas, 1811) 185
Jūras zīriņš *Sterna paradisaea* Pontoppidan, 1763 187
Melnais alks *Cepphus grylle* (Linnaeus, 1758) 190
Bikšainais apogs *Aegolius funereus* (Linnaeus, 1758) 192
Ausainā pūce *Asio otus* (Linnaeus, 1758) 195
Stepes lija *Circus macrourus* (Gmelin, 1770) 198
Sarkanā klija *Milvus milvus* (Linnaeus, 1758) 200
Melnā klija *Milvus migrans* (Boddaert, 1783) 202
Bikšainais klijāns *Buteo lagopus* (Pontoppidan, 1763) 204
Peļu klijāns *Buteo buteo* (Linnaeus, 1758) 206
Bišu dzenis *Merops apiaster* Linnaeus, 1758 208
Tītiņš *Jynx torquilla* Linnaeus, 1758 210
Trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus* (Linnaeus, 1758) 212
Plukšķis *Turdus iliacus* Linnaeus, 1766 215
Tumšā čakstīte *Saxicola torquatus* (Linnaeus, 1766) 217
Dzeltenā cielava *Motacilla flava* Linnaeus, 1758 219
Pelēkā cielava *Motacilla cinerea* Tunstall, 1771 221
Priežu krustknābis *Loxia pytyopsittacus* Borkhausen, 1793 223
Lielā stērste *Emberiza calandra* Linnaeus, 1758 225

VU – jutīgās sugas 227
Paipala *Coturnix coturnix* (Linnaeus, 1758) 228
Rubenis *Lyrurus tetrix* (Linnaeus, 1758) 230
Mazā gaura *Mergellus albellus* (Linnaeus, 1758) 233
Mazais dūkuris *Tachybaptus ruficollis* (Pallas, 1764) 235
Parastā ūbele *Streptopelia turtur* (Linnaeus, 1758) 237

Gredzenūbele *Streptopelia decaocto* (Frivaldszky, 1838) 239
Grieze *Crex crex* (Linnaeus, 1758) 241
Mazais ormanītis *Zapornia parva* (Scopoli, 1769) 244
Mazais dumpis *Ixobrychus minutus* (Linnaeus, 1766) 246
Upes tārtiņš *Charadrius dubius* Scopoli, 1786 248
Ķīvīte *Vanellus vanellus* (Linnaeus, 1758) 250
Lietuvainis *Numenius phaeopus* (Linnaeus, 1758) 253
Kuitala *Numenius arquata* (Linnaeus, 1758) 255
Sarkanā puskuitala *Limosa lapponica* (Linnaeus, 1758) 258
Līkšņibītis *Calidris ferruginea* (Pontoppidan, 1763) 260
Gaišais šņibītis *Calidris alba* (Pallas, 1764) 262
Ķikuts *Gallinago media* (Latham, 1787) 264
Purva tilbīte *Tringa glareola* Linnaeus, 1758 267
Lielais ķīris *Larus ridibundus* Linnaeus, 1766 269
Baltspārnu zīriņš *Chlidonias leucopterus* (Temminck, 1815) 272
Upes zīriņš *Sterna hirundo* Linnaeus, 1758 274
Apodziņš *Glaucidium passerinum* (Linnaeus, 1758) 277
Ķīķis *Pernis apivorus* (Linnaeus, 1758) 280
Niedru lija *Circus aeruginosus* (Linnaeus, 1758) 282
Pļavu lija *Circus pygargus* (Linnaeus, 1758) 285
Jūras ērglis *Haliaeetus albicilla* (Linnaeus, 1758) 287
Mazais dzenis *Dryobates minor* (Linnaeus, 1758) 290
Lauku piekūns *Falco tinnunculus* Linnaeus, 1758 293
Kukaiņu piekūns *Falco vespertinus* Linnaeus, 1766 295
Brūnā čakste *Lanius collurio* Linnaeus, 1758 297
Purva zīlīte *Poecile palustris* (Linnaeus, 1758) 299
Pelēkā zīlīte *Poecile montanus* (Conrad von Baldenstein, 1827) 301
Upes ķauķis *Locustella fluviatilis* (Wolf, 1810) 303
Kārklu ķauķis *Locustella naevia* (Boddaert, 1783) 305
Svirlītis *Phylloscopus sibilatrix* (Bechstein, 1793) 307
Lakstīgala *Luscinia luscinia* (Linnaeus, 1758) 309
Lukstu čakstīte *Saxicola rubetra* (Linnaeus, 1758) 311
Citroncielava *Motacilla citreola* Pallas, 1776 313
Dārza stērste *Emberiza hortulana* Linnaeus, 1758 315
Mazais gulbis *Cygnus columbianus* (Ord, 1815) 317

NT – gandrīz apdraudētās sugas 319
Ziemeļu gulbis *Cygnus cygnus* (Linnaeus, 1758) 320
Melngalvas zoss *Branta bernicla* (Linnaeus, 1758) 323
Meža zoss *Anser anser* (Linnaeus, 1758) 325
Gaigala *Bucephala clangula* (Linnaeus, 1758) 327
Sāmsalas dižpīle *Tadorna tadorna* (Linnaeus, 1758) 330
Pelēkā pīle *Mareca strepera* (Linnaeus, 1758) 332
Cekuldūkuris *Podiceps cristatus* (Linnaeus, 1758) 335
Lielais dumpis *Botaurus stellaris* (Linnaeus, 1758) 337
Dzeltenais tārtiņš *Pluvialis apricaria* (Linnaeus, 1758) 339
Kajaks *Larus canus* Linnaeus, 1758 341
Lielais zīriņš *Hydroprogne caspia* (Pallas, 1770) 343
Zivjērglis *Pandion haliaetus* (Linnaeus, 1758) 345
Pupuķis *Upupa epops* Linnaeus, 1758 348
Vālodze *Oriolus oriolus* (Linnaeus, 1758) 351
Lielā čakste *Lanius excubitor* Linnaeus, 1758 353
Riekstrozis *Nucifraga caryocatactes* (Linnaeus, 1758) 355
Klusais ķauķis *Iduna caligata* (Lichtenstein, 1823) 357

Niedru strazds *Acrocephalus arundinaceus* (Temminck & Schlegel, 1847) 359
Garastīte *Aegithalos caudatus* (Linnaeus, 1758) 361
Dzilnītis *Sitta europaea* Linnaeus, 1758 363
Zilrīklīte *Cyanecula svecica* (Linnaeus, 1758) 365
Mazais mušķērājs *Ficedula parva* (Bechstein, 1792) 367
Sārtgalvītis *Regulus ignicapilla* (Temminck, 1820) 369
Zaļžubīte *Chloris chloris* (Linnaeus, 1758) 371

DD – sugas, par kurām trūkst datu 373
Laukirbe *Perdix perdix* (Linnaeus, 1758) 374
Krīklis *Anas crecca* Linnaeus, 1758 376
Ūdensvistiņa *Gallinula chloropus* (Linnaeus, 1758) 378
Laucis *Fulica atra* Linnaeus, 1758 380
Upes tilbīte *Actitis hypoleucos* (Linnaeus, 1758) 382

Grāmatā lietoto specifisko terminu skaidrojums 384
Sugu nosaukumu latviešu valodā rādītājs 386
Sugu zinātnisko nosaukumu rādītājs 388
1. pielikums. Izzušanas riska kategorijas un kritēriji izvērtētajām putnu populācijām (RE–DD kategorijas) 390
2. pielikums. Putnu sugas, kurām izzušanas riska vērtējums Latvijā nav piemērojams (NA) 397

Grāmatā lietotie saīsinājumi

AOO – sugas apdzīvotā platība *(Area of Occupancy)*

CR – kritiski apdraudēta suga *(Critically Endangered)*

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

DDPS – Dabas datu pārvaldības sistēma

DD – suga, par kuru trūkst datu *(Data Deficient)*

EN – stipri apdraudēta suga *(Endangered)*

EOO – sugas sastopamības apgabals *(Extent of Occurrence)*

ES – Eiropas Savienība

HES – hidroelektrostacija

IUCN – Starptautiskā Dabas un dabas resursu aizsardzības savienība *(International Union for Conservation of Nature)*

IIĪAS – ierobežoti izmantojama īpaši aizsargājama suga

ĪADT – īpaši aizsargājama dabas teritorija

ĪAS – īpaši aizsargājama suga

LC – nav apdraudēta (suga) *(Least Concern)*

LOB – Latvijas Ornitoloģijas biedrība

LR – Latvijas Republika

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata

LU – Latvijas Universitāte

LU MDZF – Latvijas Universitātes Medicīnas un dzīvības zinātņu fakultāte

MK – Ministru kabinets

ML – mikroliegums vai suga, kurai veidojams mikroliegums

NA – vērtējums nav piemērojams *(Not Applicable)*

NE – nav vērtēta (suga) *(Not Evaluated)*

NT – gandrīz apdraudēta suga *(Near Threatened)*

RE – reģionāli izzudusi suga *(Regionally Extinct)*

VU – jutīga suga *(Vulnerable)*

Z, D, A, R, DA utt. – attiecīgās debespuses, piemēram, A daļā jeb austrumdaļā, DR robeža jeb dienvidrietumu robeža utt.

Grāmatā iekļauto sugu aprakstu uzbūve

Jēkabs Dzenis, Viesturs Ķerus,
Gunta Čekstere-Muižniece

Latvijas Sarkanās grāmatas izdevuma 6. sējumā ir iekļauti putnu sugu apraksti (3. nodaļa). Lai pilnvērtīgāk izprastu sugu aprakstos iekļauto informāciju, pirms to lasīšanas aicinām iepazīties ar grāmatas vispārīgo ievadu (1. nodaļa) un ievadu par putnu sugu grupu (2. nodaļa). Papildus turpinājumā ir sniegts arī ieskats būtiskākajās sugu aprakstu uzbūves niansēs.

Sugu apraksti pamatojas uz sugu izzušanas riska izvērtējuma laikā apkopoto informāciju. Jāņem vērā, ka līdz grāmatas publicēšanas brīdim ir konstatēti jauni novērojumi un publicēti pētījumi, kas nebija zināmi sugu izzušanas riska vērtēšanas laikā.

Sugu apraksti ir sakārtoti pēc izzušanas riska kategorijām, sākot ar reģionāli izzudušām sugām (RE), turpinot ar sugām ar augstāko izzušanas risku (CR – kritiski apdraudētas) līdz sugām, kuru izzušanas riska izvērtēšanai trūkst datu (DD). Kategoriju ietvaros sugas sakārtotas sistemātiskā secībā atbilstoši "BirdLife International" apstiprinātajai taksonomijai (HBW and BirdLife International 2021).

Jāņem vērā, ka dažādām vienas sugas populācijām (ligzdojošā, ziemojošā, caurceļojošā) izzušanas riska vērtējums tiek veikts atsevišķi un to vērtējumi nereti atšķiras. Tāpēc sugu aprakstos blakus sugas fotoattēlam ir norādīts, kura sugas populācija atbilst grāmatā ietvertajām izzušanas riska kategorijām, un sugas aprakstā sniegta informācija galvenokārt par šo populāciju (piemēram, sadaļās ***Populācijas lielums un tā pārmaiņas***, ***Apdraudējums*** u. c.). Tām sugām (14), kurām divas populācijas atbilst grāmatā iekļautajām izzušanas riska kategorijām, ir sniegts viens apraksts, kurā norādītas abas populācijas un to kategorijas, un, kas ir balstīts uz abu populāciju izzušanas riska vērtējumiem. Šādu sugu apraksti ir iekļauti augstākā izzušanas riska kategorijā, piemēram, melnkakla gārgales *Gavia arctica* apraksts iekļauts starp kritiski apdraudētajām sugām, jo tās ligzdojošā populācija ir kritiski apdraudēta (CR) un ziemojošā – gandrīz apdraudēta (NT).

Sugas nosaukums. Zinātniskie nosaukumi izmantoti atbilstoši "BirdLife International" apstiprinātajai taksonomijai (HBW and BirdLife International 2021). Nosaukumi latviešu valodā norādīti atbilstoši LOB padomes lēmumam (Bušs 2022).

Sugas fotoattēls. Pie katra attēla norādīts autors un, ja attiecināms, arī attēla lietošanas licences numurs.

Morfoloģija un bioloģija. Aprakstītas nozīmīgākās sugas noteikšanas pazīmes un fakti par sugas bioloģiju. Jāņem vērā, ka šajā sadaļā norādīti ticamie Latvijas populācijas ziemošanas apgabali, savukārt sadaļā ***Izplatība*** ziemošanas apgabali norādīti par sugas Eiropas vai pasaules populāciju.

Ligzdošanas biotopa fotoattēls. Sniegts tikai sugām, kuru apraksts ir par ligzdojošo populāciju. Grāmatā iekļauti tikai Latvijā zināmās šo sugu ligzdošanas vietās uzņemtie fotoattēli.

Pamatinformācija par sugu. Gadījumos, ja kādi pamatinformācijas laukā norādītie dati ir attiecināmi uz konkrētu populāciju nevis sugu kopumā, tas ir norādīts ar apzīmējumiem [*L* – ligzdojošā populācija, *Z* – ziemojošā populācija, *C* – caurceļojošā populācija] pēc attiecīgajiem datiem. Pamatinformācijas laukā *(sugas aprakstā izcelts pelēkā krāsā)* ir sniegta turpmāk minētā informācija:

- ***Citi biežāk lietotie nosaukumi*** – zinātnisko nosaukumu sinonīmi norādīti saskaņā ar IUCN Sarkano sarakstu (IUCN 2021–2024).
- ***Dzimta*** – dzimtas nosaukums saskaņā ar "BirdLife International" apstiprināto taksonomiju (HBW and BirdLife International 2021).
- ***Kategorija un kritēriji Latvijā*** – sugas izzušanas riska kategorija Latvijā, piemērotie IUCN kritēriji un vērtējuma gads. Plašāk par metodiku aprakstīts 1.4. apakšnodaļā.

- ***Kategorija globāli, Eiropā*** – sugas izzušanas riska kategorija pasaulē un Eiropā pēc IUCN datiem (IUCN 2021–2024) un vērtējuma gads.

- ***Statuss tuvējās valstīs*** – sugas izzušanas riska vērtējums pēc IUCN metodikas un vērtējuma veikšanas gads Latvijai tuvējās valstīs: Igaunijā (eElurikkus 2022), Lietuvā (Rašomavičius 2021), Somijā (Juutinen et al. 2019), Zviedrijā (ArtDatabanken 2021–2024) un Krievijā (Павлов 2021).

- ***Biotopi***, ***Draudi*** un ***Aizsardzības pasākumi*** – sugai nozīmīgākie biotopi, galvenie draudi un nepieciešamie aizsardzības pasākumi, kas identificēti sugas izzušanas riska vērtēšanas laikā atbilstoši attiecīgajiem IUCN klasifikatoriem: *IUCN – CMP Unified Classification of Direct Threats. Version 3.2*; *IUCN – CMP Unified Classification of Conservation Actions Needed. Version 2.0; IUCN Habitats Classification Scheme. Version 3.1.*

- ***Konvenciju pielikumi*** un ***Putnu direktīvas pielikumi*** – Bernes, CITES un Bonnas konvenciju un Putnu direktīvas pielikumi, kuros suga iekļauta (plašāk skatīt 1. nodaļas 1.1. tabulā).

- ***Aizsardzības statuss Latvijā*** – ar ĪAS apzīmētas Latvijā īpaši aizsargājamās sugas, ar IIĪAS – ierobežoti izmantojamās īpaši aizsargājamās sugas (MK 2000), ar ML – sugas, kuru aizsardzībai ir iespējams veidot mikroliegumus (MK 2012).

- ***LSG iepriekšējie izdevumi*** – sugai piešķirtā kategorija (0.–4.) Latvijas Sarkanās grāmatas 1. un 2. izdevumā (Andrušaitis 1985, 2000) (skatīt 2.3. apakšnodaļu).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Sniegts populācijas lieluma un tā pārmaiņu tendenču raksturojums pasaulē, Eiropā un Latvijā. Ilgtermiņa un īstermiņa tendences ir norādītas atbilstoši Putnu direktīvas 12. panta ziņojumam: ilgtermiņa – no 1980. gada vai šim periodam iespējami tuvākā periodā; īstermiņa – pēdējie 12 gadi vai šim periodam iespējami tuvākā periodā (European Environmental Agency 2021–2023).

Kartes. Sugas izplatības kartēs (*skatīt attēlu turpmāk*) attēlota sugas izplatība 10 x 10 km kvadrātu tīklā – ar punktiem norādot to kvadrātu tīkla šūnu centrus, kur reģistrēts vismaz viens par ticamu atzīts novērojums 2012.–2021. gadā (plašāk skatīt 2. nodaļā). Līdz ar to jāņem vērā, ka (1) viens punkts var apzīmēt vairākus novērojumus vienā kvadrātā, un (2) punkti, kas apzīmē kvadrātu tīkla šūnas valsts pierobežā vai Baltijas jūras, vai Rīgas līča piekrastē, var atrasties ārpus Latvijas sauszemes teritorijas. Kartes pamatnē tumšākajā pelēkajā tonī ir attēlotas zemienes un gaišākajā tonī augstienes, norādītas arī lielākās ūdensteces, ūdenstilpes un atsevišķas pilsētas. Kartes pamatnei izmantoti atvasināti SIA "Envirotech" ĢIS Latvija 10.2 dati un Dabas aizsardzības pārvaldes DDPS "Ozols" dati.

a)

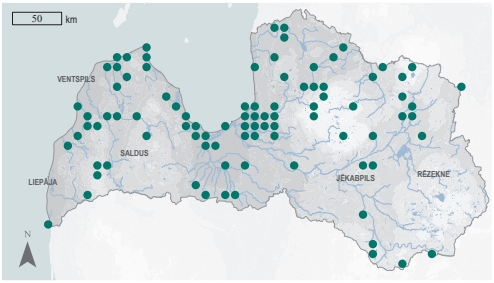

b)

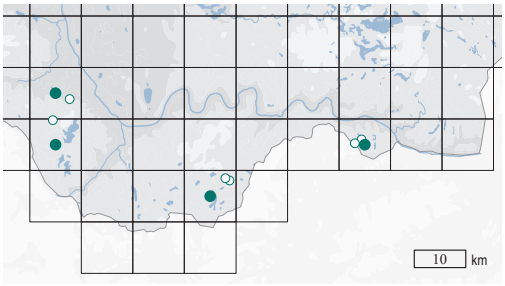

Sugas izplatības karšu veidošanas ilustrācija:
a) sugas aprakstā iekļautās kartes piemērs;
b) kartes apgabala pietuvinājums ar norādītiem sugas novērojumiem (○ zaļi apļi ar baltu centru) un attiecīgo 10 x 10 km kvadrātu tīklu šūnu centri (● zaļi punkti).

Aizsardzība. Sadaļā sniegti galvenie priekšlikumi sugas turpmākai aizsardzībai, tostarp, juridiskā aizsardzības statusa saglabāšanai vai maiņai, izpētes virzieniem un nepieciešamajiem dzīvotņu apsaimniekošanas pasākumiem. Nav minēti visi konkrētai sugai nepieciešamie aizsardzības pasākumi, bet iezīmēti būtiskākie virzieni.

Novērtētājs. Norādīts sugas apraksta un izzušanas riska novērtējuma autors. Ja izvērtējumu veikusi autoru grupa, kā pirmais minēts galvenais sugas apraksta autors un izzušanas riska vērtētājs.

Summary. Kopsavilkums angļu valodā. Sugu nosaukumi angļu valodā sniegti atbilstoši "BirdLife International" lietotajiem vispārzināmajiem nosaukumiem (BirdLife International 2025).

Literatūras saraksts. Iekļauti nozīmīgākie literatūras avoti, kas izmantoti konkrētās sugas apraksta izstrādē. Tajā nav atkārtoti dublēti šeit minētie literatūras avoti, kas izmantoti tikai laukā ***Pamatinformācija par sugu***.

Literatūras saraksts

Andrušaitis, G. (red.) 1985. Latvijas PSR Sarkanā grāmata. Rīga: Zinātne, 526.

Andrušaitis, G. (red.) 2000. Latvijas Sarkanā grāmata. 6. sējums. Putni un zīdītāji. Rīga: LU Bioloģijas institūts, 274.

ArtDatabanken 2021–2024. SLU Species Data Bank. https://www.slu.se/artdatabanken/ [skatīts 2021–2024].

BirdLife International 2025. DataZone by BirdLife International. https://datazone.birdlife.org/search [skatīts 09.01.2025.].

Bušs, A. 2022. Latvijas putnu nosaukumi. Putni dabā, 90 (2022/1): 50-54.

eElurikkus 2022. Estonian eBiodiversity Portal. https://elurikkus.ee/app/taxonomy/taxon/6988 [skatīts 2021–2024].

European Environmental Agency 2021–2023. Reference portal for reporting under Article 12 of the Birds Directive. https://cdr.eionet.europa.eu/help/birds_art12 [skatīts 2021–2023].

HBW and BirdLife International 2021. Handbook of the Birds of the World and BirdLife International digital checklist of the birds of the world. Version 6: http://datazone.birdlife.org/userfiles/file/Species/Taxonomy/HBW-BirdLife_Checklist_v6_Dec21.zip [skatīts 08.07.2025.].

IUCN 2021–2024. The IUCN Red List of Threatened Species. https://www.iucnredlist.org/ [skatīts 2021–2024].

Juutinen, R., Syrjänen, K., Korvenpää, T., Laitinen, T., Ahonen, I., et al. (eds.) 2019. The 2019 Red List of Finnish Species. Ministry of the Environment & Finnish Environment Institute. Helsinki. P. 157–181.

MK 2000. Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu". Latvijas Vēstnesis, 413/417, 17.11.2000. https://likumi.lv/ta/id/12821 [skatīts 2021–2025].

MK 2012. Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu". Latvijas Vēstnesis, 203/28, 28.12.2012. https://likumi.lv/ta/id/253746 [skatīts 2021–2025].

Rašomavičius, V. (ed.) 2021. Red Data Book of Lithuania. Animals, plants, fungi. Vilnius, 683.

Павлов Д.С. (ред.) 2021. Красная книга Российской Федерации, том «Животные». 2-ое издание. М.: ФГБУ «ВНИИ Экология», 1128.

Summary of the Red Data Book of Latvia

Gunta Čekstere-Muižniece, Jēkabs Dzenis

The third edition of the Latvian Red Data Book aims to improve the knowledge of everyone interested in extinct and endangered species in Latvia. To inform and promote the protection and research of specific species, the book also includes information about species that are Near Threatened (NT) or for which data are lacking to assess the risk of their extinction (DD). **The book consists of six volumes** (almost 3000 pages), each of which is dedicated to one or more groups of species: 1. Fungi, lichens and slime moulds; 2. Bryophytes and charophytes; 3. Vascular plants; 4. Invertebrates; 5. Fish, amphibians, reptiles and mammals; 6. Birds.

For the first time in Latvia, the species regional extinction risk assessment was carried out for all main species groups in accordance with the guidelines developed by the International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN) in 2021–2023 within the framework of the LIFE FOR SPECIES project. The species assessment was a multi-stage process, in which more than 55 species experts from Latvia and Estonia participated, representing not only the four partner organisations of the project – the Institute of Biology of the University of Latvia, the Nature Conservation Agency, Daugavpils University and the Latvian Ornithological Society – but also other institutions, as well as volunteer species experts. Thirty-seven foreign experts from eight European countries (Lithuania, Estonia, Poland, Germany, France, the United Kingdom, Sweden and Finland) representing 14 different scientific, nature protection and other institutions reviewed the species assessments and participated in joint discussions. Discussions were organised also with Latvian experts for each species group. Public meetings were also held, in which anyone interested could participate.

A total of 1,624 taxa were assessed, 69 of which are considered Regionally Extinct (RE) in Latvia. The total number of threatened taxa and bird populations is 754, of which 146 are Critically Endangered (CR), 365 are Endangered (EN), and 248 are Vulnerable (VU). 158 taxa and populations are currently considered Near Threatened (NT), but data are lacking for the assessment of the risk of extinction of 127 taxa and populations (DD). A summary of the results can be seen in Figure 1.8 (1.8. attēls) in the subsection 1.5 of this book.

The book includes descriptions of species included in the RE, CR, EN, VU, NT and DD categories. In total, 1,069 species (taxa) descriptions have been prepared and published in the book: 121 fungi, 5 slime moulds, 83 lichens, 140 bryophytes, 2 charophytes, 315 vascular plants, 207 invertebrates, 31 fish, 6 amphibians, 5 reptiles, 13 mammals and 141 bird species. The species descriptions have been reviewed by 15 Latvian scientists and species experts in the relevant fields.

Each volume of the book consists of several parts:

1. Preface and acknowledgements.
2. Information about the structure of the species descriptions included in the book.
3. Table of contents.
4. Explanation of abbreviations used in the book.
5. General introduction (common to all six volumes). It includes information on the history of the Red Data Book in the world and in Latvia; the importance of the Red Data Book in nature protection; legal protection of species in Latvia; overview of the species extinction risk assessment methodology and general results.
6. Introduction to the species groups included in each volume of the book: species diversity and habitat, threats, protection, principles of assessing the risk of extinction for a specific species group, and summary of results sections depending on the species group.
7. Species descriptions, which include:
   - Latvian and scientific name, extinction risk category of particular species (in case of birds – for particular population/-s);
   - Species photography and its author.

- Basic information about the species, including other more frequently or previously used species names or synonyms, family, IUCN category and criteria used in Latvia; information about the IUCN category globally and in Europe; status (extinction risk category according to the IUCN or country-specific methodology) in countries close to Latvia; habitats, threats and conservation action codes used in the species assessment according to the IUCN methodology (except for descriptions of bryophytes where habitats are indicated according to the classifier of protected habitats in Latvia); information on the inclusion of the species in the Bern, CITES and CMS Conventions and the Habitats or Bird Directives; lists of Latvian protected species and species for which micro-reserves can be created; species category in the previous editions of the Red Data Book of Latvia.
- Descriptions of morphology and biology, distribution, population size and its changes, inhabited habitats and ecology, use and trade, identified threats, existing protection and proposals for the conservation of the species.
- A map of the distribution of the species in Latvia in which each dot represents a 10 x 10 km grid cell with at least one locality or observation of the species. Data included in the calculations of the species' extent of occurrence (EOO) and the area of occupancy (AOO) are used to prepare the maps.
- Author(s) of the description and/or assessment.
- A summary in English.
- A list of used literature.

8. Explanation of terms used in the particular volume of the book.
9. Index of scientific names of species and names in Latvian.
10. Overview of species extinction risk assessments (except volume 5 where this information is included in the introductions to the species groups).

We hope that the publication will be a valuable source of information for anyone interested in endangered species in Latvia, as well as for those involved in conservation, research or habitat management. It is also intended for those working in education and science, nature lovers and landowners. The book aims to promote the practical conservation of the species it features, as well as nature in general.

We express **our deepest gratitude** to all those involved in the creation of the book – the project team, external experts, and volunteers who participated in species risk assessment and development of species descriptions, shared species distribution data and photographs, and provided suggestions for improving the content quality of the book. Equal thanks should go to the consultants, layout designers, language editors, proofreaders, and everyone who helped prepare the book's six volumes.

The third edition of the Latvian Red Data Book has been prepared in the framework of the LIFE programme project "Threatened species in Latvia: improved knowledge, capacity, data and awareness" (LIFE FOR SPECIES, LIFE19 GIE/LV/000857, 2020–2025) with the financial support of the European Commission and the Ministry of Smart Administration and Regional Development of the Republic of Latvia, as well as the project partners. The information reflects only the LIFE FOR SPECIES project beneficiaries' view and the European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency is not responsible for any use that may be made of the information contained therein.

1. nodaļa

IEVADS

1. NODAĻA. IEVADS

1.1. Sarkanās grāmatas vēsture pasaulē un Latvijā

Jēkabs Dzenis, Gunta Čekstere-Muižniece

Sarkanās grāmatas vai Sarkanie saraksti jeb reģistri tiek veidoti, lai izceltu globālā, reģionālā vai nacionālā mērogā apdraudētas un retas sugas, lai veicinātu to saglabāšanu, izpēti un sabiedrības izpratni par tām un dabas daudzveidību. Mūsdienās Sarkanā grāmata galvenokārt ir sistemātisks informācijas apkopojums un analīze par retām un apdraudētām sugām, kas atkarībā no tās izdevēja iespējām un izdošanas mērķiem satur vairāk vai mazāk detalizētu informāciju par šo sugu sistemātisko piederību, bioloģiju, ekoloģiju, izplatību, populāciju, apdraudējumiem un aizsardzību.

Dabas pētniekiem izsenis bijusi īpaša interese par retāk sastopamajām sugām. Tāpēc precīzu laiku, kad aizsākās apdraudēto sugu sarakstu veidošana, nav iespējams noteikt. Jau 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā dažādos kontinentos tika nesaistīti izdotas vairākas publikācijas par izzūdošām sugām, kurās gan sākotnēji lielāka vērība bija pievērsta jau izzudušajām sugām. Par vienu no idejas par visaptverošu apdraudēto sugu sarakstu veidošanas pamatlicējiem un virzītājiem uzskata amerikāņu dabas pētnieku Džonu Filipsu, kura līdzdibinātā Amerikas Starptautiskā savvaļas sugu aizsardzības komiteja *(American Committee for International Wild Life Protection)* 20. gs. 40.–50. gados publicēja vairākus dažādu ģeogrāfisko mērogu apdraudēto un izzūdošo zīdītāju un putnu sarakstus (Fitter, Fitter 1987; IUCN 2014).

Daļa šo sarakstu tapšanā iesaistīto pētnieku turpināja apdraudēto sugu sarakstu izveides darbu 1948. gadā dibinātās Starptautiskās Dabas un dabas resursu aizsardzības savienības *(International Union for Conservation of Nature, IUCN)* paspārnē. 1964. gadā IUCN publicēja savu pirmo Sarkano sarakstu, kurā bija iekļautas 204 zīdītāju un 312 putnu sugas no visas pasaules (Scott 1964). Turpmākajos gados tika izdoti arī abinieku, rāpuļu, ziedaugu un zivju sugu Sarkanie saraksti, kuros katrai sugai bija īss un tehnisks apraksts. Šo sarakstu mērķauditorija bija nozares speciālisti, tādēļ pēc britu dabas pētnieka Pītera Skota ierosinājuma 1966. gadā tika uzsākta un nākamajā desmitgadē izdota pirmā IUCN Sarkanās grāmatas versija piecos sējumos un arī atsevišķu sējumu populārzinātniskā versija (Fitter, Fitter 1987; IUCN 2014). Turpmākajās desmitgadēs IUCN Sarkano sarakstu iniciatīva turpināja augt un attīstīties, pilnveidojot un aprobējot sugu vērtēšanas metodiku, izvērtējot aizvien vairāk sugu un padarot informāciju par tām pieejamāku aizvien plašākai sabiedrībai. Lai gan arī kritizēta (Bachman et al. 2019), mūsdienās IUCN metodika ir pasaulē plašāk lietotā metodika sugu izzušanas riska vērtēšanai. Globālā mērogā saskaņā ar to ir izvērtēts vairāk nekā 169 400 sugu (tostarp vairāk nekā 47 000 novērtētas kā apdraudētas) un sagatavoti vairāki desmiti reģionāla mēroga Sarkanie saraksti, piemēram, Lietuvā, Igaunijā, Zviedrijā, Somijā. Taču Sarkano sarakstu veidošana neaprobežojas ar to, un vairākas valstis un organizācijas turpina izmantot arī citas pieejas (skatīt, piemēram, Lončarević et al. 2024).

Par Latvijas Sarkanās grāmatas (turpmāk – LSG) sākumu var uzskatīt Latvijas PSR Ministru Padomes 1977. gada 15. aprīļa lēmumu, ar kuru Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Bioloģijas institūtam (mūsdienās – Latvijas Universitātes Medicīnas un dzīvības zinātņu fakultātes Bioloģijas institūts – LU MDZF Bioloģijas institūts) tika deleģēts izstrādāt Latvijas teritorijā sastopamo reto un iznīkstošo augu un dzīvnieku sarakstu jeb Latvijas PSR Sarkano grāmatu. Sarkanās grāmatas izveides mērķis bija gādāt, lai tiktu saglabāts valsts (tolaik – republikas) teritorijā sastopamo augu un dzīvnieku genofonds, aizsargātas un savairotas retās un iznīkstošās sugas, kā arī tiktu veicināta sarūkošo sugu izpēte un aizsardzība (Aigare u. c. 1985). Lai lemtu par sugu iekļaušanu LSG vai izslēgšanu no tās, tika dibināta arī LSG padome. LSG 1. izdevuma galvenie sagatavotāji bija Vita Aigare, Juris Lipsbergs, Ilona Lodziņa, Laima Tabaka, Gunārs Andrušaitis, kurš bija arī grāmatas galvenais redaktors. Sugu aprakstu sagatavošanā piedalījās vēl vairāk nekā 20 dažādu bioloģijas nozaru pētnieki. Kategorijas sugu grupēšanai daļēji pamatojās uz tā laika IUCN izmantoto pieeju, un sugas tika iedalītas piecās kategorijās (1.4. attēls).

LSG 1. izdevumā iekļaujamo sugu saraksts tika apstiprināts 1980. gadā. Šī LSG izdevuma oriģināls bija veidots manuāli – teksts rakstīts mašīnrakstā, sugu attēli zīmēti ar roku, pārfotografēti un ielīmēti sugas šķirklī, kartes – ar roku zīmētas uz tipogrāfijā iespiestām veidlapām (1.1. attēls). Visas grāmatas lapas bija sastiprinātas ar skavām, lai nākotnē informāciju varētu ērti aktualizēt. Grāmata bija izveidota dažos eksemplāros, viens no tiem glabājas LU MDZF Bioloģijas institūtā, bet pārējo liktenis nav zināms. LSG 1. izdevums drukātā veidā tika publicēts 1985. gadā (1.2. attēls). Lai veicinātu sabiedrības izpratni par apdraudētajām sugām, 1990. gadā tika izdota tā populārzinātniskā versija par dzīvniekiem un 1992. gadā par augiem. LSG 1. izdevumā bija ierakstīta 231 vaskulāro augu, putnu, abinieku, rāpuļu, bezmugurkaulnieku un zīdītāju suga.

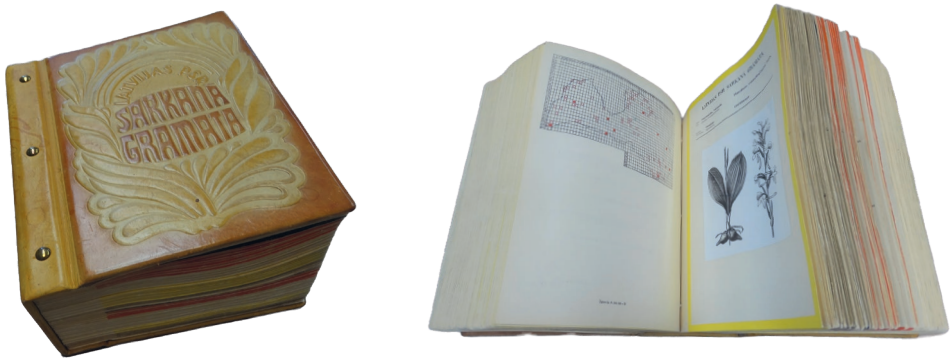

1.1. attēls. Latvijas Sarkanās grāmatas 1. izdevuma oriģināls (1980). Foto: Gunta Čekstere-Muižniece.

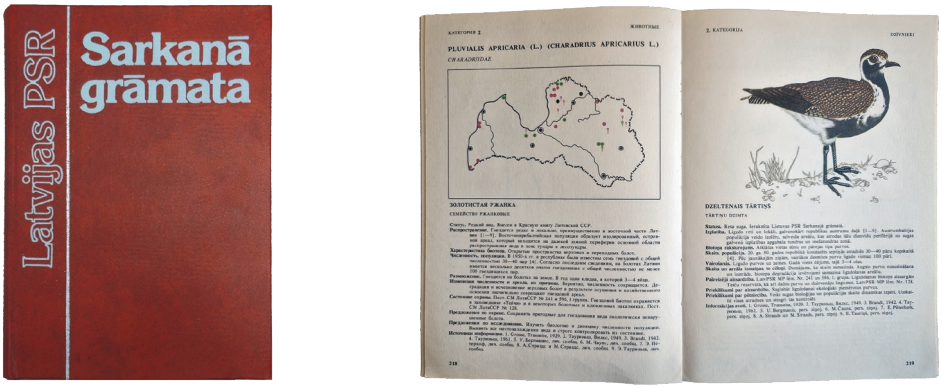

1.2. attēls. Latvijas Sarkanās grāmatas 1. izdevuma drukas versija (1985). Foto: Gunta Čekstere-Muižniece, Jēkabs Dzenis.

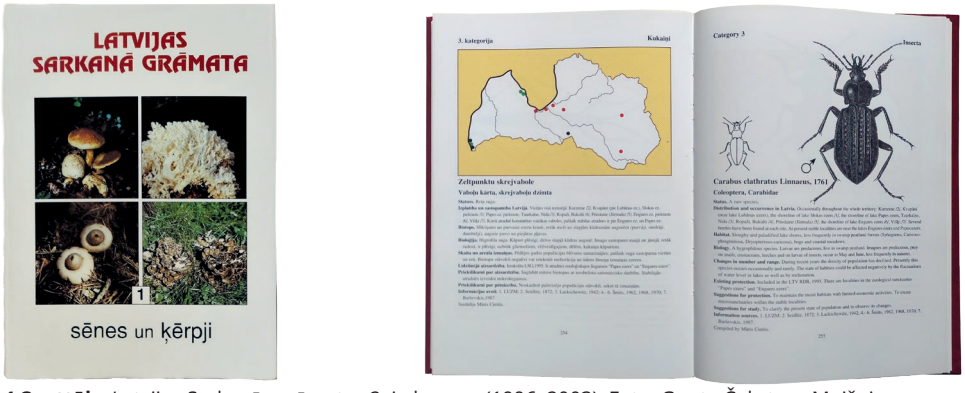

1.3. attēls. Latvijas Sarkanās grāmatas 2. izdevums (1996–2003). Foto: Gunta Čekstere-Muižniece, Kristīna Bondare.

LSG 1. izdevuma sagatavošanas periods bija salīdzinoši īss, tāpēc nebija iespējams izvērtēt visas sugas, kuras, iespējams, bija apdraudētas vai kurām nepieciešama aizsardzība (Andrušaitis cit. pēc Vimbas, Piterāna 1996). Tādējādi vairākas organismu grupas – sēnes, ķērpji, sūnas, zivis – grāmatā nebija iekļautas vai kā bezmugurkaulnieki – pārstāvētas nelielā skaitā. Tāpēc darbs tika turpināts, lai no dažādiem avotiem, pētījumiem un lauku darbiem gūtu informāciju par sugu sastopamību un apdraudētību un izstrādātu jaunu un pilnīgāku LSG izdevumu. LSG aktualizēšanu sekmēja arī Latvijas neatkarības atjaunošana. 1994. gadā LZA Bioloģijas institūta Zinātniskā padome pieņēma LSG nolikumu, kurā kā grāmatas sagatavošanas mērķis ir noteikts *"gādāt, lai tiktu saglabāta Latvijas teritorijā sastopamo augu un dzīvnieku sugu daudzveidība, sugu dabiskais genofonds, pētītas, aizsargātas un saglabātas izzūdošās un retās sugas, kā arī lai tiktu pastiprināta sarūkošo sugu izpēte un to resursu aizsardzība"*. Tika izveidota LSG padome, iekļaujot pārstāvjus no lielākajām valsts zinātniskajām institūcijām, aizsargājamo dabas teritoriju administrācijām, Vides un reģionālās attīstības ministrijas un nozares nevalstiskajām organizācijām. Padomes uzdevums bija pieņemt lēmumu par sugu iekļaušanu LSG, izslēgšanu no tās vai kategorijas maiņu (Andrušaitis cit. pēc Vimbas, Piterāna 1996). Jāatzīmē, ka tieši 1994. gadā IUCN uzsāka pāreju uz mūsdienās pazīstamo kategoriju un kritēriju sistēmu (Mace et al. 2008; IUCN 2014), līdz ar to LSG 2. izdevumā lietotās kategorijas tikai daļēji pamatojās uz IUCN līdz tam laikam izmantoto pieeju (1.4. attēls).

LSG 2. izdevumā kopumā tika iekļauta 681 suga (1.4. attēls), bet tā veidošanas ietvaros tika vērtētas aptuveni 1000 sugas (Andrušaitis cit. pēc Vimbas, Piterāna 1996). 1996.–2003. gadā tika izdoti pieci tās sējumi: 1. – sēnes un ķērpji (1.3. attēls); 3. – vaskulārie augi; 4. – bezmugurkaulnieki; 5. – zivis, abinieki un rāpuļi; 6. – putni un zīdītāji. Grāmatas 2. sējums bija plānots par sūnām un aļģēm, taču dažādu apstākļu dēļ tas netika publicēts. Grāmatā katrai sugai bija savs šķirklis, kas iekļāva informāciju par sugas apdraudētību, sastopamību un izplatības karti, morfoloģisko aprakstu un bioloģiju (barošanos, vairošanos u. c.), biotopa jeb raksturīgās dzīvesvietas aprakstu, priekšlikumus sugas aizsardzībai un speciālista biologa sugas oriģinālzīmējumu. Informācijas detalizācijas pakāpe starp sējumiem gan atšķīrās.

Arī LSG 2. izdevuma galvenais redaktors bija ilggadējais LZA Bioloģijas institūta direktors Gunārs Andrušaitis. Savukārt būtisku ieguldījumu sugu vērtēšanā un aprakstu sagatavošanā snieguši vairāk nekā 50 attiecīgo nozaru zinātnieki (botāniķi, mikologi, lihenologi, ornitologi, entomologi, ihtiologi u. c.): Ģertrūde Gavrilova, Biruta Cepurīte, Irēna Fatare, Laima Tabaka, Edgars Vimba, Alfons Piterāns, Zandis Spuris, Voldemārs Spuņģis, Nikolajs Savenkovs, Māris Plikšs, Ēriks Aleksejevs, Arnis Bērziņš, Juris Lipsbergs, Jānis Vīksne, Valdis Pilāts, Gunārs Pētersons u. c. (Vimba, Piterāns 1996; Barševskis u. c. 1998; Bergmanis u. c. 2000; Baroniņa u. c. 2003; Plikšs u. c. 2003). Jāatzīmē, ka šis LSG izdevums tika izstrādāts Latvijā pirmā Eiropas Kopienas LIFE programmas projekta ietvaros, kas arī nākamajās desmitgadēs bijis nozīmīgs instruments sugu aizsardzības pasākumu plānošanā un īstenošanā Latvijā.

Mūsu zināšanas par sugu ekoloģiju, izplatību un apdraudējumiem arvien ir augušas, vienlaikus attīstoties un mainoties arī pieejai un iespējām sugu izzušanas riska vērtēšanai. Tāpēc sugām piešķirto kategoriju vai sugu skaita izmaiņas LSG izdevumos ir jāvērtē kritiski, jo ir atšķīrušies vairāki apstākļi, kas ir ietekmējuši LSG izdevumu tapšanu. Īpaši strauji šajā laikā ir pieaugušas iespējas gūt informāciju par sugu izplatību, piemēram, konstatēšanas metožu attīstības, pētījumu skaita pieauguma, sabiedrības un ekspertu plašākas iesaistes un dalīšanās datos dēļ. Tāpēc svarīgi uzsvērt, ka lielāks ierakstu skaits sugu izplatības kartēs biežāk reprezentē zināšanu, pētnieku un sabiedrības intereses, iespēju un datu pieaugumu, nevis reālas pārmaiņas šo sugu izplatībā un sastopamībā, populāciju lielumā vai apdraudētībā.

	1. izdevums	2. izdevums
0. kategorija	Acīmredzot **iznīkušas sugas**, kuras nav sastaptas dabā vairākus gadus, taču, iespējams, saglabājušās atsevišķās vietās vai arī nebrīvē vai kultūrā; nepieciešama īpaša valsts aizsardzība likumdošanas veidā.	**Izzudušās sugas** – kuras nav atrastas pēdējo 50 gadu laikā, taču iespējams, ka vēl saglabājušās atsevišķās vietās dabā, nebrīvē vai kultūrā un kurām nepieciešama īpaša valsts aizsardzība likumdošanas veidā.
1. kategorija	**Sugas, kurām draud iznīkšana**, to turpmākā eksistence nav iespējama bez sevišķu pasākumu veikšanas; nepieciešama īpaša valsts aizsardzība likumdošanas veidā.	**Izzūdošās sugas** – kurām draud iznīkšana, tās ir ļoti retas, jo to skaits ir samazinājies līdz kritiskajai robežai un to turpmākā eksistence nav iespējama bez sevišķu aizsardzības pasākumu veikšanas; tām nepieciešama īpaša valsts aizsardzība likumdošanas veidā.
2. kategorija	**Retas sugas**, kurām nedraud iznīkšana, bet tās sastopamas tik nelielā skaitā vai arī pēc platības tik ierobežotās un tik specifiskās dzīvesvietās, ka var ātri iznīkt; nepieciešama īpaša valsts aizsardzība likumdošanas veidā.	**Sarūkošās sugas** – kuru indivīdu skaits samazinās un areāls sašaurinās gadu gaitā dabisku cēloņu dēļ, cilvēka darbības rezultātā vai arī abu minēto faktoru ietekmē; tām nepieciešama indivīdu skaita izmaiņu kontrole un īpaša valsts aizsardzība likumdošanas veidā.
3. kategorija	**Sugas, kuru indivīdu skaits samazinās un areāls sašaurinās** vairākus gadus dabisku cēloņu dēļ vai cilvēka darbības rezultātā, vai arī abu minēto faktoru ietekmē; nepieciešama turpmāko skaita izmaiņu kontrole un izmantošanas stingra likumiska reglamentēšana.	**Retās sugas** – kurām nedraud iznīkšana, bet kuras sastopamas tik nelielā skaitā, vai arī pēc platības tik ierobežotās un tik specifiskās vietās, ka var ātri iznīkt; tām nepieciešama īpaša valsts aizsardzība likumdošanas veidā.
4. kategorija	**Nepietiekami pētītas sugas**; iespējams, ka tām draud iznīkšana, bet ziņu trūkuma dēļ pagaidām nevar precīzi novērtēt to pašreizējo stāvokli; nepieciešama pastiprināta izpēte.	**Maz pazīstamas vai nepietiekami izpētītas sugas**, kurām, iespējams, draud iznīkšana, bet ziņu trūkuma dēļ pagaidām nevar precīzi novērtēt šo sugu stāvokli; tām nepieciešama papildus izpēte.

Sugu skaits:

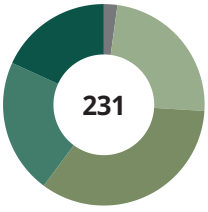

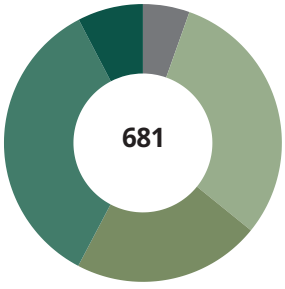

	0.	1.	2.	3.	4.		0.	1.	2.	3.	4.	
Vaskulārie augi	4	27	28	35	18	(112)	16	113	83	89	18	(319)
Bezmugur-kaulnieki	1	10	1	1		(13)	7	38	34	63	21	(163)
Abinieki		1	3		1	(5)		1	3	1	1	(6)
Rāpuļi		1	1	1		(3)	1	1		1		(3)
Putni		13	29	12	18	(72)	4	19	16	35	5	(79)
Zīdītāji		3	17	1	5	(26)	1	3	2	13	5	(24)
Zivis							1		1	12	1	(15)
Sēnes							5	14	6	12	1	(38)
Ķērpji							2	18	4	10		(34)
KOPĀ	(5)	(55)	(79)	(50)	(42)		(37)	(207)	(149)	(236)	(52)	

1.4.attēls. Latvijas Sarkanās grāmatas 1. un 2. izdevumā izmantotās kategorijas un abos izdevumos iekļauto sugu kopskaits un sadalījums pa kategorijām un organismu grupām.

1.2. Sarkanās grāmatas nozīme dabas aizsardzībā

Jēkabs Dzenis

Pasaulē Sarkanie saraksti ir būtisks instruments dabas aizsardzības pasākumu un pētījumu prioritizēšanā, sabiedrības informēšanā, politikas un tiesību aktu plānošanā, īstenošanā un efektivitātes mērīšanā (Mace et al. 2008). Piemēram, daļa kritēriju sugu iekļaušanai CITES konvencijas (1.1. tabula) pielikumos līdzinās IUCN sugu izzušanas riska vērtēšanas kritērijiem (CITES Res. Conf. 9.24 2016). Tāpēc, lai atvieglotu priekšlikumu sagatavošanu un izvērtēšanu jaunu sugu iekļaušanai konvencijas pielikumos vai to pārskatīšanai, iesaka izmantot sugu izzušanas riska izvērtējumus (CITES Res. Conf. 14.8 2022). Tos izmanto arī atļauju izsniegšanas procedūrās. Atbilstoši IUCN Vadlīnijām veiktos izvērtējumus izmanto, gatavojot priekšlikumus un lemjot par sugu iekļaušanu vai izslēgšanu arī no Bonnas konvencijas pielikumiem (UNEP/CMS/Resolution 13.7. 2020). Jāatzīmē, ka šajās konvencijās Sarkano sarakstu novērtējumi tiek kombinēti ar citiem kritērijiem, lai atlasītu sugas, kuru saglabāšanai konkrētās konvencijas praktiskie aizsardzības instrumenti ir nepieciešami un lietderīgi, un, ņemot vērā, ka sugu izzušanas riska vērtējumi ne vienmēr ir pieejami. Tā CITES konvencijā globālie novērtējumi ir tikai aptuveni 25% sugu un 42% to ir apdraudētas (CR, EN, VU) (CITES CoP19 Inf.74 2022).

Uz sugu izzušanas riska vērtējumiem balstīto Sarkano sarakstu indeksu izmanto, vērtējot Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības mērķu (15.5. apakšmērķis – *veikt steidzamus un nozīmīgus pasākumus, lai mazinātu dabisko dzīvotņu degradāciju, apturētu bioloģiskās daudzveidības izzušanu un aizsargātu apdraudētās sugas un novērstu to iznīkšanu*) sasniegšanas sekmes globālā un nacionālā mērogā (United Nations 2023, 2025). Sarkano sarakstu indeksu izmanto arī Riodežaneiro konvencijas ietvaros 2022. gadā noslēgtā Kuņminas un Monreālas nolīguma mērķu (4. mērķis – *apturēt sugu izmiršanu, aizsargāt ģenētisko daudzveidību un pārvaldīt cilvēku un savvaļas dzīvnieku konfliktus*) sasniegšanas uzraudzībā (CBD 2025). Arī ES Biodaudzveidības stratēģijā (Eiropas Komisija 2020) un Dabas atjaunošanas regulā (Eiropas Parlaments un Padome 2024) Sarkanie saraksti un sugām konstatētie draudi integrēti rezultatīvajos rādītājos un definējot sugas, uz kurām attiecināmi specifiski pasākumi.

Arvien vairāk apzinoties dabas daudzveidības lomu arī ekonomikas ilgtspējā, Sarkanie saraksti pēdējās desmitgadēs tiek izmantoti dažādu biznesu projektu plānošanas un ieviešanas stadijās, apzinot, novēršot un uzraugot to potenciālo ietekmi uz dabu (Bennun et al. 2018). Sarkanie saraksti ir integrēti Pasaules Bankas grupā iekļautās Starptautiskās finanšu institūcijas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un ilgtspējīgas dzīvās dabas resursu izmantošanas standartā ar mērķi mazināt investīciju piesaisti projektiem, kuri varētu negatīvi ietekmēt apdraudētās sugas jaunattīstības valstīs (IFC 2012). Savukārt Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) Sarkanos sarakstus izmanto, lai novērtētu valsts politikas un ekonomikas ietekmi uz dabas daudzveidības saglabāšanu (OECD 2025).

Lai sasniegtu LSG 1. izdevuma izdošanas mērķi – nodrošinātu tajā iekļauto sugu saglabāšanu –, tās visas kopā ar vēl 30 sēņu un 16 ķērpju sugām ar Latvijas PSR Ministru Padomes lēmumu 1987. gadā tika iekļautas aizsargājamo dabas objektu sarakstā (MP 1987; 1.5. attēls). Lai gan šo sugu juridisko aizsardzību noteica minētais Ministru Padomes lēmums, nevis iekļaušana LSG pati par sevi, kopā ar aktīvo Sarkanās grāmatas informatīvo kampaņu veidojās iespaids, ka starp Sarkano grāmatu un aizsargājamo sugu sarakstu ir liekama vienādības zīme. Lai gan arī pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas aizsargājamo sugu saraksts tiek noteikts ar Ministru kabineta (MK) noteikumiem un atšķiras no Sarkanās grāmatas sugu saraksta, daļā sabiedrības šī pārliecība ir iesakņojusies vēl mūsdienās. Vienlaikus tas demonstrē Sarkanās grāmatas nozīmi un potenciālo lietojumu sabiedrības interesēs un iesaistes veicināšanā dabas aizsardzībā. Arī projekta LIFE FOR SPECIES 2021. gadā veiktajā sabiedriskās domas aptaujā noskaidrots, ka, lai gan vairākums (75%) Latvijas iedzīvotāju savas zināšanas par apdraudētām sugām vērtē kā sliktas, Sarkanā grāmata tiem ir zināma (84% zina, kas tā ir, un vēl 11% ir dzirdējuši par to).

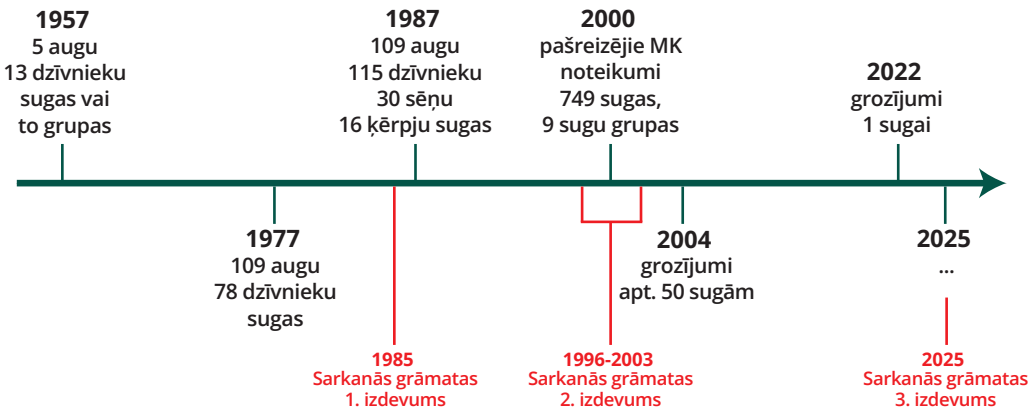

1.5. attēls. Latvijā aizsargājamo sugu skaita izmaiņu un Latvijas Sarkanās grāmatas izdevumu publicēšanas laika grafiks.

LSG ir tikai informatīvs raksturs, taču par tajā iekļauto sugu saglabāšanu un pētniecību ir radusies lielāka interese un iespējas. LSG iekļautās sugas tiek sevišķi izceltas, veidojot īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (ĪADT) dabas aizsardzības plānus, un tajās plānotie pasākumi nereti ir pielāgoti arī šo sugu aizsardzībai. Tām tiek pievērsta īpaša vērība sugu un biotopu aizsardzības jomā sertificēto ekspertu atzinumos un inventarizējot aizsargājamos biotopus. Savukārt kompetentās iestādes informāciju par LSG iekļautajām sugām ņem vērā, pieņemot lēmumus par dažādu darbību saskaņošanu, tostarp, izvirzot nosacījumus, lai sekmētu to saglabāšanu.

Lai gan Sarkanie saraksti ir nozīmīgs indikators un instruments sugu aizsardzības pasākumu plānošanā un prioritizēšanā, tas nebūt nav vienīgais, un svarīga ir to precīza lietošana un interpretēšana (Possingham et al. 2002; Mace et al. 2008; IUCN 2022), kā arī regulāra aktualizēšana. Kā jau minēts piemēros par CITES un Bonnas konvencijām, izzušanas riska vērtējumi ir kombinējami ar citiem kritērijiem, prioritizējot sugas aizsardzības pasākumu veikšanai vai juridiskā aizsardzības statusu noteikšanai (IUCN 2022). Ne visu apdraudēto sugu aizsardzībai ir lietderīgi noteikt tām aizsardzības statusu, un pretēji – tas, ka suga nav apdraudēta, nenozīmē, ka tās saglabāšanai nav nepieciešami īpaši pasākumi (Mace et al. 2008). Arī projekta LIFE FOR SPECIES ietvaros tika izstrādāta jauna pieeja Latvijas īpaši aizsargājamo sugu saraksta aktualizēšanai, kurā sugas izzušanas riska vērtējums ir tikai viens no kritērijiem sugas iekļaušanai aizsargājamo sugu sarakstā un tai nepieciešamo aizsardzības pasākumu atlasei (Teļnovs u. c. 2023). Citi nozīmīgi kritēriji ir, piemēram, saistība ar apdraudētām dzīvotnēm, reģionālās populācijas nozīme sugas saglabāšanā Eiropā, aizsardzības pasākumu nepieciešamība un lietderība, starptautiskās saistības.

1.3. Sugu juridiskā aizsardzība Latvijā

Jēkabs Dzenis

Sugu aizsardzība ir pasākumu kopums, kas ir nepieciešams to populāciju saglabāšanai vai atjaunošanai optimālā stāvoklī (LR Saeima 2000). Praksē šādi pasākumi ir indivīdu ieguves un traucēšanas ierobežojumi, dzīvotņu aizsardzība, biotopu apsaimniekošana un atjaunošana, sabiedrības izglītošana u. c. Tos var iedalīt arī *in situ* jeb aizsardzības pasākumos sugas dabiskajā vidē (piemēram, dzīvotņu aizsardzība un atjaunošana) un *ex situ* jeb pasākumos, kas tiek veikti kontrolētos apstākļos ārpus sugas dabiskās dzīves vides (piemēram, apdraudēto augu sugu pavairošana botāniskajos dārzos un dzīvnieku – zooloģiskajos dārzos). Nereti *in situ* un *ex situ* aizsardzības pasākumi tiek kombinēti, piemēram, Eiropas zuša *Anguilla anguilla* mazuļus pēc nozvejošanas Atlantijas okeānā vairākus mēnešus audzē zivjaudzētavās un atkal ielaiž no migrācijas šķēršļiem brīvos iekšzemes ūdeņos, tādējādi mazinot mirstību juvenilajā stadijā.

Latvijā sugu aizsardzību galvenokārt reglamentē nacionālie tiesību akti (likumi, MK noteikumi u. c.), kuros iekļautās prasības izriet no valsts politikas un sugu aizsardzības vēstures, kā arī no ES tiesību aktiem un starptautiskajiem līgumiem (VARAM 2025). Vienkāršojot – starptautiskajos līgumos noteiktās apņemšanās sugu aizsardzības jomā ir pārņemtas ES tiesību aktos ar tā saucamajām dabas direktīvām. Savukārt šo direktīvu prasības valsts līmenī ievieš ar nacionālajiem tiesību aktiem. ES tiesību aktos un starptautiskajos līgumos noteiktajiem sugu sarakstiem ir atšķirīgs juridiskais statuss un praktiskā nozīme (1.1. tabula). Piemēram, Biotopu direktīvas II pielikumā uzskaitītajām sugām ir jāveido ĪADT, savukārt sugas iekļaušana CITES konvencijas pielikumos nenozīmē, ka tās atradnes ir aizsargājamas.

Latvijā nozīmīgākais tiesību akts sugu aizsardzības jomā ir Sugu un biotopu aizsardzības likums (LR Saeima 2000), taču sugu saglabāšanai nozīmīgi nosacījumi izriet arī no likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" (LR Saeima 1993), Vides aizsardzības likuma (2006), likuma "Par ietekmi uz vidi" (1998), Meža likuma (2000) u. c. Īpaši aizsargājamo sugu sarakstu nosaka MK noteikumi Nr. 396 (MK 2000), kuros šī LSG izdevuma tapšanas laikā ir iekļautas 723 sugas, un 23 sugas ir ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamas. Ir aizliegta īpaši aizsargājamo sugu ieguve, traucēšana un dzīvotņu postīšana; var tikt ierobežota sugu apdraudošo darbību veikšana teritorijā, kā arī noteikti citi ierobežojumi. Zemes īpašniekiem un lietotājiem ir pienākums veicināt sugu daudzveidības saglabāšanos, paredzētas arī kompensācijas par īpaši aizsargājamo sugu nodarītiem postījumiem un sugu aizsardzības nolūkā ieviestiem saimnieciskās darbības ierobežojumiem (LR Saeima 2000).

Pamatojoties uz likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" (LR Saeima 1993), arī sugu aizsardzībai veido ĪADT – dabas rezervātus (līdz 2025. gadam izveidoti četri rezervāti), nacionālos parkus (4), dabas liegumus (372), dabas parkus (42), aizsargājamo ainavu apvidus (10), biosfēras rezervātus (1) un aizsargājamās jūras teritorijas (7). Nozīmīga loma sugu saglabāšanā ir arī aizsargājamajiem dabas pieminekļiem, piemēram, aizsargājamajiem kokiem jeb dižkokiem (>15 500), dendroloģiskajiem stādījumiem (83), alejām (63), ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem objektiem, avotiem, akmeņiem u. c. (174) (DAP 2025d). Daļa ĪADT ir iekļauta ES nozīmes aizsargājamo teritoriju tīklā "Natura 2000". Lai sabalansētu dabas aizsardzības prasības un citas teritorijas izmantošanas intereses, plānotu dabas aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumus, tiek veidoti ĪADT dabas aizsardzības plāni (DAP 2025b), kas ir arī nozīmīgs informācijas avots par teritorijā sastopamajām apdraudētajām sugām un to saglabāšanai nepieciešamo rīcību.

Konkrētas sugas (vai biotopa) aizsardzībai Latvijā var veidot arī mikroliegumus. Tās ir teritorijas 0,1–200 ha platībā, kurās ir atļautas tikai darbības, kas neapdraud tā izveidošanas mērķsugu (MK 2012). Šīs darbības nosaka ne tikai MK noteikumi, vērā tiek ņemts arī sertificēta sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperta atzinums. Atšķirībā no ĪADT lēmumu par mikrolieguma izveidi pieņem nevis LR Saeima vai MK, bet gan kompetentās valsts iestādes – Valsts meža dienests, Dabas aizsardzības pārvalde un Zemkopības ministrija. Mikroliegumus var izveidot ātrāk nekā ĪADT, un tas ir nozīmīgs, efektīvs, bet ne plaši lietots rīks sugu aizsardzībai Latvijā. Mikroliegumus var veidot 298 sugām (MK 2012), taču līdz 2025. gadam tie izveidoti tikai 97 sugām, tostarp 62 sugām izveidoti 1–3 mikroliegumi (DAP 2025c).

Sugu un biotopu aizsardzības likumā noteiktā nepieciešamība veikt pastāvīgu monitoringu un citus pētījumus sugu aizsardzības jomā ir pamats Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmai (DAP 2025a). Monitoringa programmas mērķis attiecībā uz īpaši aizsargājamajām sugām ir sniegt informāciju par to stāvokli un izmaiņām "Natura 2000" teritorijās, populāciju lielumu un izmaiņu tendencēm valstī kopumā, kā arī noteikt dabisko un antropogēno faktoru ietekmi uz tām. Iegūtie dati tiek izmantoti, lai novērtētu sugu aizsardzības statusu un plānotu nepieciešamos aizsardzības pasākumus, tostarp tie ir izmantoti šī LSG izdevuma veidošanai.

Labvēlīgs sugas aizsardzības statuss ir apstākļu kopums, kas nodrošina ilgstošu sugas eksistenci, tās dabiskā izplatības areāla

saglabāšanos šobrīd un pārskatāmā nākotnē un pietiekamu dzīvotņu lielumu optimāla indivīdu skaita uzturēšanai (LR Saeima 2000). Nereti labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai ir jāsabalansē dažādas intereses un sugas aizsardzības pasākumi jāintegrē dažādu tautsaimniecības nozaru politikā. Daļā gadījumu sugu saglabāšanai izstrādā sugu aizsardzības plānus, kuros identificē un apraksta veicamos pasākumus (DAP 2025e). Šie plāni nav juridiski saistoši, taču kalpo par pamatu praktisko darbu plānošanai un veikšanai, nozaru politikas un tiesību aktu pilnveidei. Līdz 2025. gadam aizsardzības plāni ir izstrādāti tikai 21 sugai un trim sugu grupām (kopā 15 sugām), taču daļai jau ir noslēdzies to darbības termiņš, un šie plāni ir jāaktualizē.

Aizsargājamo sugu un biotopu izplatības dati, informācija par ĪADT un mikroliegumiem un citi dabas aizsardzībai nozīmīgi ģeotelpiskie dati tiek glabāti Valsts informācijas sistēmā DDPS "Ozols", ko uztur Dabas aizsardzības pārvalde (DAP 2025c). Sistēmā uzturētie dati bija nozīmīgākais datu avots sugu izzušanas riska vērtēšanai, veidojot šo LSG izdevumu, un uz tās pamata izstrādātie risinājumi tika izmantoti sugu izplatības karšu veidošanai.

1.1. tabula. Sugu aizsardzībai nozīmīgākie starptautiskie līgumi un ES tiesību akti un to pielikumu skaidrojums. Tabulā nav iekļauta Biotopu direktīva, kas tieši neattiecas uz šajā sējumā iekļautajām sugām.

1992. gada **RIODEŽANEIRO konvencijas** *par bioloģisko daudzveidību* mērķis ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, tās elementu ilgtspējīga izmantošana un ģenētisko resursu izmantošanas ieguvumu godīga sadale. Dalībvalstīm ir jāveic pasākumi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, piemēram, jāveido aizsargājamās teritorijas, jāievieš apdraudēto sugu aizsardzības pasākumi, jāintegrē dabas saglabāšanas prasības nacionālajā politikā utt. Tā nenosaka konkrētu sugu kopu, kuru saglabāšanai jāievieš īpaši pasākumi.
1979. gada **BERNES konvencijas** *par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību* mērķis ir aizsargāt Eiropas savvaļas augu un dzīvnieku sugas un to dzīves vidi. Īpaša uzmanība veltīta sugām, kurām draud izzušana un kuru indivīdu skaits strauji samazinās. Konvencijā noteiktas darbības, kuras aizliegts veikt ar pielikumos iekļautajām sugām – piemēram, augu vākšana un izrakšana, dzīvnieku tīša ieguve un traucēšana. **I pielikums** – aizsargājamās augu sugas, kuras un kuru dzīves vidi dalībvalstīm jāaizsargā. **II pielikums** – aizsargājamās dzīvnieku sugas, kuras un kuru dzīves vidi dalībvalstīm jāaizsargā. **III pielikums** – sugas, kuras atļauts iegūt un izmantot komerciāli, nosakot ieguves nosacījumus (medību termiņus, ieguves limitus u. c.). Tajā ir iekļautas gandrīz visas Eiropas zīdītāju, putnu, rāpuļu un abinieku sugas, kas nav iekļautas II pielikumā.
1979. gada **BONNAS konvencijas** *par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību* mērķis ir sauszemes un jūras ekosistēmās dzīvojošo migrējošo dzīvnieku sugu saglabāšana, ilgtspējīga izmantošana un to dzīves vides aizsardzība. Tās izpratnē migrējošas sugas ir tādas, kas cikliski un nemainīgi šķērso vienu vai vairāku valstu robežas, kā rezultātā to saglabāšanai ir svarīga starpvalstu sadarbība. **I pielikums** – apdraudētās migrējošās sugas, kuru saglabāšanai jāveic konkrēti aizsardzības pasākumi. **II pielikums** – migrējošās sugas, kurām ir nelabvēlīgs aizsardzības statuss un kuru saglabāšanu varētu veicināt starptautiskā sadarbība, noslēdzot līgumus konkrētu sugu vai sugu grupu aizsardzībai.
1973. gada Vašingtonas jeb **CITES konvencijas** *par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām* mērķis ir nodrošināt apdraudēto sugu aizsardzību, reglamentējot to starptautisko tirdzniecību. Tās dalībvalstis ar atļauju sistēmu uzrauga, ka tirdzniecībā nenonāk tādi apdraudēto sugu indivīdi (dzīvi, nedzīvi un no tiem iegūti izstrādājumi), kuru ieguves veids apdraud šo sugu saglabāšanu savvaļā. Konvenciju ES ievieš ar tieši piemērojamām regulām, nevis dabas direktīvām. **I pielikums** – sugas, kurām draud izzušana un kaitē vai var kaitēt tirdzniecība ar tām. Šo sugu tirdzniecība lielākoties iespējama tikai to aizsardzības nolūkā, piemēram, *ex situ* aizsardzības programmās. **II pielikums** – sugas, kurām vēl nedraud izzušana, bet kuras var kļūt apdraudētas, ja tirdzniecība ar tām netiks stingri kontrolēta. Tirdzniecība ir atkarīga no šo sugu apdraudētības, ieguves valsts un vides. **III pielikums** – sugas, kuras ir aizsargātas kādā no dalībvalstīm un kuru tirdzniecības kontrolei un monitoringam nepieciešama sadarbība ar citām dalībvalstīm.
PUTNU direktīva jeb Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 30. novembra direktīva 2009/147/EK *par savvaļas putnu aizsardzību* mērķis ir aizsargāt visas savvaļas putnu sugas un to svarīgākos apdzīvotos biotopus. Dalībvalstīm jāaizsargā īpaši apdraudētas sugas un migrējošajiem putniem svarīgākās vietas, pievēršot īpašu uzmanību starptautiskas nozīmes mitrājiem. Tā nosaka arī ierobežojumus visu savvaļas putnu sugu ieguvei. **I pielikums** – sugas, kuru saglabāšanai jāpiemēro īpaši dzīvotņu aizsardzības pasākumi, t. i., jāveido aizsargājamas dabas teritorijas. **II pielikums** – sugas, kuras drīkst medīt saskaņā ar attiecīgo valstu tiesību aktiem.

1.4. Sugu izzušanas riska vērtēšana, veidojot Latvijas Sarkanās grāmatas 3. izdevumu

Gunta Čekstere-Muižniece, Jēkabs Dzenis, Dmitrijs Teļnovs

LSG 3. izdevuma sagatavošanai sugu izzušanas riska izvērtēšana noritēja 2021.–2023. gadā, izmantojot 2012. un 2019. gadā apstiprinātās IUCN vadlīnijas un ieteikumus (IUCN 2012a, b; IUCN Standards ... 2019). Jāatzīmē, ka IUCN regulāri papildina un koriģē kritēriju lietošanas aprakstus. Kopš 2022. gada spēkā ir vadlīniju versija Nr. 15.1 (IUCN Standards ... 2022), kurā kategorijas nav mainījušās, bet ir papildināti kritēriju apraksti, paskaidrojumi un nedaudz mainījies to lietojums. Kaut arī Latvija oficiāli nav pievienojusies IUCN, tās izstrādātās metodes var izmantot ikviena valsts un tās pārstāvji. IUCN sugu reģionālo vērtējumu metodikas pilnvērtīgai izprašanai un interpretēšanai ir jāiepazīstas ar visiem IUCN publicētajiem materiāliem un vadlīnijām, kas skaidro metodikas lietošanu, terminus utt. Savukārt šajā apakšnodaļā sniedzam tikai īsu ieskatu atsevišķās būtiskākajās metodikas niansēs, kas lasītājam ļaus labāk izprast sugu aprakstos sniegto informāciju.

Sugu novērtējums saskaņā ar IUCN pieeju iekļauj apdraudējuma un izzušanas riska izvērtēšanu pēc noteiktiem kritērijiem un pamatinformācijas sagatavošanu par sugu. Izzušanas riska izvērtēšana ir vairāku posmu process (1.6. attēls). Tā pirmajos posmos ir jānovērtē, vai reģionālo novērtējumu ir iespējams veikt, piemēram, vai suga reģionā (valstī) nav uzskatāma par maldu viesi, kļūdaini uzskaitīta sastopamo sugu sarakstos vai arī tās reģionālā populācija tikai nupat ir sākusi veidoties, – tādām sugām izzušanas riska vērtējums nav piemērojams (NA). Nākamajā posmā vērtē, vai ir pietiekami datu sugas izvērtējuma veikšanai, turpinot sugas izvērtēšanu vai pretējā gadījumā iekļaujot sugu kategorijā "trūkst datu" (DD). Praksē, nereti padziļinātāk iepazīstoties ar datiem, to kvalitāti un citu informāciju, sugu var pārcelt uz kategoriju "trūkst datu" (DD) arī vēlākos izvērtējuma posmos.

Pamatojoties uz reģionālā izvērtējuma rezultātiem un informāciju, sugas tiek iedalītas izzušanas riska kategorijās (1.6. attēls). Vērtējot sugas reģionālajā līmenī, papildus "izmirušu" (EX) un "savvaļā izmirušu" (EW) sugu kategorijām lieto arī kategoriju "reģionāli izzudusi suga" (RE), ko attiecina uz sugām, kuru pēdējais potenciāli vairoties spējīgais indivīds reģionā ir miris vai izzudis no savvaļas. Kategorijām "jutīgas" (VU), "stipri apdraudētas" (EN) un "kritiski apdraudētas" (CR) atbilstošas sugas kopā tiek apzīmētas kā "apdraudētas sugas".

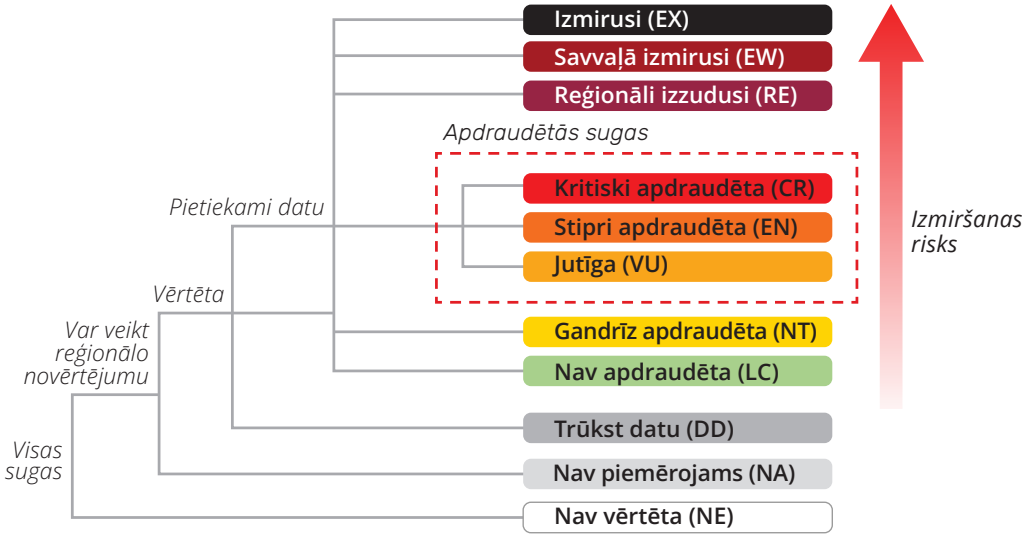

1.6. attēls. Sugu vērtēšanas posmu attēlojums un IUCN kategoriju struktūra.

Lai noteiktu sugas piederību kādai no IUCN apdraudēto sugu kategorijām (kritiski apdraudēta, stipri apdraudēta vai jutīga), tiek izmantoti pieci *kritēriji (A–E)*, kas ir saistīti ar reģionālās populācijas tendenci, populācijas lielumu, ģeogrāfisko izplatību un ar citiem sugas izzušanas riska indikatoriem (1.2. tabula).

A kritēriji – populācijas lieluma mazināšanās (pagātnē, tagadnē un (vai) prognozēta nākotnē). Jāņem vērā, ka laika periods, kādā vērtē populācijas lieluma pārmaiņas, ir atkarīgs arī no konkrētās sugas paaudzes ilguma.

B kritēriji – izplatības kā sastopamības apgabala (EOO) un (vai) apdzīvotās platības (AOO) lielums un tā mazināšanās un (vai) apdraudējuma ietekmes apgabalu skaits, kā arī populācijas pieaugušo indivīdu skaita mazināšanās un (vai) tās ekstrēmas svārstības.

C kritēriji – attiecas uz nelielām populācijām, kurās pieaugušo indivīdu skaits savvaļā nepārsniedz 10 000 indivīdu, ja vienlaikus ir novērota, novērtēta vai prognozēta indivīdu skaita mazināšanas un svārstības.

D kritēriji – attiecas uz ļoti mazām vai ierobežotām populācijām, kurās pieaugušo indivīdu skaits savvaļā nepārsniedz 250 indivīdus vai jutīgām sugām – 1000 un vienlaikus ir ļoti maza apdzīvotā platība vai apdraudējuma ietekmes apgabalu skaits.

E kritēriji – tiek piemērots, ja kvantitatīvās analīzes norāda uz sugas izzušanas varbūtību savvaļā (sugas izzušanas varbūtība tiek noteikta, pamatojoties uz zināmajām dzīves vides prasībām, dzīves ciklu, apdraudošajiem faktoriem un apsaimniekošanas pasākumiem).

Jāņem vērā, ka vairums kritēriju iekļauj arī apakškritērijus un nosacījumus, kuriem arī jāizpildās, lai sugu iekļautu konkrētā apdraudēto sugu kategorijā. Sugas izzušanas riska kategorija un kritēriju pilnais pieraksts ļauj precīzi izsekot, uz kuru kritēriju pamata suga iekļauta konkrētā kategorijā. Piemēram, pieraksts "EN B2ab(v)" nozīmē, ka suga ir novērtēta kā stipri apdraudēta (EN), jo tās apdzīvotā platība (AOO) ir mazāka nekā 500 km^2 (B2) un ir stipri sadrumstalota (a), kā arī novērota nepārtraukta pieaugušo indivīdu skaita mazināšanās (b(v)). Jāatzīmē, ka populācijas stāvokļa novērtēšanā tiek izmantota tikai informācija par vairoties spējīgiem pieaugušiem indivīdiem.

Tāpat jāņem vērā ģeogrāfiskās izplatības rādītāju – sastopamības apgabala (EOO) un apdzīvotās platības (AOO) – aprēķināšanas nianses. EOO ir teritorija, kuru ietver iedomāta īsākā līnija, iekļaujot visas zināmās, pieņemtās vai potenciālās atradnes, kur suga sastopama (1.7. attēls). Līdz ar to Latvijā EOO var pārsniegt valsts sauszemes teritorijas platību, jo iedomātā īsākā līnija var iekļaut kaimiņvalstu teritorijas daļas un Baltijas jūras vai Rīgas līča ūdeņus. Savukārt apdzīvotā platība (AOO) ir platība sastopamības apgabalā, kur sastopami attiecīgās sugas indivīdi. To aprēķina, saskaitot visu 2 x 2 km tīkla šūnu platības, kuros reģistrētas vai prognozētas sugas atradnes vai novērojumi (1.7. attēls). Līdz ar to šis rādītājs nav uzskatāms par sugas patieso apdzīvoto (aizņemto) teritoriju. Piemēram, augu sugai, par kuru precīzi zināms, ka tā savvaļā sastopama tikai vienā atradnē 10 m^2 platībā, AOO rādītāja vērtība ir 4 km^2.

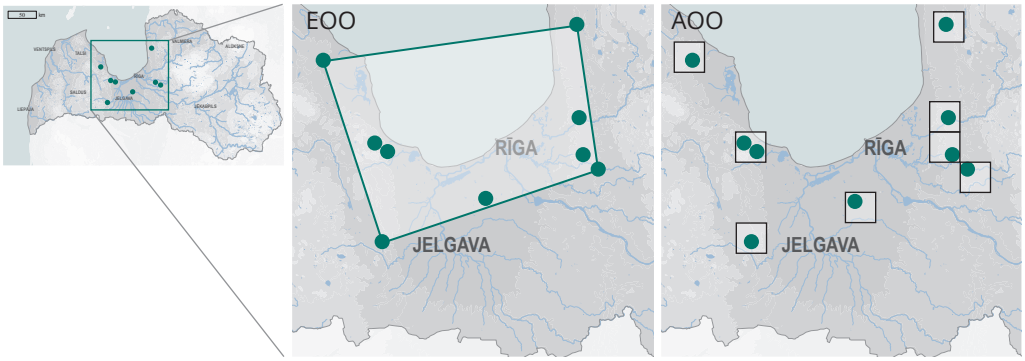

1.7. attēls. Sastopamības apgabala (EOO) un apdzīvotās platības (AOO) aprēķināšanas ilustratīvi piemēri (AOO aprēķina ilustrācijas veidošanai nav izmantots 2 x 2 km kvadrātu tīkls).

Ja suga pēc izvērtējuma atbilst vairākiem kritērijiem, tai tiek noteikta augstākā izzušanas riska kategorija. Savukārt atbilstoši IUCN "piecu gadu likumam" sugu uz zemāku kategoriju pārvieto tikai tad, ja piecos gados nav pārsniegts augstākas izzušanas riska kategorijas slieksnis.

Vienā no pēdējiem novērtēšanas posmiem ir jāizpēta vērtējamās sugas populāciju esība un to statuss ārpus reģiona (šajā gadījumā Latvijas teritorijas), jo tas var ietekmēt izzušanas risku reģionā. Ja tiek konstatēts, ka ārpus reģiona esošās populācijas var ietekmēt reģionālo izzušanas risku, sugas novērtējuma sākotnējā kategorija ir jāmaina uz piemērotāku līmeni. Piemēram, indivīdu migrācija no blakus reģioniem (kaimiņvalstīm) var pazemināt sugas izzušanas risku Latvijā. Tāpat, ja reģions ir neliels un nav izolēts no apkārtējiem reģioniem ar, piemēram, ģeogrāfiskajiem šķēršļiem, ir iespējams sākotnējo kategoriju pazemināt pat par diviem līmeņiem. Izņēmuma gadījumos pazeminājums var būt arī lielāks nekā divi līmeņi (IUCN 2012a). Savukārt, ja reģionālās populācijas pastāvēšana ir tieši atkarīga no citas reģionālās populācijas, kura savukārt mazinās, izzušanas riska kategorija ir jāpaaugstina. Sugai, kurai izzušanas riska kategorija ir pazemināta vai paaugstināta, ņemot vērā reģionālās populācijas stāvokli kaimiņvalstīs, kategorijas pieraksts ir papildināts ar simbolu "°".

Gandrīz apdraudētu sugu kategorijā (NT) iekļauj sugas, kas ir tuvu, lai kvalificētos kādai no apdraudēto sugu kategorijām vai varētu tām kvalificēties tuvā nākotnē ņemot vērā identificētos apdraudējumus, populācijas vai izplatības tendences u. c. apstākļus.

Savukārt kategorijā "nav apdraudēta" (LC) iekļauj sugas, kas nekvalificējas (un nav tuvu tam, lai atbilstu) apdraudēto sugu kategorijām. Jāatceras, ka šīm sugām pašlaik ir mazāks izzušanas risks, bet tas nenozīmē, ka to saglabāšanai nav svarīga aizsardzība. Atbilstība šai kategorijai var būt arī efektīvu aizsardzības pasākumu rezultāts, un to pārtraukšana var sugas izzušanas risku paaugstināt.

Sugas izvērtējums saskaņā ar IUCN kritērijiem un metodēm ir bagātīgs informācijas avots par sugas ietekmējošiem faktoriem un ekoloģiskajām prasībām sugas apdzīvotajā teritorijā. Izvērtējumā iekļauta arī informācija par nepieciešamajiem vai īstenotajiem saglabāšanas pasākumiem, un to var izmantot, lai mazinātu sugas izzušanas risku.

1.2. tabula. IUCN reģionālo vērtējumu A–E kritēriju kopsavilkums sugas atbilstības apdraudēto sugu kategorijām (CR, EN, VU) novērtēšanai (IUCN Standards ... 2019).

A. Populācijas mazināšanās (izmantojot ilgāko laika periodu – 10 gadi vai 3 paaudzes), kas pamatojas uz kādu no kritērijiem A1–A4			
	Kritiski apdraudēta	**Stipri apdraudēta**	**Jutīga**
A1	≥ 90%	≥ 70%	≥ 50%
A2, A3 un A4	≥ 80%	≥ 50%	≥ 30%
A1. Novērots, novērtēts, secināts populācijas samazinājums vai ir aizdomas par šādu samazinājumu pagātnē, kura cēloņi ir atgriezeniski UN saprasti, UN novērsti. **A2.** Novērots, novērtēts, secināts populācijas samazinājums vai ir aizdomas par šādu samazinājumu, kura cēloņi nav novērsti VAI nav saprasti, VAI var nebūt atgriezeniski. **A3.** Populācijas samazinājums, kas prognozēts, secināts vai pieļauts kā iespējams nākotnē (ne vairāk kā 100 gadu) ((a) neattiecas uz A3). **A4.** Novērots, novērtēts, secināts, prognozēts populācijas samazinājums vai ir aizdomas par šādu samazinājumu, kas iekļauj gan pagātni, gan nākotni (ne vairāk kā 100 gadu) un kura cēloņi nav novērsti VAI nav saprasti, VAI var nebūt atgriezeniski.	*Pamatojoties uz kādu no labajā pusē minētajiem:*	(a) Tieši novērojumi (izņemot A3). (b) Taksonam atbilstošs populācijas indekss. (c) Apdzīvotās platības (AOO), sastopamības apgabala (EOO) un (vai) biotopa kvalitātes mazināšanās. (d) Pašreizējais vai iespējamais izmantošanas līmenis. (e) Ieviesto sugu, hibridizācijas, patogēnu, piesārņotāju, konkurentu vai parazītu ietekme.	

1.2. tabulas turpinājums

B. Ģeogrāfiskā izplatība kā B1 (sastopamības apgabals, EOO) un (vai) B2 apdzīvotā platība (AOO)			
	Kritiski apdraudēta	**Stipri apdraudēta**	**Jutīga**
B1. Sastopamības apgabals (EOO)	< 100 km²	< 5000 km²	< 20 000 km²
B2. Apdzīvotā platība (AOO)	< 10 km²	< 500 km²	< 2000 km²
UN vismaz 2 no 3 kritērijiem			
(a) Stipri sadrumstalots VAI apdraudējuma ietekmes apgabalu skaits.	= 1	≤ 5	≤ 10
(b) Novērota, novērtēta, secināta vai prognozēta nepārtraukta **(i)** sastopamības apgabala; **(ii)** apdzīvotās platības; **(iii)** biotopa platības, apjoma vai kvalitātes; **(iv)** apdraudējuma ietekmes apgabalu vai apakšpopulāciju skaita vai **(v)** pieaugušo indivīdu skaita mazināšanās.			
(c) Ekstrēmas **(i)** sastopamības apgabala; **(ii)** apdzīvotās platības; **(iii)** apdraudējuma ietekmes apgabalu vai apakšpopulāciju skaita; **(iv)** pieaugušo indivīdu skaita svārstības.			
C. Neliela populācija un mazināšanās			
	Kritiski apdraudēta	**Stipri apdraudēta**	**Jutīga**
Pieaugušo indivīdu skaits	< 250	< 2500	< 10 000
UN vismaz viens no C1 vai C2			
C1. Novērota, novērtēta vai prognozēta nepārtraukta mazināšanās (ne vairāk kā 100 gadu tālā nākotnē) vismaz:	25% 3 gados vai 1 paaudzes laikā (kurš periods ilgāks)	20% 5 gados vai 2 paaudžu laikā (kurš periods ilgāks)	10% 10 gados vai 3 paaudžu laikā (kurš periods ilgāks)
C2. Novērota, novērtēta, prognozēta vai secināta nepārtraukta mazināšanās UN vismaz 1 no 3 kritērijiem			
(a) (i) Pieaugušo indivīdu skaits katrā apakšpopulācijā	≤ 50	≤ 250	≤ 100
(a) (ii) Pieaugušo indivīdu % vienā apakšpopulācijā	90–100%	95–100%	100%
(b) Ekstrēmas pieaugušo indivīdu skaita svārstības			
D. Ļoti mazas vai ierobežotas populācijas			
	Kritiski apdraudēta	**Stipri apdraudēta**	**Jutīga**
D. Pieaugušo indivīdu skaits	< 50	< 250	**D1.** < 1000
D2. *Attiecas tikai uz kategoriju "Jutīga".* Ierobežota apdzīvotā platība vai apdraudējuma ietekmes apgabalu skaits ar ticamu apdraudējumu nākotnē, kas taksonu īsā laikā var kritiski apdraudēt vai pakļaut izzušanai.	–	–	**D2.** Parasti: AOO < 20 km² vai apdraudējuma ietekmes apgabalu skaits ≤ 5
E. Kvantitatīvās analīzes			
	Kritiski apdraudēta	**Stipri apdraudēta**	**Jutīga**
Uzrāda izzušanas varbūtību savvaļā	≥ 50% 10 gados vai 3 paaudžu laikā – kurš periods ilgāks (ne vairāk kā 100 gadu)	≥ 20% 20 gados vai 5 paaudžu laikā – kurš periods ilgāks (ne vairāk kā 100 gadu)	≥ 10% 100 gados

1.5. Sugu izzušanas riska vērtēšanas rezultātu pārskats

Gunta Čekstere-Muižniece, Jēkabs Dzenis

Sugu izzušanas riska izvērtēšanai pēc IUCN metodikas visās sugu grupās sākotnēji kopā atlasīti **1624** taksoni (sugas, sīksugas un pasugas) un putnu populācijas (ligzdojošās, ziemojošās un caurceļojošās, kuras atbilstoši metodikai tiek vērtētas atsevišķi) (1.8. attēls). Tomēr 156 atlasītājiem taksoniem un putnu populācijām izzušanas riska vērtējums nebija piemērojams (NA), vairums no tām (122) bija putnu grupā, piemēram, maldu viesi vai neregulāri ligzdotāji. Savukārt **1468** taksoniem un putnu populācijām veikts tālāks izvērtējums. Visas Latvijā dabiski sastopamās sugas izvērtētas abinieku un rāpuļu grupā (kopā 21). Vismazākā proporcija (apt. 1,8%) no Latvijā sastopamo sugu skaita novērtēta sugu skaita ziņā visbagātākajā – bezmugurkaulnieku grupā, taču vienlaikus par to lielāks izvērtēto taksonu skaits bija tikai vaskulāro augu grupā (345). Jāpiebilst, ka, lai gan vairākām sugām nav piešķirtas atbilstošās kategorijas (NA, DD, LC), tās daļēji ir novērtētas sugu atlases laikā.

Par Latvijā reģionāli izzudušiem (RE) uzskatāmi 69 izvērtētie taksoni un putnu populācijas. Visvairāk to ir sūnu sugu grupā – 30 jeb 43,5% no kopējā RE taksonu un populāciju skaita. Apdraudētie taksoni un populācijas kopā ir gandrīz puse jeb 754 (47,5%); no tiem kritiski apdraudēti (CR) ir 146, stipri apdraudēti (EN) ir 365, bet jutīgi (VU) – 248 (attiecīgi 9,0%, 22,5% un 15,3% no kopējā izvērtēto taksonu un populāciju skaita). Savukārt 158 (9,7%) taksoni un putnu populācijas uzskatāmi par gandrīz apdraudētiem (NT), bet 127 (7,8%) izzušanas riska novērtēšanai trūkst datu (DD). Vairāk nekā piektdaļa (21,9%) jeb 355 taksoni un populācijas atbilstoši IUCN metodikai nav apdraudēti (LC). Visvairāk (114) jeb aptuveni trešdaļa LC kategorijā iekļauto taksonu ir bezmugurkaulnieki. LSG 3. izdevuma sešos sējumos kopumā sagatavoti un publicēti apraksti par **1069** taksoniem (RE, CR, EN, VU, NT, DD kategorijas).

Vairākās sugu grupās (sēņu, gļotsēņu, ķērpju, sūnu, vaskulāro augu) apdraudēto taksonu skaita lielais īpatsvars no izvērtētajiem skaidrojams ar to sākotnējo atlasi izvērtēšanai – prioritāri tie bija LSG 2. izdevumā vai īpaši aizsargājamo sugu sarakstā iekļautie un tie, kuri potenciāli varētu būt reti vai apdraudēti Latvijā. Tāpat jāmin, ka, lai gan ir lietota vienota IUCN metodika, starp sugu grupām atšķiras starptautiski pieņemtie metodikas pielāgojumi, kas šķietami līdzīgās situācijas dažādās sugu grupās var novest pie atšķirīgiem vērtējumiem.

Jāatgādina, ka atšķirīgo lietoto vērtēšanas metodiku (tai skaitā kategoriju), pieejas sugu atlasei un citu apstākļu dēļ (plašāk skatīt 1.1. un 1.4. apakšnodaļu), nav iespējama sugu skaita un sastāva tieša salīdzināšana starp LSG izdevumiem. Taču atsevišķi kvantitatīvi un arī kvalitatīvi salīdzinājumi ir iespējami. Piemēram, kvantitatīvi salīdzinot rezultātus starp sugu grupām (sēnes, ķērpji, vaskulārie augi, bezmugurkaulnieki, zivis, abinieki, rāpuļi, zīdītāji un putni), kas iekļautas gan LSG 2. izdevumā, gan LSG 3. izdevumā (1.3. tabula), redzams, ka:

- taksonu skaits LSG 3. izdevumā (922) ir par aptuveni trešdaļu jeb 36% lielāks nekā LSG 2. izdevumā (681). Taču jāņem vērā, ka arī vērtēto taksonu skaits veidojot LSG 3. izdevumu (apt. 1300, neskaitot sūnas, gļotsēnes un mieturaļģes) ir bijis lielāks nekā veidojot LSG 2. izdevumu (apt. 1000);

- vairums jeb 509 taksoni (55% LSG 3. izdevumā iekļauto un 75% LSG 2. izdevumā iekļauto) ir iekļauti abos LSG izdevumos;

- 413 jeb 45% LSG 3. izdevumā iekļauto taksonu nebija iekļauti LSG 2. izdevumā;

- 25% LSG 2. izdevumā iekļauto taksonu nav iekļauti LSG 3. izdevumā. Tie galvenokārt ir novērtēti kā neapdraudēti (LC) vai vērtējums tiem nav piemērojams (NA), piemēram, daļa to izrādījušies kļūdaini noteikti un Latvijā nav sastopami. Daļa LSG 2. izdevumā iekļauto taksonu netika vērtēti speciālistu trūkuma dēļ.

a)

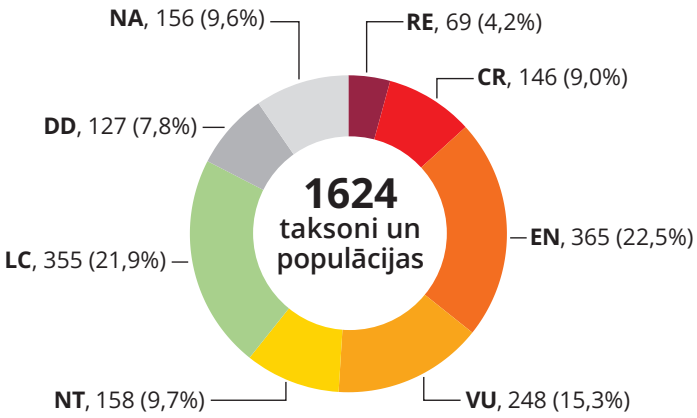

b)

Sugu grupa	RE	CR	EN	VU	NT	LC	DD	NA	Vērtējumu skaits	Sugu skaits Latvijā[1]
Sēnes	0	16	42	56	0	18	7	0	**139**	4000
Ķērpji	1	28	27	14	11	3	2	0	**86**	680
Gļotsēnes	0	3	2	0	0	0	0	0	**5**	300
Sūnas	30	12	29	40	44	20	15	0	**190**	648
Mieturaļģes	0	0	0	1	1	0	0	0	**2**	25
Vaskulārie augi	16	45	170	47	24	30	13	12	**357**	2200
Bezmugurkaulnieki	10	3	50	42	42	114	60	4	**325**	18 000
Zivis	1	3	4	4	4	18	15	4	**53**	69
Abinieki	0	0	1	2	3	7	0	0	**13**	13
Rāpuļi	0	1	1	0	1	3	2	0	**8**	8
Zīdītāji	3	2	2	1	2	20	3	14	**47**	77
Putnu populācijas: ligzdojošā	8	27	29	34	21	96	3	122	**340**	379
ziemojošā	0	4	5	2	3	10	0	0	**24**	
caurceļojošā	0	2	3	5	2	16	7	0	**35**	
Kopā:	**69**	**146**	**365**	**248**	**158**	**355**	**127**	**156**	**1624**	

1.8. attēls. Novērtēto taksonu un putnu populāciju sadalījums IUCN kategorijās: **(a)** visās sugu grupas kopā un **(b)** katrā grupā atsevišķi. RE – reģionāli izzudusi, CR – kritiski apdraudēta, EN – stipri apdraudēta, VU – jutīga, NT – gandrīz apdraudēta, LC – nav apdraudēta, DD – trūkst datu, NA – vērtējums nav piemērojams.
[1] Vairākās sugu grupās precīzs Latvijā sastopamo sugu skaits nav zināms un pieejamas tikai aptuvenas to skaita aplēses.

1.3. tabula. Taksonu skaita salīdzinājums starp LSG 2. un 3. izdevumu.

Sugu grupa	LSG 2. izdevums	LSG 3. izdevums		Iekļauti tikai LSG 3. izdevumā		Iekļauti abos LSG izdevumos		Iekļauti tikai LSG 2. izdevumā	
	Skaits	Skaits	%[1]	Skaits	%[2]	Skaits	%[3]	Skaits	%[4]
Sēnes	38	121	318,4	97	80,2	24	19,8	14	36,8
Ķērpji	34	83	244,1	55	66,3	28	33,7	6	17,7
Vaskulārie augi [5]	319	315	98,8	36	11,4	279	88,6	40	12,5
Bezmugurkaulnieki	163	207	127,0	127	61,4	80	38,7	83	50,9
Zivis	15	31	206,7	20	64,5	11	35,5	4	26,7
Abinieki	6	6	100,0	0	0,0	6	100,0	0	0,0
Rāpuļi	3	5	166,7	2	40,0	3	60,0	0	0,0
Zīdītāji	24	13	54,2	0	0,0	13	100,0	11	45,8
Putni	79	141	178,5	76	53,9	65	46,1	14	17,7
Kopā:	681	922	135,4	413	44,8	509	55,2	172	25,3

[1, 4] salīdzinājumā ar taksonu skaitu LSG 2. izdevumā attiecīgajā sugu grupā;

[2, 3] īpatsvars no kopējā LSG 3. izdevumā attiecīgajā sugu grupā iekļauto taksonu skaita.

[5] nemot vērā jaunākos taksonomijas pētījumus, atsevišķi LSG 2. izdevumā minētie taksoni LSG 3. izdevumā ir sadalīti divos vai trijos atsevišķos taksonos, savukārt atsevišķi citi LSG 2. izdevumā minētie taksoni jaunākajā izdevumā ir apvienoti vienā taksonā.

76 taksoni, kuri LSG 2. izdevumā bija iekļauti 1.–3. kategorijā, atbilstoši IUCN metodikai izzušanas risks šobrīd nedraud (LC). Visvairāk (29) šādu taksonu bija bezmugurkaulnieku grupā, bet neviens starp abiniekiem un rāpuļiem. Atsevišķām sugām populāciju stāvoklis dabā tik tiešām ir uzlabojies (piemēram, pelēkajam ronim *Halichoerus grypus,* dzērvei *Grus grus* u. c.). Tomēr biežāk šīs vērtējumu atšķirības skaidrojamas ar pieaugušām zināšanām par sugu sastopamību un apdraudējumiem, kā arī izmantoto vērtēšanas metodiku atšķirībām.

19 taksoni, kuri LSG 2. izdevumā bija iekļauti 4. kategorijā, šobrīd atbilst neapdraudēto sugu kategorijai (LC). Visvairāk šādu sugu ir vaskulāro augu sugu grupā – 10, bet neviena – zivju, abinieku un rāpuļu sugu grupās.

15 taksoni un putnu populācijas (visvairāk vaskulārajiem augiem – 10) abos pēdējos LSG izdevumos iekļauti kā reģionāli izzuduši. 17 sugas (no tām visvairāk 8 – bezmugurkaulnieku) un trīs putnu populācijas, kas LSG 2. izdevumā atbilda 1.–4. kategorijai, šobrīd novērtētas kā reģionāli izzudušas (RE). Piemēram, lielais purvraibenis *Boloria frigga*, esparsetu zilenītis *Polyommatus damon*, meža jāņeglīte *Pedicularis sylvatica,* Alpu kreimule *Pinguicula alpina*, birztalas gundega *Ranunculus nemorosus*, lidvāvere *Pteromys volans*, Eiropas ūdele *Mustela lutreola*, vidējais ērglis *Clanga clanga* (ligzdojošā populācija) u. c. Jāatzīmē, ka vairumam to putnu sugu, kas kā ligzdotājas atzītas par reģionāli izzudušām, Latvijā joprojām ir novērojamas ziemojošās vai caurceļojošās populācijas.

Iepriecinoši, ka 17 sugas, kas bija atzītas kā izzudušas LSG 2. izdevumā, pēdējās desmitgadēs Latvijā ir atkārtoti konstatētas, un LSG 3. izdevumā tās iekļautas lielākoties kādā no apdraudēto sugu kategorijām. Tādas sugas ir, piemēram, milzu skropstzvaigzne *Geastrum melanocephalum*, garlapu cefalantēra *Cephalanthera longifolia*, sānziedu mēringija *Moehringia lateriflora*, skujkoku dižkoksngrauzis *Tragosoma depsarium*, cilindriskais tuntuļgliemezis *Truncatellina cylindrica* u. c.

Literatūras saraksts

Aigare, V., Andrušaitis, G., Lipsbergs, J., Lodziņa, I., Tabaka, L. 1985. Latvijas PSR Sarkanā grāmata. Rīga: Zinātne, 1985.

Bachman, S.P., Field, R., Reader, T., Raimondo, D., Donaldson, J., Schatz, G.E., Lughadha, E.N. 2019. Progress, challenges and opportunities for Red Listing. Biological Conservation, 234: 45–55.

Baroniņa, V., Cepurīte, B., Cinovskis, R., Eglīte, Z., Fatare, I., Gavrilova, G., Kabucis, I., Rēriha, I., Šmite, D., Šulcs, V., Tabaka, L. 2003. Latvijas Sarkanā grāmata. 3. sējums. Vaskulārie augi. Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, Rīga, 691.

Barševskis, A., Cinītis, M., Ozoliņš, K., Parele, E., Pilāte, D., Piterāns, A., Poikāns, M., Rudzīte, M., Savenkovs, N., Spuņģis, V., Spuris, Z., Šternbergs, M. 1998. Latvijas Sarkanā grāmata. 4. sējums. Bezmugurkaulnieki. Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, Rīga, 388.

Bennun, L., Regan, E.C., Bird, J., van Bochove, J.-W., Katariya, V., Livingstone, S., Mitchell, R., Savy, C., Starkey, M., Temple, H., Pilgrim, J.D. 2018. The Value of the IUCN Red List for Business Decision-Making. Conservation Letters, Junuary/February 2018, 11(1): 1–8.

Bergmanis, M., Keišs, O., Lebuss, R., Lārmanis, V., Lipsbergs, J., Opermanis, O., Pētersons, G., Petriņš, A., Pilāts, V., Račinskis, E., Stīpniece, A., Strazds, M. 2000. Latvijas Sarkanā grāmata. 6. sējums. Putni un zīdītāji. Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, Rīga, 274.

CBD 2025. Kunming – Montreal Biodiversity Framwork. Target 4: halt species extinction, protect genetic diversity, and manage human-wildlife conflicts. https://www.cbd.int/gbf/targets/4 [skatīts 20.03.2025.].

CITES Res. Conf. 14.8 (Rev. CoP19) 2022. Periodic review of species included in Appendices I and II. https://cites.org/sites/default/files/documents/COP/19/resolution/E-Res-14-08-R19.pdf [skatīts 23.07.2025.].

CITES Res. Conf. 9.24 (Rev. CoP17) 2016. Criteria for amendment of Appendices I and II. https://cites.org/sites/default/files/documents/COP/19/resolution/E-Res-09-24-R17.pdf [skatīts 23.07.2025.].

DAP 2025a. Bioloģiskās daudzveidības monitorings. Dabas aizsardzības pārvalde. https://www.daba.gov.lv/lv/biologiskas-daudzveidibas-monitorings [skatīts 23.07.2025.].

DAP 2025b. Dabas aizsardzības plāni. Dabas aizsardzības pārvalde. https://www.daba.gov.lv/lv/dabas-aizsardzibas-plani [skatīts 23.07.2025.].

DAP 2025c. Dabas datu pārvaldības sistēma "Ozols". Dabas aizsardzības pārvalde. https://ozols.gov.lv/ [skatīts 23.07.2025.].

DAP 2025d. Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām. Dabas aizsardzības pārvalde. https://www.daba.gov.lv/lv/par-ipasi-aizsargajamam-dabas-teritorijam [skatīts 23.07.2025.].

DAP 2025e. Sugu un biotopu aizsardzības plāni. Dabas aizsardzības pārvalde. https://www.daba.gov.lv/lv/sugu-un-biotopu-aizsardzibas-plani [skatīts 23.07.2025.].

Eiropas Komisija 2020. Komisijas paziņojums Nr. COM/2020/380 Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. ES Biodaudzveidības Stratēģija 2030. gadam. Atgriezīsim savā dzīvē dabu. Brisele, 20.05.2020. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A52020DC0380 [skatīts 20.03.2025.].

Eiropas Kopienu padome 1992. Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, L 206, 22.07.1992. https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1992/43/oj [skatīts 20.03.2025.].

Eiropas Parlaments un Padome 2024. Eiropas Parlaments un Padomes regula (ES) 2024/1991 par dabas atjaunošanu un ar ko groza Regulu (ES) 2022/869. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, L, 29.07.2024. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401991 [skatīts 20.03.2025.].

Fitter, M., Fitter, R.S.R. 1987. The road to extinction: problems of categorizing the status of taxa threatened with extinction. Proceedings of a symposium held by the Species Survival Commission. Madrid, 7 and 9 November 1984. Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN, 121. https://portals.iucn.org/library/node/5867 [skatīts 23.07.2025.].

IFC 2012. Performance Standard 6: Biodiversity Conservation and Sustainable Management of Living Natural Resources. Washington, DC: International Finance Corporation, 9.

IUCN 2012a. Guidelines for Application of IUCN Red List Criteria at Regional and National Levels: Version 4.0. Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN, 41.

IUCN 2012b. IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. Second edition. Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN, 32. https://www.iucnredlist.org/technical-documents/categories-and-criteria [skatīts 23.07.2025.].

IUCN 2014. Annual Report of the Species Survival Commission and the Global Species Programme. https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/Species%20no.56.pdf [skatīts 23.07.2025.].

IUCN 2022. Guidelines for Appropriate Uses of IUCN Red List Data (Version 4.0). Incorporating as Annexes, the (1) Guidelines for Reporting on Proportion Threatened (ver. 1.2), (2) Guidelines on Scientific Collecting of Threatened Species (ver. 1.1), (3) Guidelines for the Appropriate Use of the IUCN Red List by Business (ver. 1.1) and (4) Guidelines for the Appropriate Use of IUCN Red List Data in Harvesting of Threatened Species (ver. 1.0). Approved by the IUCN Red List Committee. Downloadable from: https://www.iucnredlist.org/resources/guidelines-for-appropriate-uses-of-red-list-data [skatīts 23.07.2025.].

IUCN Standards and Petitions Committee 2019. Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. Version 14. Prepared by the Standards and Petitions Committee. Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN, 16.

IUCN Standards and Petitions Committee 2022. Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. Version 15.1. Prepared by the Standards and Petitions Committee. Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN, 20.

Lončarević, N., Liu, U., Stefanaki, A., Carapeto, A., Ensslin, A. et al. 2024. Database of European vascular plants red lists as a contribution to more coherent plant conservation. Scientific Data, 11, 1138 (2024).

LR Saeima 1993. Likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām". Latvijas Vēstnesis, 5, 25.03.1993. https://likumi.lv/ta/id/59994 [skatīts 23.07.2025.].

LR Saeima 2000. Sugu un biotopu aizsardzības likums. Latvijas Vēstnesis, 121/122, 05.04.2000. https://likumi.lv/ta/id/3941 [skatīts 23.07.2025.].

Mace, G.M., Collar, N.J., Gaston, K.J., Hilton-Taylor, C., Akcakaya, H.R., Leader-Williams, N., Milner-Gulland, E.J., Stuart, S.N. 2008. Quantification of extinction risk: IUCN's system for classifying threatened species. Conservation Biology, 22: 1424–1442.

MK 2000. Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu". Latvijas Vēstnesis, 413/417, 17.11.2000. https://likumi.lv/ta/id/12821 [skatīts 23.07.2025.].

MK 2012. Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu". Latvijas Vēstnesis, 203/28, 28.12.2012. https://likumi.lv/ta/id/253746 [skatīts 23.07.2025.].

MP 1987. Latvijas PSR Ministru Padomes 1987. gada 10. aprīļa lēmums Nr. 107 "Par īpaši aizsargājamiem dabas objektiem Latvijas PSR teritorijā".

OECD 2025. Threatened species. https://www.oecd.org/en/data/indicators/threatened-species.html [skatīts 23.07.2025.].

Plikšs, M., Aleksejevs, Ē., Roze, A., Bērziņš, A., Bērziņa, I., Zvirgzds, J. 2003. Latvijas Sarkanā grāmata. 5. sējums. Zivis, abinieki, rāpuļi. Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, Rīga, 144.

Possingham, H.P., Andelman, S.J., Burgman, M.A., Medellín, R.A., Master, L.L., Keith, D.A. 2002. Limits to the use of threatened species lists. Trends in Ecology & Evolution, 17(11): 503–507.

Scott, P. (ed.). 1964. The Launching of a New Ark: First Report of the World Wildlife Fund. London: Collins, 237. https://www.iucnredlist.org/resources/iucn-1964 [skatīts 23.07.2025.].

Teļnovs, D., Ķerus, V., Dzenis, J., Strazdiņa, L., Auniņa, L., Bajinskis, J., Čeirāns, A., Pilāts, V., Dāniele, I., Meiere, D., Čekstere-Muižniece, G. 2023. Pamatprincipi kritēriju izstrādei un kategoriju dalījumam nacionālajam īpaši aizsargājamo sugu sarakstam. https://sarkanagramata.lu.lv/par-projektu/materiali/ [skatīts 23.07.2025.].

UNEP/CMS/Resolution 13.7. 2020. Guidelines for Preparing and Assessing Proposals for the Amendment of CMS Appendices. https://www.cms.int/en/document/guidelines-preparing-and-assessing-proposals-amendment-cms-appendices-1 [skatīts 23.07.2025.].

United Nations 2023. SDG indicator metadata – Indicator 15.5.1: Red List Index. https://unstats.un.org/sdgs/metadata/files/Metadata-15-05-01.pdf [skatīts 20.03.2025.].

United Nations 2025. Sustainable development goals: 15. Protect, restore and promote sustainable use of terrestrial ecosystems, sustainably manage forests, combat desertification, and halt and reverse land degradation and halt biodiversity loss. https://sdgs.un.org/goals/goal15#overview [skatīts 20.03.2025.].

VARAM 2025. Daudzpusējie sadarbības līgumi dabas aizsardzībā. Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija. https://www.varam.gov.lv/lv/daudzpusejie-sadarbibas-ligumi-dabas-aizsardziba [skatīts 23.07.2025.].

Vimba, E., Piterāns, A. 1996. Latvijas Sarkanā grāmata. 1. sējums. Sēnes un ķērpji. Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts, Rīga, 202.

2. nodaļa

PUTNI

Gaišais šņibītis *Calidris alba*. Foto: Jānis Ukass.

2. nodaļa. Ievads
PUTNI

2.1. Putnu sugu izzušanas riska vērtēšanas metodika

Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš

Sugu izzušanas riska vērtēšana bija vairākposmu darbs, kuru 2021.–2023. gadā īstenoja Latvijas Ornitoloģijas biedrība (LOB) projekta LIFE FOR SPECIES ietvaros. Tā tika veikta putnu sugu grupas vadītāja ornitologa Dr. biol. Viestura Ķerus vadībā, vērtēšanā piedaloties Dr. biol. Aināram Auniņam, Dr. biol. Andrim Avotiņam jun. un Mg. biol. Antrai Stīpniecei.

Sagatavotos sugu vērtējumus recenzēja un kopīgās apspriedēs piedalījās trīs attiecīgās nozares ārvalstu zinātnieki: Ph. D. Mindaugs Daģis *(Mindaugas Dagys)* (Lietuvas Dabas izpētes centrs), Jūnass Grāns *(Jonas Grahn)* (Vesterbotenas lēnes administratīvā padome, Zviedrija) un Mīkaels Svensons *(Mikael Svensson)* (Zviedrijas Lauksaimniecības zinātņu universitāte).

Iegūtie rezultāti tika apspriesti gan ar nozares ekspertiem, piemēram, citiem LOB biedriem, gan arī tika rīkota publiska sanāksme, kurā piedalīties varēja ikviens interesents. Latvijas Sarkanās grāmatas (LSG) 3. izdevumā iekļauto putnu sugu aprakstu zinātniskā recenzente ir Ieva Mārdega.

Putnu sugu izzušanas risks vērtēts atbilstoši vispārējai IUCN metodikai un kritērijiem (skatīt 1.4. apakšnodaļu), taču ir vairākas metodikas īpatnības, kas attiecas tieši uz putniem, un tās šeit ir aplūkotas sīkāk.

Izvērtējamo sugu un populāciju atlase

Sākotnējai izvērtēšanai tika atlasītas putnu sugas, kas Latvijas teritorijā ir reģistrētas no 20. gs. sākuma līdz 2021. gadam. Atsevišķos gadījumos, ja tas būtiski maina sugas novērtējumu, ņemti vērā arī novērojumi 2022. un 2023. gadā.

Sugām, kas Latvijā ir maldu viesi vai neregulāri ieceļotāji, izzušanas riska vērtējums nebija piemērojams (NA).

Atbilstoši IUCN vadlīnijām (IUCN 2012b) reģionālā (nacionālā) līmenī ligzdojošās un neligzdojošās populācijas vērtējamas atsevišķi. Prioritāri vērtētas ligzdojošās populācijas, taču tās sugas, kas kopš 20. gs. sākuma nav ligzdojošas Latvijā vismaz desmit gadus pēc kārtas (vai nu saskaņā ar reģistrētiem novērojumiem vai pēc ekspertu vērtējuma), klasificētas kā nevērtējamas (NA).

Neligzdojošās populācijas vērtētas tikai tad, ja tās ir skaidri nodalāmas no ligzdojošajām populācijām. No neligzdotājiem primāri vērtētas ziemojošās populācijas. Caurceļojošās populācijas vērtētas tikai tad, ja suga nav regulāra ziemotāja vai ziemojošās populācijas lielums nepārsniedz vērtēšanai noteikto slieksni. Slieksnis populāciju vērtēšanai noteikts tikai attiecībā uz neligzdojošām (ziemojošām un caurceļojošām) populācijām. Vērtētas tikai tās sugas, kuru Latvijas populācija pārsniedz 0,3% Eiropas kopējās populācijas. Šāds slieksnis noteikts, ņemot vērā to, ka Latvijas platība ir 0,6% Eiropas kopējās platības. Tātad nav vērtētas tās neligzdojošās sugas, kuru populācija ir mazāka nekā puse Latvijā sagaidāmās populācijas vienmērīgas izplatības gadījumā.

Populācijas lielums

Atbilstoši IUCN vadlīnijām (IUCN 2012a) populācijas lielumu nosaka pēc pieaugušo indivīdu skaita (nevis pēc attiecībā uz putniem daudz biežāk lietotā rādītāja – ligzdojošo pāru skaita). Līdz ar to ligzdojošā populācija tika iegūta, sareizinot ligzdojošo pāru skaitu ar divi. Savukārt attiecībā uz neligzdojošām populācijām, izņemot ūdensstrazdu *Cinclus cinclus*, tiek uzskatīts, ka pieaugušie indivīdi veido 2/3 kopējā indivīdu skaita, atbilstoši metodiskajai pieejai vērtējot putnu sugu izzušanas risku Eiropā (BirdLife International 2021).

Attiecībā uz ligzdojošajām populācijām izmantoti populāciju vērtējumi, kas ir sniegti Putnu direktīvas 12. panta ziņojumā (European Environment Agency 2020), tos nepārrēķinot. Tikai dažos gadījumos pēc ekspertu ieteikuma izmantoti jaunāki populācijas lieluma vērtējumi.

Ziemojošo populāciju lielums aprēķināts, pēc ziemojošo ūdensputnu monitoringa (Stīpniece 2021) un jūras aviouzskaišu (Auniņš 2021) datiem.

Attiecībā uz caurceļojošām sugām atlasīti novērojumi no portāla "Dabasdati.lv" par 2012.–2021. gadu. Saskaitīts gadā ziņoto novēroto indivīdu skaits un pieņemts, ka caurceļojošās populācijas lielums ir vismaz tikpat liels kā maksimālais vienā gadā reģistrēto putnu skaits. Taču, ņemot vērā šīs informācijas lielo nenoteiktību, faktiski tika uzrādīts populācijas lielums atbilstoši IUCN kritērijos noteiktajām skaita sliekšņu vērtībām.

Svarīgi ņemt vērā, ka atbilstoši IUCN kritērijiem gadījumos, kad populācijas lieluma vērtējums ir intervāls, atbilstošie kritēriji nosakāmi pēc zemākās populācijas lieluma robežas (IUCN Standards and Petitions Committee 2019). Piemēram, ja ligzdojošā populācija ir 5–50 pāru, vērtējot kritēriju atbilstību, pieņemts, ka populācijā ir desmit pieauguši indivīdi.

Populācijas pārmaiņas

Lai gan IUCN kritēriji pieļauj populācijas pārmaiņu vērtēšanu arī pēc izplatības pārmaiņām, šajā gadījumā (ar retiem izņēmumiem) izmantotas tikai skaita pārmaiņas, jo izplatības pārmaiņu aprēķinus lielā mērā ietekmē atšķirības teritorijas apsekotībā.

Sugām, kurām pieejami monitoringu (dienas putnu, naktsputnu lauksaimniecības zemēs, plēsīgo putnu) dati, izmantota informācija par stāvokli 2021. gada beigās. Populāciju pārmaiņu apjoma vērtēšanā izmantots MSI rīks (Soldaat et al. 2017), ar kuru veiktas 10 000 Markova ķēdes Monte Karlo procedūras nenoteiktības par populācijas pārmaiņu trajektoriju kvantificēšanai ar log-lineārā un lokāli svērtā kvadrātiskā (LOESS) modeļa palīdzību. LOESS modelī par svarošanas intervālu izmantots sugas paaudzes ilgums. Katrs no iegūtajiem 10 000 iznākumiem 2021. gadam attiecināts pret populācijas lielumu atskaites gadā un klasificēts atbilstoši IUCN *A2* un *C1 kritēriju* populācijas samazinājuma sliekšņa līmeņiem. Par apdraudējuma kategoriju noteikta tā, kurai ir iegūts vismaz 50% (no 10 000 iznākumiem) atbalsts sugai specifiski izvēlētajam modelim. Izvēlē starp log-lineāro un LOESS modeli izmantota populācijas relatīvā lieluma gadu indeksu sadalījuma forma – monotonu pārmaiņu gadījumā priekšroka dota log-lineārajam modelim, pārējos gadījumos – LOESS.

Savukārt attiecībā uz ligzdojošajām sugām, par kurām monitoringi nesniedz pietiekami daudz informācijas populācijas pārmaiņu aprēķinam, populāciju pārmaiņas aprēķinātas, izmantojot IUCN rīku populāciju pārmaiņu aprēķināšanai (IUCN 2018), kā izejas datus izmantojot populāciju lielumus, kas izmantoti Putnu direktīvas 12. panta ziņojumā (European Environment Agency 2020).

Izšķirošs rādītājs populāciju lielumu pārmaiņu aprēķināšanai atbilstoši IUCN kritērijiem ir paaudzes ilgums. Informācija par paaudzes ilgumu iegūta no Eiropas putnu Sarkanā saraksta (BirdLife International 2021). Atbilstoši IUCN metodikai periods, kādā rēķinātas populācijas pārmaiņas, dažādām sugām atšķiras, un tāpēc arī populācijas pārmaiņu apjoms lielākoties nesakrīt ar Putnu direktīvas 12. ziņojumā minēto.

Izplatība

Putnu sugu populāciju izplatības analīzei izmantoti punktveida novērojumi, kas ir pieejami portālā "Dabasdati.lv" un Dabas aizsardzības pārvaldes Dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols" no 2012. gada 1. janvāra līdz 2021. gada 31. decembrim. Atsevišķos gadījumos izmantoti arī 2022. un 2023. gada novērojumi. Izplatības analīze veikta kā vairāku darbību procedūra.

1. Atsijāti dublikātnovērojumi starp datubāzēm un to iekšienē, priekšroku dodot novērojumiem, kas reģistrēti portālā "Dabasdati.lv", jo tajā ir pieejams plašāks apraksts un konkrētai analīzei piemērotāka datu struktūra.

2. Izmantoti novērojumi, kuri saistāmi ar ligzdošanu (ligzdotāju populācijai), vai visi novērojumi (ziemotāju un caurceļotāju populācijām), jebkurā gadījumā pārskatot to atbilstību vispārīgajai sugas ligzdošanas sezonai (LOB 1998, 1999, 2002). Izmantoti novērojumi, kas ziņoti par periodu, kas ir īsāks nekā 30 dienas.

3. Atsevišķām sugu grupām ar plašiem barošanās lidojumiem (piemēram, plēsīgajiem putniem un kaijām) vai sarežģītu ligzdošanas bioloģiju (piemēram, kolonijās ligzdojošajiem putniem un bridējputniem)

izmantoti novērojumi, kas ļauj klasificēt kā vismaz ticamas ligzdošanas pēc ligzdojošo putnu atlantu pazīmju pakāpēm (Ķerus u. c. 2021).

4. Katra novērojuma atrašanās vieta pārbaudīta attiecībā uz sugas izmantotajiem ekosistēmu veidiem (no Corine Land Cover 2018), atsijājot neapšaubāmi neprecīzos ziņojumus.

5. Iegūtie rezultāti izsūtīti ekspertiem pārbaudei un aicinājumam ziņot trūkstošos novērojumus, kuri ievietoti analīzes datubāzē, vienlaikus norādot uz novērojumiem, kuriem nepieciešama iekļaušanas kritēriju pārskatīšana.

6. Novērojumu pārskatīšana pēc ekspertu ieteikumiem.

7. Izplatības aprēķini (AOO un EOO), kā arī to klasifikācija atbilstoši IUCN kritērijiem programmas R pakotnē ConR (Dauby et al. 2017).

Izzušanas riska kategorijas mazināšana

Ņemot vērā to, ka putni ir ļoti kustīgi organismi un lielākajā daļā gadījumu to Latvijas populācijas nav izolētas no kaimiņvalstu populācijām, šīs grupas gadījumā īpaši aktuāla ir IUCN vadlīnijās (IUCN 2012b) norādītā izzušanas riska kategorijas mazināšana, ja konkrētā reģiona populācijas saglabāšanos var sekmēt blakus reģionu populācijas. Vispārējā gadījumā novērtētā izzušanas riska kategorija samazināta, ja kaimiņvalstu populācijas ir stabilas vai augošas. Atkāpes konkrētos gadījumos (piemēram, ja suga ir izteikts nometnieks) paskaidrotas attiecīgo sugu aprakstos. Samazinātās izzušanas riska kategorijas atzīmētas ar ° simbolu (piemēram, VU° D).

Draudi

Par lielāko daļu putnu sugu trūkst Latvijā veiktu pētījumu par tās apdraudošajiem faktoriem. Turklāt Latvijā sastopamās populācijas ietekmē arī apstākļi ārpus Latvijas (piemēram, attiecībā uz ligzdojošajiem gājputniem – ziemošanas vietās un ceļā uz tām). Minēto iemeslu dēļ apdraudējumu apraksts lielākoties pamatojas uz Eiropas putnu sarkanajā sarakstā (BirdLife International 2021) minēto, izvērtējot, kuri no draudiem varētu būt aktuāli Latvijas populācijai.

Zinātniskie nosaukumi

Zinātniskie nosaukumi izmantoti atbilstoši "BirdLife International" apstiprinātajai taksonomijai (HBW and BirdLife International 2021). Zinātnisko nosaukumu sinonīmi norādīti pēc IUCN Sarkanā saraksta (IUCN 2021–2025).

2.2. Latvijas putnu fauna un to ietekmējošie faktori

Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš

Latvijā sastopamās ekosistēmas nosacīti var iedalīt septiņās lielās grupās: meži, lauksaimniecības zemes, iekšzemes ūdeņi, purvi, jūras piekraste un smiltāji, urbāni biotopi, jūra. Latvijas putnu fauna un to ietekmējošie faktori turpinājumā aplūkoti šo ekosistēmu griezumā, beigās atzīmējot citus faktorus, kas ietekmē putnu populācijas.

Jūra. Latvijā nav jūras salu, tāpēc jūrai ir maza nozīme kā putnu ligzdošanas dzīvotnei (lai gan mākslīgā sala, uz kuras uzcelta Kolkas bāka, ir vienīgā šobrīd zināmā lielā alka ligzdošanas vieta). Taču jūra ir būtiska putnu barošanās vieta gan ligzdošanas sezonā, gan, vēl jo lielākā mērā, caurceļošanas un ziemošanas laikā. Caurceļošanas un ziemošanas laikā jūrā novērojamais putnu skaits ir lielāks nekā ligzdošanas sezonā (attiecībā uz ziemošanu gan tas ir atkarīgs no ledus stāvokļa jūrā). Vairākas putnu sugas, piemēram, kākaulis *Clangula hyemalis*, tumšā pīle *Melanitta fusca*, melnais alks *Cepphus grylle*, sastopamas tikai (vai gandrīz tikai) jūrā un Latvijā neligzdo. Ziemošanas un caurceļošanas laikā jūrā nereti novērojamas arī melnkakla gārgales *Gavia arctica* un brūnkakla gārgales *Gavia stellata*, kas kādreiz Latvijā arī ligzdojušas purvos, bet mūsdienās kā ligzdotājas izzudušas (brūnkakla gārgale) vai iespējami izzudušas (melnkakla gārgale).

Jūrā putni var iet bojā zvejnieku tīklos vai piesārņojuma dēļ. Savukārt kuģu satiksme var radīt tiem traucējumu. Potenciāls drauds nepareizas plānošanas gadījumā jūras putniem

var būt atkrastes vējparki, kas var radīt gan putnu mirstību, gan dzīvotnes zudumus (HELCOM 2023).

Meži. Dabiskos apstākļos meži būtu dominējošā ekosistēma Latvijā, un arī mūsdienās tie klāj apmēram pusi valsts teritorijas (Valsts meža dienests 2025a), tāpēc meži ir ļoti nozīmīga dzīvotne putniem. Jāņem vērā, ka dažādām putnu sugām ir atšķirīga dzīvotnes izvēle, līdz ar to arī atšķiras gan saistības pakāpe ar mežiem, gan tas, kādus tieši mežus suga izmanto. Piemēram, mežirbe *Tetrastes bonasia* un bikšainais apogs *Aegolius funereus* ir izteiktas meža speciālistu sugas, t. i., parasti ārpus meža neuzturas. Savukārt, piemēram, dzilnītis *Sitta europaea* un tītiņš *Jynx torquilla* apdzīvo gan mežus, gan dārzus un parkus, savukārt jūras ērglis *Haliaeetus albicilla* ligzdo mežos, bet barojas ārpus meža dažādos ūdeņos. Tāpat dažādas sugas dod priekšroku atšķirīgiem mežiem – vālodze *Oriolus oriolus* apdzīvo galvenokārt lapu koku audzes, bet trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus* – egļu un melnalkšņu mežus.

20.–21. gs. Latvijas mežu apsaimniekošana ir piedzīvojusi būtiskas pārmaiņas, līdz ar to mainoties arī pašiem mežiem. Intensīvas mežizstrādes un atmežošanas dēļ Latvijas mežainības zemākais punkts bija 20. gs. 20.–30. gados, bet pēc tam tas sāka pieaugt, mazinoties mežizstrādes intensitātei un aizaugot pamestām lauksaimniecības zemēm (Saliņš 1999). Zemās mežizstrādes intensitātes dēļ pakāpeniski pieauga arī ciršanas vecumu pārsniegušu mežu īpatsvars (Matīss, Saliņš 1986; Centrālā statistikas pārvalde 2025b). 20. gs. 90. gados mežizstrādes intensitāte atkal tika kāpināta, ar katru desmitgadi pieaugot kopējiem mežizstrādes apjomiem (Saliņš 1999; Valsts meža dienests 2001, 2025b). Ņemot vērā mežu vecuma struktūru un dabas aizsardzības pasākumus, 100 gadu vecumu pārsniegušu mežu platība nedaudz turpināja pieaugt, bet strauji samazinājās vidēja vecuma mežu sastopamība, strauji pieaugot jaunaudžu platībai (Jansons, Šņepsts 2024; Valsts meža dienests 2025b). No 20. gs. 80. līdz 21. gs. 20. gadiem mainījās arī mežu sastāvs, mazinoties skujkoku mežu īpatsvaram un pieaugot lapu koku mežu īpatsvaram (Jansons, Šņepsts 2024; Valsts meža dienests 2025b).

Iepriekšminēto pārmaiņu rezultātā vismazāk cieta tās putnu sugas, kam nav ļoti specifisku prasību meža dzīvotnēm. Ar skujkoku, it īpaši vidēja vecuma, mežiem saistīto sugu dzīvotņu pieejamība mazinājās, bet pieauga piemērotās platības sugām, kas apdzīvo jaunus lapu koku mežus.

Taču mežsaimnieciskās darbības ietekme ir kompleksa. Būtiskākā tās negatīvā izpausme ir dzīvotņu zudums, sadrumstalošana un degradācija. Taču mežsaimnieciskā darbība, it īpaši, ja notiek ligzdošanas laikā, var radīt būtisku traucējumu jutīgām putnu sugām – piemēram, melnā stārķa *Ciconia nigra* ligzdošanas sekmes ievērojami mazinās, ja mežsaimnieciskā darbība notiek ligzdu tuvumā (Strazds 2011). Mežizstrādes rezultātā iet bojā arī putnu ligzdas (Strazds, Ķerus 2017). Turklāt mežsaimnieciskās darbības radītās pārmaiņas dzīvotnēs var ietekmēt starpsugu attiecības – plēsonību (Rodríguez et al. 2001) un konkurenci (Hakkarainen et al. 2004).

Lauki. Lauksaimniecības zemes iekļauj plašu dažādu dzīvotņu spektru, un līdz ar to arī ar tām ir saistītas dažādas putnu sugas. Slapjos zālājus var apdzīvot dažādas bridējputnu sugas, piemēram, pļavu tilbīte *Tringa totanus*, ķikuts *Gallinago media*, gugatnis *Calidris pugnax*. Lauksaimniecības zemes, kas jau sākušas aizaugt, var izmantot lukstu čakstīte *Saxicola rubetra*, kārklu ķauķis *Locustella naevia* un brūnā čakste *Lanius collurio* (šīm sugām piemērotas dzīvotnes var būt arī izcirtumi). Ķīvīte *Vanellus vanellus* un laukirbe *Perdix perdix* var apdzīvot salīdzinoši intensīvi apsaimniekotas lauksaimniecības zemes, tostarp aramzemi, taču arī šīs sugas var ciest no pārlieku intensīvas lauksaimniecības.

20. gs. 90. gadu sākumā lauksaimniecības intensitāte kritās, nosacīti zemāko punktu sasniedzot 90. gadu vidū. Pēc tam lauksaimniecības intensitāte pieaugusi, taču kāpums nebija vienāds visās jomās. Kopējā izmantoto lauksaimniecības zemju platība palielinājās samērā nedaudz, mūsdienās joprojām būtiski atpaliekot no 20. gs. 80. gadu līmeņa. Liellopu skaits un līdz ar to pļavu un ganību platības arī kopš 90. gadu vidus palielinājušās minimāli, kamēr graudaugiem atvēlētā platība strauji pieaugusi. Kopumā lauksaimniecības zemes kļuvušas vienveidīgākas, pieaugot aramzemes

dominancei (Centrālā statistikas pārvalde 2025a).

Īpaši jutīgi pret pārmaiņām lauksaimniecības zemju apsaimniekošanā ir putni, kas saistīti ar slapjajiem zālājiem (piemēram, ķikuts, melnā puskuitala *Limosa limosa*, gugatnis), jo šādi zālāji ir grūti apsaimniekojami. Līdz ar to tie ir vai nu pamesti un aizauguši, vai nosusināti, nereti pārvēršot tos par aramzemi (Rūsiņa u. c. 2017).

Sugas ar plašāku ekoloģisko nišu, piemēram, grieze *Crex crex*, lukstu čakstīte un kārklu ķauķis, piedzīvoja populācijas pieaugumu 20. gs. 90. gados, taču, pieaugot lauksaimniecības intensitātei, arī šo sugu populācijas mazinājās (Auniņš, Mārdega 2024).

Iekšzemes ūdeņi. Daudzām putnu sugām nozīmīgi ir dažādi dabiski (upes, ezeri) un mākslīgi (dīķi) iekšzemes ūdeņi. Tie var būt nozīmīgas dzīvotnes gan ligzdojošām sugām (piemēram, brūnkaklim *Aythya ferina*, lielajam dumpim *Botaurus stellaris* un upes zīriņam *Sterna hirundo*), gan caurceļotājiem (piemēram, mazajam gulbim *Cygnus columbianus*, gugatnim, baltvēderim *Mareca penelope*), gan ziemotājiem (piemēram, ūdensstrazdam).

Par ūdeņus ietekmējošo faktoru pārmaiņām laika gaitā dati nav pietiekami, lai objektīvi novērtētu šo faktoru ietekmi uz putnu populāciju pārmaiņām. Taču nav šaubu, ka būtiska loma, it īpaši stāvošu ūdeņu gadījumā, ir eitrofikācijai, kas notiek gan dabiskās sukcesijas, gan lauksaimniecības noteces rezultātā. Turklāt ezeru un upju piekrastes zālāji, kas ir nozīmīga ligzdošanas un arī barošanās vieta caurceļošanas laikā daudzām ar ūdeņiem saistītām putnu sugām, aizaug arī apsaimniekošanas trūkuma dēļ (Viksne et al. 2010).

Papildus dzīvotņu zudumam eitrofikācijas un apsaimniekošanas trūkuma dēļ nozīmīgs faktors, kas negatīvi ietekmē daļu ūdensputnu sugu (piemēram, brūnkakli un platknābi *Spatula clypeata*) ir invazīvo sugu plēsēji (it īpaši Amerikas ūdele *Neogale vison*, kā arī jenotsuns *Nyctereutes procyonoides*) (Viksne et al. 2010).

Purvi. Zemos purvus var apdzīvot sugas, kas saistītas arī ar iekšzemes ūdeņiem (ezeru piekrasti u. tml.), taču augstajos purvos ligzdo vairākas sugas, kam tieši šī ir galvenā vai pat vienīgā ligzdošanas dzīvotne (piemēram, dzeltenais tārtiņš *Pluvialis apricaria*, lietuvainis *Numenius phaeopus*, purva tilbīte *Tringa glareola*). Purvi var būt nozīmīga nakšņošanas vieta arī caurceļojošām sugām.

Būtisku negatīvu ietekmi uz purviem ir radījusi kūdras ieguve, kuras rezultātā purvi tikuši iznīcināti vai būtiski degradēti. Purvi nosusināti un norakti arī lauksaimniecības, mežsaimniecības un citiem mērķiem (Kalniņa 2018). Ja purvi netiek norakti, bet tos ietekmē meliorācija, degradācija notiek pakāpeniski, purviem aizaugot ar kokiem (Priede 2017).

Purvi ilgstoši ir bijuši cilvēku maz apmeklētas teritorijas (it īpaši putnu ligzdošanas sezonā), taču mūsdienās negatīvu ietekmi uz purvu putniem, it īpaši ligzdotājiem, var atstāt apmeklētāju radītais traucējums (Leivits et al. 2009; Avotiņš jun. 2019).

Jūras piekraste un smiltāji. Jūras piekraste un citi smiltāji (sēres upēs, karjeri) ir ligzdošanas vieta vairākām sugām – jūraszagatai *Haematopus ostralegus*, smilšu tārtiņam *Charadrius hiaticula*, mazajam zīriņam *Sternula albifrons*, jūras zīriņam *Sterna paradisaea*, stepes čipstei *Anthus campestris* u. c. Piekraste ir arī nozīmīga barošanās vieta caurceļotāju sugām, piemēram, parastajam šņibītim *Calidris alpina*. Specifiska dzīvotne ar smiltājiem saistītām putnu sugām, it īpaši stepes čipstei, ir Ādažu militārais poligons.

Būtiskākās ietekmes, kas skārušas piekrastes putnu dzīvotnes, ir tūrisma un rekreācijas slodzes pieaugums un vietām arī piekrastes biotopu aizaugšana (Opermanis u. c. 1996). Daļa sugu, piemēram, upes zīriņš, šīs slodzes ietekmi mazinājusi, putniem sākot izmantot citus biotopus, piemēram, ēku jumtus (Vīksne, Janaus 2009), taču, piemēram, mazais zīriņš nav spējis šīm pārmaiņām pielāgoties, tāpēc tā populācija strauji sarukusi (Matrozis 2024).

Urbāni biotopi. Lai gan lielākā daļa pilsētās un citās apdzīvotās vietās sastopamo putnu sugu pamatā izmanto citus biotopus, tomēr ir nedaudz sugu, kuras vismaz Latvijā var

uzskatīt par urbānu biotopu "speciālistiem". Apbūvētu teritoriju platība pieaug (Valsts digitālās attīstības aģentūra 2025), taču trūkst informācijas par to, kā mainās ligzdošanas un barošanās vietu pieejamība putniem. No vienas puses, pilsētās putnu barība var būt vairāk pieejama, no otras, – šīs barības kvalitāte var būt zemāka nekā ārpus pilsētām un tās ieguve saistīta ar vairākiem riskiem. Daļai sugu urbānā ainava var piedāvāt drošākas ligzdošanas vietas, piemēram, uz ēku jumtiem, kur prognozējams mazāks plēsonības risks (Kubetzki, Garthe 2007). Tajā pašā laikā ar pilsētām saistās arī dažādi draudi – stikla virsmas, infrastruktūras objekti, mājdzīvnieki, intensīva satiksme, – kas var palielināt putnu mirstību (Loss et al. 2015). Turklāt ciest var ne tikai putni, kas pilsētās uzturas pastāvīgi, bet arī putni, kas migrācijas laikā lido cauri pilsētām.

No apdraudētajām sugām ar urbānu vidi saistīta gredzenūbele *Streptopelia decaocto*, tomēr nav informācijas, ka tās skaita lejupslīde varētu būt saistīta ar pilsētu apsaimniekošanu.

Klimata pārmaiņas un citi faktori. Lai gan specifisku pētījumu par klimata pārmaiņu ietekmi uz Latvijas putniem trūkst, ticami, ka tās būtiski ietekmē Latvijas putnu populācijas. Par to liecina, piemēram, sugu Eiropas areāla pārbīdes atbilstoši tam, kādas prognozētas klimata pārmaiņu ietekmē, un daļai sugu šīs plašāka mēroga areāla pārbīdes atstājušas iespaidu uz sugu izplatību Latvijā, piemēram, baltirbes *Lagopus lagopus*, melnkakla gārgales un plukšķa *Turdus iliacus* izplatības areāls sašaurinājies no dienvidiem un rietumiem (Keller et al. 2020) un sarukušas šo sugu Latvijas populācijas.

Jāņem vērā, ka, it īpaši gājputnu gadījumā, putnu Latvijas populācijas var būtiski ietekmēt draudi ārpus Latvijas, – gan ligzdošanas vietās (ja runa ir par caurceļojošām vai ziemojošām populācijām), gan ziemošanas vietās un ceļā uz tām. Ziemeļos ligzdojošo sugu dzīvotnes ietekmē ne tikai klimata pārmaiņas, bet arī cilvēka izraisīta dzīvotņu degradācija, tostarp piesārņojums (IUCN 2021–2025). Vairākām sugām (piemēram, mazajam dūkurim *Tachybaptus ruficollis*, mazajam ormanītim *Zapornia parva*, vistilbei *Lymnocryptes minimus*) būtisks drauds ir mitrāju nosusināšana gan Latvijā, gan tālākajā ceļā uz ziemošanas vietām (IUCN 2021–2025). Sugas, kas pārziemo Āfrikā, apdraud gan dzīvotņu degradācija un sausums ziemošanas vietās (Vickery et al. 2014), gan Sahāras tuksneša izplešanās (Strandberg et al. 2009; Liu, Xue 2020). Daļēji šie draudi skaidrojami ar klimata pārmaiņām, bet būtiska nozīme ir arī cilvēka saimnieciskajai darbībai.

Putnu, it īpaši tālo migrantu, mirstību ceļā uz ziemošanas vietām pastiprina medības. Vidusjūras reģiona valstīs iet bojā arī tādu sugu putni, kuru medības Latvijā nav atļautas (Brochet et al. 2016). Taču jāatzīmē, ka arī Latvijā joprojām ir atļautas vairāku Latvijā vai Eiropā apdraudētu sugu medības (piemēram, mežirbe, platknābis, garkaklis *Anas acuta*).

Ūdensputniem nozīmīgs risks var būt putnu gripas uzliesmojumi (IUCN 2021–2025).

2.3. Putnu sugu izzušanas riska novērtējuma kopsavilkums

Viesturs Ķerus

Izzušanas riska novērtēšana veikta 277 populācijām jeb 246 putnu sugām, no tām 30 sugām novērtētas divas populācijas (ligzdojošā un ziemojošā vai caurceļojošā) (1. pielikums). Savukārt 122 sugas klasificētas kā tādas, kurām izzušanas riska novērtējums nav piemērojams (NA) (2. pielikums).

No vērtētajām ligzdojošajām populācijām 90 (41%) atzītas par apdraudētām (CR, EN un VU) (2.2. attēls; 1. pielikums). Astoņas sugas kā ligzdotājas ir izzudušas: baltacis *Ayhtya nyroca*, brūnkakla gārgale, parastais šņibītis, terekija *Xenus cinereus*, vidējais ērglis *Clanga clanga*, lielais piekūns *Falco peregrinus*, melnpieres čakste *Lanius minor* un grīšļu ķauķis *Acrocephalus paludicola*, tomēr lielākā to daļa Latvijā sastopamas kā neligzdotājas.

No ziemojošo putnu populācijām apdraudētas ir 14 (46%) (2.8. attēls), bet no caurceļojošo putnu populācijām – 10 (28%) (2.5. attēls). Caurceļotāju grupā liels īpatsvars ir tādu sugu, par kurām trūka datu izzušanas riska novērtēšanai.

Salīdzinot izzušanas risku starp dažādām populāciju grupām, jāņem vērā, ka neligzdotājiem marginālas populācijas nav vērtētas,

kamēr ligzdotājiem vērtētas visas sugas, ja vien kopš 20. gs. sākuma ir bijis (vai ticami, ka ir bijis) periods, kad suga ir ligzdojusi vismaz desmit gadus pēc kārtas (skatīt 2.1. apakšnodaļu).

Tāpat šeit iegūtos rezultātus nedrīkst tieši salīdzināt ar iepriekšējiem LSG izdevumiem (Andrušaitis 1985, 2000), jo, lai gan daļā gadījumu populācijās tiešām notikušas būtiskas pozitīvas vai negatīvas pārmaiņas, kopumā atšķirības izzušanas riska novērtējumā lielākoties skaidrojamas ar atšķirībām vērtējumu metodikā un datu pieejamībā.

Putnu populāciju izzušanas riska novērtējumā izmantoti galvenokārt populācijas lieluma un tā pārmaiņu kritēriji (*A*, *C* un *D kritēriji*) (2.1. attēls). Lai gan ir pieejami dati par ligzdojošo putnu izplatību, ar tiem pamatotu izplatības pārmaiņu aprēķināšanu tādā precizitātē, lai noteiktu atbilstību IUCN kritērijiem, apgrūtina atšķirības Latvijas apsekotībā dažādos periodos. Tāpēc izplatības pārmaiņu jeb *B kritēriji* izmantoti tikai atsevišķos gadījumos.

Apdraudēto putnu saistība ar dažādiem biotopiem (atbilstoši IUCN kritērijiem) atspoguļota 2.3., 2.6. un 2.9. attēlā. Šie grafiki atspoguļo konkrēto biotopu nozīmi apdraudētajām sugām (paturot prātā, ka viena suga var būt sastopama vairākos biotopos). Biotopi, ar kuriem saistīts vislielākais apdraudēto sugu skaits, ir mērenās joslas zālājs, iekšzemes ezeri un boreālais mežs. Taču šos grafikus nedrīkst interpretēt kā rādītāju, kuru biotopu sugas kopumā ir vairāk apdraudētas, jo šādam novērtējumam būtu jāņem vērā arī kopējais attiecīgajā biotopā sastopamo sugu skaits.

Draudi apdraudētajām sugām atspoguļoti 2.4., 2.7. un 2.10. attēlā. Arī šie grafiki jāinterpretē piesardzīgi. Pirmkārt, jāņem vērā, ka sugu novērtējumos apkopoti draudi konkrētajām sugām visā dzīves ciklā, tostarp laikā, ko tie pavada ārpus Latvijas. Otrkārt, šeit ir apkopota informācija par visiem draudiem konkrētajām sugām, nevērtējot to būtiskumu. Piemēram, lielu daļu ligzdotāju apdraud medības un nelikumīga nogalināšana Vidusjūras reģionā ceļā uz ligzdošanas vietām, taču daudz lielāku ietekmi uz populāciju var radīt dzīvotņu degradācija ligzdošanas vietās Latvijā, taču, tā kā katru no dzīvotnēm ietekmē dažādi faktori, tie sadalās pa vairākiem draudiem, tā radot iespaidu, ka tiem ir mazāka nozīme.

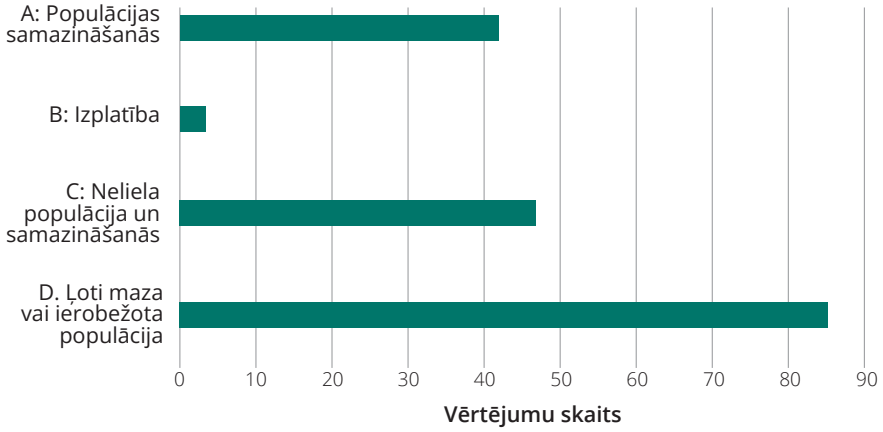

2.1. attēls. Putnu populāciju vērtēšanā izmantotie IUCN kritēriji.

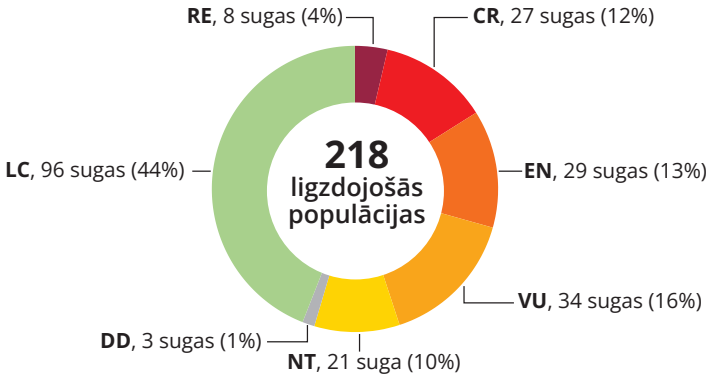

2.2. attēls. Vērtēto ligzdojošo putnu populāciju (n = 218) sadalījums pa IUCN kategorijām.
RE – reģionāli izzudusi, CR – kritiski apdraudēta, EN – stipri apdraudēta, VU – jutīga, NT – gandrīz apdraudēta, LC – nav apdraudēta, DD – trūkst datu.

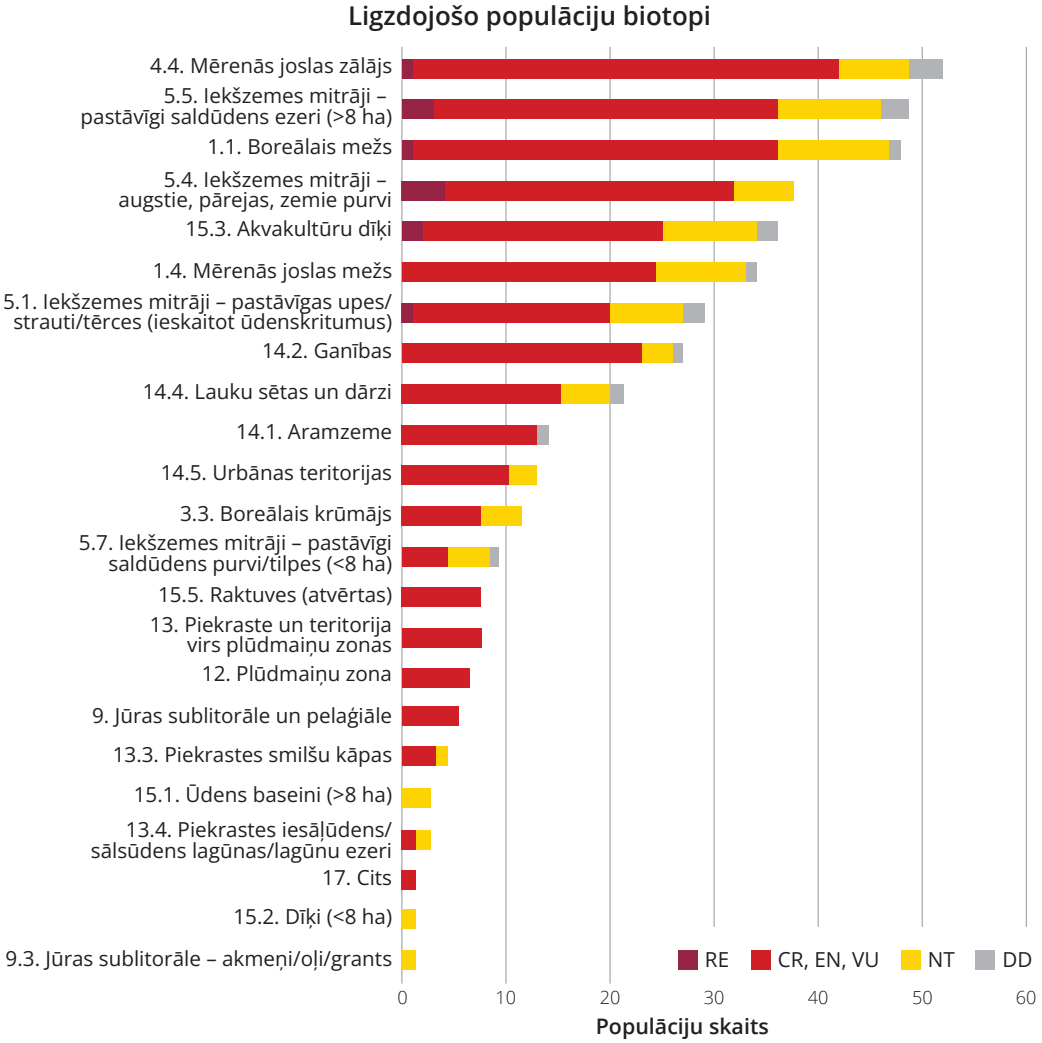

2.3. attēls. Vērtēto ligzdojošo putnu populāciju biotopi Latvijā saskaņā ar IUCN biotopu klasifikatoru.
RE – reģionāli izzudusi, CR – kritiski apdraudēta, EN – stipri apdraudēta, VU – jutīga, NT – gandrīz apdraudēta, DD – trūkst datu.

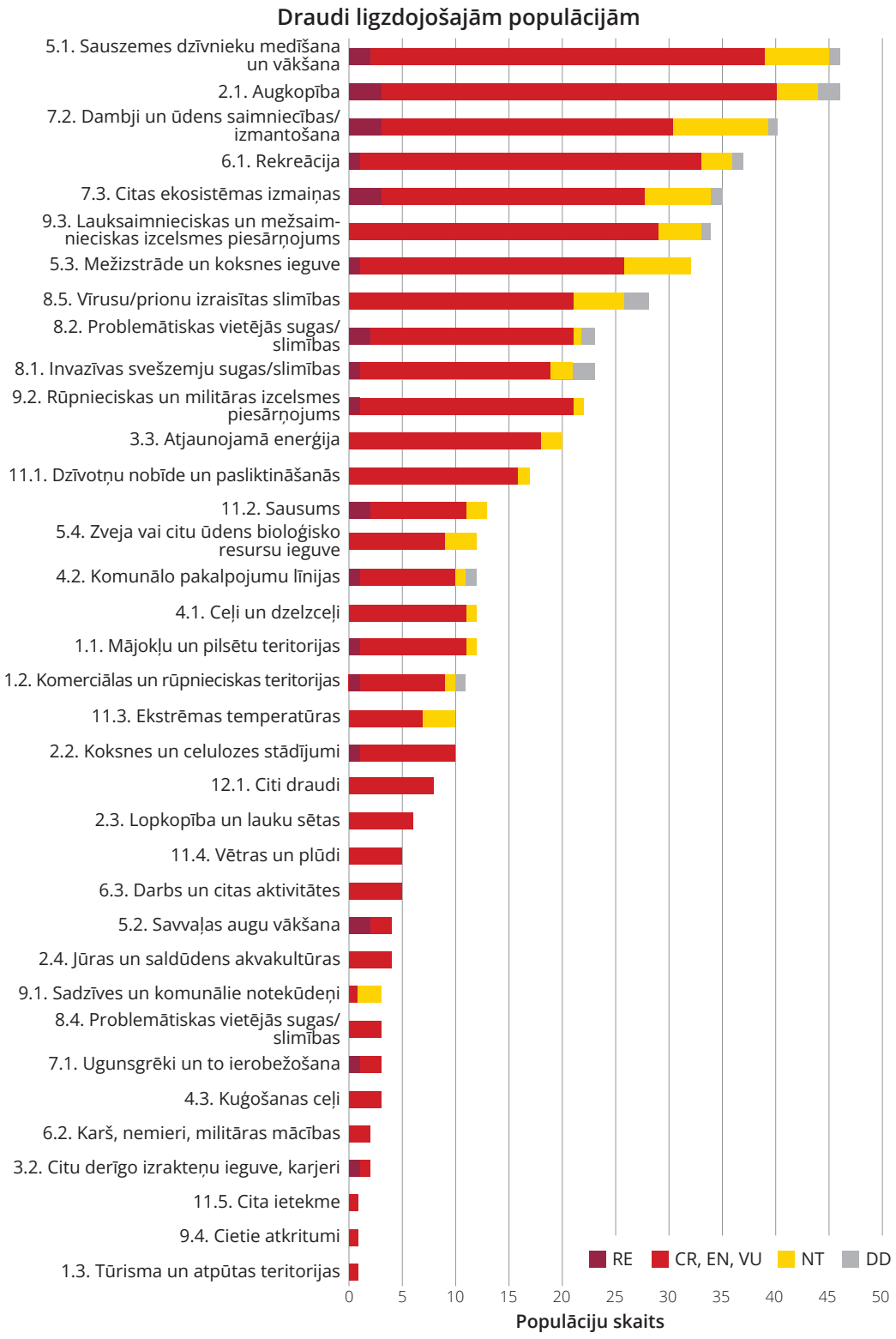

2.4. attēls. Apdraudošie faktori jeb draudi vērtētajām ligzdojošo putnu populācijām Latvijā saskaņā ar IUCN draudu klasifikatoru. RE – reģionāli izzudusi, CR – kritiski apdraudēta, EN – stipri apdraudēta, VU – jutīga, NT – gandrīz apdraudēta, DD – trūkst datu.

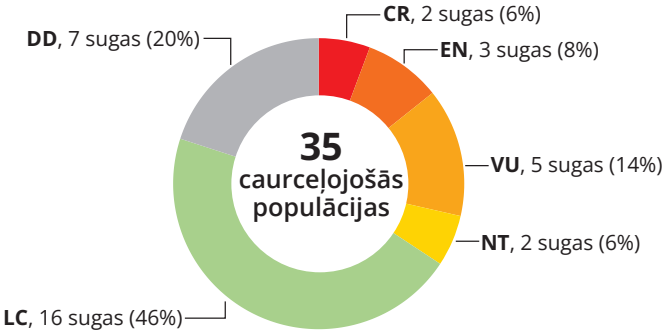

2.5. attēls. Vērtēto caurceļojošo putnu populāciju (n = 35) sadalījums pa IUCN kategorijām.
CR – kritiski apdraudēta, EN – stipri apdraudēta, VU – jutīga, NT – gandrīz apdraudēta, LC – nav apdraudēta, DD – trūkst datu.

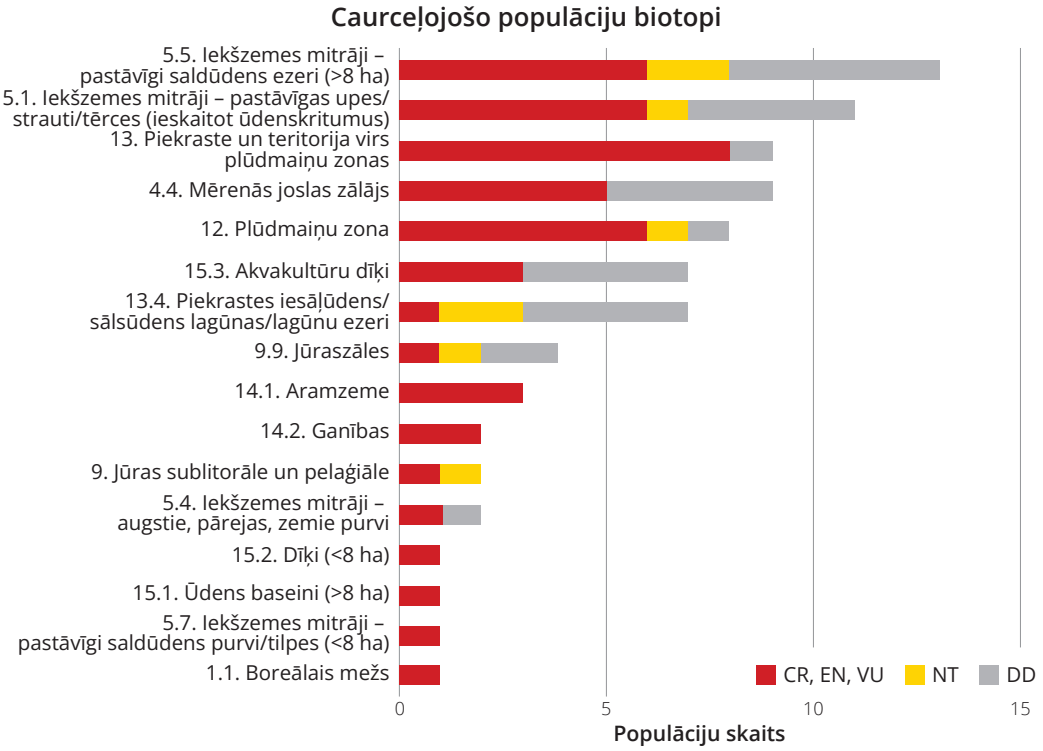

2.6. attēls. Vērtēto caurceļojošo putnu populāciju biotopi Latvijā saskaņā ar IUCN biotopu klasifikatoru.
CR – kritiski apdraudēta, EN – stipri apdraudēta, VU – jutīga, NT – gandrīz apdraudēta, DD – trūkst datu.

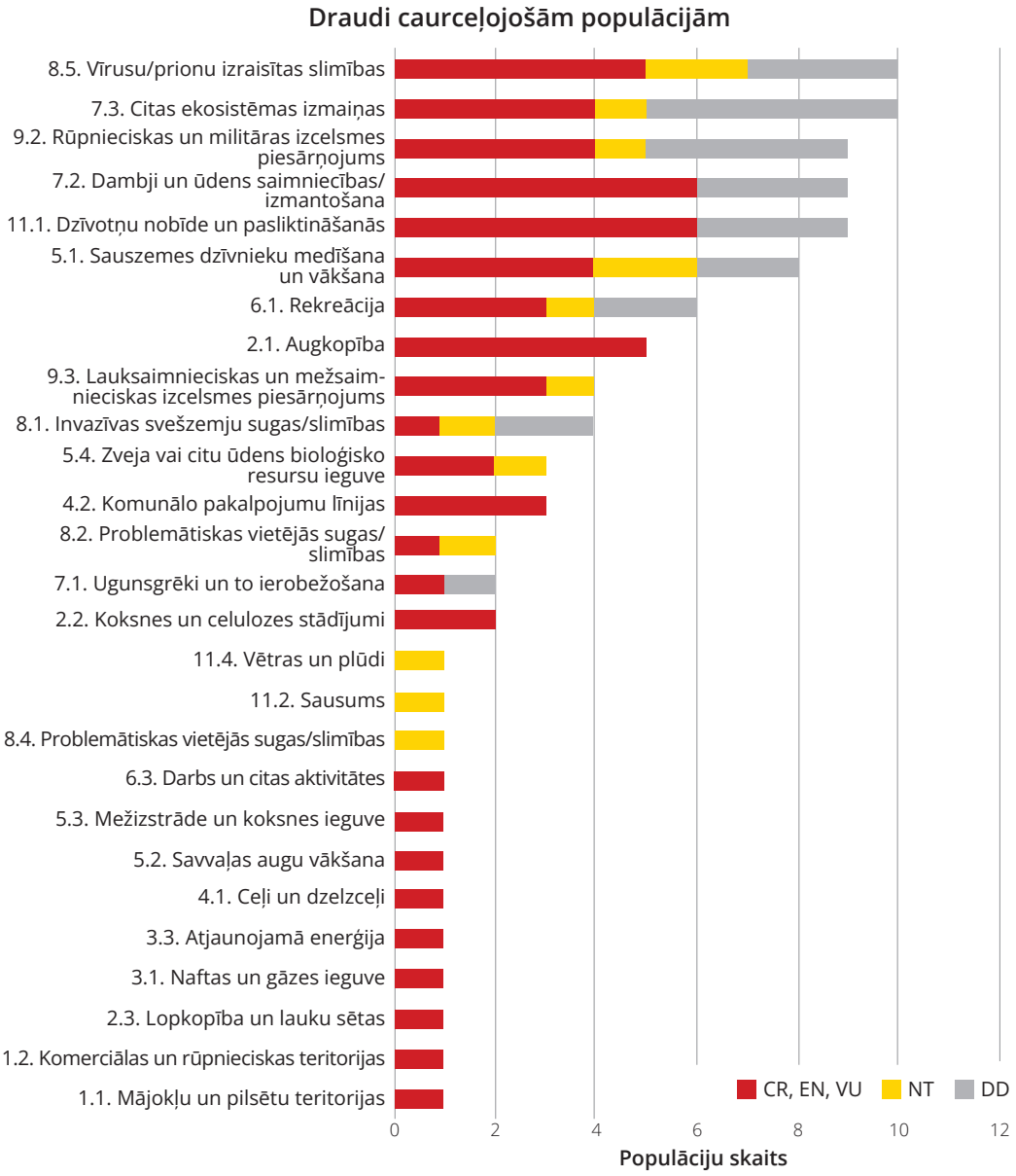

2.7. attēls. Apdraudošie faktori jeb draudi vērtētajām caurceļojošo putnu populācijām Latvijā saskaņā ar IUCN draudu klasifikatoru. CR – kritiski apdraudēta, EN – stipri apdraudēta, VU – jutīga, NT – gandrīz apdraudēta, DD – trūkst datu.

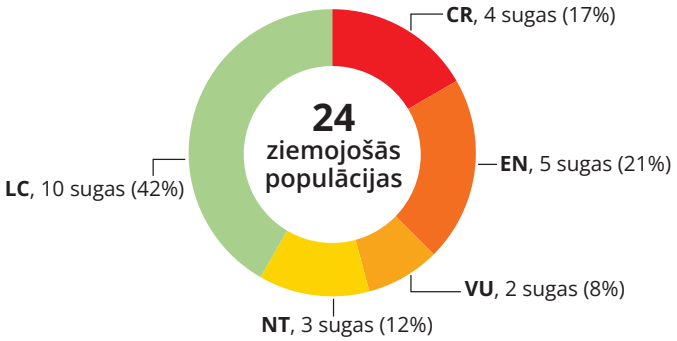

2.8. attēls. Vērtēto ziemojošo putnu populāciju (n = 24) sadalījums pa IUCN kategorijām.
CR – kritiski apdraudēta, EN – stipri apdraudēta, VU – jutīga, NT – gandrīz apdraudēta, LC – nav apdraudēta.

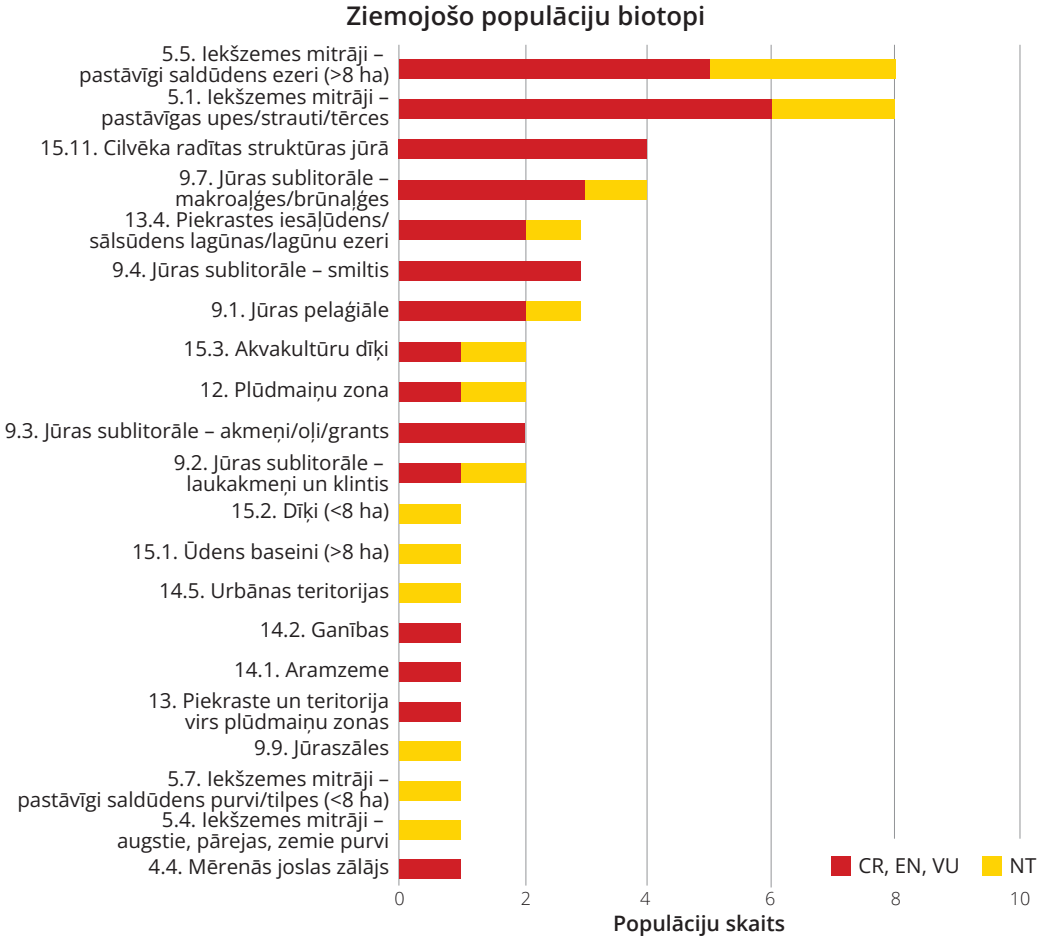

2.9. attēls. Vērtēto ziemojošo putnu populāciju biotopi Latvijā saskaņā ar IUCN biotopu klasifikatoru.
CR – kritiski apdraudēta, EN – stipri apdraudēta, VU – jutīga, NT – gandrīz apdraudēta.

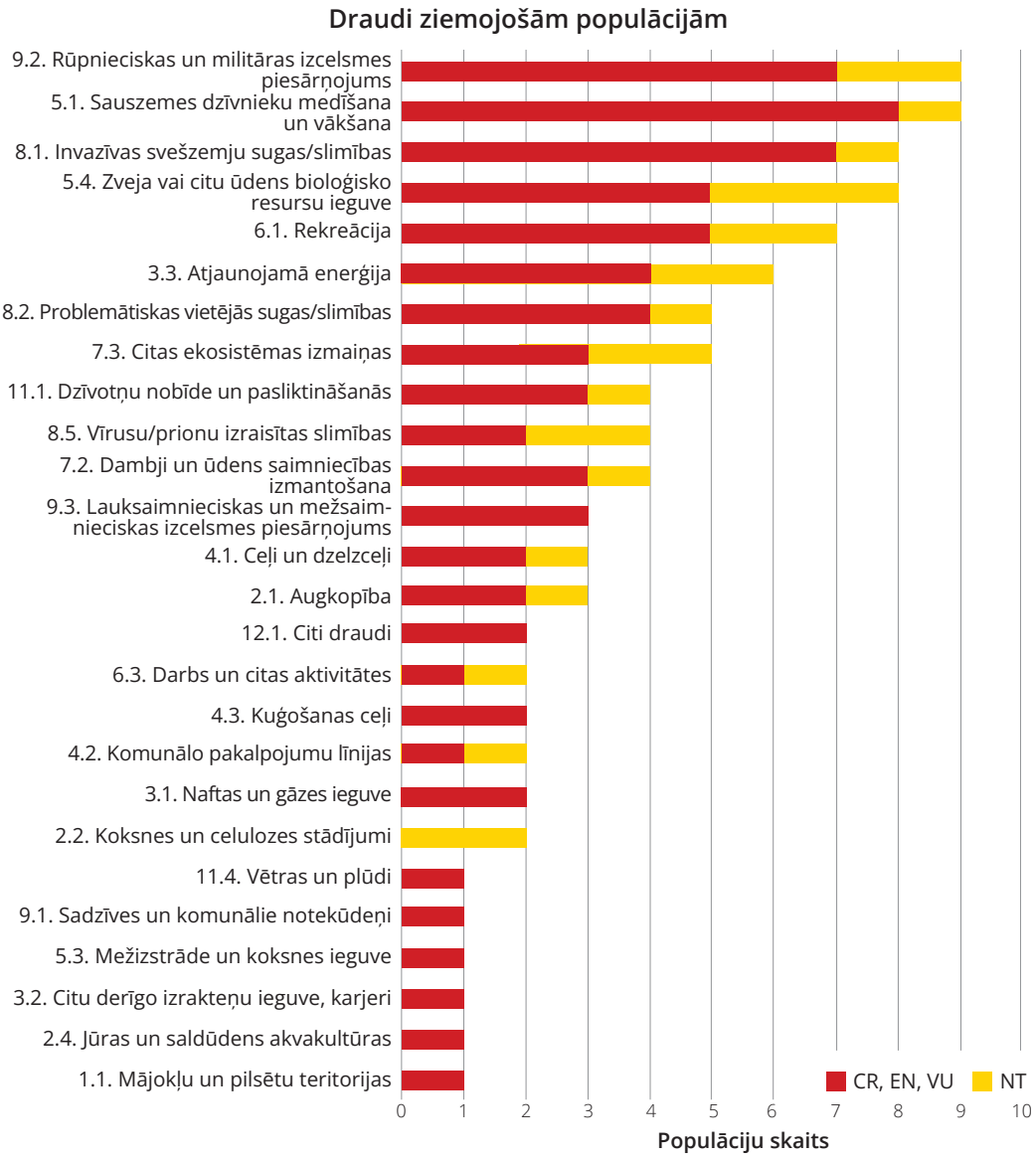

2.10. attēls. Apdraudošie faktori jeb draudi vērtētajām ziemojošo putnu populācijām Latvijā saskaņā ar IUCN draudu klasifikatoru. CR – kritiski apdraudēta, EN – stipri apdraudēta, VU – jutīga, NT – gandrīz apdraudēta.

2.4. Putnu sugu juridiskā aizsardzība Latvijā

Jēkabs Dzenis, Viesturs Ķerus

Mūsdienās Latvijā putnu sugu aizsardzībai nozīmīgi nosacījumi izriet gan no starptautiskajiem līgumiem dabas aizsardzības jomā (Bonnas, Bernes un CITES konvencijas), gan Eiropas Savienības (Putnu direktīvas) un nacionālajiem tiesību aktiem (skatīt 1.3. apakšnodaļu). Jāatzīmē, ka daļa vispārīgo nosacījumu (piemēram, aizliegumi iegūt un traucēt indivīdus) putnu sugu aizsardzībai attiecas uz visām dabiski savvaļā sastopamajām putnu sugām, nevis tikai uz aizsargājamajām.

LSG 3. izdevuma sagatavošanas laikā Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā ir iekļautas 95 putnu sugas, bet ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamas ir četras: mednis *Tetrao urogallus*, mežirbe, rubenis *Lyrurus tetrix* un meža zoss *Anser anser* (MK 2000). Savukārt mikroliegumus var veidot 31 putnu sugas ligzdošanas vai riesta vietā (MK 2012). Līdz 2025. gadam ir izveidoti kopumā 2012 mikroliegumi 20 putnu sugu aizsardzībai, t. i., 88% visu sugu aizsardzībai izveidoto mikroliegumu un 65% kopējā izveidoto mikroliegumu skaita (Dabas aizsardzības pārvalde 2025). Visvairāk mikroliegumu ir izveidots mazā ērgļa *Clanga pomarina* (786), medņa (382) un melnā stārķa (343) aizsardzībai. Nereti šie mikroliegumi nodrošina arī citu sugu grupā aizsargājamām un apdraudētām sugām nepieciešamo dzīvotņu saglabāšanu. Līdzīgi, pamatojoties uz Putnu direktīvas un Rāmsaras jeb konvencijas „Par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi" (Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija 2025) nosacījumiem, izveidotās ĪADT ir nozīmīgas ne tikai putnu, bet arī citu sugu un biotopu aizsardzībai.

Tomēr arī attiecībā uz putnu sugām spēkā esošie īpaši aizsargājamo sugu un mikroliegumu sugu saraksti nav aktualizēti attiecīgi vairāk kā 20 un 10 gadus un daļā gadījumu neatspoguļo šī brīža aizsardzības pasākumu nepieciešamību un prioritāti. Tā, pamatojoties uz sugu izzušanas riska vērtējumiem un citiem projektā LIFE FOR SPECIES izstrādātajiem kritērijiem, sagatavoti priekšlikumi 69 sugu juridiskā aizsardzības statusa vai tām piemērojamo aizsardzības pasākumu maiņai. Šajā LSG izdevumā iekļautajām sugām šie priekšlikumi norādīti arī sugu aprakstos.

Jāatzīmē, ka putnu salīdzinoši privileģētais statuss juridiskās aizsardzības un izpētes ziņā nenozīmē, ka to praktiskā aizsardzība tiek nodrošināta nepieciešamajā apmērā. To atspoguļo arī šajā izdevumā iekļauto sugu apraksti.

Literatūras saraksts

Andrušaitis, G. (red.) 1985. Latvijas PSR Sarkanā grāmata. Rīga: Zinātne, 526.

Andrušaitis, G. (red.) 2000. Latvijas Sarkanā grāmata. 6. sējums. Putni un zīdītāji. Rīga: LU Bioloģijas institūts, 274.

Auniņš, A. 2021. Jūrā ziemojošo putnu avio uzskaites. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 92.

Avotiņš jun., A. 2019. Apodziņa *Glaucidium passerinum*, bikšainā apoga *Aegolius funereus*, meža pūces *Strix aluco*, urālpūces *Strix uralensis,* ausainās pūces *Asio otus* un ūpja *Bubo bubo* aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 520.

BirdLife International 2021. European Red List of Birds. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 72.

Brochet, A.-L., Bossche, van den, W., Jbour, S., Ndang'ang'a, P.K., Jones, V.R. et al. 2016. Preliminary assessment of the scope and scale of illegal killing and taking of birds in the Mediterranean. Bird Conserv. Int., 26(1): 1–28.

Centrālā statistikas pārvalde 2025a. LAG010. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes izmantošana (tūkst. ha) 1990–2024: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__NOZ__LA__LAG/LAG010 [skatīts 08.07.2025.].

Centrālā statistikas pārvalde 2025b. MEM051. Mežaudžu vecuma struktūra gada sākumā (procentos) 2014–2025: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__NOZ__ME__MEP/MEM051 [skatīts 08.07.2025.].

Corine Land Cover 2018. European Union's Copernicus Land Monitoring Service information, CORINE Land Cover 2018 (vector/raster 100 m), Europe, 6-yearly. https://land.copernicus.eu/en/products/corine-land-cover/clc2018 [skatīts 2021–2023].

Dabas aizsardzības pārvalde 2025. Dabas datu pārvaldības sistēma "Ozols". https://ozols.gov.lv/ [skatīts 15.09.2025.].

Dauby, G., Stévart, T., Droissart, V., Cosiaux, A., Deblauwe, V., Simo-Droissart, M., Sosef, M.S.M., Lowry, P.P., Schatz, G.E., Gereau, R.E., Couvreur, T.L.P., 2017. ConR: An R package to assist large-scale multispecies preliminary conservation assessments using distribution data. Ecol. Evol., 7: 11292–11303.

European Environment Agency 2020. Deliveries for Report on progress and implementation (Article 12, Birds Directive). Available: http://rod.eionet.europa.eu/obligations/278/deliveries [skatīts 08.07.2025.].

Hakkarainen H., Mykrä S., Kurki S., Tornberg R., Jungell S. 2004. Competitive interactions among raptors in boreal forests. Oecologia, 141: 420–424.

HBW and BirdLife International 2021. Handbook of the Birds of the World and BirdLife International digital checklist of the birds of the world. Version 6: http://datazone.birdlife.org/userfiles/file/Species/Taxonomy/HBW-BirdLife_Checklist_v6_Dec21.zip [skatīts 08.07.2025.].

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the wintering season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-wintering-season/ [skatīts 29.06.2023.].

IUCN 2021–2025. The IUCN Red List of Threatened Species. https://www.iucnredlist.org/ [skatīts 2021–2025].

IUCN 2012a. IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. Second edition. Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN. iv+32.

IUCN 2012b. Guidelines for Application of IUCN Red List Criteria at Regional and National Levels: Version 4.0. Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN. iii+41.

IUCN 2018. Criterion A Tool: Population Reduction Calculator (CriterionA_Workbook_13112018.xls): https://www.iucnredlist.org/resources/criterion-a [skatīts 08.07.2025.].

IUCN Standards and Petitions Committee 2019. Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. Version 14. Prepared by the Standards and Petitions Committee. https://www.iucnredlist.org/documents/RedListGuidelines.pdf [skatīts 08.07.2025.].

Jansons, J., Šņepsts, G. 2024. Meža resursu monitoringa rezultāti. Salaspils: Latvijas Valsts mežzinātnes institūts "Silava", 45.

Kalniņa, L. 2018. Purvi. Grām.: Ščerbinskis, V. (red.). Nacionālā enciklopēdija. Latvija. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 167–171.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Kubetzki, U., Garthe, S. 2007. Nests with a View: Distribution, Nest Habitats and Diets of Roof-Breeding Common Gulls (*Larus canus*) in Northern Germany. Waterbirds, 30 (4): 602–608.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 512.

Leivits, M., Leivits, A., Aivo Klein, A., Kuus, A., Leibak, E., Merivee, M., Soppe, A., Indrek, T., Tammekänd, J., Vilbaste, E. 2009. Effects of visitor disturbance to the Golden Plover (*Pluvialis apricaria*) habitat suitability in Nigula Bog. Hirundo, 22: 53–63.

Liu, Y., Xue, Y. 2020. Expansion of the Sahara Desert and shrinking of frozen land of the Arctic. Sci. Rep., 10(1): 1–9.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Loss, S.R., Will, T., Marra, P.P. 2015. Direct Mortality of Birds from Anthropogenic Causes. Annu. Rev. Ecol. Evol. Syst., 46: 99–120.

Matrozis, R. 2024. Par mazā zīriņa ligzdošanas vietām un populācijas stāvokli Latvijā. Putni dabā, 2024/1: 6–13.

Matīss, J., Saliņš, Z. 1986. Latvijas PSR meži skaitļos. Grām.: Vanags, J. (red.). Mežagrāmata 1986. Rīga: Avots, 151–171.

MK 2000. Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu". Latvijas Vēstnesis, 413/417, 17.11.2000. https://likumi.lv/ta/id/12821 [skatīts 17.09.2025.].

MK 2012. Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu". Latvijas Vēstnesis, 203, 28.12.2012. https://likumi.lv/ta/id/253746 [skatīts 17.09.2025.].

Opermanis, O., Strazds, M., Pēterhofs, E., Strazds, A. 1996. Putni Latvijas piekrastē: skaita izmaiņas, izplatība un pašreizējais stāvoklis. Putni dabā, 6(1): 3–14.

Priede, A. (red.) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. 4. sējums. Purvi, avoti un avoksnāji. Sigulda: Dabas aizsardzības pārvalde, 208.

Rodgríguez A., Andrén H., Jansson G. 2001. Habitat-mediated predation risk and decision making of small birds at forest edges. Oikos, 95(3): 383–396.

Rūsiņa, S., Auniņš, A., Spuņģis, V. 2017. Dabisko zālāju biodaudzveidību ietekmējošie faktori un apdraudējumi. Grām.: Rūsiņa, S. (red.). Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. 3. sējums. Dabiskās pļavas un ganības. Sigulda: Dabas aizsardzības pārvalde, 49–58.

Saliņš, Z. 1999. Meža izmantošana Latvijā: vēsture, stāvoklis, perspektīvas. Jelgava: LLU Meža izmantošanas katedra, 272.

Soldaat, L.L., Pannekoek, J., Verweij, R.J.T., Turnhout, C.A.M., van Strien, A.J. 2017. A Monte Carlo method to account for sampling error in multi-species indicators. Ecol. Indic., 81: 340–347.

Stīpniece, A. 2021. Piekrastē un iekšzemē ziemojošo ūdensputnu monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 48.

Strandberg, R., Klaassen, R. G. H., Hake, M., Alerstam, T. 2010. How hazardous is the Sahara Desert crossing for migratory birds? Indications from satellite tracking of raptors. Biol. Lett., 6(3): 297–300.

Strazds, M. 2011. Conservation Ecology of the Black Stork in Latvia. Dissertation. Riga: University of Latvia, 96.

Strazds, M., Ķerus, V. 2017. Mežirbes (*Bonasa bonasia*) aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 81.

Valsts digitālās attīstības aģentūra 2025. Zemes sadalījums zemes lietošanas veidos: https://data.gov.lv/dati/lv/dataset/zemes-sadalijums-zemes-lietosanas-veidos [skatīts 09.07.2025.].

Valsts meža dienests 2001. Valsts meža dienesta publiskais pārskats. 2000. gads. Rīga, 41.

Valsts meža dienests 2025a. 2024. gada publiskais pārskats. Rīga, 38.

Valsts meža dienests 2025b. Meža statistika: https://www.vmd.gov.lv/lv/meza-statistikas-cd [skatīts 08.07.2025.].

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija 2025. Ramsāres konvencija. https://www.varam.gov.lv/lv/ramsares-konvencija [skatīts 09.10.2025.].

Vickery, J.A., Ewing, S.R., Smith, K.W., Pain, D.J., Bairlein, F., Škorpilová, J., Gregory, R.D. 2014. The decline of Afro-Palaearctic migrants and an assessment of potential causes. Ibis, 156(1): 1–22.

Viksne, J., Svazas, S., Czajkowski, A., Janaus, M., Mischenko, A., Kozulin, A., Kuresoo, A., Serebryakov, V. 2010. Atlas of Duck Populations in Eastern Europe. Vilnius: Akstis, 199.

Vīksne, J., Janaus, M. 2009. Kaijveidīgie putni Rīgā – agrāk, tagad un nākotnē. Putni dabā, 2009/4: 4–9.

3. nodaļa

PUTNI

Sugu apraksti

RE
Reģionāli izzudušās sugas

RE

Baltacis

Aythya nyroca
(Güldenstädt, 1770)

RE Ligzdojošā populācija

3.1. attēls. Baltacis.
Foto: Julian, CC BY-NC 4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Vidēji liela pīle. Tēviņam riesta tērpā galva, kakls, krūtis un sāni kastaņbrūni, acis visos tērpos baltas. Mātīte pelēcīgāka, acis brūnas. Abiem dzimumiem spārna aizmugures daļā balta gareniska josla, spilgti balta zemaste. Mazāk sabiedriska nekā pārējās nirpīles. Pēcligzdošanas periodā parasti uzturas vienatnē vai sīkos bariņos. Pārtiek gan no augu, gan dzīvnieku barības. Ligzdo galvenokārt slīkšņās. Latvijā atrasti tikai divi dējumi, abos bija desmit olas. Perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Mazuļi ligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Eiropas dienvidaustrumos (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Eiropas DR daļas līdz Mongolijas R daļai, atsevišķi fragmenti arī Ziemeļāfrikā, Turcijā, Tuvajos Austrumos un Ķīnā. Ziemošanas areāls – Vidusjūras reģionā (kur pārklājas ar ligzdošanas areālu), Sāhela zonā, Tuvajos Austrumos un Dienvidāzijā, arī Kazahstānas Z daļā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība mazinājusies Eiropas areāla D daļā (Polijā, Ukrainā), bet pieaugusi Vidusjūras reģionā. Lai gan šīs pārmaiņas šķiet reālas, noteikta nozīme varētu būt mērķtiecīgākai sugas izplatības izpētei un līdz ar to uzlabotām zināšanām (Keller et al. 2020). Latvijā ligzdošana ir pierādīta tikai Engures ezerā 1972., 1973. un 1992. gadā (Celmiņš 2022). Analizētajā periodā nav novērojumu, kas ļautu aprēķināt ligzdojošās populācijas apdzīvoto platību (AOO) un sastopamības apgabalu (EOO).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2019). Eiropas populācijas tendence nav zināma. Krievijas Eiropas daļā, Baltkrievijā un Lietuvā populācija ilgtermiņā sarūk, bet īstermiņā populācija Lietuvā un Baltkrievijā ir stabila. Krievijā īstermiņa populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021b). Latvijā šobrīd neligzdo. Pēdējoreiz ligzdošana ir pierādīta 1992. gadā, pēdējais reģistrētais novērojums – 2014. gadā (Celmiņš 2022).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir stipri aizaugušas ūdenstilpes, zivju dīķi. Ceļošanas laikā arī jūras piekraste (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,8 gadi (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: RE, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: NT 2019, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NA 2020), Igaunija (NA 2008), Lietuva (CR 2021), Krievija (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 2.1. Augkopība, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 5.2. Savvaļas augu vākšana, 6.1. Rekreācija, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 11.2. Sausums, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas I un II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga nav medījama, taču citviet Eiropā tiek medīta.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud aizaugušu seklu dīķu un citu mitrāju dzīvotņu degradācija un iznīcināšana nosusināšanas un ūdens ieguves, kūdras ieguves, eitrofikācijas, naftas produktu piesārņojuma, dambju būves, infrastruktūras izbūves palienēs un upju pārrakšanas rezultātā. Sugu apdraud arī zemes apsaimniekošanas pārmaiņas, piemēram, niedru pļaušana un dedzināšana ligzdošanas laikā, slapjo pļavu pārganīšana vai nepietiekama noganīšana un pļaušana, un pamešana vai ekstensīvi apsaimniekotu zivju dīķu intensīvāka apsaimniekošana. Dzīvotņu degradāciju ir izraisījusi arī svešzemju sugu introdukcija. Piemēram, baltā amūra *Ctenopharyngodon idella* apzināta vai neapzināta ielaišana ezeros ir mazinājusi makrofītu un ar tiem saistīto bezmugurkaulnieku biomasu. Daļā areāla sugu apdraud sausums klimata pārmaiņu rezultātā. Zvejnieku un makšķernieku laivu radītais traucējums var izraisīt ligzdošanas vietu pamešanu. Nopietns drauds ir arī medības. Sugu apdraud saindēšanās ar svinu, niedrāju, purvu un mežu ugunsgrēki, sapīšanās un noslīkšana zvejnieku tīklos un hibridizācija ar citām vietējām sugām (piemēram, cekulpīli un brūnkakli) (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" baltacis ir izveidošanas mērķsuga dabas parkā "Engures ezers". Sugai Latvijā nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāmazina barības vielu noplūde no lauksaimniecības zemēm, jānodrošina ezeru piekrastes zālāju noganīšana vai pļaušana, jāveicina zivju dīķu ekstensīva apsaimniekošana, jāierobežo Amerikas ūdeles *Neogale vison* un jenotsuņa *Nyctereutes procyonoides* izplatība un jāizbeidz svina skrošu izmantošana ūdensputnu medībās.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece, Ainārs Auniņš.

Summary

Ferruginous Duck – *Aythya nyroca*. In Latvia, breeding was only confirmed in Lake Engure in 1972, 1973 and 1992. During the examined period, there were no observations allowing the calculation of AOO and EOO of the breeding population. It does not currently breed in Latvia. The last confirmed breeding was recorded in 1992, and the last recorded observation – in 2014. Their breeding habitat is heavily overgrown water bodies and fishponds, as well as sea coast during the migration. The species is threatened by the degradation and destruction of overgrown shallow ponds and other wetland habitats by drainage and water withdrawal, peat extraction, eutrophication, pollution with oil products, dam building, infrastructure construction in floodplains, and riverbed excavation works. The introduction of alien species has also contributed to the degradation of the habitat. The species is threatened by drought due to climate change in some parts of its distribution range. Disturbances caused by fishermen and fishing boats can result in the abandonment of the breeding sites. Hunting also poses a serious threat. The species is threatened by lead poisoning, reedbed, mire and forest fires, entanglement and drowning in fishing nets, and hybridisation with other native species (for instance, *A. fuligula* and *A. ferina*). The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of the species requires reducing the nutrient runoff from agricultural land, grazing or mowing of lakeshore grasslands, promoting the extensive management of fishponds, limiting the spread of *Neogale vison* and *Nyctereutes procyonoides* and ensuring the effective control of the ban on lead ammunition in wetlands.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Aythya nyroca*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22680373A152620862. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22680373A152620862.en. [skatīts 03.06.2022.]

BirdLife International 2021. *Aythya nyroca*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680373A166204665. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680373A166204665.en. [skatīts 03.06.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Baltacis *Aythya nyroca*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/aytnyr.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

RE

Brūnkakla gārgale

Gavia stellata

(Pontoppidan, 1763)

RE Ligzdojošā populācija

3.2. attēls. Brūnkakla gārgale. Foto: Igors Deņisovs.

Morfoloģija un bioloģija. Liels ūdensputns. Pavasarī galva un kakla sāni pelēki, kakla priekšpusē sarkans laukums. Mugurpuse vienmērīgi tumša. Ziemā mugura tumša, vēderpuse, kakla priekšpuse un galvas sāni gaiši (Baumanis, Klimpiņš 1997). Migrācijas laikā un ziemošanas vietās var veidot lielus barus. Pārtiek galvenokārt no zivīm (BirdLife International 2021). Latvijā parasta caurceļošanas laikā. Ziemo jūrā. Iekšzemē novērojama reti (Celmiņš 2022).

Izplatība. Cirkumpolārs ligzdošanas areāls iekļauj Eirāzijas un Ziemeļamerikas tundras un boreālo zonu. Ziemo Klusā un Atlantijas okeāna Z daļas piekrastē (arī Baltijas jūrā), Vidusjūrā, Melnajā jūrā un Kaspijas jūrā (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nedaudz pieaugusi (Keller et al. 2020).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2018). Eiropā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma. No Latvijas kaimiņvalstīm ligzdo tikai Krievijā, kur populācijas tendence nav zināma. Ziemojošā populācija Lietuvā īsterminā stabila, ilgterminā tendence nav zināma (BirdLife International 2021). 20. gs. pirmajā pusē Latvijā suga bija ļoti reti sastopama, bet regulāra ligzdotāja. Kopš 20. gs. 50. gadu beigām ligzdošana vairs nav konstatēta (Виксне 1983).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: gārgaļu Gaviidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: RE, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (RE *[L]*, VU *[C]*, LC *[Z]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha).
Draudi: 3.2. Citu derīgo izrakteņu ieguve, karjeri.
Aizsardzības pasākumi: –.
Konvenciju pielikumi: –.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 0. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Kad suga kā ligzdotāja nebija izzudusi, tās ligzdošanas biotops bija augsto purvu ezeriņi (Виксне 1983). Paaudzes ilgums: 8,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Literatūrā ir norādīts, ka sugas izzušanas cēloņi varētu būt traucējums un dzīvotņu zudums kūdras ieguves rezultātā (Виксне 1983), taču ticami, ka tie nav vienīgie cēloņi.

Aizsardzība. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

Summary

Red-throated Diver − *Gavia stellata.* In the first half of the 20th century, the species was a regular but very rare breeder in Latvia. Since the late 1950s, breeding has not been recorded. The species bred in raised bog lakes when it was not yet extinct as a breeder. The literature suggests that disturbance and habitat loss due to peat extraction could be the reasons for the extinction of the species, but these are unlikely to be the only causes. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2018. *Gavia stellata*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22697829A131942584. https://www.iucnredlist.org/species/22697829/131942584. [skatīts 03.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Gavia stellata*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22697829A166326588. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22697829A166326588.en. [skatīts 03.11.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Brūnkakla gārgale *Gavia stellata*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/gavste.htm. [skatīts 23.03.2022.].

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Виксне, Я. (ред.). 1983. Птицы Латвии. Территориальное размещение и численность. Рига: Зинатне, 224.

RE

Parastais šņibītis

Calidris alpina

(Linnaeus, 1758)

RE Ligzdojošā populācija

EN Caurceļojošā populācija

3.3. attēls. Parastais šņibītis. Foto: Jānis Ukass.

Morfoloģija un bioloģija. Neliels bridējputns ar vidēji garu knābi un kājām. Pavasarī mugurpuse brūnganmelni raibumota, uz vēdera melns laukums. Pēcriesta tērpā un jaunajiem putniem melnā laukuma nav (Baumanis, Klimpiņš 1997). Ligzda ir bedrīte zemē, reizēm uz ciņa, apslēpta ar veģetāciju. Ligzdošanas laikā pārtiek no dažādiem bezmugurkaulniekiem un arī augu sēklām (BirdLife International 2021). Latvijā parasts caurceļošanas laikā (pasuga *C. a. alpina*), bet kā ligzdotājs (pasuga *C. a. schinzii*) izzudis (Celmiņš 2022; Ķerus u. c. 2021).

Izplatība. Cirkumpolārs ligzdošanas areāls, kas iekļauj galvenokārt tundras zonu. Eiropā izplatība sniedzas līdz Baltijas jūras dienvidiem. Ziemo Rietumeiropā, Vidusjūras piekrastē, Ziemeļāfrikas piekrastē, Dienvidāzijā un Ziemeļamerikas A un R piekrastē (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ievērojami mazinājusies, īpaši areāla D daļā (Keller et al. 2020). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 712 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 64 051 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu atzītu par apdraudētu (BirdLife International 2019). Eiropas populācijas tendence nav zināma. Igaunijā populācija īstermiņā stabila, bet ilgtermiņā sarūk. Krievijā populācija ilgtermiņā stabila, bet īstermiņa tendence nav zināma. Lietuvā populācija sarūk. Baltkrievijā suga ir izzudusi (BirdLife International 2021). Jau 19. gs. beigu un 20. gs. sākuma avotos par pašreizējās Latvijas teritorijas putniem minēts kā rets ligzdotājs (Виксне 1983) un vēl 20. gs. beigās lēsts, ka ligzdojošā populācija ir 1–5 pāri (Strazds u. c. 1994), taču 21. gs. ligzdošana vairs nav konstatēta (Ķerus u. c. 2021). Caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 10 000 pieaugušu indivīdu. Populācijas tendence arī nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Suga ligzdoja piejūras zālājos un piejūras ezeru piekrastes pļavās (Baumanis, Klimpiņš 1997). Caurceļošanas

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: RE, 2023 *[L]*, DD, 2023 *[C]*.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (*C. a. schinzii* EN, *C. a. alpina* NT 2019), Lietuva (CR 2021), Krievija (*C. a. schinzii* CR, *C. a. actites* VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs *[L]*, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus) *[C]*, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha) *[C]*, 12. Plūdmaiņu zona *[C]*, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas *[C]*.

Draudi: 6.1. Rekreācija *[C]*, 5.2. Savvaļas augu vākšana *[C]*, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana *[C]*, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas *[L, C]*, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības *[C]*, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās *[C]*, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums *[C]*.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS (*C. a. schinzii*).

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (*C. a. schinzii* 1985), 1. kat. (*C. a. schinzii* 2000).

laikā sastopama galvenokārt jūras piekrastē, bet arī pie iekšzemes ūdeņiem. Paaudzes ilgums: 6,6 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Ticami, ka galvenais sugas izzušanas cēlonis bija dzīvotņu degradācija, jo piejūras zālāju apsaimniekošana tika pārtraukta un tie aizauga ar niedrēm un kokaugiem (Ķerus u. c. 2021). Eiropā kopumā sugu apdraud mitrāju nosusināšana, kūdras ieguve, niedru pļaušana un dedzināšana, zālāju pamešana, ļaujot tiem aizaugt ar krūmiem un niedrēm, un naftas noplūdes. Suga ir jutīga pret traucējumu, kā arī pret putnu gripas vīrusu un var ciest no slimības uzliesmojumiem nākotnē (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Parastais šņibītis (pasuga *C. a. schinzii*) ir izveidošanas mērķsuga Teiču dabas rezervātā, dabas parkā "Pape", dabas liegumos "Liepājas ezers", "Ziemupe", "Daugava pie Kaibalas". Parastais šņibītis nav mērķsuga nevienā putniem nozīmīgajā vietā (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāierobežo traucējums atpūtas vietās.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.4. attēls. Parastā šņibīša caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Dunlin – *Calidris alpina.* The species was mentioned as a rare breeder in the present-day territory of Latvia in the written sources on birds dating back to as early as the 19th and early 20th centuries. In the late 20th century, the breeding population was estimated at 1–5 pairs, while in the 21st century, breeding has no longer been recorded. The species used to breed in coastal grasslands and grasslands on the shores of coastal lakes. It is likely that the main cause of the disappearance of the species was habitat degradation through the overgrowth of coastal grasslands as a result of abandonment. The AOO of the migrating population is 712 km^2, the EOO – 64,051 km^2. The size of the population migrating through Latvia is unknown, but it is suspected to be less than 10,000 adult individuals. The population trend is also unknown. During transit, the species is mainly found along the sea coast, but it also occurs along inland water bodies. The species is threatened by the drainage of wetlands, peat extraction, cutting and burning of reeds, and abandonment of grasslands, which resulted in overgrowth with bushes and reeds, and oil spills. The species is sensitive to disturbance. The species is also susceptible to avian influenza virus and may suffer from future outbreaks of the disease. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Limiting of disturbances at staging sites is required to protect the species.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2019. *Calidris alpina* (amended version of 2017 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22693427A155480296. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22693427A155480296.en. [skatīts 04.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Calidris alpina*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693427A166257283. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693427A166257283.en. [skatīts 04.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Parastais šņibītis *Calidris alpina.* Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/calalp.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Strazds, M., Priednieks, J., Vāveriņš, G. 1994. Latvijas putnu skaits. Putni dabā, 4: 3–18.

Виксне, Я. (ред.). 1983. Птицы Латвии. Территориальное размещение и численность. Рига: Зинатне, 224.

RE

Terekija

Xenus cinereus
(Güldenstädt, 1775)

RE Ligzdojošā populācija

3.5. attēls. Terekija.
Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: RE, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Somija (CR 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: –.
Aizsardzības pasākumi: –.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Aptuveni mājas strazda lieluma ūdensputns, paīsām dzeltenām kājām un uz augšu uzliektu knābi. Mugurpuse pelēcīga ar divām tumšām gareniskām svītrām. Pārtiek no sīkiem bezmugurkaulniekiem. Ligzda – bedrīte uz zemes, izklāta augu saknītēm un sausu zāli. Dējumā parasti četras olas, gadā viens perējums. Perē abi pieaugušie putni. Gājputns, ziemo Āfrikā, Arābijas pussalā un Dienvidāzijā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Eiropas A daļas līdz Čukotkai Krievijā. Ziemo Āfrikas piekrastē (galvenokārt pie Indijas okeāna), Dienvidāzijas un Austrālijas piekrastē (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā ir pieaugusi (Keller et al. 2020).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu atzītu par apdraudētu (BirdLife International 2019). Sarūk arī Eiropas populācija. Krievijas populācijas ilgtermiņa tendence nav zināma, bet īstermiņā populācija sarūk. Baltkrievijā īstermiņa tendence stabila, bet ilgtermiņā populācija pieaug (BirdLife International 2021). Pirmoreiz Latvijā konstatēta 1980. gadā zivju dīķos pie Lubāna. Iespējams, kopš tā laika arī ligzdoja, bet ligzdošana pirmoreiz pierādīta 1987. gadā (Baumanis 1989). Atsevišķos gados, iespējams, ligzdoja pat pieci pāri, taču kopš 20. gs. 90. gadu vidus novērojumu skaits ir mazinājies un ligzdošana vairs nav pierādīta. Vairākkārt atsevišķi īpatņi novēroti ārpus Lubāna apkārtnes, bet bez aizdomām par ligzdošanu (Celmiņš 2022).

Biotopi un ekoloģija. Suga ligzdoja ūdenskultūru dīķos, kad vēl nebija izzudusi kā ligzdotāja. Paaudzes ilgums: 4,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugas kā ligzdotājas izzušanas cēloņi nav zināmi.

Aizsardzība. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.6. attēls. Terekijas ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

Summary

Terek Sandpiper – *Xenus cinereus.* First recorded in Latvia in 1980 in fish ponds near Lake Lubāns. Probably breeding since then, but first confirmed in 1987. In some years, up to five pairs may have been breeding, but since the mid-1990s, the number of records declined, and breeding is no longer documented. On several occasions, single individuals have been observed outside the Lake Lubāns area but without evidence of breeding. The species nested in aquaculture ponds when it was not yet extinct as a breeder. The reasons for the extinction of the species as a breeder are unknown. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

Baumanis, J. 1989. Dīķa tilbītes un pelēkās tilbītes ligzdošana Latvijā. Putni dabā, 2: 166–171.

BirdLife International 2019. *Xenus cinereus* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22693251A155505422. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693251A155505422.en. [skatīts 04.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Xenus cinereus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693251A166251971. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693251A166251971.en. [skatīts 04.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Terekija *Xenus cinereus*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/xencin.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

RE

Vidējais ērglis

Clanga clanga

(Pallas, 1811)

RE Ligzdojošā populācija

EN Caurceļojošā populācija

3.7. attēls. Vidējais ērglis.
Foto: Koshy Koshy, CC BY 4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Gandrīz vienmērīgi tumši brūns plēsējputns. Barība daudzveidīga – gan grauzēji, gan putni, arī vardes un zivis. Ligzdu būvē vecā kokā un izmanto to ilgus gadus. Dējumā 1–2 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Gājputns, ziemo Āfrikā un Tuvajos Austrumos (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Dienvidsomijas–Ziemeļukrainas līdz Ķīnas A daļai. Ziemo Dienvideiropā, Dienvidāzijā un Āfrikā (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā pieaugusi, taču Eiropas areāla D daļā un arī Latvijā suga izzudusi (Keller et al. 2020). Retās sastopamības dēļ izplatības pārmaiņas Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav iespējams objektīvi novērtēt. Pēc 2000. gada ligzdošana vairs nav pierādīta (Ķerus u. c. 2021). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 24 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 23 111 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija mazinās (BirdLife International 2021a). Arī Eiropas populācija sarūk. Igaunijā populācija sarūk. Lietuvā populācija stabila, bet niecīga – 1–5 pāri. Baltkrievijā populācija īsterminā stabila, bet ilgtermiņa tendence nav zināma. Krievijā populācija ilgtermiņā sarūk, bet īsterminā tendence nav zināma (BirdLife International 2021b). Latvijā suga kā ligzdotāja ir izzudusi. Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 50 pieaugušu indivīdu. Arī populācijas tendence nav zināma, bet, ņemot vērā populācijas tendences kaimiņvalstīs, ticami, ka tā mazinās.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Aquila clanga* Pallas, 1811.

Dzimta: vanagu Accipitridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: RE, 2023 *[L]*, CR D, 2023 *[C]*.

Kategorija globāli, Eiropā: VU 2021, VU 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Somija (CR 2019), Igaunija (CR 2019), Lietuva (CR 2021), Krievija (EN 2021)

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha).

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 1.2. Komerciālas un rūpnieciskas teritorijas, 2.1. Augkopība, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir galvenokārt veci, netraucēti palieņu mežu masīvi, kas robežojas ar purviem, ezeriem, upēm un citām ūdenstilpēm (LOB 2002). Caurceļotāji novērojami dažādos biotopos. Paaudzes ilgums: 9,2 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

3.8. attēls. Vidējā ērgļa ligzdošanas biotops.
Foto: Aivars Petriņš.

Apdraudējums. Negatīvu ietekmi uz sugu atstāj slapjo mežu nosusināšana un upju un ezeru ūdenslīmeņa mākslīga regulēšana (Petriņš u. c. 1996), taču tas nevarētu būt vienīgais sugas izzušanas cēlonis. Kopumā Eiropā sugu apdraud dzīvotņu iznīcināšana, traucējums, malumedības un bojāeja elektrolīnijās. Dzīvotnes kvalitāti ir mazinājusi lauksaimniecības intensifikācija. Mežsaimnieciskā darbība ir būtisks traucējuma cēlonis. Sugu areālu pārklāšanās zonā notiek hibridizācija ar mazo ērgli *Clanga pomarina* (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" vidējais ērglis ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas liegumos "Orlovas (Ērgļu) purvs" un "Lubāna mitrājs". Vidējais ērglis ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajā vietā "Pededzes lejtece un Pārabaine" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

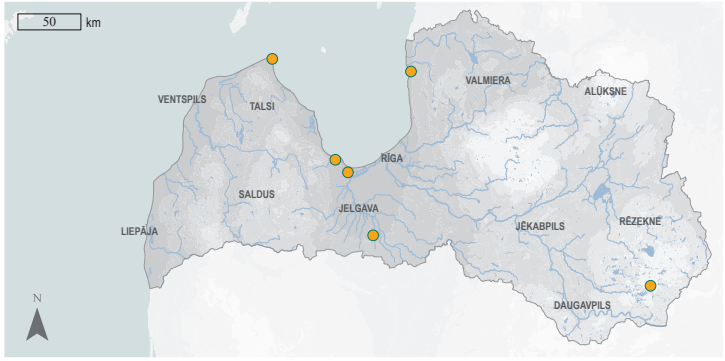

3.9. attēls. Vidējā ērgļa caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Greater Spotted Eagle – *Clanga clanga*. Since the 1980s, the distribution in Europe has increased, however, the species has become extinct in the southern part of its range and in Latvia. Since 2000, breeding has not been documented. The AOO of the population migrating through Latvia is 24 km^2, the EOO – 23,111 km^2. The size of the migratory population is unknown, but it is suspected to be less than 50 adult individuals. The population trend is also unknown, but given the population trends in neighbouring countries, it is likely to be declining. The breeding habitat mainly consists of old, undisturbed floodplain forests bordering wetlands, lakes, rivers and other water bodies, while migrating birds are found in a variety of habitats. Drainage of wet forests and the artificial regulation of water levels in rivers and lakes have had a negative impact on the species, but this is unlikely to be the only reason for its disappearance. In Europe as a whole, the species is threatened by habitat destruction, disturbance, poaching and death on power lines. Increasing agricultural intensity has been contributing to the deterioration of habitat quality. Forestry activities are a major cause of disturbance. Hybridisation with *Clanga pomarina* is occurring in the range overlap zone. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021a. *Clanga clanga*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696027A203868747. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696027A203868747.en. [skatīts 23.12.2022.]

BirdLife International 2021b. *Clanga clanga* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696027A166302380. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696027A166302380.en. [skatīts 23.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Petriņš, A., Strazds, M., Bergmanis, U. 1996. Vidējais ērglis *Aquila clanga* Latvijā laika ritumā. Putni dabā, 6(3): 7–14.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

RE

Lielais piekūns

Falco peregrinus
Tunstall, 1771

RE Ligzdojošā populācija

3.10. attēls. Lielais piekūns. Foto: Igors Deņisovs.

Morfoloģija un bioloģija. Vidēji liels, masīvs piekūns. Mātīte izteikti lielāka nekā tēviņš – apmēram vārnas lielumā. Ķermeņa virspuse tumšpelēka, apakšpuse balta ar tumšām šķērssvītrām (Svensons u. c. 2021). Pārtiek galvenokārt no putniem (BirdLife International 2021b). Ligzdo klintīs vai uz zemes, arī ēkās. Dējumā 3–4 (retāk 2–6) olas. Gadā viens perējums. Perē mātīte. Mazuļi ligzdguļi (Harrison, Castell 2002). Kādreiz Latvijā ligzdoja, bet šobrīd regulāri caurceļo nelielā skaitā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ļoti plašs areāls – ligzdo visos kontinentos, izņemot Antarktīdu. Ziemošanas areāls daļēji pārklājas ar ligzdošanas areālu, bet Z daļā ligzdojošās populācijas ir gājputni (BirdLife International 2021b). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā stipri palielinājusies – gan Skandināvijā, gan centrālajā un R daļā (Keller et al. 2020), tas liek domāt, ka nākotnē suga varētu atgriezties kā ligzdotāja arī Latvijā.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2021a). Pieaug arī Eiropas populācija. Lietuvas populācija ilgtermiņā pieaug, bet pagaidām ir ļoti niecīga. Krievijas populācija īstermiņā stabila, bet ilgtermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021b). 20. gs. pirmajā pusē lielais piekūns Latvijā bija rets ligzdotājs, bet pēdējoreiz ligzdošana pierādīta 1974. gadā (Виксне 1983).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: piekūnu Falconidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: RE, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (RE 2019), Lietuva (CR 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.
Draudi: –.
Aizsardzības pasākumi: –.
Konvenciju pielikumi: CITES I, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1985), 0. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Augstie purvi bija galvenais ligzdošanas biotops Latvijā, kad suga vēl nebija izzudusi (Виксне 1983). Paaudzes ilgums: 6 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugas kā ligzdotājas izzušanas cēloņi nav droši zināmi, taču ir ticami, ka tie bija līdzīgi kā citviet Eiropā – mērķtiecīga vajāšana un piesārņojums ar pesticīdiem (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.11. attēls. Lielā piekūna ligzdošanas biotops.
Foto: Kārlis Vilks.

Summary

Peregrine Falcon − *Falco peregrinus.* It was already a rare breeder in Latvia, but the last breeding record was made in 1974. Raised bogs were the main breeding habitat in Latvia when the species was not yet extinct. The reasons why the species disappeared as a breeder are not known for certain; however, it is likely that threats that are common for this species in Europe as a whole – targeted persecution and pesticide pollution – played an important role. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021a. *Falco peregrinus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T45354964A206217909. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T45354964A206217909.en. [skatīts 13.01.2023.]

BirdLife International 2021b. *Falco peregrinus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T45354964A166455186. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T45354964A166455186.en. [skatīts 13.01.2023.]

Celmiņš, A. 2022. Lielais piekūns *Falco peregrinus.* Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/falper.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird Nests, Eggs and Nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Виксне, Я. (ред.). 1983. Птицы Латвии. Территориальное размещение и численность. Рига: Зинатне, 224.

RE

Melnpieres čakste

Lanius minor

Gmelin, 1788

RE Ligzdojošā populācija

3.12. attēls. Melnpieres čakste. Foto: Igors Deņisovs.

Morfoloģija un bioloģija. Mazliet lielāka un druknāka nekā brūnā čakste. Pieaugušam putnam mugurpuse un galvas virsa zilganpelēka, piere, acs apvidus un seja – melna. Spārni melni ar raksturīgu baltu laukumu, aste melna ar baltām malām. Rīkle un vaigi balti. Krūtis un vēderpuse tēviņam viegli sārta. Bieži medī no novērošanas posteņa. Pārtiek galvenokārt no lieliem kukaiņiem, bet ēd arī citus sīkus dzīvniekus. Ligzdu būvē dažādu koku un krūmu zaru žāklēs. Dējumā 4–7 olas, gadā viens perējums. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998). Agrāk Latvijā bijusi sastopama biežāk, bet šobrīd tikai reta ieceļotāja (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Dienvideiropas līdz Altaja kalniem (ziemeļos – līdz Baltkrievijai) (BirdLife International 2021). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatības areāls Eiropā ir mazinājies, it īpaši areāla R daļā, bet arī atkāpjoties uz dienvidiem (Keller et al. 2020).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2021). Arī Eiropas populācija sarūk. Krievijā un Lietuvā populācija sarūk. Baltkrievijā populācija stabila (BirdLife International 2021). Vēl 20. gs. sākumā melnpieres čakste tika uzskatīta par parastu ligzdotāju toreizējās Kurzemes guberņas teritorijā (Виксне 1983), taču pēc Otrā pasaules kara reģistrēti tikai seši novērojumi un ligzdošana nav pierādīta (Celmiņš 2022; Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: čakstu Laniidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: RE, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: –.
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: –.
Draudi: –.
Aizsardzības pasākumi: –.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 0. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo lauku ainavu ar atsevišķiem kokiem, koku grupām vai krūmiem (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugas kā ligzdotājas izzušanas cēloņi nav zināmi.

Aizsardzība. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

Summary

Lesser Grey Shrike – *Lanius minor.* At the beginning of the 20th century, the *L. minor* was considered a common breeder in the territory of the Kurzeme province of the time, while after the Second World War, only six observations were recorded, and no breeding has been confirmed. The species inhabits the countryside in individual trees, groups of trees or shrubs. The reasons for the extinction of the species as a breeder in Latvia are unknown. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021. *Lanius minor* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22705038A166333515. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22705038A166333515.en. [skatīts 20.01.2023.]

Celmiņš, A. 2022. Melnpieres čakste *Lanius minor.* Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/lanmin.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Виксне, Я. (ред.). 1983. Птицы Латвии. Территориальное размещение и численность. Рига: Зинатне, 224.

RE

Grīšļu ķauķis

Acrocephalus paludicola
(Vieillot, 1817)

RE Ligzdojošā populācija

3.13. attēls. Grīšļu ķauķis.
Foto: Paulo Domingues, CC BY-NC 4.0.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: kāpelētājķauķu Acrocephalidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: RE, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: VU 2022, VU 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (VU 2021), Krievija (CR 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.
Draudi: 2.1. Augkopība, 5.2. Savvaļas augu vākšana, 7.1. Ugunsgrēki un to ierobežošana, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 11.2. Sausums.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas I.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Ceru ķauķa lielumā. Pieaugušam putnam ķermeņa virspuses pamatkrāsa sinepju dzeltena, muguras vidus un pleci ar melnām svītrām. Vēderpuse pelēcīgi balta ar izteiktām tumšām garensvītriņām uz sāniem un krūtīm. Uz melnās galvas virsas balo dzeltena, nepārtraukta svītra. Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem. Poligāms – sekmīgam tēviņam var būt vairākas mātītes. Ligzdu būvē, perē un mazuļus baro mātīte viena pati. Ligzda rūpīgi paslēpta grīšļu cerā. Dējumā 4–6 olas, gadā divi perējumi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ļoti neliels zināmais ligzdošanas areāls – iekļauj Poliju, Lietuvu, Baltkrieviju un Ukrainas Z daļu. Iespējams, ligzdošanas areāls ir plašāks un iekļauj arī Eiropas DA daļu un Krievijas DR daļu, bet par to trūkst datu. Arī zināmais ziemošanas areāls neliels: Āfrikas ZR daļā – Senegālā, Mauritānijā, Mali un Burkinafaso (BirdLife International 2022). Izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem ir mazinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā no 2012. līdz 2021. gadam nav ar ligzdošanu saistītu novērojumu.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Suga ligzdo tikai Eiropā, tāpēc līdz ar Eiropas populācijas sarukumu sarūk arī pasaules populācija (BirdLife International 2021; 2022). Krievijā, Baltkrievijā un Lietuvā populācija ilgtermiņā sarūk. Lietuvā populācija īstermiņā pieaug, Krievijā īstermiņa tendence nav zināma, Baltkrievijā – mazinās (BirdLife International 2021). Pirmo un vienīgo reizi ligzdošana Latvijā pierādīta 1940. gadā. Iespējamas ligzdošanas gadījumi reģistrēti 2000.–2002. un 2004. gadā. Pārējie zināmie novērojumi galvenokārt ir jaunie putni, kas vasarā un rudenī noķerti gredzenošanai Papes un Liepājas ezerā (Celmiņš 2022). Pilnībā izslēgt ligzdošanu Latvijā nevar, taču, ja suga ligzdo, tad niecīgā skaitā.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo plašus, klajus, ciņainus zemos purvus, kuros ir ļoti maz krūmu vai to nav vispār, galvenokārt upju palienēs vai pie ezeriem (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 2,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

3.14. attēls. Grīšļu ķauķa ligzdošanas biotops. Foto: Pēteris Daknis.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi. Būtiskākie draudi sugai ir ligzdošanas dzīvotņu zudums nosusināšanas dēļ, palieņu norobežošana ar dambjiem un upju iztaisnošana. Dzīvotnes degradāciju veicina arī tradicionālās zemo purvu noganīšanas un pļaušanas pārtraukšana, ļaujot tiem aizaugt ar niedrēm un krūmiem. Ugunsgrēki pavasarī un vasarā var iznīcināt putnus un to ligzdas un izdedzināt augstāko kūdras slāni. Ziemošanas vietās potenciāli draudi ir lauksaimniecība, apūdeņošana, sausums, mitrāju nosusināšana, intensīva ganīšana, aizaugšana ar krūmiem, pārtuksnešošanās un apūdeņoto augšņu sasāļošanās (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" grīšļu ķauķis ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas parkā "Pape" un dabas liegumā "Liepājas ezers". Grīšļu ķauķis ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajā vietā "Liepājas ezers" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā un atbilstoši jāapsaimnieko slapjās pļavas un zemie purvi, tostarp, pļaujot vēlu.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

Summary

Aquatic Warbler – *Acrocephalus paludicola.* The first and only breeding record in Latvia was made in 1940. Cases of possible breeding were recorded in 2000–2002 and 2004. Other known observations mainly involve young birds caught for ringing in Lake Pape and Lake Liepāja in the summer-autumn season. Breeding in Latvia cannot be completely ruled out; however, if breeding of the species occurs, the number of breeding birds is small. The species inhabits vast, open fens with tussocks, with little or no shrubs, mainly in floodplains of rivers or near lakes; the threats have not been studied in Latvia, but the threats mentioned in the European assessment are described here. The most important threats to the species are loss of breeding habitat due to drainage, enclosure of floodplains by dams, unfavourable water management and straightening of rivers. The cessation of traditional management of fens, allowing them to overgrow with reeds and shrubs, also contributes to habitat degradation. Fires in spring and summer can destroy birds and their nests and burn the upper peat layer. Potential threats to wintering areas include agriculture, irrigation, drought, drainage of wetlands, intensive grazing, overgrowth with shrubs, desertification and salinisation of irrigated soils. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of the species requires the preservation and appropriate management of wet grasslands and fens, including late mowing.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021. *Acrocephalus paludicola* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22714696A166375063. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22714696A166375063.en. [skatīts 26.01.2023.]

BirdLife International 2022. *Acrocephalus paludicola*. The IUCN Red List of Threatened Species 2022: e.T22714696A176687364. https://www.iucnredlist.org/species/22714696/176687364. [skatīts 26.01.2023.]

Celmiņš, A. 2022. Grīšļu ķauķis *Acrocephalus paludicola.* Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/acrola.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

PUTNI

Sugu apraksti

CR

Kritiski apdraudētās sugas

CR

Baltirbe

Lagopus lagopus
(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

3.15. attēls. Baltirbe.
Foto: loan_1221, CC BY-NC 4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Par balodi nedaudz lielāks putns. Vasarā mugurpuse rūsganbrūni melnbalti raiba, vēders un spārni balti. Ziemā apspalvojums pilnīgi balts, izņemot melno asti (Svensons u. c. 2021). Pieaugušie putni pārtiek no dažādiem augiem – ziemā barojas ar kārklu un bērzu zariņiem un pumpuriem, bet no pavasara līdz rudenim liela nozīme ir melleņu, zileņu un visteņu lapām un ogām. Mazuļi barojas ar kukaiņiem. Ligzda ir sekla bedrīte uz zemes, tās izklājumā ir nedaudz augu. Dējumā 8–11 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Nometnieks (BirdLife International 2021).

Izplatība. Sugai ir cirkumboreāla izplatība – tā sastopama gan Ziemeļamerikas, gan Eirāzijas Z daļā. Āzijā izplatības areāls uz dienvidiem sniedzas līdz Mongolijas R daļai (BirdLife International 2021), bet Eiropā suga nav sastopama tālāk uz dienvidiem par Baltkrievijas centrālo daļu, turklāt izplatības areāla D robeža apliec Skandināvijas D daļu un lielā mērā arī Baltijas valstis (Keller et al. 2020). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatības areāls Eiropā ir sašaurinājies, sugai izzūdot galvenokārt no areāla R un D daļas (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība šķietami mazinājusies jau starp 1980.–1984. un 1985.–1989. gadu, taču salīdzinājumu apgrūtina atšķirības teritorijas apsekotībā. 2000.–2004. gadā suga konstatēta tikai divās vietās, 2013.–2017. gadā – vienā. Ticama vai pierādīta ligzdošana 21. gs. nav reģistrēta (Ķerus u. c. 2021). Kopš 2012. gada suga reģistrēta tikai vienā vietā, tāpēc tās apdzīvotā platība (AOO) ir 4 km^2, bet sastopamības apgabalu (EOO) nav iespējams aprēķināt.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: fazānu Phasianidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR B1ab(v)+2ab(v); D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (CR 2019), Krievija (*L. l. rossicus* EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.
Draudi: 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai populāciju uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2016). Eiropā populācija ir stabila (BirdLife International 2021). Igaunijā un Lietuvā populācija īstermiņā mazinās, bet Baltkrievijā un Krievijas Eiropas daļā ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija tiek vērtēta kā 0–1 pāris (0–2 pieauguši indivīdi). Īstermiņā populācija ir stabila (ņemot vērā, ka suga jau ilgāku laiku ir gandrīz izzudusi), bet ilgtermiņā populācija sarūk (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Suga sastopama augstajos, pārejas un zemajos purvos (Priednieks u. c. 1989). Paaudzes ilgums: 3,4 gadi (BirdLife International 2021).

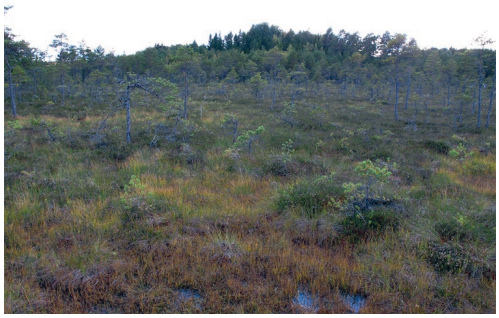

3.16. attēls. Baltirbes ligzdošanas biotops. Foto: Jānis Ķuze.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, taču Eiropas kopējās tendences liek domāt, ka notiek areāla pārbīde klimata pārmaiņu rezultātā (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Pēdējā zināmā sugas novērošanas vieta atrodas dabas liegumā "Klešniku purvs". Šai teritorijai nav izstrādāts dabas aizsardzības plāns. Vairākas agrāk zināmās sugas atradnes arī atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai precizētu sugas populācijas lielumu, ir mērķtiecīgi jāinventarizē augstie purvi, jo īpaši Latvijas A daļā. Jānodrošina šo purvu saglabāšana un traucējuma nepieļaušana.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Ainārs Auniņš, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece.

3.17. attēls. Baltirbes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Willow Grouse – *Lagopus lagopus.* In Latvia, it seems that the distribution was already declining between 1980–1984 and 1985–1989, but comparisons are hampered by significant differences in surveying the area. In the period from 2000 to 2004, the species was only recorded at two sites, and in 2013–2017 – at one site. No probable or confirmed breeding has been registered in the 21st century. Since 2012, the species has only been recorded at one site; therefore, its AOO is 4 km^2, while the EOO cannot be calculated. The breeding population is estimated to be 0–1 pairs (0–2 adult individuals). The population is stable in the short term (given the fact that the species has almost been extinct for a long period of time), but it is declining in the long term. The species is found in raised bogs, transitional mires and fens. Current threats to the Latvian population could include: ecosystem degradation due to habitat shift and climate change. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. A targeted inventory of raised bogs, especially in the eastern part of Latvia, is needed to clarify the population size of the species. The conservation of these bogs and the prevention of disturbance must be ensured.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Lagopus lagopus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22679460A89520690. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22679460A89520690.en. [skatīts 17.12.2021.]

BirdLife International 2021. *Lagopus lagopus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22679460A166186602. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22679460A166186602.en. [skatīts 16.12.2021.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Priednieks, J., Strazds, M., Strazds, A., Petriņš, A. 1989. Latvijas ligzdojošo putnu atlants 1980–1984. Rīga: Zinātne, 352.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

CR

Stellera pūkpīle

Polysticta stelleri
(Pallas, 1769)

CR Ziemojošā populācija

3.18. attēls. Stellera pūkpīle.
Foto: Igors Deņisovs, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Par meža pīli mazāka pīle. Tēviņš riesta tērpā balts, oranži bēši sāni, krāsa uz vēdera satumst kastaņbrūna. Mugura melna. Pakausī zaļš, apaļš spalvu pušķītis. Mātīte tumšbrūna, zils spārna spogulis ar izteiktām baltām malām (Svensons u. c. 2021). Barojas galvenokārt ar gliemjiem, vēžveidīgajiem un citiem jūras bezmugurkaulniekiem (BirdLife International 2021). Latvijā reta caurceļotāja un ziemotāja (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls ir Krievijas ziemeļos un Aļaskā. Ziemo galvenokārt ligzdošanas areālā, bet arī Baltijas jūrā un Klusā okeāna Z daļā (BirdLife International 2018). Latvijā ziemojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 16 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 8824 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2018). Eiropā neligzdo, bet ziemojošā populācija sarūk (BirdLife International 2021). Arī Baltijas jūrā ziemojošā populācija sarūk (HELCOM 2023). Latvijā ziemojošā populācija ir 0–10 indivīdu (0–7 pieauguši indivīdi) (European Environmental Agency 2020). Populācijas tendence nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo jūras piekrastes zonu. Paaudzes ilgums: 7,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek mērķtiecīgi iegūta, taču tā tiek medīta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: VU 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (EN *[Z, C]* 2019), Lietuva (CR 2021), Krievija (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 9.4. Jūras sublitorāle – smiltis, 15.11. Cilvēka radītas struktūras jūrā.
Draudi: 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības sugas, 3.1. Naftas un gāzes ieguve, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 4.1. Ceļi un dzelzceļi.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (2000).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijā ziemojošai populācijai. Sibīrijā suga tiek pārmērīgi medīta, turklāt cieš no saindēšanās ar svinu. Arvien lielāka cilvēku skaita apmešanās arktiskajos reģionos palielina arī kraukļu *Corvus corax* un lielo kaiju sastopamību, kas rada lielākus plēsonības riskus. Arktiskās dzīvotnes ietekmē arī klimata pārmaiņas. Dzīvotnes zudumus rada arī fosilo resursu ieguve. Pieaugoša tankkuģu satiksme rada naftas noplūdes draudus (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" Stellera pūkpīle ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas parkā "Pape". Stellera pūkpīlei nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tās aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizsargā ziemošanas vietas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece, Ainārs Auniņš.

3.19. attēls. Stellera pūkpīles ziemojošās populācijas izplatība.

Summary

Steller's Eider – *Polysticta stelleri.* AOO of the population wintering in Latvia is 16 km^2, and EOO – 8,824 km^2. The wintering population in Latvia is 0–10 individuals (0–7 adult individuals). The population trends are unknown. The species inhabits the sea coastal zone. In Siberia, the species is overhunted and suffers from lead poisoning. Increasing human settlement in the Arctic regions also increases the abundance of *Corvus corax* and large *Laridae* spp., which, consequently, increases predation risks. Arctic habitats are also affected by climate change. Habitat loss is also caused by fossil resource extraction. Increased tanker traffic poses a threat of oil spills. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Protection of wintering sites is necessary for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2018. *Polysticta stelleri*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22680415A132527232. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22680415A132527232.en. [skatīts 30.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Polysticta stelleri* (Europe assessment) (errata version published in 2022). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680415A223059785. https://www.iucnredlist.org/species/22680415/223059785. [skatīts 30.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Stellera pūkpīle *Polysticta stelleri*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/polste.htm. [skatīts 23.03.2022.]

European Environmental Agency 2020. Deliveries for Report on progress and implementation (Article 12, Birds Directive): https://rod.eionet.europa.eu/obligations/278/deliveries. [skatīts 30.12.2022.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the wintering season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-wintering-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

CR

Garknābja gaura

Mergus serrator

Linnaeus, 1758

CR Ligzdojošā populācija

EN Ziemojošā populācija

3.20. attēls. Garknābja gaura. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Par lielo gauru mazāks, slaids ūdensputns ar garu, šauru sīkzobainu knābi. Uz spārniem balti laukumi, spārnu gali tumši. Muguras lejasdaļa un sāni pelēki, mātītei – pelēkbrūni. Vēders balts. Tēviņam riesta tērpā galva zaļi melna, izspūrušu cekulu, kakls apakšdaļā balts. Krūtis gaišbrūnas ar tumšākiem raibumiem. Mugura tumša. Mātītei galva un kakla augšdaļa brūna, krūtis, guza un sāni brūnpelēki, mugura brūnraiba. Pārtiek no zivīm. Ligzda uz zemes, parasti biezā augājā vai iedobumā. Dējumā 5–15 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Tēviņš pamet perējošo mātīti un dodas uz spalvu maiņas vietām, nereti tālu no ligzdošanas vietas. Latvijā ligzdo, caurceļo un ziemo (LOB 1999). Putni, kas aizceļo no Latvijas, pārziemo Rietumeiropā.

Izplatība. Plašs cirkumpolārs ligzdošanas izplatības areāls, galvenokārt boreālajā zonā. Ziemo okeānu piekrastē uz dienvidiem no ligzdošanas areāla (ar noteiktu pārklāšanos), arī Vidusjūras un Melnās jūras piekrastē (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā mazliet mazinājusies, īpaši areāla R un D daļā (Keller et al. 2020). Latvijā sugas retās sastopamības dēļ objektīvs ligzdošanas izplatības pārmaiņu novērtējums nav iespējams (Ķerus u. c. 2021). Analizētajā periodā nav novērojumu, kas ļautu aprēķināt ligzdojošās populācijas apdzīvoto platību un sastopamības apgabalu. Latvijā ziemojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 140 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 22 068 km^2.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: pīļu Anatidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: CR D, 2023 *[L]*, EN D, 2023 *[Z]*.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, NT 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (LC *[C, Z]* 2019), Lietuva (RE 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus) *[L]*, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha) *[L]*, 9.2. Jūras sublitorāle – laukakmeņi un klintis *[Z]*, 9.3. Jūras sublitorāle – akmeņi/oļi/grants *[Z]*, 9.7. Jūras sublitorāle – makroaļģes/brūnaļģes *[Z]*.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums), 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (2000).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2018). Eiropas populācija sarūk. Krievijas Eiropas daļā ligzdojošā populācija ilgtermiņā sarūk. Baltkrievijā populācija ir stabila, Igaunijā un Lietuvā – ilgtermiņā sarūk, bet īstermiņā ir stabila (BirdLife International 2021). Baltijas jūras reģiona kopējā populācija mazinās (HELCOM 2023). Latvijas ligzdojošā populācija ir 0–1 pāris (0–2 pieauguši indivīdi). Īstermiņā populācija ir stabila, bet ilgtermiņa tendence nav zināma (Ķerus u. c. 2021). Valstī ziemojošā populācija ir vidēji 81 pieaudzis indivīds un tā aug.

3.21. attēls. Garknābja gauras ligzdošanas biotops. Foto: Antra Stīpniece.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir upes un ezeri, ziemo galvenokārt jūrā (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 5,4 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga nav iekļauta medījamo sugu sarakstā, taču tiek medīta citviet Eiropā.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu vajā un, iespējams, šauj makšķernieki un zivjaudzētāji, kuri uzskata, ka suga noplicina zivju krājumus. To apdraud arī sapīšanās un noslīkšana zvejnieku tīklos. Citi būtiski draudi ir ligzdošanas dzīvotņu pārveidošana, būvējot dambjus un izcērtot mežus, un dzīvotnes degradācija ūdens piesārņojuma rezultātā. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt slimības uzliesmojumi nākotnē. Suga tiek medīta Dānijā, lai gan tā nav populārs medījums (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" neligzdojošo garknābja gauru aizsardzība ir mērķis aizsargājamām jūras teritorijām "Nida–Pērkone", "Akmensrags", "Irbes šaurums", "Rīgas līča rietumu piekraste", "Selga uz rietumiem no Tūjas", "Ainaži–Salacgrīva". Ligzdojošo garknābja gauru aizsardzība nav nevienas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas mērķis. Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta. Notiek ziemojošās populācijas monitorings (Stīpniece 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece, Ainārs Auniņš.

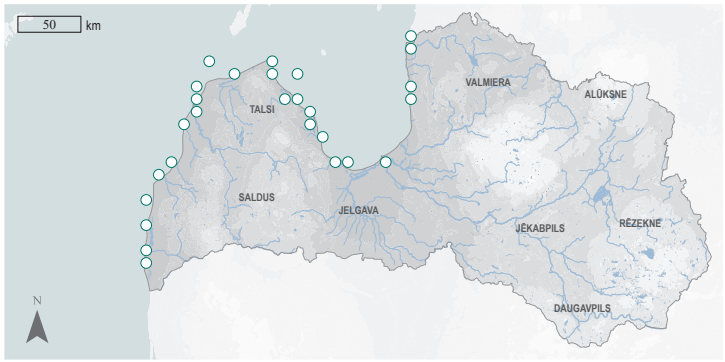

3.22. attēls. Garknābja gauras ziemojošās populācijas izplatība.

Summary

Red-breasted Merganser – *Mergus serrator*. In Latvia, due to the rare occurrence of the species, an objective assessment of distribution changes of the breeding population is impossible. During the examined period, there were no observations allowing the calculation of the area of occupancy of the breeding population and its extent of occurrence. The breeding population is estimated at 0–1 pairs (0–2 adult individuals). The population is stable in the short term, while the long-term population trend is unknown. The AOO of the wintering population is 140 km^2, the EOO – 22,068 km^2. The population wintering in Latvia is estimated at an average of 81 adult individuals. The population is growing. The breeding habitat includes rivers and lakes; the species mainly winters at sea. The species is not included on the list of game species in Latvia, but it is hunted elsewhere in Europe. The species is persecuted and, possibly, shot by anglers and aquaculture farm personnel, who believe that it is depleting fish stocks. It is also at risk of entanglement and drowning in fishing nets. Other major threats include the conversion of breeding habitats by building dams and deforestation, as well as habitat degradation as a result of water pollution. The species is susceptible to avian influenza and may be vulnerable to future outbreaks of the disease. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

CR

Literatūras saraksts

BirdLife International 2018. *Mergus serrator*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22680485A132053220. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22680485A132053220.en. [skatīts 23.05.2022.]

BirdLife International 2021. *Mergus serrator*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680485A166211173. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680485A166211173.en. [skatīts 23.05.2022.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Stīpniece, A. 2021. Piekrastē un iekšzemē ziemojošo ūdensputnu monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 48.

Lielgalvis

Netta rufina

(Pallas, 1773)

CR Ligzdojošā populācija

3.23. attēls. Lielgalvis. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Drukna nirpīle ar lielu galvu. Tēviņam riesta tērpā galva rūsganbrūna, knābis sarkans, mugurpuse tumši brūna, kakls, krūtis un vēders melni, sāni balti, virsaste, zemaste un aste melna. Mātīte dzeltenīgi brūna ar pelēkiem vaigiem, kas kontrastē ar tumši brūno galvas virsu, knābja gals sarkans. Abiem dzimumiem uz spārna visā tā garumā plata balta josla. Pārtiek galvenokārt no augu barības, dažkārt ēd arī kukaiņus, sīkas zivtiņas, varžu ikrus un kurkuļus. Ligzdo slīkšņās. Dējumā 6–12 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Pārziemo Rietumeiropā, Vidusjūras piekrastē (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls koncentrēts galvenokārt Centrālāzijā, Mongolijā un Ķīnas ZR daļā, bet iesniedzas arī Eiropā. Ziemo Indijā, Vidusjūras reģionā un Rietumeiropā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā stipri pieaugusi (Keller et al. 2020). Latvijā 20. gs. 80. gados nav reģistrēti ar ligzdošanu saistīti novērojumi. Iespējama ligzdošana konstatēta gan 2000.–2004., gan 2013.–2017. gadā (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 12 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 28 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2016). Eiropas populācija sarūk. Krievijas Eiropas daļā populācija ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņā mazinās. Pārējās Latvijas kaimiņvalstīs suga neligzdo (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 1–3 pāri (2–6 indivīdi).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NA 2020), Igaunija (NA 2008).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Ilgtermiņa tendence nav zināma, bet īstermiņā populācija ir stabila (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo dažāda lieluma galvenokārt seklas ūdenstilpes ar bagātīgu veģetāciju (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 6,1 gads (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga nav iekļauta medījamo sugu sarakstā, taču tiek medīta citviet Eiropā.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas ligzdojošajai populācijai. Galvenie draudi sugai ir dzīvotņu degradācija zemes lietojuma maiņas dēļ un medības. Nopietns drauds ir dzīvotnes

CR

3.24. attēls. Lielgalvja ligzdošanas biotops. Foto: Mārīte Meļņika.

zudums mitrāju nosusināšanas dēļ. Suga cieš no saindēšanās ar svinu. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt slimības uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Iespējamas vai pierādītas ligzdošanas gadījumi 21. gs. bijuši īpaši aizsargājamās dabas teritorijās – Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas liegumos "Sātiņu dīķi" un "Lubāna mitrājs" (Celmiņš 2022). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

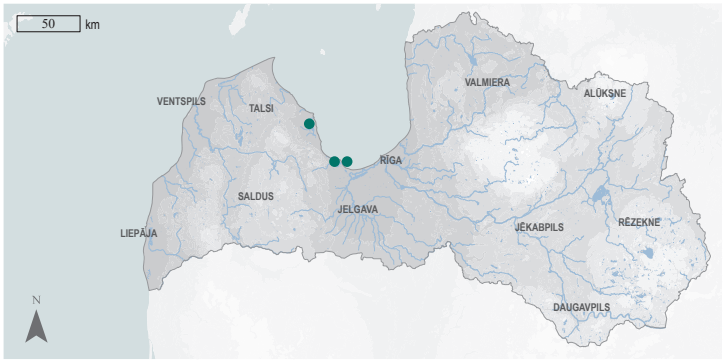

3.25. attēls. Lielgalvja ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Red-crested Pochard – *Netta rufina.* No breeding was recorded in Latvia in the 1980s. Possible breeding was recorded between 2000–2004 and 2013–2017. AOO of the population breeding in Latvia is 12 km^2, EOO – 28 km^2. The breeding population is estimated at 1–3 pairs (2–6 individuals). The long-term trend is unknown, but the population is stable in the short term. The species mainly inhabits shallow water bodies with abundant vegetation. The main threats are posed by habitat degradation due to changes in land use and hunting. Habitat loss due to wetland drainage is also a serious threat. The species also suffers from lead poisoning. The species is susceptible to avian influenza and may be vulnerable to outbreaks of the disease. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Netta rufina*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22680348A86012189. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22680348A86012189.en. [skatīts 25.05.2022.]

BirdLife International 2021. *Netta rufina*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680348A166203300. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680348A166203300.en. [skatīts 27.05.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Lielgalvis *Netta rufina*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/netruf.htm. [skatīts 23.03.2022.].

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Brūnkaklis

Aythya ferina

(Linnaeus, 1758)

CR Ziemojošā populācija

EN Ligzdojošā populācija

CR

3.26. attēls. Brūnkaklis. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Vidēja lieluma pīle. Tēviņam riesta tērpā galva un kakls kastaņbrūns, krūtis melnas, pārējais ķermenis pelēcīgs, aste, virsaste un zemaste melna. Acis sarkanas. Mātītei galva un ķermeņa priekšdaļa brūngana, pārējais apspalvojums pelēcīgi brūns. Lidojumā abiem dzimumiem uz spārniem redzama pelēcīga josla. Riesta laikā tēviņi uzturas bariņos, kas pavada vēl nesapārojušās mātītes. Pēcligzdošanas laikā sabiedrisks, pulcējas baros. Pārtiek gan no augu, gan dzīvnieku valsts barības. Ligzdo galvenokārt slīkšņās, parasti ūdens tuvumā. Dējumā 6–9 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Gājputns, ziemo Rietumeiropā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Pireneju pussalas un Britu salām pāri Eirāzijai līdz Mongolijai un Ķīnas ZA daļai. Ziemo Rietumeiropā, Vidusjūras reģionā, Austrumāfrikā un no Indijas līdz Japānai (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir būtiski mazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 332 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 57 904 km^2. Latvijā ziemojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 108 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 43 291 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2021a). Populācija sarūk arī Eiropā. Ligzdojošā populācija sarūk arī visās Latvijas kaimiņvalstīs – Igaunijā, Krievijā, Baltkrievijā un Lietuvā (BirdLife International 2021b). Latvijas ligzdojošā populācija ir 500–600 pāru (1000–1200 pieaugušu indivīdu). Gan īstermiņa, gan ilgtermiņa populācijas tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 74%. Baltijas jūrā ziemojošā populācija sarūk (HELCOM 2023). Latvijā ziemojošā populācija

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: pīļu Anatidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b; C1+2a(ii), 2023 *[L]*, CR D, 2023 *[Z]*.

Kategorija globāli, Eiropā: VU 2021, VU 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Somija (CR 2019), Igaunija (EN *[L]*, NT *[C]*, NA *[Z]* 2019), Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs *[L]*, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus) *[Z]*, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha) *[L, Z]*, 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri *[Z]*, 15.3. Akvakultūru dīķi *[L, Z]*.

Draudi: 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 12.1. Citi draudi, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 6.1. Rekreācija, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.2. Invazīvu/problemātisku sugu ierobežošana, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

CR

3.27. attēls. Brūnkakļa ligzdošanas biotops. Foto: Jānis Vīksne.

ir mazāka nekā 50 pieaugušu indivīdu. Populācijas tendence nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir lielākas, seklas, aizaugušas ūdenstilpes un zivju dīķi (LOB 1999). Ziemo upēs, ezeros, dīķos un jūras piekrastē. Paaudzes ilgums: 5,5 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Kopš 2019. gada brūnkakļi nav medījami. Pēdējās trijās sezonās, kad medības bija atļautas, nomedīti vidēji 187,3 putni sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Latvijā sugu apdraud mieturaļģu *Chara* spp. un glīveņu *Potamogeton* spp. izzušana, samazināta bentosa biomasa un ligzdošanas vietu aizaugšana, ko izraisa veģetācijas sukcesija eitrofos ezeros un ezeru piekrastes zālāju neapsaimniekošana. Nozīmīgi draudi ir arī lielo ķīru koloniju izzušana un palielināta Amerikas ūdeles *Neogale vison* un jenotsuņa *Nyctereutes procyonoides* plēsonība (Viksne et al. 2010). Eiropā kopumā kā draudi minēta arī medību ietekme, rekreācijas slodze uz ūdeņiem un pilsētu attīstības radītais traucējums. Arī ziemošanas vietās to apdraud ūdeņu eitrofikācija, ko daļēji izraisa barības vielu noplūde no lauksaimniecības zemēm. Putni cieš arī no saindēšanās ar svinu, norijot mitrājos nonākušās svina skrotis (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" brūnkaklis ir izveidošanas mērķsuga dabas liegumos "Augstroze", "Babītes ezers", "Vecdaugava", "Sātiņu dīķi", dabas parkos "Silene", "Dridža ezers", "Engures ezers", "Dvietes paliene". Brūnkaklim Latvijā nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāmazina barības vielu noplūde no lauksaimniecības zemēm, jānodrošina ezeru piekrastes zālāju noganīšana vai pļaušana, jāierobežo Amerikas ūdeles un jenotsuņa izplatība un jānodrošina efektīva svina munīcijas lietošanas aizlieguma mitrājos kontrole, jāizstrādā sugas aizsardzības plāns.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš, Antra Stīpniece.

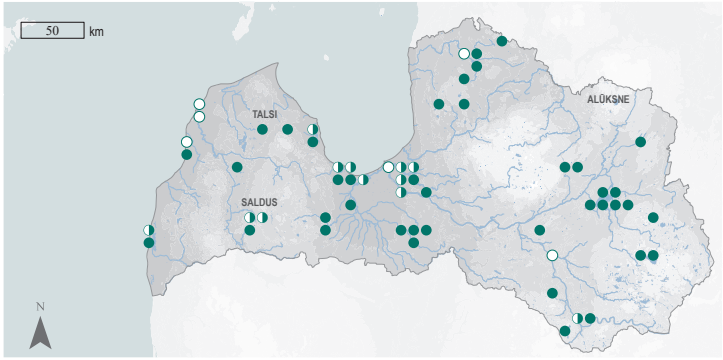

3.28. attēls. Brūnkakļa izplatība.

- Ligzdojošā populācija
- Ziemojošā populācija
- Ligzdojošā un ziemojošā populācija

Summary

Common Pochard – *Aythya ferina.* In Latvia, the breeding distribution considerably declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 332 km^2, the EOO – 57,904 km^2. The breeding population is estimated at 500–600 pairs (1,000–1,200 adult individuals). The short-term as well as long-term population trend is negative. Over three generations, the population has declined by 74%. The AOO of the wintering population is 108 km^2, the EOO – 43,291 km^2. The wintering population is estimated to be fewer than 50 adult individuals. The population trends are unknown. Their breeding habitat includes larger, shallow, overgrown water bodies and fish ponds. They winter in rivers, lakes, ponds and along the sea coast. Since 2019, *A. ferina* have not been game animals. In Latvia, the species is threatened by the disappearance of aquatic plants *Chara* spp. and *Potamogeton* spp., reduced benthic biomass and overgrowth of breeding sites caused by vegetation succession in eutrophic lakes, and the failure to manage lakeside grasslands. The collapse of *Larus ridibundus* colonies and increased predation by *Neogale vison* and *Nyctereutes procyonoides* also pose significant threats. Threats in Europe as a whole include the impact of hunting, recreational pressure on waters and disturbance caused by urban development. In wintering areas, it is also threatened by water eutrophication, which is partly caused by nutrient runoff from agricultural lands. The birds also suffer from lead poisoning. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. To protect the species, it is necessary to reduce nutrient runoff from agricultural land, ensure the grazing or mowing of lakeside grasslands, limit the spread of *N. vison* and *N. procyonoides* and efficiently enforce the ban on use of lead shot in the hunting of waterfowl.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021a. *Aythya ferina*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680358A205288455. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680358A205288455.en. [skatīts 27.05.2022.]

BirdLife International 2021b. *Aythya ferina*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680358A166203854. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680358A166203854.en. [skatīts 27.05.2022.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the wintering season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-wintering-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati. [skatīts 14.12.2021.]

Viksne, J., Svazas, S., Czajkowski, A., Janaus, M., Mischenko, A., Kozulin, A., Kuresoo, A., Serebryakov, V. 2010. Atlas of Duck Populations in Eastern Europe. Vilnius: Akstis, 199.

CR

Ķerra

Aythya marila
(Linnaeus, 1761)

CR Ziemojošā populācija

3.29. attēls. Ķerra.
Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (CR *[L, C, Z]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/straumes (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9.4. Jūras sublitorāle – smiltis, 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri, 15.11. Cilvēka radītas struktūras jūrā.
Draudi: 3.1. Naftas un gāzes ieguve, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 2.4. Jūras un saldūdens akvakultūras, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 9.1. Sadzīves un komunālie notekūdeņi, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Vidēji liela pīle. Tēviņam riesta tērpā melna galva ar zaļu spīdumu, dzeltenas acis, melnas krūtis un pakaļgals, balti sāni, pelēcīgi balta mugura. Mātīte blāvi brūna, brūnpelēki sāni un mazliet tumšāka mugura, uzkrītoša plata balta josla ap knābja pamatu (Svensons u. c. 2021). Ārpus ligzdošanas sezonas uzturas baros. Suga ir visēdāja, bet ziemā tās galvenā barība ir dažādi gliemji (BirdLife International 2018). Latvijā parasta caurceļotāja. Atrastas trīs ligzdas – 1949. gadā Babītes ezerā un 1962. un 1963. gadā Engures ezerā. Nelielā skaitā sastopama arī ziemā jūrā vai piejūras ezeros un Daugavā lejpus Rīgas HES, reti tālāk iekšzemē (Celmiņš 2022).

Izplatība. Cirkumpolārs ligzdošanas areāls, kas iekļauj boreālās zonas Z daļu un arktisko zonu. Ziemošanas areāls tālāk uz dienvidiem, galvenokārt okeānu un jūru piekrastē (BirdLife International 2018). Ligzdošanas izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem ir mazinājusies, jo nelielais izplatības pieaugums Baltijas jūras reģionā neatsver zudumus Skandināvijas kalnos Norvēģijā un Zviedrijā (Keller et al. 2020). Latvijā ziemojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 128 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 47 545 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija mazinās, taču ne tik strauji, lai sugu klasificētu kā apdraudētu (BirdLife International 2018). Eiropas ligzdojošā populācija mazinās, bet ne tik strauji, lai sugu klasificētu kā apdraudētu. Eiropā ziemojošā populācija pieaug. Somijā, Igaunijā un Krievijas Eiropas daļā ligzdojošā populācija sarūk (īstermiņā Igaunijā tā gan ir stabila, bet ļoti neliela). Ziemojošā populācija Igaunijā pieaug, bet Baltkrievijā un Lietuvā ziemojošās populācijas tendences nav zināmas (BirdLife International 2021). Baltijas jūrā ziemojošā populācija sarūk (HELCOM 2023). Latvijā ziemojošā populācija ir vidēji 42 indivīdi (28 pieauguši indivīdi). Populācijas tendence ir neskaidra (Stīpniece 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ziemo galvenokārt jūrā un piejūras ūdeņos. Paaudzes ilgums: 5,1 gads (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga ir nelimitēti medījama no 20. augusta līdz 14. septembrim trešdienā, sestdienā un svētdienā, bet no 15. septembra līdz 15. decembrim – katru dienu. No 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai vidēji nomedīti 55,6 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021), taču 2019./2020. gada sezonā nomedītais skaits – 174 putni – šķiet ievērojami pārspīlēts.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas ziemojošajai populācijai. Suga ir jutīga pret naftas produktu piesārņojumu spalvu maiņas un ziemošanas vietās, un to apdraud arī hloru saturošo organisko vielu piesārņojums. Sugai raksturīgā pulcēšanās ziemā ap kanalizācijas izplūdes vietām piekrastē rada riskus arī no citiem piesārņojuma veidiem. Naftas un gāzes izpēte radījusi dzīvotnes zudumus Krievijas Eiropas daļā. Iespējami draudi ir barošanās iespēju zudums dažās ziemošanas vietās, ko ir izraisījusi gliemju pārzveja, eitrofikācija un atkrastes vējparki. Lielā skaitā noslīkst, sapinoties zvejnieku tīklos. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi. Vairākās valstīs (arī Latvijā) suga tiek medīta un cieš no medību radītā traucējuma. Zviedrijā, Stokholmas arhipelāgā, sugas sarukšanā varētu būt vainojama Amerikas ūdele *Neogale vison* (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" ķerras aizsardzība ir viens no dabas lieguma "Babītes ezers" izveidošanas mērķiem. Ķerrai Latvijā nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Notiek ziemojošās populācijas monitorings (Stīpniece 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece, Ainārs Auniņš.

3.30. attēls. Ķerras ziemojošās populācijas izplatība.

Summary

Greater Scaup – *Aythya marila*. AOO of the population wintering in Latvia is 128 km², EOO – 47,545 km². The average wintering population in Latvia is 42 individuals (28 adult individuals). The population trends are unclear. It mainly winters at sea and in coastal waters. The species is sensitive to oil pollution at moulting and wintering sites and is also threatened by organochloride pollution. The characteristic winter aggregation of the species around sewage outfalls along the coast also puts it at risk from other forms of pollution. Loss of feeding opportunities in some wintering areas due to the overfishing of mussels, eutrophication and offshore wind farms are also potential threats. They often drown in large numbers due to entangling in fishing nets. The species is susceptible to avian influenza and may be vulnerable to outbreaks of this disease. The species is being hunted in several countries (including Latvia) and suffers from disturbance caused by hunting. Monitoring of the wintering population is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

CR

Literatūras saraksts

BirdLife International 2018. *Aythya marila*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22680398A132525108. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22680398A132525108.en. [skatīts 03.06.2022.]

BirdLife International 2021. *Aythya marila*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680398A166206177. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680398A166206177.en. [skatīts 08.06.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Ķerra *Aythya marila*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/aytmar.htm. [skatīts 23.03.2022.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the wintering season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-wintering-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Stīpniece, A. 2021. Piekrastē un iekšzemē ziemojošo ūdensputnu monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 48.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati. [skatīts 08.06.2022.]

Platknābis

Spatula clypeata

(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

DD Caurceļojošā populācija

3.31. attēls. Platknābis. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Vidēja lieluma drukna pīle ar īsu kaklu un lielu, platu knābi. Tēviņam riesta tērpā tumši zaļa galva, balts kakls un krūtis, brūns vēders un sāni, gaiši zilas spārnu priekšpuses. Mātīte brūngan-pelēki raibumota. Jūnijā tēviņi pulcējas baros, lai dotos uz spalvu maiņas vietām. Barībā galvenokārt dzīvnieki – gliemezīši, planktona vēzīši, trīsuļodu kāpuri –, tomēr ēd arī ūdensaugu sēklas un dzinumus. Ligzda uz zemes, rūpīgi paslēpta. Dējumā 8–11 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Gājputns, ziemo Rietumeiropā un Āfrikas ZR daļā (LOB 1999).

Izplatība. Sugai ir holarktisks ligzdošanas areāls, kas iekļauj lielāko daļu Eirāzijas un Ziemeļamerikas. Ziemošanas areāls iekļauj Ziemeļamerikas D daļu un Dienvidamerikas Z daļu, Vidusjūras reģionu, Nīlas ieleju un Sāhela zonu, Āzijas D un DA daļu (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā ir palielinājusies, it īpaši Pireneju pussalā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir būtiski mazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 316 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 57 521 km^2. Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 896 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 74 245 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu klasificētu kā apdraudētu (BirdLife International 2019). Populācija sarūk arī Eiropā. Baltkrievijā, Krievijas Eiropas daļā un Igaunijā ligzdojošā populācija sarūk, bet Lietuvā – pieaug (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 70–300 pāru (140–600 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņa populācijas tendence nav zināma, īstermiņa tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 53%. Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Anas clypeata* Linnaeus, 1758.

Dzimta: pīļu Anatidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: CR C2a(ii), 2023 *[L]*, DD, 2023 *[C]*.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU *[L]*, LC *[C]* 2019), Lietuva (NT 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 2.1. Augkopība, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.2. Invazīvu/problemātisku sugu ierobežošana, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

CR

3.32. attēls. Platknābja ligzdošanas biotops.
Foto: Ilze Priedniece.

nekā 10 000 pieaugušu indivīdu. Populācijas tendence arī nav zināma, taču, ņemot vērā ligzdojošo populāciju sarukumu valstīs uz ziemeļiem no Latvijas, iespējams, tā mazinās.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo atklātos lielu ezeru krastos un salās, dīķos, arī upju piekrastes pļavās, ceļošanas laikā sastopams galvenokārt lielajos aizaugušajos ezeros un zivju dīķos (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,8 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga ir nelimitēti medījama no 15. septembra līdz 30. novembrim. No 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai vidēji nomedīti 241,8 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Baltijas valstīs par galveno populācijas mazināšanās cēloni tiek uzskatīta ligzdošanas dzīvotņu aizaugšana ar krūmiem un niedrēm, mainoties zemes lietojumam. Vairākās galvenajās ligzdošanas vietās sugu negatīvi ietekmē arī Amerikas ūdele *Neogale vison* un jenotsuns *Nyctereutes procyonoides* (Viksne et al. 2010). Eiropā kopumā sugu apdraud arī dzīvotņu nosusināšana un sadursmes ar elektrolīnijām. Suga ir jutīga pret putnu gripu un botulismu, tāpēc to var apdraudēt šo slimību uzliesmojumi. Putni mēdz iet bojā, saindējoties ar svinu. Suga tiek arī medīta (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" platknābis ir izveidošanas mērķsuga dabas parkā "Dridža ezers". Platknābim Latvijā nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jānodrošina ezeru piekrastes zālāju noganīšana vai pļaušana, jāierobežo Amerikas ūdeles un jenotsuņa izplatība un jānodrošina efektīva svina munīcijas lietošanas aizlieguma mitrājos kontrole.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

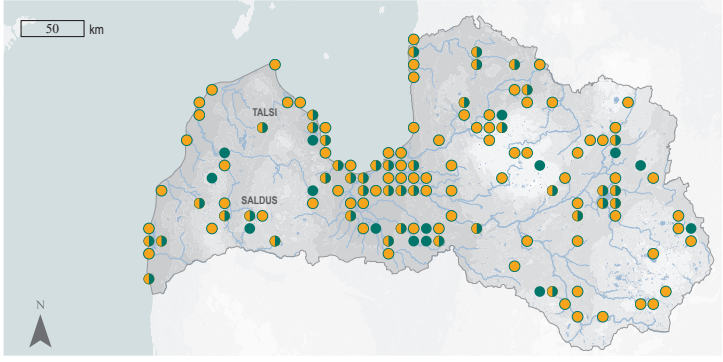

3.33. attēls. Platknābja izplatība.

- Ligzdojošā populācija
- Caurceļojošā populācija
- Ligzdojošā un caurceļojošā populācija

Summary

Northern Shoveler − *Spatula clypeata.* In Latvia, the breeding distribution declined considerably between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 316 km^2, the EOO – 57,521 km^2. The breeding population is estimated at 70–300 pairs (140–600 adult individuals). The long-term population trend is unknown, while the short-term trend is negative. Over three generations, the population has declined by 53%. The AOO of the migrating population is 896 km^2, the EOO – 74,245 km^2. The size of the population migrating through Latvia is unknown, but it is suspected to be less than 10,000 adult individuals. The population trend is also unknown, however, given the decline of breeding populations in the countries located to the north of Latvia, it is likely to be declining. It breeds on the open shores and islands of large lakes, ponds and riverside grasslands. During migration, it is mainly found in large, overgrown lakes and fish ponds. In the Baltic states, the overgrowth of breeding habitats with shrubs and reeds as land use changes is considered to be the main reason for the population decline. The species is also negatively affected by *Neogale vison* and *Nyctereutes procyonoides* at several key breeding sites. In Europe as a whole, drainage of habitats and collisions with power lines also pose a threat to the species. The species is susceptible to avian influenza and botulism and may be threatened by outbreaks of these diseases. Birds tend to die from lead poisoning. The species is also being hunted. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires the grazing or mowing of lakeshore grasslands, limiting the spread of *N. vison* and *N. procyonoides,* and ensuring the effective control of the ban on lead ammunition in wetlands.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Spatula clypeata*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22680247A153875944. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22680247A153875944.en. [skatīts 05.08.2022.]

BirdLife International 2021. *Spatula clypeata*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680247A166200605. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680247A166200605.en. [skatīts 08.08.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati. [skatīts 14.12.2021.]

Viksne, J., Svazas, S., Czajkowski, A., Janaus, M., Mischenko, A., Kozulin, A., Kuresoo, A., Serebryakov, V. 2010. Atlas of Duck Populations in Eastern Europe. Vilnius: Akstis, 199.

CR

Baltvēderis

Mareca penelope
(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

DD Caurceļojošā populācija

3.34. attēls. Baltvēderis. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Vidēji liela pīle ar baltu ķermeņa apakšpusi. Tēviņam riesta tērpā sarkanbrūna galva un krūtis, raksturīga dzeltenbrūna piere, pelēka mugura. Stāvošam vai peldošam putnam labi redz baltu svītru sānos un melnu zemasti, kas kontrastē ar balto vēderu. Lidojumā redzams uzkrītoši balts plecu laukums. Mātīte brūnganpelēki raibumota. Caurceļošanas laikā, kad pulcējas lielākos baros, bieži dzirdama raksturīgā tēviņa balss. Atpūtas vietā baros var būt vairāki tūkstoši putnu. Barojas galvenokārt ar augiem. Ligzda uz zemes vai peldošā slīkšņā. Dējumā parasti 8–9 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Gājputns, ziemo Eiropas DR daļā un Ziemeļāfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Islandes caur Ziemeļeiropu plašā zonā līdz pat Kamčatkas pussalai. Ziemošanas areāls – Eiropas DR daļa, Ziemeļāfrika, Nīlas ieleja, Āzijas D un DA daļa. Ziemā ieceļo arī Ziemeļamerikā (BirdLife International 2017). Ligzdošanas izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ligzdošanas izplatība nav būtiski mainījusies. Starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir šķietami mazinājusies, taču tas varētu būt skaidrojams arī ar novērojumu interpretāciju (attiecināšanu uz ligzdošanu vai nē) (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 224 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 63 995 km^2. Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 1620 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 80 257 km^2.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Anas penelope* Linnaeus, 1758.

Dzimta: pīļu Anatidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: CR C2a(i,ii); D, 2023 *[L]*, DD, 2023 *[C]*.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (VU 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (EN *[L]*, VU *[C]*, NA *[Z]* 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs *[L, C]*, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus) *[C]*, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi *[L]*, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha) *[L, C]*, 9.9. Jūras zāles (daļēji iegrimušas) *[C]*, 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri *[C]*, 15.3. Akvakultūru dīķi *[L, C]*.

Draudi: 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 6.1. Rekreācija, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2017). Arī Eiropas populācija sarūk. Ļoti nelielā Baltkrievijas ligzdojošā populācija ir stabila. Arī Krievijas Eiropas daļas populācija īstermiņā ir stabila, taču ilgtermiņā tā pieaug. Igaunijā ligzdojošā populācija sarūk (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 0–99 pāri (0–198 pieauguši indivīdi). Populācijas īstermiņa tendence nav zināma, bet ilgtermiņā tā ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Trijās

3.35. attēls. Baltvēdera ligzdošanas biotops. Foto: Jānis Vīksne.

paaudzēs populācija ir samazinājusies par 43%. Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 10 000 pieaugušu indivīdu. Populācijas tendence arī nav zināma, taču, ņemot vērā ligzdojošo populāciju sarukumu Somijā un Igaunijā, iespējams, tā mazinās.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo augstajos purvos, aizaugušos ezeros un zivju dīķos, caurceļošanas laikā sastopams ezeros, zivju dīķos, upēs un citos mitrājos, retāk jūras piekrastē (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,1 gads (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga ir nelimitēti medījama no 15. septembra līdz 30. novembrim. No 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai vidēji nomedīti 492,2 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav identificēti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Suga ir jutīga pret rekreācijas aktivitāšu radīto traucējumu, piesārņojumu, tostarp ar naftas produktiem, mitrāju nosusināšanu, kūdras ieguvi, pārmaiņām mitrāju apsaimniekošanā. Potenciāls drauds ir arī putnu gripa un arī saindēšanās ar svinu, norijot svina skrotis (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" baltvēderis ir izveidošanas mērķsuga dabas liegumos "Vecdaugava" un "Sedas purvs". Baltvēderim Latvijā nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jānodrošina efektīva svina munīcijas lietošanas aizlieguma mitrājos kontrole.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

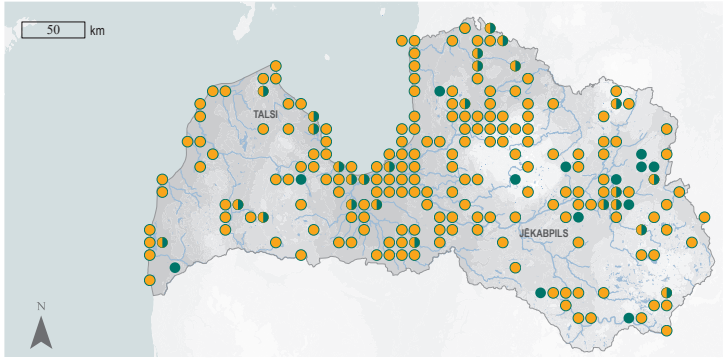

3.36. attēls. Baltvēdera izplatība.

- Ligzdojošā populācija
- Caurceļojošā populācija
- Ligzdojošā un caurceļojošā populācija

CR

Summary

Eurasian Wigeon − *Mareca penelope.* The number breeding distribution in Latvia has not changed significantly between 1980–1984 and 2000–2004. Between 2000–2004 and 2013–2017, it seems to have declined, but this could also be due to the interpretation of observations (by either attributing the observations to breeding or not). The AOO of the breeding population is 224 km^2, the EOO – 63,995 km^2. The breeding population is estimated at 0–99 pairs (0–198 adult individuals). The short-term population trend is unknown, but it is negative in the long term. Over three generations, the population has declined by 43%. The AOO of the migrating population is 1,620 km^2, the EOO – 80,257 km^2. The size of the population migrating through Latvia is unknown, but it is suspected to be less than 10,000 adult individuals. The population trend is also unknown, however, given the decline of breeding populations in Finland and Estonia, it is likely to be declining. The species breeds in raised bogs, overgrown lakes and fish ponds. During migration, it can be found in various lakes, fishponds, rivers and other wetlands, as well as, less frequently, on the sea coast. The species is sensitive to disturbance caused by recreational activities, pollution, including oil pollution, drainage of wetlands, peat extraction and changes in wetland management. Bird flu is also a potential threat, as is lead poisoning from the ingestion of lead shot. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. The conservation of the species requires the enforcement of an effective ban on the use of lead ammunition in wetlands.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2017. *Mareca penelope* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22680157A111892532. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22680157A111892532.en. [skatīts 09.08.2022.]

BirdLife International 2021. *Mareca penelope*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680157A166199138. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680157A166199138.en. [skatīts 10.08.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati. [skatīts 14.12.2021.]

Garkaklis

Anas acuta

Linnaeus, 1758

CR Ligzdojošā populācija

DD Caurceļojošā populācija

3.37. attēls. Garkaklis. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Slaida pīle ar garu kaklu un nosmailotu asti. Tēviņam riesta tērpā stipri pagarinātas, melnas astes centrālās spalvas, tumšbrūna galva, baltas krūtis un kakla priekšpuse, melna zemaste. Mātīte pelēki raibumota ar gaišu vēderu, brūnganu spoguli, pelēku knābi un kājām. Ceļošanas laikā var veidot lielus barus. Pavasarī un vasarā ēd galvenokārt dzīvnieku barību, bet ziemā pārsvarā pārtiek no ūdensaugu dzinumiem un sēklām. Ligzda uz zemes zālaugiem klātās salās vai peldošā slīkšņā. Dējumā parasti 7–10 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Gājputns, ziemo Rietumeiropā (LOB 1999).

Izplatība. Ļoti plašs cirkumpolārs ligzdošanas areāls, kas iekļauj galvenokārt tundras un boreālos Eirāzijas un Ziemeļamerikas apgabalus. Ziemo Rietumeiropā, Vidusjūras reģionā, Āfrikā, galvenokārt uz ziemeļiem no ekvatora, Āzijas D daļā, Ziemeļamerikas D daļā un R piekrastē (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā ir mazinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā suga sastopama pārāk reti, lai varētu objektīvi vērtēt ligzdošanas izplatības pārmaiņas, taču šķiet, ka starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu izplatība ir mazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 24 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 29 503 km^2. Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 692 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 74 360 km^2.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: pīļu Anatidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: CR C1+2a(i,ii); D, 2023 *[L]*, DD, 2023 *[C]*.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, VU 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (VU 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (CR *[L]*, VU *[C]* 2019), Lietuva (CR 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs *[C]*, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus) *[C]*, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha) *[L, C]*, 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri *[C]*, 15.3. Akvakultūru dīķi *[L, C]*.

Draudi: 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 3.1. Sugu apsaimniekošana.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2019). Populācija sarūk arī Eiropā. Lietuvā un Baltkrievijā ligzdojošā populācija ir stabila, bet Igaunijā un Krievijas Eiropas daļā sarūk (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 1–5 pāri (2–10 pieaugušu indivīdu). Populācijas ilgtermiņa tendence nav zināma, bet īstermiņa tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 70%. Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka

CR

3.38. attēls. Garkakļa ligzdošanas biotops.
Foto: Ilze Priedniece.

nekā 10 000 pieaugušu indivīdu. Populācijas tendence arī nav zināma, taču, ņemot vērā ligzdojošo populāciju sarukumu Somijā un Igaunijā, iespējams, tā mazinās.

Biotopi un ekoloģija. Aizauguši ezeri un zivju dīķi, arī palieņu pļavas un dažādi seklūdeņi (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 5,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga ir nelimitēti medījama no 15. septembra līdz 30. novembrim. No 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai vidēji nomedīti 78,4 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Latvijā par draudu sugai tiek uzskatītas klimata pārmaiņas (Viksne et al. 2010). Kopumā Eiropā sugu apdraud mitrāju zudums ligzdošanas un ziemošanas vietās un industriālā attīstība piekrastes teritorijās. Sugu apdraud arī naftas produktu piesārņojums, mitrāju nosusināšana, kūdras ieguve, pārmaiņas mitrāju apsaimniekošanā un niedru pļaušana un dedzināšana Krievijā. Eiropā suga cieš no pārmērīgas izmantošanas. Tā ir jutīga pret putnu gripu un botulismu, tāpēc to var apdraudēt šo slimību uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" garkaklis ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas parkos "Dridža ezers", "Dvietes paliene", "Svētes paliene", "Pape" un dabas liegumā "Lubāna mitrājs". Caurceļojošo garkakļu aizsardzībai ir noteiktas divas putniem nozīmīgās vietas – "Lubāns un zivju dīķi" un "Svētes lejtece" (Račinskis 2004). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, jāsvītro no medījamo sugu saraksta un jānodrošina efektīva svina munīcijas lietošanas aizlieguma mitrājos kontrole.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Ainārs Auniņš, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece.

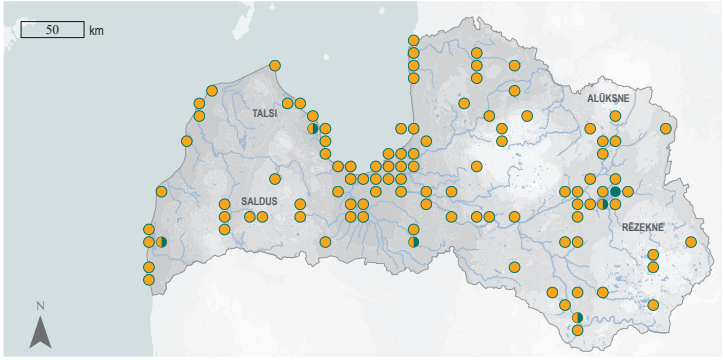

3.39. attēls. Garkakļa izplatība.

- Ligzdojošā populācija
- Caurceļojošā populācija
- Ligzdojošā un caurceļojošā populācija

Summary

Northern Pintail – *Anas acuta.* The species is too rare in Latvia to enable an objective assessment of changes in breeding distribution, but it seems that between 2000–2004 and 2013–2017, the distribution declined. The AOO of the breeding population is 24 km^2, the EOO – 29,503 km^2. The breeding population is estimated at 1–5 pairs (2–10 adult individuals). The long-term population trend is unknown, while the short-term trend is negative. Over three generations, the population has declined by 70%. The size of the population migrating through Latvia is unknown, but it is suspected to be less than 10,000 adult individuals. The AOO of the population migrating through Latvia is 692 km², the EOO – 74,360 km². The population trend is also unknown, however, given the decline of breeding populations in Finland and Estonia, it is likely to be declining. During migration, it inhabits overgrown lakes and fishponds, as well as floodplain grasslands and various shallow waters. In Latvia, climate change is considered a threat to the species. In Europe as a whole, the species is threatened by the loss of wetlands at breeding and wintering grounds and by industrial development in coastal areas. The species is also threatened by oil product pollution, wetland drainage, peat extraction, changes in wetland management, as well as the cutting and burning of reeds in Russia. In Europe, the species suffers from overexploitation. It is susceptible to avian influenza and botulism and may be threatened by outbreaks of these diseases. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia and removed from the list of game species, and effective control of the ban on the use of lead ammunition in wetlands should be enforced.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Anas acuta*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22680301A153882797. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22680301A153882797.en. [skatīts 10.08.2022.]

BirdLife International 2021. *Anas acuta*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680301A166201297. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680301A166201297.en. [skatīts 10.08.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati. [skatīts 14.12.2021.]

Viksne, J., Svazas, S., Czajkowski, A., Janaus, M., Mischenko, A., Kozulin, A., Kuresoo, A., Serebryakov, V. 2010. Atlas of Duck Populations in Eastern Europe. Vilnius: Akstis, 199.

CR

Ragainais dūkuris

Podiceps auritus

(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

CR Caurceļojošā populācija

3.40. attēls. Ragainais dūkuris. Foto: Iveta Pērkone.

Morfoloģija un bioloģija. Neliels, apmēram krīkļa lielumā. Vasarā apspalvojums tumšs, galva melna, kakls sarkanbrūns. Galvas sānos saglaustu, pagarinātu, oranžu spalvu pušķi. Acis sarkanas. Pēcriesta tērps pelēcīgāks. Galvas virsa melna, pazode un galvas sāni balti. Ne tik piesardzīgs kā mazais dūkuris, biežāk redzams atklātā ūdenī. Pārtiek no ūdens bezmugurkaulniekiem un sīkām zivtiņām. Starp virsūdens augu stublājiem no ūdensaugiem būvē peldošu ligzdu. Dējumā 3–8 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Eiropas R un D daļā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Eiropas Z daļas līdz Krievijas austrumiem, arī Ziemeļamerikas Z daļa. Ziemo Ziemeļamerikas, Eiropas un Japānas piekrastē (BirdLife International 2018). Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība kopumā nav būtiski mainījusies, bet areāls sašaurinājies D daļā un paplašinājies Z daļā (Keller et al. 2020). Latvijā ligzdošanas izplatība starp 1980.–1984. un 2013.–2017. gadu ir mazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Apdzīvotā platība (AOO) ir 20 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 27 126 km^2. Latvijā caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 32 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 40 137 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, tāpēc suga ir atzīta par apdraudētu (BirdLife International 2018). Arī Eiropas populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai suga būtu apdraudēta. Baltkrievijā populācija ir stabila, Igaunijā un Krievijā sarūk, bet Lietuvā – svārstās (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 0–3 pāri (0–6 pieauguši indivīdi). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 99,6%. No 2012. līdz 2021. gadam caurceļošanas laikā novēroto indivīdu skaits nepārsniedz desmit, tas ļauj uzskatīt, ka caurceļojošā populācija ir mazāka nekā 50 pieaugušu indivīdu. Populācijas tendence nav zināma, bet, ņemot vērā populāciju sarukumu valstīs uz ziemeļiem no Latvijas, ticami, ka arī Latviju caurceļojošā populācija sarūk.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: dūkuru Podicipedidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: CR A2b; C1+2a(i,ii); D, 2023 *[L]*, CR D, 2023 *[C]*.

Kategorija globāli, Eiropā: VU 2018, NT 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (VU *[L]*, LC *[Z]* 2019), Lietuva (CR 2021), Krievija (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha) *[L, C]*, 9. Jūras sublitorāle un pelaģiāle *[C]*, 15.3. Akvakultūru dīķi *[L, C]*.

Draudi: 2.1. Augkopība, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 6.3. Darbs un citas aktivitātes.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (2000).

3.41. attēls. Ragainā dūkura ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo seklos, aizaugušos ezeros un dīķos, caurceļošanas laikā sastopams arī jūrā (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,8 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Galvenie draudi sugai ir traucējums, mežsaimnieciskā darbība ligzdošanas vietu apkārtnē, ūdenslīmeņa svārstības un varavīksnes foreļu *Salmo gairdneri* audzēšana ezeros, radot konkurenci par ūdens bezmugurkaulniekiem. Suga nereti iet bojā zvejnieku tīklos un ir ļoti jutīga pret naftas noplūdēm jūrā ziemā (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" ragainais dūkuris ir izveidošanas mērķsuga Teiču dabas rezervātā, Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas parkos "Engures ezers", "Pape", dabas liegumos "Liepājas ezers", "Babītes ezers", "Jaunciems", "Lubāna mitrājs". Ragainais dūkuris ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Engures ezers" un "Lubāns un zivju dīķi" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

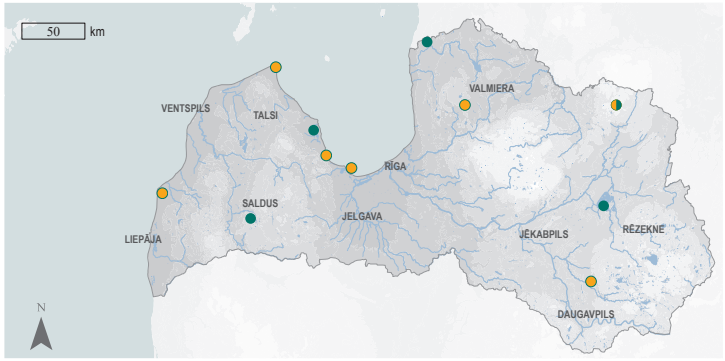

3.42. attēls. Ragainā dūkura izplatība.

- Ligzdojošā populācija
- Caurceļojošā populācija
- Ligzdojošā un caurceļojošā populācija

Summary

Horned Grebe – *Podiceps auritus.* In Latvia, the breeding distribution declined between 1980–1984 and 2013–2017. The AOO is 20 km^2, the EOO – 27,126 km^2. The breeding population is estimated at 0–3 pairs (0–6 adult individuals). The population is declining in the long term, as well as in the short term. Over three generations, the population has declined by 99.6%. The AOO of the migrating population is 32 km^2, the EOO – 40,137 km^2. From 2012 to 2021, the number of individuals observed during migration did not exceed 10, which suggests that the migrating population is less than 50 adult individuals. The population trend is unknown, but given the dwindling populations in the countries north of Latvia, it is likely that the population migrating through Latvia is also declining. Breeds in shallow, overgrown lakes and ponds; the species is also found at sea during migration. The main threats to the species are disturbance, forestry activities in the vicinity of breeding sites, water level fluctuations and the breeding of *Salmo gairdneri* in lakes, which creates competition for aquatic invertebrates. The species is often killed in fishing nets and is highly vulnerable to oil spills at sea during winter. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

CR

Literatūras saraksts

BirdLife International 2018. *Podiceps auritus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22696606A132066871. https://www.iucnredlist.org/species/22696606/132066871. [skatīts 18.08.2022.]

BirdLife International 2021. *Podiceps auritus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696606A166313266. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696606A166313266.en. [skatīts 14.10.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Melnkakla dūkuris

Podiceps nigricollis
Brehm, 1831

CR Ligzdojošā populācija

CR

3.43. attēls. Melnkakla dūkuris.
Foto: Igors Deņisovs, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Neliels, nedaudz mazāks nekā krīklis. Vasarā apspalvojums ļoti tumšs, galva un kakls melns. Galvas sānos izspūrušu un nokarenu pagarinātu, zeltainu spalvu pušķi. Acis sarkanas. Pēcriesta tērps pelēcīgāks. Galvas virsa un vaigu augšdaļa aiz acs melna, pazode un galvas sāni balti. Ne tik piesardzīgs kā mazais dūkuris, biežāk redzams atklātā ūdenī. Barojas ar ūdens bezmugurkaulniekiem un sīkām zivtiņām. Starp virsūdens augu stublājiem no ūdensaugiem būvē peldošu ligzdu. Dējumā 3–6 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Eiropas R un D daļā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areālu veido trīs apgabali (attiecīgi – trim pasugām): no Rietumeiropas līdz Āzijas vidienei (atsevišķs fragments Ķīnas A daļā), Ziemeļamerikas R daļā un Dienvidāfrikā. Eiropas populācija ziemo Eiropas R piekrastē un Vidusjūras reģionā (BirdLife International 2018). Kopumā Eiropā izplatība kopš 20. gs. 80. gadiem ir mazliet palielinājusies, samazinoties Centrāleiropā, bet pieaugot R daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2013.–2017. gadu ir mazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Apdzīvotā platība (AOO) ir 28 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 80 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2018). Eiropas populācija sarūk. Baltkrievijā populācija stabila, Krievijā un Lietuvā sarūk (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 0–5 pāri (0–10 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 99,8%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo seklos, aizaugušos ezeros un dīķos (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 5,1 gads (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, bet Eiropas kopējā novērtējumā ir atzīmēts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: dūkuru Podicipedidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR A2b; C1+2a(i,ii); D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, VU 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Lietuva (DD 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 6.1. Rekreācija, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 11.3. Ekstrēmas temperatūras.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.2. Invazīvu/ problemātisku sugu ierobežošana.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (2000).

CR

3.44. attēls. Melnkakla dūkura ligzdošanas biotops. Foto: Ruslans Matrozis.

aktuāli Latvijas populācijai. Suga ir jutīga pret naftas piesārņojumu ziemošanas vietās. Tā ir uzņēmīga pret putnu holeru, erizipeloīdu un putnu botulismu, tāpēc sugu apdraud turpmāki šo slimību uzliesmojumi. Populācijas iepriekš piedzīvojušas strauju lejupslīdi, mazinoties barības pieejamībai ziemošanas vietās jūras virsmas uzsilšanas dēļ. Sugu apdraud arī rekreācijas radītais traucējums, bojāeja elektrolīnijās un Amerikas ūdele *Neogale vison* (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Melnkakla dūkuris nav izveidošanas mērķsuga nevienai ĪADT vai putniem nozīmīgajai vietai, taču lielākā daļa zināmo novērojumu ir reģistrēta dabas liegumā "Lubāna mitrājs". Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.45. attēls. Melnkakla dūkura ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Black-necked Grebe – *Podiceps nigricollis.* In Latvia, the distribution decreased between 1980–1984 and 2013–2017. AOO is 28 km^2, EOO – 80 km^2. The breeding population in Latvia is estimated at 0–5 pairs (0–10 adult individuals). The population is declining in the long term, as well as in the short term. Over three generations, the population has declined by 99.8%. Breeds in shallow, overgrown lakes and ponds. The species is sensitive to oil pollution in wintering areas. It is susceptible to avian cholera, erysipeloid and avian botulism, and is therefore threatened by further outbreaks of these diseases. Populations have previously experienced a sharp decline due to reduced food availability at wintering sites due to the warming of the sea surface. The species is also threatened by the disturbance caused by recreation, mortality on power lines and the invasive species *Neogale vison*. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2018. *Podiceps nigricollis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22696610A132584321. https://www.iucnredlist.org/species/22696610/132584321. [skatīts 24.10.2022.]

BirdLife International 2021. *Podiceps nigricollis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696610A166313934. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696610A166313934.en. [skatīts 24.10.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Melnkakla gārgale

Gavia arctica

(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

NT Ziemojošā populācija

CR

3.46. attēls. Melnkakla gārgale. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Liels ūdensputns. Pavasarī galva un kakla mugurpuse pelēka, kakla priekšpusē melns laukums. Kakla sānos un guzas apvidū melnbaltas garensvītras. Mugurpusē kontrastains melni balts ornaments. Ziemā putniem apspalvojums bez izteiktiem ornamentiem – mugurpuse tumša, vēderpuse gaiša (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek galvenokārt no zivīm (BirdLife International 2021). Latvijā parasta caurceļošanas laikā, pavasarī lielākā skaitā nekā rudenī. Ziemo jūrā, atsevišķos gadījumos iekšzemē (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Eiropas Z daļas sniedzas pāri visai Āzijai, dienvidos līdz Kazahstānai un Mongolijai. Ziemo Atlantijas okeāna A un Klusā okeāna R piekrastē, arī Baltijas jūrā, Vidusjūrā, Melnajā jūrā un Kaspijas jūrā (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā ir nedaudz mazinājusies, īpaši Baltijas valstīs (Keller et al. 2020). Latvijā ligzdošanas izplatība starp 1980.–1984. un 2013.–2017. gadu samazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 4 km^2, sastopamības apgabalu (EOO) nav iespējams aprēķināt. Latvijā ziemojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 88 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 47 788 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2018). Arī Eiropas populācija sarūk. Krievijā un Igaunijā ligzdojošā populācija sarūk, bet Lietuvas un Baltkrievijas populācija ir stabila. Ziemojošās populācijas tendence ir zināma tikai Baltkrievijā, kur populācija ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 0–2 pāri (0–4 pieauguši indivīdi) (European Environmental Agency 2020). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 87%. Baltijas jūrā ziemojošā populācija ir stabila (HELCOM 2023). Latvijā ziemojošā populācija ir vidēji 447 indivīdi (298 pieauguši indivīdi) un tā pieaug.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: gārgaļu Gaviidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: CR A2b; C1+2a(i,ii); D, 2023 *[L]*, NT° D1, 2023 *[Z]*.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (CR *[L]*, LC *[C, Z]* 2019), Lietuva (CR 2021), Krievija (EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi *[L]*, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha) *[L, Z]*, 9.2. Jūras sublitorāle – laukakmeņi un klintis *[Z]*, 9.7. Jūras sublitorāle – makroaļģes/brūnaļģes *[Z]*.

Draudi: 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 6.1. Rekreācija, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 1. kat. (2000).

CR

3.47. attēls. Melnkakla gārgales ligzdošanas biotops. Foto: Viesturs Vintulis.

Biotopi un ekoloģija. Sugas ligzdošanas biotops ir augsto purvu ezeriņi (Baumanis, Klimpiņš 1997). Ziemo galvenokārt jūrā. Paaudzes ilgums: 9,8 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Ligzdošanas vietās, it īpaši perēšanas laikā, sugu apdraud ūdeņu paskābināšanās, smago metālu piesārņojums un ūdenslīmeņa svārstības. Tā cieš arī no traucējuma un no ligzdošanas biotopu apmežošanas. Ziemošanas laikā suga ir ļoti jutīga pret naftas noplūdēm piekrastē. Tā nereti iet bojā zvejnieku tīklos. Suga ir jūtīga pret vējparku radīto traucējumu. Suga ir uzņēmīga pret putnu gripas vīrusu, tāpēc to var apdraudēt slimības uzliesmojumi nākotnē (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" melnkakla gārgale ir viena no izveidošanas mērķsugām 18 ĪADT. Ziemojošās melnkakla gārgales ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Irbes jūras šaurums", "Piekraste no Ziemupes līdz Rīvai", neligzdotāji – "Selga uz rietumiem no Tūjas" (Račinskis, Stīpniece 2000). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece, Ainārs Auniņš.

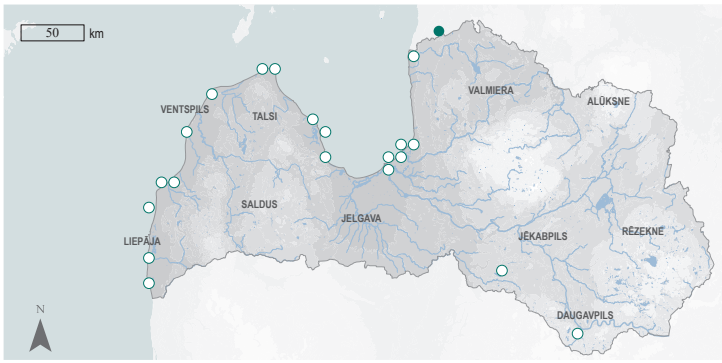

3.48. attēls. Melnkakla gārgales izplatība.
● Ligzdojošā populācija
○ Ziemojošā populācija

Summary

Arctic Loon – *Gavia arctica*. In Latvia, the breeding distribution declined between 1980–1984 and 2013–2017. The AOO of breeding birds is 4 km^2, the EOO cannot be calculated. The breeding population is estimated at 0–2 pairs (0–4 adult individuals). Over three generations, the population has declined by 87%. The AOO of wintering birds is 88 km^2, the EOO – 47,788 km^2. The average wintering population is estimated at 447 individuals (298 adult individuals) and growing. The breeding habitat of the species is raised bog lakes, but the species mainly winters at sea. At breeding sites, especially during the breeding season, the species is threatened by the acidification of waters, heavy metal pollution and fluctuations in water levels. It also suffers from disturbance and the afforestation of breeding habitats. During the winter, the species is highly sensitive to oil spills on the coast. It is rather common for the species to die in fishing nets. The species is sensitive to disturbance caused by wind farms. The species is susceptible to avian influenza virus and, therefore, may be vulnerable to future outbreaks of the disease. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2018. *Gavia arctica*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22697834A132606505. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22697834A132606505.en. [skatīts 07.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Gavia arctica*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22697834A166327249. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22697834A166327249.en. [skatīts 07.11.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Melnkakla gārgale *Gavia arctica*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/gavarc.htm. [skatīts 23.03.2022.]

European Environmental Agency 2020. Deliveries for Report on progress and implementation (Article 12, Birds Directive): https://rod.eionet.europa.eu/obligations/278/deliveries. [skatīts 29.06.2023.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the wintering season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-wintering-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Račinskis, E., Stīpniece, A. 2000. Putniem starptautiski nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 184.

CR

Melnais stārķis

Ciconia nigra
(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

3.49. attēls. Melnais stārķis.
Foto: Andris Zariņš.

Morfoloģija un bioloģija. Nedaudz mazāks nekā baltais stārķis. Apspalvojums, izņemot balto vēderu, paduses un zemastes spalvas, melns (tuvumā – tumši brūns) ar zaļganu vai violetu spīdumu. Knābis, sejas neapspalvotā daļa un kājas sarkanas. Pārtiek galvenokārt no zivīm. Ligzdu būvē lielā, vecā kokā, parasti vainaga apakšdaļā. Ligzdu parasti izmanto daudzus gadus. Dējumā 1–5 olas. Mazuļi ligzdguļi. Gājputns, ziemo Izraēlā un Āfrikā (LOB 2002; Strazds 2011).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas pāri Baltijas valstīm līdz Japānas jūrai, arī Āfrikas D daļā. Ziemo Āfrikā (lielākoties uz D no Sahāras) un Āzijas D un DA daļā. Ziemo arī Pireneju pussalā Eiropā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā ievērojami paplašinājusies, galvenokārt R daļā, bet arī dienvidos (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir mazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 396 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 57 681 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2017). Arī Eiropas populācijas tendence nav zināma. Igaunijas un Lietuvas populācija sarūk. Baltkrievijas un Krievijas populācija ilgtermiņā pieaug. Īstermiņa tendence Krievijā nav zināma, bet Baltkrievijā populācija ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 85–140 pāru (170–280 pieaugušu indivīdu). Gan īstermiņā, gan ilgtermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija sarukusi par vairāk nekā 50%.

Biotopi un ekoloģija. Vairākums ligzdu ir vietās, kur ir vairāk vecu mežu un blīvāks hidroloģiskais tīkls. Tāpat vairākums ligzdu ir jauktos mežos, kur audzes sastāvā ir vismaz 3–4 koku sugas. Ligzdas būvei izmanto visdažādāko sugu kokus, bet, ja iespējams, dod priekšroku ozolam. Lielākā daļa ligzdu ir priedēs, ozolos un apsēs (Strazds 2011). Paaudzes ilgums: 12,5 gadi (BirdLife International 2021),

Citi biežāk lietotie nosaukumi: gandrs.
Dzimta: stārķu Ciconiidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (RE 2020), Igaunija (CR 2019), Lietuva (EN 2021), Krievija (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 11.2. Sausums, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 6.1. Rekreācija, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 3.3. Atjaunojamā enerģija.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 5.1. Tiesību akti, 5.4. Atbilstība un izpilde, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas I.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 3. kat. (2000).

3.50. attēls. Melnā stārķa ligzdošanas biotops. Foto: Jānis Ķuze.

taču iespējams, ka šis paaudzes ilgums ir neatbilstošs Latvijas populācijai.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, bet Eiropas kopējā novērtējumā ir atzīmēts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Būtiskākais drauds Latvijā ligzdojošajai populācijai ir mežsaimnieciskā darbība, kas izpaužas gan kā piemērotas dzīvotnes platības mazināšanās un sadrumstalošana, gan traucējums ligzdošanas laikā. Traucējums var veicināt arī ligzdu postījumus (Strazds 2011). Reģistrēti gadījumi, kad mazuļi iet bojā barības trūkuma dēļ, kas varētu būt saistīts ar sausumu (J. Ķuze, mutvārdu ziņojums). Melno stārķu organismā un olās konstatēts piesārņojums – DDT (Strazds 2011) un dzīvsudrabs (Briķe 2022), bet to ietekme uz populāciju vēl nav pietiekami pētīta.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" melnais stārķis ir starp izveidošanas mērķsugām 88 ĪADT. Melnais stārķis ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Gaujas Nacionālais parks", "Ķemeru Nacionālais parks", "Pededzes lejtece un Pārabaine", "Stūru un Zvārdes purvi", "Vecumi", "Zvārdes meži" (Račinskis 2004). Tiek veikta sugas populācijas monitorings. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai sugu aizsargātu, ir jāmazina traucējumi, pārtraucot mežsaimniecisko darbību no marta vidus līdz jūnija vidum. Ligzdošanas vietās veidojami mikroliegumi. Jāatjauno un jāievieš sugas aizsardzības plāns.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

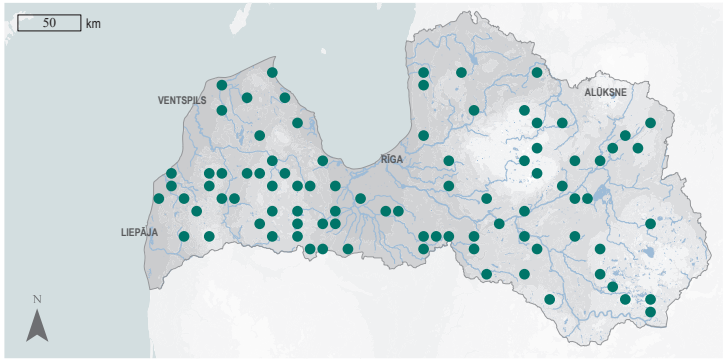

3.51. attēls. Melnā stārķa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Black Stork – *Ciconia nigra.* In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. AOO of the birds breeding in Latvia is 396 km^2, EOO – 57,681 km^2. The breeding population is estimated at 85–140 pairs (170–280 adult individuals). The population is declining in the short term, as well as in the long term. The population has declined by more than 50% over three generations. Most of the nests are located in areas with a higher proportion of old forests and a denser network of surface water objects. Most nests are also found in mixed forests with at least 3 to 4 tree species. The most significant threat to the breeding population in Latvia is forestry activities, which include both the reduction and fragmentation of suitable habitat for the *C. nigra* and in disturbance during the breeding season. Disturbance can also contribute to nest damage. Cases of juveniles dying due to a lack of food have been registered, which could be due to drought. DDT and mercury contamination has been detected in the bodies and eggs of *C. nigra*, while its impact on the population remains to be determined. Monitoring of species is being conducted. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires minimising disturbance by ceasing forestry activities from mid-March to mid-June. Micro-reserves must be created at breeding sites. The conservation plan of the species needs to be updated and implemented.

CR

Literatūras saraksts

BirdLife International 2017. *Ciconia nigra* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22697669A111747857. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22697669A111747857.en. [skatīts 08.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Ciconia nigra*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22697669A166325281. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22697669A166325281.en. [skatīts 10.11.2022.]

Briķe, Z. 2022. Piesārņojuma ar dzīvsudrabu novērtējums melnajos stārķos (*Ciconia nigra*) Latvijā. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 97.

European Environmental Agency 2020. Deliveries for Report on progress and implementation (Article 12, Birds Directive): https://rod.eionet.europa.eu/obligations/278/deliveries. [skatīts 08.11.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Strazds, M. 2011. Conservation Ecology of the Black Stork in Latvia. Dissertation. Riga: University of Latvia, 96.

Павлов, Д.С. (ред.). 2021. Красная книга Российской Федерации, том «Животные». 2-ое издание. М.: ФГБУ «ВНИИ Экология», 1128.

Melnā puskuitala

Limosa limosa

(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

3.52. attēls. Melnā puskuitala.
Foto: Edgars Trops, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Samērā liels bridējputns ar garu, taisnu knābi. Riesta tērpā galva un kakls rūsgani, aste balta ar platu melnu jos-lu galā. Krūtis un sāni ar tumšām šķērssvītrām, vēders balts. Pēcriesta tērpā galva un kakla mugurpuse, mugura un spārni pelēki, ķermeņa apakšpuse balta Barojas ar dažādiem augsnes un ūdens bezmugurkaulniekiem. Ligzdas apkārtnē agresīva, bieži izdod uztraukuma saucienus. Ligzda – ar sausu zāli izklāta bedrīte uz zemes, piesegta ar zāli. Dējumā 3–5 (parasti četras) olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi, tos vadā abi pieaugušie putni. Gājputns, ziemo Eiropas D un R daļā un Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Islandes pāri Francijai un Vācijai sniedzas līdz Mongolijas R daļai. Atsevišķs sadrumstalots izplatības areāls arī Austrumāzijā. Ziemo Rietumeiropā, Vidusjūras reģionā, Āfrikā, uz dienvidiem no Sahāras, un no Tuvajiem Austrumiem līdz Austrālijai (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem Islandes populācijas izplatība ir pieaugusi, bet kontinentālajā Eiropā – ievērojami mazinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir mazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 84 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 43 609 km^2.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR A2b; C1+2a(i,ii); D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: NT 2016, NT 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (VU 2019), Lietuva (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha).
Draudi: 2.1. Augkopība, 2.3. Lopkopība un lauku sētas, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 1.2. Komerciālas un rūpnieciskas teritorijas, 1.3. Tūrisma un atpūtas teritorijas, 2.4. Jūras un saldūdens akvakultūras, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 7.1. Ugunsgrēki un to ierobežošana, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (2000).

CR

3.53. attēls. Melnās puskuitalas ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Eiropas populācija ir stabila, taču šajā tendencē lielākā nozīme ir augošajai Islandes populācijai, kamēr vairumā valstu populācija mazinās. Ligzdojošā populācija ilgtermiņā vai īstermiņā mazinās arī visās Latvijas kaimiņvalstīs (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 21–51 pāris (42–102 pieauguši indivīdi). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 88%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažāda mitruma pļavas ūdens tuvumā ar diezgan zemu veģetāciju ligzdošanas perioda sākumā, arī augstos purvus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 7,8 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Būtiskākais drauds ir ligzdošanas dzīvotņu zudums mitrāju nosusināšanas un lauksaimniecības intensifikācijas (tostarp, pārvēršot zālājus par aramzemēm) vai apsaimniekošanas pārtraukšanas rezultātā. Kaitīga ir arī agrāka un biežāka pļaušana, kūlas dedzināšana, dzīvotņu apbūve un izmantošana rekreācijai. Šai sugai īpašas problēmas rada dzīvotnes sadrumstalošana, jo dabiskos apstākļos vairāki pāri ligzdo vienkopus un kopīgi aizsargā ligzdošanas vietas, bet nelielos dzīvotnes fragmentos, kur vairākiem pāriem nav vietas, ir zemākas ligzdošanas sekmes. Suga tiek medīta, bet ārpus Eiropas Savienības, medību apjoms un ietekme nav zināma. Migrācijas laikā to apdraud arī piesārņojums, traucējums, dzīvotņu pārveidošana plūdmaiņas spēkstaciju un akvakultūras dīķu izveidei, zemes pārveidošana lauksaimniecībai vai apbūvei. Eiropas populāciju negatīvi var ietekmēt arī sausums ziemošanas vietās Āfrikā (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" melnā puskuitala ir starp izveidošanas mērķsugām dabas liegumā "Ļubasts". Sugas aizsardzībai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tās aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā mitrie zālāji, tostarp, pļaujot tos tā, lai mazinātu ligzdu un mazuļu bojāeju.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

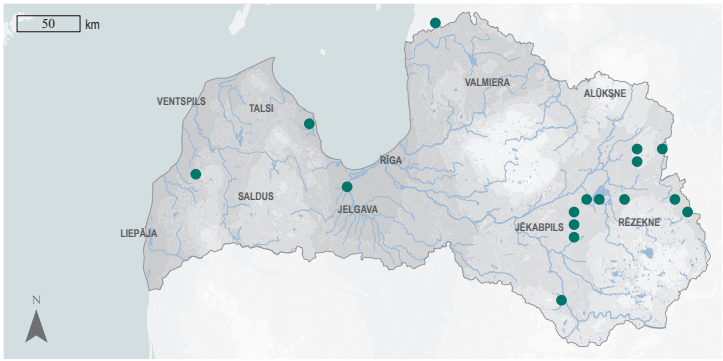

3.54. attēls. Melnās puskuitalas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Black-tailed Godwit – *Limosa limosa.* In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. AOO of the population breeding in Latvia is 84 km^2, EOO – 43,609 km^2. The breeding population is estimated at 21–51 pairs (42–102 adult individuals). The population is declining in the long term, as well as in the short term. Over three generations, the population has declined by 88%. Inhabits grasslands of various moisture content near water bodies with low vegetation at the beginning of the breeding season, as well as raised bogs. The most significant threat is the loss of breeding habitat due to the drainage of wetlands and intensification of agriculture (including the conversion of grassland to arable land) or abandonment. Early mowing or increased frequency of mowing, burning of old grass, real estate development and recreational uses of habitats are also harmful. Habitat fragmentation is a particular problem for this species, as under natural conditions, several pairs breed together and jointly protect their breeding sites, while in small habitat fragments with insufficient space for several pairs, breeding success decreases. The species is hunted, but the extent and impact of hunting outside the European Union is unknown. During migration, it is also threatened by pollution, disturbance, habitat conversion for the development of tidal power stations and aquaculture ponds, and land conversion for agriculture or real estate development. The European population may also be adversely affected by drought in the wintering areas in Africa. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of wet grasslands, including the organisation of mowing in a manner that minimises the destruction of nests and brood mortality, is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2017. *Limosa limosa* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22693150A111611637. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22693150A111611637.en. [skatīts 24.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Limosa limosa*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693150A166244428. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693150A166244428.en. [skatīts 24.11.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

CR

Gugatnis

Calidris pugnax
(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

DD Caurceļojošā populācija

3.55. attēls. Gugatnis.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Par mājas strazdu mazliet lielāks bridējputns ar samērā īsu knābi. Tēviņš lielāks nekā mātīte. Tēviņam riesta tērpā seja ir kaila, klāta ar oranžām kārpiņām. Seju apņem pagarinātu spalvu apkakle, kuras krāsojums variē. Pēcriesta tērpā tēviņam apkakles nav. Mātītei visos tērpos un tēviņam pēcriesta tērpā krūtis, galvas virsa un vaigi pelēcīgi brūnganraibi. Vēders un zemaste balti. Parasti uzturas baros, kas ceļošanas laikā var būt ļoti lieli. Pavasarī novērojams kolektīvais riests. Mātītes apmeklē riestus, kur pārojas gandrīz tikai ar dominējošajiem tēviņiem (LOB 1998). Ligzdošanas laikā barojas galvenokārt ar sauszemes un ūdens kukaiņiem, bet ārpus ligzdošanas sezonas barības sastāvs ir daudzveidīgāks – arī citi bezmugurkaulnieki, sīkas vardes un zivis (BirdLife International 2021). Ligzda ir ar zāli izklāta bedrīte, ko no virspuses nosedz zāle. Dējumā 2–4, parasti četras olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Gājputns, vairākums ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Philomachus pugnax* (Linnaeus, 1758).

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: CR A2b; B1ab(v)+2ab(v); C1+2a(i,ii); D, 2023 *[L]*, DD, 2023 *[C]*.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, NT 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (VU 2020), Somija (CR 2019), Igaunija (CR *[L]*, NT *[C]* 2019), Lietuva (DD 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs *[L, C]*, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi *[L]*, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha) *[L, C]*, 12. Plūdmaiņu zona *[C]*, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas *[C]*.

Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 6.4. Atbalsta maksājumi.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (2000).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Eiropas Z daļas (līdz Beļģijai un Baltkrievijai dienvidos) sniedzas pāri Eirāzijas Z daļai līdz pat Krievijas galējiem austrumiem. Krievijas centrālajā un D daļā sadrumstalots areāls. Ziemo Eiropas R daļā, bet lielākoties Āfrikā (galvenokārt uz dienvidiem no Sahāras) un Āzijas D piekrastē (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā strauji samazinājusies, sugai izzūdot daudzviet areāla D un centrālajā daļā (Keller et al. 2020). Latvijā ligzdošanas izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu, sugai faktiski izzūdot kā ligzdotājai (pēdējā periodā reģistrēta tikai iespējama ligzdošana) (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 8 km^2. Sastopamības apgabalu (EOO) nav iespējams aprēķināt, jo suga konstatēta tikai divās atradnēs. Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 1164 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 76 752 km^2.

3.56. attēls. Gugatņa ligzdošanas biotops. Foto: Ainārs Auniņš.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija sarūk. Igaunijā un Krievijā populācija sarūk gan ilgtermiņā, gan īstermiņā, Lietuvā – tikai ilgtermiņā (īstermiņa tendence ir stabila). Baltkrievijā īstermiņā ligzdojošā populācija ir stabila, bet ilgtermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 0–5 pāri (0–10 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija mazinās, bet īstermiņa tendence nav zināma (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 97%. Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tas ir mazāks nekā 10 000 pieaugušu indivīdu. Ņemot vērā ligzdojošās populācijas samazinājumu Somijā, Igaunijā un Krievijā, ir ticami, ka arī Latviju caurceļojošā populācija mazinās, taču par to trūkst datu.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir mitras pļavas ar zemu augāju un dažādi purvi, ceļošanas laikā sastopams dažādos iekšzemes mitrājos un jūras piekrastē (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 6,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud piesārņojums ar naftas produktiem, mitrāju un palieņu nosusināšana, kūdras ieguve, pārmaiņas apsaimniekošanā, kas izraisa aizaugšanu ar krūmiem vai niedrēm. Nākotnē sugas areāls un populācija var mazināties klimata pārmaiņu ietekmē. Suga ir jutīga pret putnu gripu, putnu botulismu un putnu malāriju, tāpēc varētu ciest no šo slimību uzliesmojumiem (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" gugatnis ir izveidošanas mērķsuga 26 ĪADT, taču lielākajā daļā no tām suga neligzdo. Ligzdojošo gugatņu aizsardzībai ir noteiktas putniem nozīmīgās vietas: "Engures ezers", "Liepājas ezers", "Teiču un Pelečāres purvi" un "Ziemeļu purvi" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu gugatni, ir jāatjauno un jāsaglabā mitrie zālāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

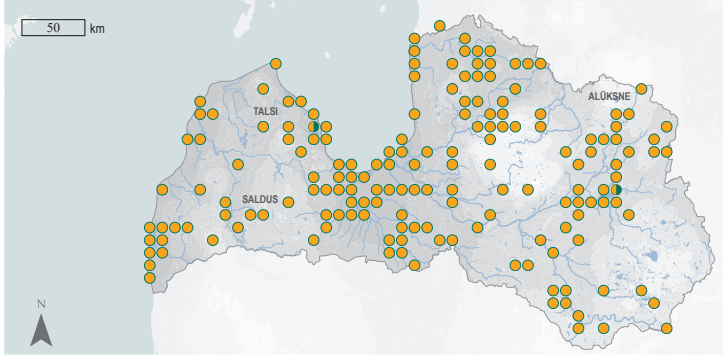

3.57. attēls. Gugatņa izplatība.

- Caurceļojošā populācija
- Ligzdojošā un caurceļojošā populācija

CR

Summary

Ruff – *Calidris pugnax.* In Latvia, the breeding distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004 and continued to decline between 2000–2004 and 2013–2017, with the species effectively disappearing as a breeder (only potential breeding was recorded in the latter period). The AOO of the breeding population is 8 km^2. The EOO cannot be calculated because the species has only been found in two localities. The breeding population is estimated at 0–5 pairs (0–10 adult individuals). The population is declining in the long term, while the short-term trend of the population is unknown. Over three generations, the population has declined by 97%. The AOO of the migrating population is 1,164 km^2, the EOO – 76,752 km^2. The size of the migrating population is unknown, but it is suspected to be less than 10,000 adult individuals. Given the decline of the breeding population in Finland, Estonia and Russia, the population migrating through Latvia is also likely to be declining, but the data are insufficient to make conclusions. The breeding habitat is wet grasslands with low grass and various wetlands. During migration, the species occurs in various inland wetlands and along the coast. The species is threatened by oil pollution, drainage of wetlands and floodplains, peat extraction and land abandonment or changes in land management that lead to overgrowth with shrubs or reeds. In the future, the range of the species, as well as the population, may decline due to climate change. The species is susceptible to avian influenza, avian botulism and avian malaria. Therefore, it could suffer from future outbreaks of these diseases. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Restoration and conservation of wet grasslands are required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Calidris pugnax*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693468A86591264. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693468A86591264.en. [skatīts 01.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Calidris pugnax*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693468A166259298. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693468A166259298.en. [skatīts 01.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Mazais ķīris

Hydrocoloeus minutus

Pallas, 1776

CR Ziemojošā populācija

EN Ligzdojošā populācija

CR

3.58. attēls. Mazais ķīris. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Neliela kaija. Pieaugušais putns balts ar gaiši zilganpelēku muguru un spārnu virspusi un melnu galvu. Ziemā balts ar tumšu pauri un ausu laukumu. Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem un mazām zivtiņām. Sabiedrisks. Ligzdo kolonijās, bieži kopā ar lielo ķīri, upes zīriņu vai melno zīriņu. Ligzda slīkšņā vai uz zālaugiem klātas salas. Dējumā parasti trīs olas. Gadā viens perējums. Mazuļi pusligzdbēgļi. Gājputns, Latvijas populācija ziemo Eiropas R un DR daļā jūru piekrastēs, arī Baltijas jūrā tālāk no krasta (LOB 1999).

Izplatība. Sadrumstalots ligzdošanas areāls sniedzas no Skandināvijas un Baltijas valstīm līdz Ļenai Āzijas austrumos. Neliela populācija arī Ziemeļamerikas A daļā. Ziemo piekrastē Atlantijas okeāna Z daļā, Vidusjūrā, Melnajā, Kaspijas un Dzeltenajā jūrā (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz pieaugusi, jo izplatības pieaugums Somijā, Zviedrijā un Norvēģijā kompensēja izplatības mazināšanos areāla D daļā (Austrumeiropā) (Keller et al. 2020). Latvijā ligzdošanas izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir mazinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 52 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 32 540 km^2. Latvijā ziemojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 708 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 37 504 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2018). Eiropas populācijas tendence nav zināma. Igaunijā, Lietuvā un ilgtermiņā arī Baltkrievijā populācija sarūk. Īstermiņā Baltkrievijas populācija ir stabila. Krievijā ligzdojošā populācija ilgtermiņā ir stabila, bet īstermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 150–400 pāru (300–800 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 39%. Latvijā

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Larus minutus* Pallas, 1776.

Dzimta: kaiju Laridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN C1, 2023 *[L]*, CR A4b, 2023 *[Z]*.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (EN *[L]*, NT *[Z]*, VU *[C]* 2019), Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha) *[L]*, 9.1. Jūras pelaģiāle *[Z]*, 15.3. Akvakultūru dīķi *[L]*.

Draudi: 6.1. Rekreācija, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana), 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 4.3. Kuģošanas ceļi, 3.3. Atjaunojamā enerģija.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

CR

3.59. attēls. Mazā ķīra ligzdošanas biotops.
Foto: Jānis Vīksne.

ziemojošā populācija vidēji ir 12 839 indivīdi (8559 pieauguši indivīdi). Turpinoties pašreizējai tendencei, trijās paaudzēs tā varētu samazināties par 96%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir ar virsūdens augāju bagāti ezeri un dīķi (LOB 1999). Ziemo galvenokārt atklātā jūrā. Paaudzes ilgums: 4,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud dzīvotņu degradācija, tostarp hidroloģisko apstākļu pārmaiņas. Suga ir jutīga pret naftas noplūdēm un citu veidu jūras piesārņojumu, tostarp lauksaimniecības noplūdēm. Sugai ir risks iet bojā tīklos un atkrastes vējparkos. Traucējumu var radīt kuģu satiksme (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" mazais ķīris ir izveidošanas mērķsuga 21 ĪADT. Ligzdojošie mazie ķīri ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Engures ezers" un "Lubāns un zivju dīķi" (Račinskis 2004), bet neligzdojošie – putniem nozīmīgajās vietās "Piekraste no Nidas līdz Pērkonei" un "Piekraste no Ziemupes līdz Rīvai" (Račinskis, Stīpniece 2000). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizsargā kolonijas, tostarp jānovērš traucējumi ligzdošanas laikā. Lai aizsargātu ziemojošo populāciju, ir jānovērš traucējums un piesārņojums ziemošanas vietās jūrā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš, Antra Stīpniece.

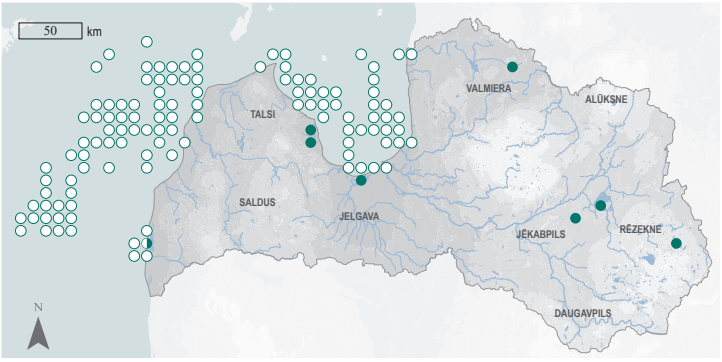

3.60. attēls. Mazā ķīra izplatība.

- Ligzdojošā populācija
- Ziemojošā populācija
- Ligzdojošā un ziemojošā populācija

Summary

Little Gull – *Hydrocoloeus minutus.* In Latvia, the breeding distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 52 km^2, the EOO – 32,540 km^2. The breeding population is estimated at 150–400 pairs (300–800 adult individuals). The long-term, as well as short-term population trend, is negative. Over three generations, the population has declined by 39%. The AOO of wintering birds is 708 km^2, the EOO – 37,504 km^2. The average wintering population is 12,839 individuals (8,559 adult individuals). If current trends continue, it could decline by 96% within three generations. The breeding habitat includes lakes and ponds that are rich in emergent vegetation. The species mainly winters in the open sea. The species is threatened by habitat degradation, including changes in hydrological conditions. The species is sensitive to oil spills and other types of marine pollution, including agricultural spills. The species is at risk of dying in fishing nets and at offshore wind farms. Marine vessel traffic may cause disturbance. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The protection of colonies, including the prevention of disturbances during the breeding season, is required for the conservation of the species. Prevention of disturbance and pollution at wintering sites at sea is required for the protection of the wintering population.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021. *Hydrocoloeus minutus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694469A166278859. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694469A166278859.en. [skatīts 13.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Račinskis, E., Stīpniece, A. 2000. Putniem starptautiski nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 184.

CR

Mazais zīriņš

Sternula albifrons

(Pallas, 1764)

CR Ligzdojošā populācija

3.61. attēls. Mazais zīriņš. Foto: Jānis Ukass.

Morfoloģija un bioloģija. Mazākais no gaišajiem zīriņiem. Knābis dzeltens ar melnu galu. Kājas dzeltenīgi oranžas. Galvas virsa melna, tikai pieres laukums balts (Baumanis, Klimpiņš 1997). Barojas galvenokārt ar mazām zivīm un vēžveidīgajiem, ēd arī kukaiņus, tārpus un gliemjus (BirdLife International 2021). Ligzda uz zemes. Gājputns, ziemo Āfrikā un Arābijas pussalā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Sadrumstalots ligzdošanas areāls sniedzas no Ziemeļāfrikas un Rietumeiropas līdz Japānai. Ziemo Āfrikas piekrastē, Āzijas D daļā un Austrālijā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nav būtiski mainījusies, bet daudzviet suga izzudusi, citviet – ienākusi (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 112 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 35 609 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu atzītu par apdraudētu (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācija mazinās. Baltkrievijā un īstermiņā arī Igaunijā populācija stabila. Ilgtermiņā Igaunijas populācija sarūk. Sarūk arī Lietuvas un Krievijas populācija (BirdLife International 2021). Baltijas jūras populācija stabila (HELCOM 2023). Latvijā ligzdojošā populācija ir 70–100 pāru (140–200 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija samazinājusies par 72%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Sterna albifrons* Pallas, 1764.

Dzimta: kaiju Laridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: CR C1+2a(ii), 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (VU *[L, C]* 2019), Lietuva (VU 2021), Krievija (EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 9. Jūras sublitorāle un pelaģiāle, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 15.5. Raktuves (atvērtas).

Draudi: 6.1. Rekreācija, 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 1.2. Komerciālas un rūpnieciskas teritorijas, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 11.4. Vētras un plūdi.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 2. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Suga ligzdo jūras piekrastē, Daugavā, reti – karjeros (Baumanis, Klimpiņš 1997; Ķerus u. c. 2021). Paaudzes ilgums: 9,6 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, taču ir ticami, ka viens no galvenajiem ir

3.62. attēls. Mazā zīriņa ligzdošanas biotops. Foto: Ruslans Matrozis.

antropogēnās slodzes (rekreācijas) pieaugums jūras piekrastē (Ķerus u. c. 2021). Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka sugu apdraud dzīvotņu iznīcināšana piekrastes attīstības dēļ. Ligzdošanas sekmes var ietekmēt pesticīdu piesārņojums. Suga ir jutīga pret putnu gripu un var ciest no slimības uzliesmojumiem nākotnē (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" mazais zīriņš ir viena no izveidošanas mērķsugām 17 ĪADT. Mazais zīriņš ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Augšdaugava", "Ovīši", "Piejūra" un "Randu pļavas" (Račinskis 2004). Tiek veikts ligzdojošās populācijas monitorings (Auniņš 2018). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāierobežo traucējums esošajās un potenciālajās koloniju vietās.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

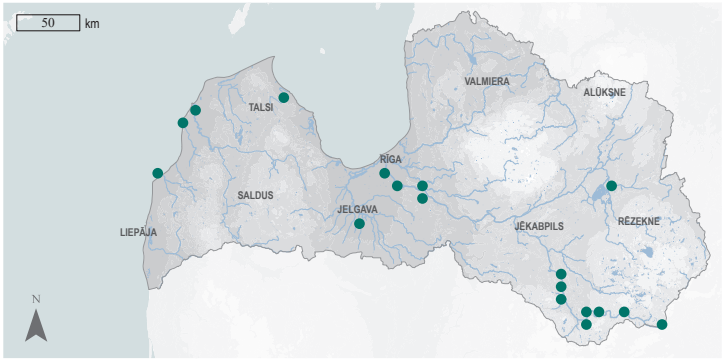

3.63. attēls. Mazā zīriņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Little Tern – *Sternula albifrons.* The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. AOO of the population breeding in Latvia is 112 km^2, EOO – 35,609 km^2. The breeding population is estimated at 70–100 pairs (140–200 adult individuals). The long-term as well as short-term population trend is negative. Over three generations, the population has declined by 72%. The species breeds on the seashore, in Daugava River, and, less frequently, in quarries. The threats have not been studied in Latvia, but it is likely that one of the main threats is the increase in anthropogenic pressure (recreation) on the sea coast. Breeding success can be affected by pesticide pollution. The species is susceptible to avian influenza and may suffer from future outbreaks of the disease. Monitoring of the breeding population is being conducted. The legal status of protected species needs to be maintained. Conservation of the species requires limiting disturbance at existing and potential colony sites.

Literatūras saraksts

Auniņš, A. 2018. Piekrastē ligzdojošo putnu monitorings. Uzskaišu veikšanas metodika. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 43.

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2019. *Sternula albifrons* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22694656A155476219. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22694656A155476219.en. [skatīts 14.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Sternula albifrons* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694656A166285129. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694656A166285129.en. [skatīts 14.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Mazais zīriņš *Sternula albifrons*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/stealb.htm. [skatīts 23.03.2022.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

CR

Plīvurpūce

Tyto alba
(Scopoli, 1769)

CR Ligzdojošā populācija

3.64. attēls. Plīvurpūce.
Foto: Bridget Spencer, CC BY-NC4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Par meža pūci mazliet mazāka, slaida, gaiša pūce ar ļoti izteiktu sirdsveida sejas plīvuru. Mugurpuse dzeltenīgi pelēka, ar sīkiem baltiem raibumiņiem. Acis melnas. Pārtiek galvenokārt no sīkiem zīdītājiem. Ligzdo ēku bēniņos, mūru drupās un nišās, baznīcu torņos un līdzīgās vietās, arī lielos vecu koku dobumos. Dējumā 4–7 (retāk 3–11) olas. Dējuma lielums variē atkarībā no barības pieejamības. Nometnieks (LOB 1998).

Izplatība. Ļoti plašs izplatības areāls (bet izvairās no aukstiem apgabaliem) – Amerikā uz ziemeļiem no ASV–Kanādas robežas līdz pat Dienvidamerikas galējiem dienvidiem; Eiropā, izņemot Z reģionus; lielākajā daļā Āfrikas (izņemot sausākos reģionus un Kongo baseina lietusmežus) un no Indijas līdz Austrālijai (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) un sastopamības apgabals (EOO) ir 4 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2019). Eiropas populācija sarūk. Lietuvā populācija svārstās, Baltkrievijā – ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņā stabila, Krievijā – pieaug (BirdLife International 2021). Vismaz 20. gs. vidū, bet ticami, ka arī līdz tam ligzdojusi Latvijā, taču 20. gs. pēdējais zināmais pierādītas ligzdošanas gadījums bija 1951. gadā, un arī novērojumu skaits pēc tam samazinājies. 21. gs. novērojumu skaits atkal pieauga, un 2022. gadā pierādīta viena pāra ligzdošana (Виксне 1983; Celmiņš 2022).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: plīvurpūču Tytonidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR B1a+2a; D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (CR 2020), Lietuva (CR 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.
Draudi: 12.1. Citi draudi, 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 4.1. Ceļi un dzelzceļi.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985), 4. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Sastopama apdzīvotās vietās un lauku ainavā to tuvumā, īpaši pie vecām ēkām, alejām, pilsdrupām u. tml. vietās (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 6,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti. Domājams, ka galvenais faktors, kas ierobežo populācijas pieaugumu Latvijā, ir pārāk aukstas ziemas. Ēku renovācija un drupu novākšana mazina ligzdošanas vietu pieejamību. Ņemot vērā sugas dzīvošanu cilvēka tuvumā, to var apdraudēt grauzēju indēšana un bojāeja uz autoceļiem.

3.65. attēls. Plīvurpūces ligzdošanas biotops.
Foto: Aivars Petriņš.

Aizsardzība. Plīvurpūce nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai to aizsargātu, ir jāsaglabā iepriekš izmantotās ligzdošanas vietas un jāizvairās no grauzēju indēšanas to apkārtnē.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.66. attēls. Plīvurpūces ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Barn-owl − *Tyto alba.* AOO of the population breeding in Latvia is 4 km^2, EOO – 4 km^2. At least in the mid-20th century, and, probably also before that, the species was breeding in Latvia, but the last breeding in the 20th century was documented in 1951, and the number of observations has declined since then. In the 21st century, the number of records increased again, and in 2022, one breeding pair was confirmed. Occurs in and near human settlements and in the countryside next to them, especially near old buildings, avenues, castle ruins, and similar places. The threats have not been studied in Latvia. It is believed that the main factor limiting population growth in Latvia is excessively cold winters. Building renovation and removal of debris reduce the availability of nesting sites. Given its proximity to humans, the species may be threatened by rodent control measures with the use of poisons and road mortality. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. To protect the species, it is necessary to maintain previously used breeding sites and avoid rodent control in their vicinity.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Tyto alba* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22688504A155542941. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22688504A155542941.en. [skatīts 16.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Tyto alba* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22688504A166222469. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22688504A166222469.en. [skatīts 16.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Plīvurpūce *Tyto alba.* Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/tytalb.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Виксне, Я. (ред.). 1983. Птицы Латвии. Территориальное размещение и численность. Рига: Зинатне, 224.

CR

Mājas apogs

Athene noctua

(Scopoli, 1769)

CR Ligzdojošā populācija

3.67. attēls. Mājas apogs. Foto: Igors Deņisovs.

Morfoloģija un bioloģija. Par strazdu nedaudz lielāka drukna pūce ar mazliet saplacinātu galvu. Apspalvojums riekstu brūns ar lieliem gaišiem raibumiem uz spārniem un sīkiem raibumiem uz galvas un muguras. Sejas plīvurs vāji izteikts. Aktīvs tumsā un krēslā. Ligzdo ēku sienu un jumta spraugās, vecu lapu koku dobumos u. tml. vietās. Dējumā 3–5 olas. Gadā viens perējums. Nometnieks (LOB 1998).

Izplatība. Izplatības areāls no Ziemeļāfrikas un Rietumeiropas sniedzas pāri Eiropai (ziemeļos – līdz Lietuvai un Baltkrievijai) un Āzijai līdz Ķīnas A daļai. Lielbritānijā suga ir introducēta (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ir mazinājusies, īpaši areāla Z daļā (Keller et al. 2020). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 4 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 4 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2019). Eiropas populācijas tendence nav zināma. Lietuvā un Baltkrievijā stabilas populācijas, taču Lietuvā tā ir ļoti neliela – 5–10 pāri (jaunākas nepublicētas ziņas liecina, ka Lietuvas populācija var būt ievērojami lielāka; A. Avotiņš jun., mutvārdu ziņojums). Krievijas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā suga bijusi biežāk sastopama 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā (Виксне 1983). Kopš 1986. gada tikai četri pierādīti sugas novērojumi, bet pēdējais no tiem – pierādīta ligzdošana (Celmiņš 2023).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pūču Strigidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR B1a+2a; D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (CR 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 14.4. Lauku sētas un dārzi.
Draudi: 11.3. Ekstrēmas temperatūras, 1.2. Komerciālas un rūpnieciskas teritorijas, 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 4.1. Ceļi un dzelzceļi.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo lauku ainavu ar ēkām un lieliem, veciem kokiem, vistu un liellopu fermas un citas lauksaimniecības būves, vecus muižu parkus, iespējams, arī apdzīvotas vietas un pilsētu nomales (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 3,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Populācija var strauji mazināties pēc bargām ziemām. Daudzviet Eiropā izplatība ir samazinājusies galvenokārt dzīvotnes pārmaiņu, tostarp ligzdošanas vietu zuduma, retāk – pesticīdu izmantošanas dēļ. Intensīva lauksaimniecība mazina barības daudzumu. Putni var iet

3.68. attēls. Mājas apoga ligzdošanas biotops. Foto: Aivars Petriņš.

bojā, arī saindējoties ar indīgām vielām, un sadursmēs uz ceļiem (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Mājas apogs nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā iepriekš izmantotās ligzdošanas vietas un jāizvairās no grauzēju indēšanas to apkārtnē.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.69. attēls. Mājas apoga ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Little Owl – *Athene noctua.* AOO of the population breeding in Latvia is 4 km^2, EOO – 4 km^2. The species was more common in Latvia in the late 19th and early 20th centuries. Since 1986, only four confirmed observations have been documented, the most recent of which was a confirmed breeding record. The species inhabits rural landscapes with buildings and large old trees, chicken and cattle farms and other agricultural structures, old estate parks, and possibly also settlements and urban suburbs. Populations can decline severely after harsh winters. In many parts of Europe, the distribution declines are mainly due to habitat changes, including the loss of breeding sites, and less commonly – due to the use of pesticides. Intensive farming reduces the amount of food available. Birds can also die from poisoning and road collisions. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. To protect the species, it is necessary to maintain previously used breeding sites and avoid rodent control in their vicinity.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Athene noctua* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22689328A155470112. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22689328A155470112.en. [skatīts 18.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Athene noctua* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22689328A166226777. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22689328A166226777.en. [skatīts 18.12.2022.]

Celmiņš, A. 2023. Mājas apogs *Athene noctua.* Latvijas putni 2000–2023. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/athnoc.htm. [skatīts 21.09.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Виксне, Я. (ред.). 1983. Птицы Латвии. Территориальное размещение и численность. Рига: Зинатне, 224.

CR

Purva pūce

Asio flammeus
(Pontoppidan, 1763)

CR Ligzdojošā populācija

3.70. attēls. Purva pūce.
Foto: Gitte L, CC BY-NC 4.0

Morfoloģija un bioloģija. Slaida pūce ar brūnraibu apspalvojumu. Ķermeņa virspuse un rīkle tumšāka, vēderpuse gaišāka ar sīkām garensvītriņām. Sejas plīvurs netīri balts ar tumši brūniem laukumiem ap acīm. Ir mazas apaļas "austiņas". Aktīva arī dienā. Pārtiek galvenokārt no sīkiem grauzējiem. Ligzda uz zemes, rūpīgi paslēpta. Mātīte perē un baro mazuļus. Tēviņš medī un pienes barību. Dējumā 4–6 olas. Gadā viens perējums. Gājputns, ziemo Eiropas D un DR daļā, ik gadu arī Latvijā, bet nelielā skaitā. Lielākā skaitā novērojama caurceļošanas laikā (LOB 1998; Celmiņš 2022).

Izplatība. Ļoti plašs ligzdošanas areāls, kas iekļauj Ziemeļamerikas Z daļu, Dienvidameriku, izņemot Amazones baseinu un lielāko daļu Eirāzijas (dienvidos līdz Turcijai un Mongolijai). Ziemošanas areāls daļēji (Dienvidamerikā – pilnībā) pārklājas ar ligzdošanas areālu, bet sniedzas tālāk uz dienvidiem – līdz Meksikai, Sāhela zonai, Indijai, Taizemei un Japānai (BirdLife International 2021b). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nav būtiski mainījusies, lai gan daudzviet suga izzudusi, bet citviet parādījusies (Keller et al. 2020). Sugas retās sastopamības dēļ izplatības pārmaiņas Latvijā nav iespējams novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Valstī iespējami ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 32 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 38 773 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija mazinās (BirdLife International 2021a). Eiropā populācija ir stabila.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pūču Strigidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (EN 2019), Lietuva (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.1. Aramzeme.
Draudi: 2.1. Augkopība, 2.3. Lopkopība un lauku sētas, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Populācijas ir stabilas vai svārstīgas visās Latvijas kaimiņvalstīs (BirdLife International 2021b). Visticamāk, suga šobrīd Latvijā neligzdo, bet, ņemot vērā iespējamas ligzdošanas gadījumus, pilnībā izslēgt ligzdošanu nevar. Populācija ir samazinājusies (Ķerus u. c. 2021), taču samazinājuma apjomu nevar noteikt.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir krūmainas palieņu pļavas, zemie purvi un līdzīgas ainavas, arī plaši izcirtumi un skujkoku jaunaudzes (LOB 1998; A. Avotiņš jun., mutvārdu ziņojums). Paaudzes ilgums: 4,8 gadi (BirdLife International 2021b).

3.71. attēls. Purva pūces ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, bet Eiropas novērtējumā norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud dzīvotņu zudums nosusināšanas, lauksaimniecības, rekreācijas un apbūves dēļ. Sugu var ietekmēt arī vējparku attīstība. Eiropas centrālajā daļā suga tikusi apkarota. Lejupslīdi var izraisīt arī saindēšanās ar rodenticīdiem. Traucējumu var radīt kaķi un suņi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" purva pūce ir viena no izveidošanas mērķsugām 17 ĪADT. Purva pūce nav mērķsuga nevienā putniem nozīmīgajā vietā (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā palieņu pļavas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

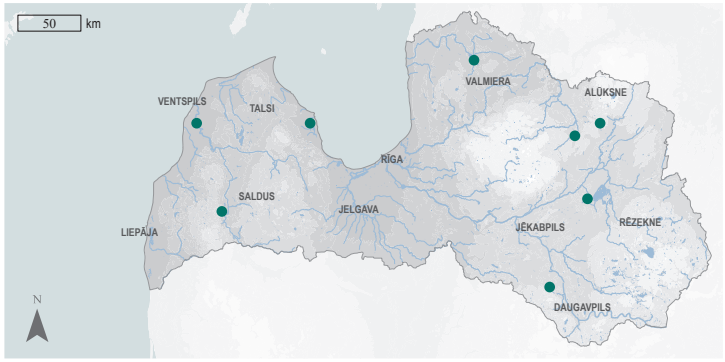

3.72. attēls. Purva pūces ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Short-eared Owl – *Asio flammeus.* Due to the rare occurrence of the species, the assessment of distribution changes in Latvia is impossible. AOO of the population that is probably breeding in Latvia is 32 km^2, EOO – 38,773 km^2. The species is unlikely to breed in Latvia at present, however, breeding cannot be ruled out completely, given the recorded cases of possible breeding. The population has declined, but the magnitude of the decline cannot be determined. The breeding habitat includes shrubby floodplain grasslands, fens and similar landscapes, including extensive forest clearings and young conifer forest. The species is threatened by habitat loss due to drainage, agriculture, recreation, and real estate development. The species may also be affected by the development of wind farms. Persecution of the species has been reported in central Europe. Rodenticide poisoning can also cause a decline in population. Cats and dogs can cause disturbances. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of floodplain grasslands is essential for the protection of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021a. *Asio flammeus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22689531A202226582. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22689531A202226582.en. [skatīts 20.12.2022.]

BirdLife International 2021b. *Asio flammeus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22689531A166228510. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22689531A166228510.en. [skatīts 20.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Purva pūce *Asio flammeus*. Latvijas putni 2000–2020. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/asifla.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

CR

Ūpis

Bubo bubo

(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

3.73. attēls. Ūpis.
Foto: Paul Cools, CC BY-NC 4.0.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pūču Strigidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR C2a(i); D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (VU 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (CR 2019), Lietuva (EN 2021), Krievija (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 17. Cits.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 6.1. Rekreācija, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 12.1. Citi draudi, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti, 5.4. Atbilstība un izpilde, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Lielākā pūce, lielāka nekā klijāns. Apspalvojums dzeltenbrūns ar melniem raibumiem un svītrām. Uz galvas divi labi redzami pagarināti spalvu cekuli – "ausis". Acis oranžas (LOB 2002). Sugas klātbūtne visbiežāk konstatējama pēc balss. Tā kā lielākā daļa zināmo ūpja ligzdošanas vietu Latvijā ir saistīta ar kaiju kolonijām vai atkritumu izgāztuvēm, ligzdošanas laikā ūpja barībā dominē kaiju dzimtas putni, citi ūdensputni un žurkas. Ziemā ārpus atkritumu izgāztuvēm, visticamāk, barībā visvairāk ir sīko zīdītāju. Fakultatīvi monogāma suga. Pāra putni ārpus ligzdošanas sezonas uzturas atsevišķi. Latvijā ligzdo galvenokārt uz zemes pie lielāka koka stumbra vai zem eglītes. Reizēm ligzdo arī smilšakmens klintīs. Retos gadījumos – vecās citu plēsīgu putnu ligzdās vai pamestās ēkās. Izmanto arī mākslīgās ligzdas. Latvijā vidējais izdēto olu skaits (2000–2010) ir 2,79, vidējais izvesto mazuļu skaits sekmīgā ligzdā ir 2,09, bet pēdējos gados tas ir samazinājies līdz 1,8. Perē galvenokārt tikai mātīte. Nometnieks, visu gadu pavada ligzdošanas teritorijā (Avotiņš jun. 2019; Avotins et al. 2023).

Izplatība. Izplatības areāls aptver lielāko daļu Eirāzijas, izņemot tālākos Z un D reģionus (BirdLife International 2017). Lai gan dažviet Eiropā suga izzudusi, kopumā kopš 20. gs. 80. gadiem redzams izplatības pieaugums, it īpaši areāla R daļā (Keller et al. 2020). Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem būtiskas izplatības pārmaiņas nav konstatētas, taču izmantotā pārmaiņu noteikšanas metode var nebūt ūpim atbilstīga (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 116 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 45 129 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Eiropas populācija pieaug. Igaunijā un Krievijā populācija sarūk. Baltkrievijā populācija stabila, Lietuvā – ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņā stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 8–73 pāri (16–146 pieauguši indivīdi). Populācijas ilgtermiņa tendence ir nezināma, bet īstermiņā tā sarūk (Ķerus u. c. 2021). Turpinoties populācijas sarukumam,

3.74. attēls. Ūpja ligzdošanas biotops.
Foto: Jānis Ķuze.

trijās paaudzēs populācija varētu samazināties par 51%.

Biotopi un ekoloģija. Nozīmīga loma biotopa izvēlē ir barības pieejamībai – piemērotākas ir tās vietas, kas atrodas tuvāk ūdensputniem bagātām ūdenstilpēm vai atkritumu šķirošanas un glabāšanas vietām. No mežaudzēm nozīmīgākās ir vecās (pieaugušās un pāraugušās) šaurlapju audzes. Vietas līmenī nozīmīgs sastopamību ietekmējošs faktors ir ar mežsaimniecisko darbību radītie traucējumi – jo senāk šādas darbības nav notikušas, jo biotops ir piemērotāks. Mežaudzēm, kas pārsniegušas 5 m augstumu, jāveido plašas vienlaidus teritorijas. Turklāt sugai lokāli nozīmīgākās ir skrajās mežaudzes, kurās ir neliels pameža relatīvais blīvums (Avotiņš jun. 2019). Paaudzes ilgums: 13,5 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Ligzdošanas vietas negatīvi ietekmē mežsaimnieciskā darbība, kas ne tikai degradē dzīvotni, bet arī rada traucējumu. Suga ir ļoti jutīga pret traucējumiem ligzdošanas laikā. Ūpji iet bojā sadursmēs ar automobiļiem un elektrolīnijām. Lai gan droši nav zināms, ir ticami, ka izdzīvotību ziemā ietekmē grauzēju populāciju sarukums. Uz zemes ligzdojošo putnu dējumi un mazuļi cieš no lapsu *Vulpes vulpes*, jenotsuņu *Nyctereutes procyonoides* un mežacūku *Sus scrofa* postījumiem. Šos dzīvniekus var piesaistīt medījamo dzīvnieku piebarošana (Avotiņš jun. 2019).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" ūpis ir viena no izveidošanas mērķsugām 19 ĪADT. Ūpis ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Engures ezers" un "Gaujas Nacionālais parks" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāīsteno sugas aizsardzības plāns, tostarp atbilstoša aizsardzības un izmantošanas režīma nodrošināšana sugas aizsardzībai prioritārajās vietās, jāveido sugas ekoloģijai atbilstoši mikroliegumi un to buferzonas, jāpārtrauc mežizstrāde un jaunaudžu kopšana no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, piemērotās vietās jāizvieto mākslīgās ligzdas, jāturpina sugas monitorings un jāatjauno grauzēju monitorings.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

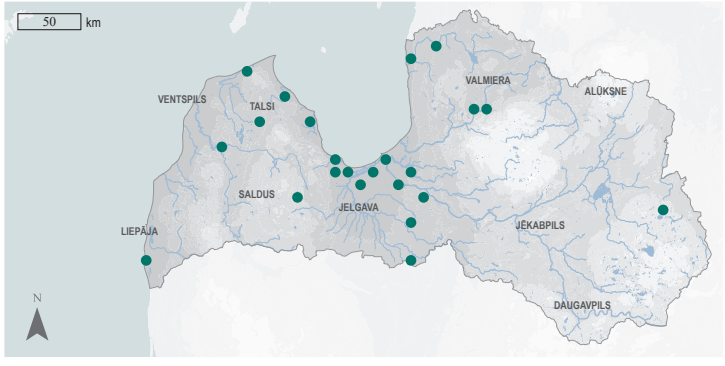

3.75. attēls. Ūpja ligzdojošās populācijas izplatība.

CR

Summary

Eurasian Eagle-owl – *Bubo bubo*. No significant changes in the distribution have been detected in Latvia since the 1980s, but the methods used to detect changes may not be appropriate for the species. The AOO of the breeding population is 116 km^2, and the EOO – 45,129 km^2. The breeding population is estimated at 8–73 pairs (16–146 adult individuals). The long-term population trend is unknown, however, the population is declining in the short term. If the decline continues, the population could decline by 51% within three generations. At the level of the landscape, the most important forest stands are old (mature and overgrown) narrow-leaved forests, probably – as foraging sites. Other important foraging areas include sites of waterbird concentration, as well as waste sorting and storage sites. At the local level, disturbance caused by forestry activities is an important factor that affects occurrence – the longer the absence of such activities, the higher the suitability of the habitat. Forest stands that have exceeded 5 m in height must create large continuous areas. Furthermore, sparse forest stands where the relative density of the understory is low, are the locally most suitable stands for the species. Breeding sites are negatively affected by forestry activities, which not only degrade the habitat but also cause disturbance. The species is very sensitive to disturbances during the breeding season. Individuals are often killed by collisions with vehicles and power lines. Although not specifically confirmed, winter survival is likely to be affected by declining rodent populations. The nests and juveniles suffer from predation by *Vulpes vulpes*, *Nyctereutes procyonoides* and *Sus scrofa*. These animals may be attracted by the feeding of game animals. The legal conservation status of the species must be maintained. A species conservation plan must be implemented to conserve the species, which includes the provision of an appropriate protection and use regime for priority areas for species protection; micro-reserves and buffer zones appropriate to the ecology of the species must be established, logging and maintenance cutting of young stands must be ceased from 1 April to 30 June, artificial nests must be installed at suitable sites, monitoring of the species must be continued, and the monitoring of small mammals must be resumed.

Literatūras saraksts

Avotins, A., Avotins, A. Sr., Ķerus, V., Aunins, A. 2023. Numerical response of owls to the dampening of small mammal population cycles in Latvia. Life, 13(2): 572.

Avotiņš jun., A. 2019. Apodziņa *Glaucidium passerinum*, bikšainā apoga *Aegolius funereus*, meža pūces *Strix aluco*, urālpūces *Strix uralensis,* ausainās pūces *Asio otus* un ūpja *Bubo bubo* aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 520.

BirdLife International 2017. *Bubo bubo* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22688927A113569670. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22688927A113569670.en. [skatīts 22.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Bubo bubo* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22688927A166223956. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22688927A166223956.en. [skatīts 22.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Čūskērglis

Circaetus gallicus
(Gmelin, 1788)

CR Ligzdojošā populācija

3.76. attēls. Čūskērglis.
Foto: Donald Davesne, CC BY 4.0.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vanagu Accipitridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR A2b; C1+2a(i,ii); D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (CR 2019), Lietuva (CR 2021), Krievija (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.
Draudi: 2.1. Augkopība, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 7.1. Ugunsgrēki un to ierobežošana, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Liels, gaišs plēsējputns ar gariem un platiem spārniem, uzkrītoši lielu galvu un lielām dzeltenām acīm. Ķermeņa mugurpuse riekstbrūna, apakšpuse – balta ar smalku svītrojumu. Pārtiek gandrīz tikai no čūskām, mazākā apjomā no ķirzakām. Ja rāpuļu trūkst, var baroties ar strupastēm, putniem un ežiem. Latvijā ligzdas ir atrastas tikai priedēs (Strazds 2011). Dējumā viena ola, gadā viens perējums (Harrison, Castell 2002). Gājputns, ziemo Sāhela zonā Āfrikā, reizēm Dienvideiropā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Ziemeļāfrikas līdz Mongolijai, Eiropā galvenokārt D un A daļā, uz ziemeļiem – līdz Baltijas valstīm. Ziemo galvenokārt Sāhela zonā Āfrikā, Indijas populācija ir nometnieki (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem Eiropā kopumā izplatība ir palielinājusies, lai gan areāla Z daļā (tostarp Baltijas valstīs) redzams sarukums. Šķietamo pieaugumu var būt ietekmējusi arī labāka izpēte (Keller et al. 2020). Sugas retās sastopamības dēļ izplatības pārmaiņas Latvijā statistiski novērtēt nav iespējams, taču redzams, ka izplatība starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu ir mazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 12 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 7768 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2021a). Eiropas populācija pieaug. Igaunijā un Lietuvā populācija ir stabila, bet ļoti niecīga. Baltkrievijā populācija ir stabila, bet Krievijā – pieaug (BirdLife International 2021b). Latvijas populācija ir 1–3 pāri (2–6 pieauguši indivīdi). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā tā mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija samazinājusies par 88%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo mežos lielu purvu malā vai salās (Strazds 2011). Paaudzes ilgums: 8,9 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču citur Eiropā tiek šauta (BirdLife International 2021b).

CR

3.77. attēls. Čūskērgļa ligzdošanas biotops.
Foto: Ieva Mārdega.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Pārmaiņas lauksaimniecībā un zemes lietojumā kopumā mazinājušas barošanās biotopu platības. Lauksaimniecības intensitātes palielināšanās un apmežošanas dēļ ir samazinājies čūsku daudzums. Ugunsgrēki un ceļu būve sadrumstalo dzīvotni. Putni var iet bojā arī elektrolīnijās un ārpus Latvijas var tikt nošauti. Būtisku negatīvu ietekmi var atstāt vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" čūskērglis ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas liegumos "Ziemeļu purvi", "Stompaku purvi", "Gulbju un Platpirovas purvs", "Sārnates purvs", "Lielais un Pemmes purvs", "Dzelves–Kroņa purvs", "Ances purvi un meži", "Lubāna mitrājs", Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas parkā "Pape", aizsargājamo ainavu apvidū "Ādaži". Čūskērglim nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizsargā ligzdošanas un barošanās vietas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

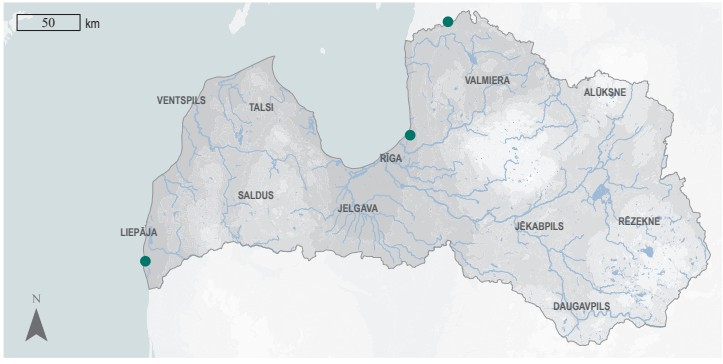

3.78. attēls. Čūskērgļa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Short-toed Snake-eagle – *Circaetus gallicus.* Due to the rare occurrence of the species, it is impossible to statistically assess changes in its distribution in Latvia; however, it is evident that the distribution has decreased between 2000–2004 and 2013–2017. AOO of the birds breeding in Latvia is 12 km^2, EOO – 7,768 km^2. The population is estimated at 1–3 pairs (2–6 adult individuals). The population is declining in the long term as well as in the short term. Over three generations, the population has declined by 88%. Breeds in forests at edges of large mires or on mire islets. Changes in agriculture and land use in general have reduced the area of foraging habitats. Snake populations have declined due to the increased intensity of agricultural farming and afforestation. Fires and road construction cause habitat fragmentation. Birds can also die on power lines, as well as can be shot outside Latvia. Wind farm development can have significant negative impacts. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of the species requires the protection of breeding sites and the maintenance of snake habitats.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021a. *Circaetus gallicus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22734216A203141317. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22734216A203141317.en. [skatīts 23.12.2022.]

BirdLife International 2021b. *Circaetus gallicus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22734216A166443230. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22734216A166443230.en. [skatīts 23.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Čūskrērglis *Circaetus gallicus.* Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/cirgal.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird Nests, Eggs and Nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Strazds, M. 2011. Lielo ligzdu noteicējs. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 30.

CR

Klinšu ērglis

Aquila chrysaetos
(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

3.79. attēls. Klinšu ērglis. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Liels plēsējputns ar slaidiem spārniem un samērā garu asti. Apspalvojums pārsvarā brūns, pieaugušajiem putniem pakausis zeltains. Nepieaugušiem – balta astes pamatne un uz spārniem labi redzami gareni balti laukumi. Barojas galvenokārt ar vidēja izmēra putniem un zīdītājiem. Ligzda ir masīva konstrukcija, ko parasti būvē koka galotnes daļā (Strazds 2011). Dējumā parasti divas olas, gadā viens perējums. Jaunākais mazulis parasti iet bojā. Sākumā mātīte baro mazuļus ar tēviņa piegādāto barību, vēlāk barību piegādā abi pāra putni (Harrison, Castell 2002). Jaunie putni ziemā dodas uz dienvidiem, bet pieaugušie ir nometnieki (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls ir no Aļaskas līdz Krievijas galējiem austrumiem. Areāla D robeža: Meksika–Ziemeļāfrika–Taizeme. Ziemošanas areāls lielākoties pārklājas ar ligzdošanas areālu, izņemot Ziemeļamerikas Z daļu, kur sastopams tikai ligzdošanas sezonā (BirdLife International 2021a). Eiropā izplatības areālu veido divas skaidri nodalītas daļas. Areāla Z daļas D robeža virzās no Skotijas līdz Baltkrievijas Z daļai. Dienvidu daļa iekļauj Pireneju pussalu un sniedzas caur Ukrainas R daļu līdz Kaukāza kalniem. Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā palielinājusies, īpaši Skandināvijā (Keller et al. 2020). Latvijā sugas retās sastopamības dēļ izplatības pārmaiņas nav iespējams novērtēt ar statistikas metodēm (Ķerus u. c. 2021), taču ticami, ka tā ir palielinājusies līdz ar populācijas lieluma pieaugumu. Ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 56 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 25 584 km^2.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vanagu Accipitridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (VU *[L, Z]* 2019), Lietuva (CR 2021), Krievija (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.
Draudi: 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 3.2. Citu derīgo izrakteņu ieguve, karjeri, 6.1. Rekreācija, 3.3. Atjaunojamā enerģija.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2021a). Eiropas populācija pieaug. Krievijas populācijas tendence nav zināma, Baltkrievijā populācija īstermiņā stabila, bet ilgtermiņā sarūk. Lietuvā populācija stabila, bet niecīga, Igaunijā – pieaug (BirdLife International 2021b). Latvijas ligzdojošā populācija ir 9–12 pāru (18–24 pieauguši indivīdi). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Parasti ligzdo mežainās purvu salās vai purvmalu mežos (Strazds 2011). Paaudzes ilgums: 16,3 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. –

3.80. attēls. Klinšu ērgļa ligzdošanas biotops. Foto: Jānis Ķuze.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit minētais draudu uzskaitījums pamatojas uz eksperta novērtējumu. Sugu Latvijā apdraud saindēšanās ar svinu, barojoties ar medījuma atliekām. Suga ir jutīga pret traucējumu, tāpēc to apdraud gan mežsaimnieciskā darbība un kūdras ieguve, gan atpūtnieki. Putni, iespējams, iet bojā elektrolīnijās. Nākotnē sugu var apdraudēt arī vējparku attīstība.

Aizsardzība. Klinšu ērglis ir viena no izveidošanas mērķsugām 22 ĪADT un viena no mērķsugām piecās putniem nozīmīgajās vietās (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jānosaka mikroliegumi ligzdošanas vietās un jānovērš traucējums ligzdošanas laikā. Jāizbeidz svinu saturošas munīcijas izmantošana medībās.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

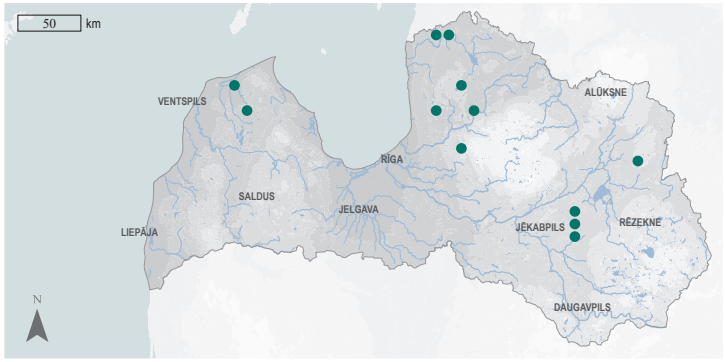

3.81. attēls. Klinšu ērgļa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Golden Eagle – *Aquila chrysaetos.* Due to the rare occurrence of the species in Latvia, it is impossible to assess changes in distribution with the use of statistical methods; however, it is likely to have increased along with the increase in the size of the population. AOO of the birds breeding in Latvia is 56 km^2, EOO – 25,584 km^2. The breeding population in Latvia is estimated at 9–12 pairs (18–24 adult individuals). The population is increasing in the long term as well as in the short term. Usually breeds in forests on bog islets or bog edges. The species is threatened in Latvia by lead poisoning from feeding on the remains of game. The species is sensitive to disturbance and is therefore threatened by forestry and peat extraction, as well as by users of recreation services. Birds probably die on power lines. In the future, the species may also be affected by the development of wind farms. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The protection of the species requires the establishment of micro-reserves in breeding areas and the elimination of disturbances during the breeding season. The use of lead ammunition for hunting must be stopped.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021a. *Aquila chrysaetos*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696060A202078899. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696060A202078899.en. [skatīts 28.12.2022.]

BirdLife International 2021b. *Aquila chrysaetos* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696060A166304641. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696060A166304641.en. [skatīts 28.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Klinšu ērglis *Aquila chrysaetos.* Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/aquchr.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird Nests, Eggs and Nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Strazds, M. 2011. Lielo ligzdu noteicējs. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 30.

CR

Lauku lija

Circus cyaneus
(Linnaeus, 1766)

CR Ligzdojošā populācija

3.82. attēls. Lauku lija.
Foto: Igors Deņisovs.

Morfoloģija un bioloģija. Par niedru liju mazliet mazāks putns ar garu asti un samērā platiem spārniem. Pieaugušam tēviņam virspuse gaiši zilpelēka, spārnu gali melni, virsaste balta, apakšpuse, izņemot galvu un krūtis, gandrīz balta. Gar spārnu pakaļmalu tumša josla. Mātītei virspuse brūna, izņemot balto virsasti un gaišāku laukumu uz spārnu segspalvām. Apakšpuse dzeltenbrūna ar brūniem garenraibumiem. Pārsvarā pārtiek no sīkajiem grauzējiem un putniem. Ligzdu būvē uz zemes augstā veģetācijā. Dējumā 4–5 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Ligzdošanas laikā tēviņš piegādā barību, ko nodot mātītei gaisā pie ligzdas. Gājputns, ziemo galvenokārt Eiropas centrālajā, R un D daļā, arī Mazāzijā. Latviju caurceļo populācijas no ziemeļiem (LOB 1998).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vanagu Accipitridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR C1+2a(i,ii); D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (CR 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.
Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/ izmantošana, 2.1. Augkopība, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas līdz Austrumāzijai, galvenokārt boreālajā zonā. Ziemošanas areāls Eiropas R daļā pārklājas ar ligzdošanas areālu, bet ziemo arī Āfrikas ZR daļā, Dienvideiropā, Tuvajos Austrumos un joslā no Kaukāza kalniem caur Indijas ziemeļiem līdz Japānai (BirdLife International 2021a). Izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem ievērojami mazinājusies, it īpaši centrālajā daļā, nodalot Eiropas rietumu un austrumu populācijas. Samazinājums arī Skandināvijā, bet tas daļēji skaidrojams ar atšķirībām izpētē (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība šķietami palielinājusies starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu, bet mazinājusies starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu, taču grūti novērtēt, cik lielā mērā šo rezultātu ietekmējuši ligzdotājiem pieskaitītu caurceļojošu putnu novērojumi (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 16 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 5082 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2021a). Sarūk arī Eiropas populācija. Somijā un Igaunijā populācija sarūk, bet Krievijā un Baltkrievijā populācija īstermiņā ir stabila un ilgtermiņa tendences nav zināmas (BirdLife International 2021b). Latvijas populācija ir 0–9 mātītes (0–18 pieauguši putni). Īstermiņa populācijas tendence ir nezināma, bet ilgtermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Turpinoties populācijas samazinājumam, trijās paaudzēs tas sasniegs 74%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo galvenokārt klajus līdzenumus, pļavas, laukus, mitrājus, zemos un pārejas purvus, arī labības laukus un purvainu ezermalu niedrājus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 6,2 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču citviet Eiropā tiek medīta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Galvenais drauds ir dzīvotņu pārveidošana intensīvākas lauksaimniecības rezultātā, mitrāju izzušana un apmežošana. Vietām tiek nelikumīgi medīta (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" lauku lija ir viena no izveidošanas mērķsugām Teiču dabas rezervātā, Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas parkos "Dvietes paliene", "Pape", "Kuja", "Užavas lejtece", dabas liegumos "Liepājas ezers", "Randu pļavas", "Rūjas paliene", "Skrundas zivju dīķi", "Lubāna mitrājs", aizsargājamo ainavu apvidos "Veclaicene", "Augšzeme". Lauku lijai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā un jāuztur zālāji, jo īpaši slapjie.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

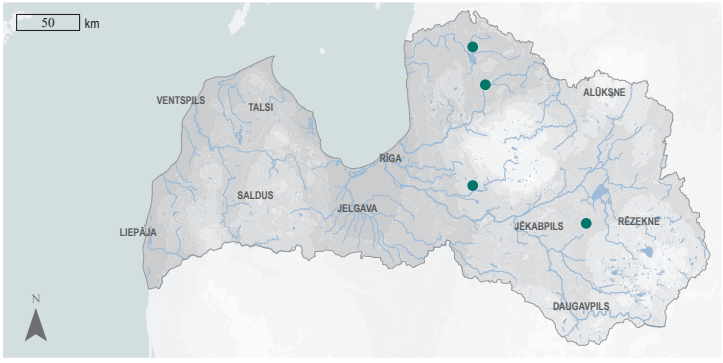

3.83. attēls. Lauku lijas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Hen Harrier – *Circus cyaneus.* In Latvia, the distribution appears to have increased between 1980–1984 and 2000–2004 and decreased between 2000–2004 and 2013–2017, but it is difficult to assess to what extent this result is influenced by observations of migratory birds recorded as breeders. AOO of the birds breeding in Latvia is 16 km^2, EOO – 5,082 km^2. The population in Latvia is estimated to have 0–9 females (0–18 adult individuals). The short-term population trend is unknown, but in the long-term, the population is declining. If the population decline continues, the decline will reach 74% within three generations. It mainly inhabits open plains, grasslands, fields, wetlands, fens and transitional mires, as well as cereal fields and lakeshore reedbeds. The main threats are habitat conversion due to intensified agriculture, wetland loss and afforestation. In some places, it is hunted illegally. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of the species requires the preservation and maintenance of grasslands, especially wet grasslands.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021a. *Circus cyaneus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22727733A200497981. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22727733A200497981.en. [skatīts 29.12.2022.]

BirdLife International 2021b. *Circus cyaneus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22727733A166434775. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22727733A166434775.en. [skatīts 29.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

CR

Vistu vanags

Accipiter gentilis
(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

3.84. attēls. Vistu vanags.
Foto: Edgars Trops, Dabasdati.lv.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vanagu Accipitridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR A4b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (VU *[L]*, NT *[C]* 2019), Lietuva (NT 2021), Krievija (*A. g. albidus* VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

Morfoloģija un bioloģija. Mātīte apmēram kraukļa lielumā, tēviņš mazāks. Ķermenis drukns un spēcīgs, spārni īsi un noapaļoti, aste gara. Mugurpuse vienmērīgi brūna, tēviņam ar zilganpelēku toni. Vēderpuse un spārnu apakša gaišpelēka ar šķērssvītrām. Pārtiek galvenokārt no baložiem, mežastrazdiem, sīļiem un citiem līdzīga lieluma putniem. Ligzdu būvē dažādu sugu kokos, izmanto to daudzus gadus. Dējumā 2–5 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Pieaugušie putni ir nometnieki, jaunie ziemā nedaudz klejo (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Ziemeļameriku (izņemot galējos ziemeļus un dienvidus), visu Eiropu (izņemot Islandi un Īriju) un sniedzas līdz Āzijas galējiem austrumiem (pamata areāla D robeža ir Kazahstānas–Mongolijas ziemeļos, bet atsevišķs apgabals arī Himalajos). Ziemošanas areāls gandrīz pilnībā sakrīt ar ligzdošanas areālu (BirdLife International 2021a). Izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir mazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 928 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 75 128 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021a). Eiropas populācija sarūk. Lietuvā un Baltkrievijā un īstermiņā arī Igaunijā populācija stabila. Ilgtermiņā Igaunijā populācija sarūk. Krievijas populācija sarūk īstermiņā, bet ilgtermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 428–13 272 pāri (856–26 544 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņa populācijas tendence nav zināma, bet īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Lejupslīdei turpinoties, trijās paaudzēs tā varētu sasniegt 85%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādus mežus, kas mijas ar atklātām ainavām, arī pilsētas (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 7,9 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. –

3.85. attēls. Vistu vanaga ligzdošanas biotops. Foto: Ance Priedniece.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticams, ka mežos ligzdojošajai populācijai būtisks drauds ir mežsaimnieciskā darbība, – gan kā dzīvotnes degradācija, gan traucējums ligzdošanas laikā. Ticami, ka suga, tāpat kā citi lielajās ligzdās ligzdojošie putni, cieš no ligzdu postītājiem – kraukļiem, meža caunām u. c. Pilsētas populācijai būtisks mirstības cēlonis, it īpaši jaunajiem putniem, varētu būt bojāeja stiklos (Kalvāns 2015).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" vistu vanags ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas liegumos "Ziemeļu purvi", "Mežole", "Jaunciems", "Zvārde", "Jaunanna", dabas parkā "Abavas senleja", aizsargājamo ainavu apvidū "Ziemeļgauja". Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas populācijas lieluma pārmaiņu monitorings (Avotiņš 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, tās dzīvotņu saglabāšanai paredzot iespēju veidot mikroliegumus. Lai aizsargātu vistu vanagu, ir jāveido mikroliegumi ligzdošanas vietās, jāierobežo traucējums un pilsētās jānodrošina stiklotu virsmu redzamība.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

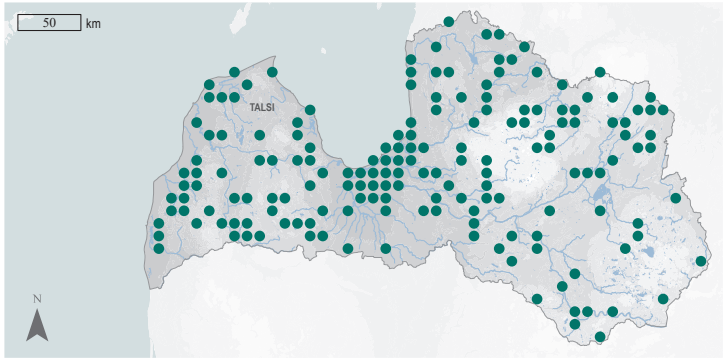

3.86. attēls. Vistu vanaga ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Northern Goshawk – *Accipiter gentilis.* In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 928 km^2, the EOO – 75,128 km^2. The breeding population is estimated at 428–13,272 pairs (856–26,544 adult individuals). The long-term population trend is unknown, while in the short term, the population is declining. If the decline continues, it could reach 85% within three generations. The species inhabits a variety of forests interspersed with open landscapes, as well as urban areas. The threats have not been studied in Latvia, but it is likely that forestry activities are a significant threat to the breeding population, both in terms of habitat degradation and disturbance during the breeding season. Like other birds nesting in large nests, the species is likely to suffer from nest predators – *Corvus corax*, *Martes martes*, etc. In urban populations, a significant cause of mortality could be death by crashing into glass structures, especially for young birds. Monitoring of the population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia, with the possibility of creating micro-reserves to conserve its habitats. The conservation of the species requires the creation of micro-reserves at breeding sites, limiting disturbances, and ensuring the visibility of glass surfaces in urban areas.

CR

Literatūras saraksts

Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

BirdLife International 2021a. *Accipiter gentilis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695683A198505113. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695683A198505113.en. [skatīts 03.01.2023.]

BirdLife International 2021b. *Accipiter gentilis* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695683A166300716. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695683A166300716.en. [skatīts 03.01.2023.]

Kalvāns, A. 2015. Vistu vanags *Accipiter gentilis* Rīgā. Putni dabā, 2015/2: 14–16.

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Zaļā vārna

Coracias garrulus

Linnaeus, 1758

CR Ligzdojošā populācija

3.87. attēls. Zaļā vārna. Foto: Igors Deņisovs.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: zaļvārnu Coraciidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR C2a(i,ii); D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (RE 2020), Igaunija (CR 2019), Lietuva (CR 2021), Krievija (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 3.3. Boreālais krūmājs.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 6.2. Karš, nemieri, militāras mācības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Krāšņs sīļa lieluma putns. Galva, kakls, vēderpuse un spārnu segspalvas gaiši zilas vai zaļganzilas. Virsaste un pleci tumši zili. Mugura brūna. Pārtiek galvenokārt no vidējiem un lieliem kukaiņiem. Bieži tup uz vadiem, stabiem un koku galotnēs, no kurienes nolūko medījumu. Dabiski ligzdo melno dzilnu kaltos u. c. dobumos, bet pašlaik Latvijā gandrīz visas zināmās ligzdas ir būros. Dējumā 2–5 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Par mazuļiem rūpējas abi pāra putni. Gājputns, ziemo Āfrikas A un D daļā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Pireneju pussalas un Ziemeļāfrikas sniedzas uz austrumiem līdz Kazahstānas A daļai. Latvija ir Eiropas areāla galējie ziemeļi. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras (BirdLife International 2019; Keller et al. 2020). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ievērojami mazinājusies, areālam atkāpjoties uz dienvidiem (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu būtiski mazinājusies. Tā acīmredzami turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu, taču tobrīd populācija jau bija pārāk neliela, lai šīs pārmaiņas novērtētu statistiski (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 116 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 1426 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2019). Sarūk arī Eiropas populācija. Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija sarūk visās Latvijas kaimiņvalstīs (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 14–16 pāri (28–32 pieauguši indivīdi). Gan īstermiņa, gan ilgtermiņa populācijas tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 52%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir skraji sausieņu priežu meži dažādu barības ieguvei piemērotu klajumu tuvumā. Nozīmīga ligzdošanas vieta ir Ādažu militārais poligons, kur militārā darbība ir izveidojusi specifisku mežu–virsāju–smiltāju mozaīku (LOB 2002; Dabasdati.lv 2023; DAP 2023). Paaudzes ilgums: 3,6 gadi (BirdLife International 2021).

CR

3.88. attēls. Zaļās vārnas ligzdošanas biotops. Foto: Ieva Mārdega.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, bet tā tiek medīta Vidusjūras reģionā un Arābijas pussalā (Brochet et al. 2019; BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijas populācija ir tik neliela, ka jebkura negatīva ietekme var radīt būtisku negatīvu iespaidu, piemēram, meža caunu postījumi. Līdzšinējo populācijas lejupslīdi var skaidrot ar piemērotu barošanās vietu un lielu koku zudumu, taču šobrīd galvenais, kas ierobežo populāciju, ir lielu kukaiņu trūkums. Tas savukārt varētu būt saistīts ar mirušās koksnes trūkumu sugas apdzīvotajās teritorijās. Dzīvotņu zudumu var radīt arī sugas apdzīvoto teritoriju apbūve. Lai gan militārās mācības ir nodrošinājušas sugai piemērotas dzīvotnes Ādažu poligonā, tās var radīt arī traucējumu, kas negatīvi ietekmē sugu (Račinskis, Mārdega 2009; Finch et al. 2019; BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" zaļā vārna ir viena no izveidošanas mērķsugām Rāznas Nacionālajā parkā, dabas parkā "Pape", dabas liegumā "Garkalnes meži", aizsargājamo ainavu apvidū "Ādaži". Pēdējās desmitgadēs suga reāli ligzdo tikai pēdējās divās no minētajām teritorijām. Neliela atlikušās populācijas daļa ligzdo ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām Rīgas tuvumā. Vienīgā putniem nozīmīgā vieta, kam zaļā vārna ir viena no mērķsugām, ir "Garkalnes meži" (Račinskis 2004), taču pēc pārskata sagatavošanas suga ir sākusi ligzdot arī putniem nozīmīgajā vietā "Ādaži", kas šobrīd pēc nozīmes ir līdzvērtīga "Garkalnes mežiem". Tiek veikts populācijas un ligzdošanas sekmju monitorings. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāturpina izlikt būrus, nodrošinot to aizsardzību pret plēsējiem. Jānovērš traucējums ligzdu tuvumā ligzdošanas laikā. Iespējams, ir jāveic pasākumi lielo kukaiņu pieejamības palielināšanai. Jāizstrādā sugas aizsardzības plāns.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

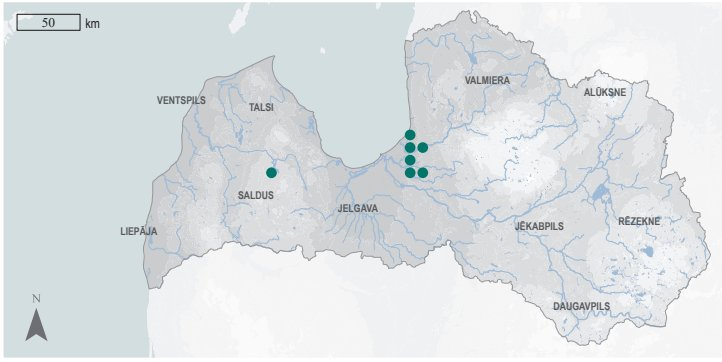

3.89. attēls. Zaļās vārnas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

European Roller − *Coracias garrulus.* In Latvia, the distribution decreased significantly between 1980–1984 and 2000–2004. The decline continued between 2000–2004 and 2013–2017, but by then, the population was already too small to enable statistical evaluation. The AOO of breeding population is 116 km^2, the EOO – 1,426 km^2. The breeding population is estimated at 14–16 pairs (28–32 adult individuals). The short-term as well as long-term population trend is negative. Over three generations, the population has declined by 52%. The breeding habitat is sparse, dry pine forests in the vicinity of a variety of clearings suitable for foraging. The population of Latvia is so small that exposure to any adverse agents could have a significant negative impact, for instance, predation by *Martes martes*. The population decline that has been observed to date can be attributed to the loss of suitable foraging sites and large trees, but the lack of large insects is the main factor limiting the population at the moment. Habitat loss can also be caused by real estate development in areas inhabited by the species. Although military training has provided suitable habitats for the species at the Ādaži military training area, the training can also cause disturbances with a negative impact on the species. Monitoring of the population and breeding success is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. To protect the species, the erection of nest boxes needs to be continued to ensure protection against predators. Disturbance in the vicinity of nests should be prevented during the breeding period. Measures aimed at increasing the availability of large insects may be required. A species conservation plan must be drawn up.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Coracias garrulus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22682860A154424974. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22682860A154424974.en. [skatīts 07.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Coracias garrulus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22682860A166216485. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22682860A166216485.en. [skatīts 07.01.2023.]

Brochet, A.-L., Jbour, S., Sheldon, R.D., Porter, R., Jones, V.R., Fazari, A.L., Al Saghier, O., Alkhuzai, S., Al-obeidi, L.A., Angwin, R., Ararat, K., Pope, M., Shobrak, M.Y., Willson, M.S. 2019. A preliminary assessment of the scope and scale of illegal killing and taking of wild birds in the Arabian peninsula, Iran and Iraq. Sandgrouse, 41: 154–175.

Dabasdati.lv 2023. Dabas novērojumu portāls. www.dabasdati.lv. [skatīts 07.01.2023.].

DAP 2023. Dabas datu pārvaldības sistēma "Ozols". Dabas aizsardzības pārvalde, https://ozols.gov.lv/. [skatīts 07.01.2023.].

Finch, T., Branston, C., Clewlow, H., Dunning, J., Franco, A.M.A., Račinskis, E., Schwarz, T., Butler, S.J. 2019. Context-dependent conservation of the cavity-nesting European Roller. Ibis, 161: 573–589.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Račinskis, E., Mārdega, I. 2009. Zaļās vārnas Latvijā 2005.–2008. gadā. Putni dabā, 2009/2: 13–17.

CR

Zaļā dzilna

Picus viridis

Linnaeus, 1758

CR Ligzdojošā populācija

3.90. attēls. Zaļā dzilna.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Sīļa lieluma putns ar zaļu mugurpusi un spārniem. Muguras lejasgals dzeltens. Vēders bāli pelēkzaļš. Galvas virsa un pakausis sarkans. Bieži barojas uz zemes. Pārtiek galvenokārt no skudrām. Ligzdo pašizkaltos dobumos. Dējumā 4–9 olas, gadā viens perējums. Nometnieks (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdo gandrīz tikai Eiropā (nedaudz arī Tuvajos Austrumos). Nav sastopama Pireneju pussalā, Islandē, Īrijā un Eiropas Z daļā. Ziemo ligzdošanas areālā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies, it īpaši Baltijas valstīs, Baltkrievijā un Ukrainā (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu izplatība ir samazinājusies, taču samazinājums, iespējams, ir pārspīlēts sugas noteikšanas kļūdu dēļ 1980.–1984. gadā. Izplatība ir samazinājusies arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 80 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 41 081 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2016). Eiropas populācija ir stabila. Igaunijā un Lietuvā populācija sarūk, Baltkrievijā – stabila. Populācijas tendence Krievijā nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 1–4 pāri (2–8 pieauguši indivīdi). Populācija sarūk gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs tā ir samazinājusies par 90%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: dzilnu Picidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR A2b; C1+2a(i,ii); D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Igaunija (CR 2019), Lietuva (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.4. Lauku sētas un dārzi.
Draudi: 2.1. Augkopība, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 11.3. Ekstrēmas temperatūras.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādus mežus, kas mijas ar atklātām vietām, parkus, reizēm arī apdzīvotu vietu nomales (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 3,5 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit, pamatojoties uz Eiropas līmeņa novērtējumu un eksperta novērtējumu, ir aprakstīti draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Galvenos draudus sugai rada lauksaimniecības un mežsaimniecības intensitātes pieaugums, tostarp zālāju pārvēršana par aramzemēm un ligzdošanai piemērotu koku trūkums. Aukstas ziemas palielina mirstību, kas daudzus gadus

3.91. attēls. Zaļās dzilnas ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

var atstāt ietekmi uz populāciju (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Zaļā dzilna nav izveidošanas mērķsuga nevienā no ĪADT vai putniem nozīmīgajām vietām, taču suga ir novērota vairākās no šīm teritorijām. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā zālāji, jāmazina pesticīdu lietojums, jānosaka mikroliegumi ligzdošanas vietās un jāsaglabā liela diametra koki.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.92. attēls. Zaļās dzilnas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Green Woodpecker – *Picus viridis.* In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004, but the decline may have been exaggerated due to errors in species identification in 1980–1984. The distribution declined also between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 80 km^2, the EOO – 41,081 km^2. The breeding population is estimated at 1–4 pairs (2–8 adult individuals). The population is declining in the long term as well as in the short term. Over three generations, it has declined by 90%. The species inhabits a variety of forests that are interspersed with open landscapes, as well as parks. Sometimes – also on the outskirts of human settlements. In Latvia, the threats have not been studied, but according to the European assessment, the main threats to the species are posed by the increase in the intensity of agriculture and forestry, including the conversion of grasslands into arable land, and the lack of trees that are suitable for breeding. Cold winters can cause significant mortality, which can affect the population for many years. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The species needs the conservation of grasslands, control of pesticide use, establishment of micro-reserves at breeding sites and conservation of large trees.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Picus viridis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22725022A87292744. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22725022A87292744.en. [skatīts 09.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Picus viridis* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22725022A166429742. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22725022A166429742.en. [skatīts 09.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

CR

Purva piekūns

Falco columbarius

Linnaeus, 1758

CR Ligzdojošā populācija

3.93. attēls. Purva piekūns. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Mazākais no piekūniem. Tēviņam ķermeņa virspuse zilpelēka, astes galā plata, melna josla. Krūtis rūsgandzeltenas ar smalkām, tumšām svītriņām. Mātītei ķermeņa virspuse brūnpelēka, aste tumši šķērssvītrota. Krūtis bēši baltas, tumši svītrotas (Svensons u. c. 2021). Barojas ar maziem putniem, sikspārņiem, kukaiņiem un sīkiem zīdītājiem (BirdLife International 2021b). Ligzdo vecās citu putnu ligzdās (gan vārnu dzimtas, gan vanagveidīgo) (BirdLife International 2021b; Strazds 2011). Dējumā 5–6 (retāk 2–7) olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Perē galvenokārt mātīte (Harrison, Castell 2002). Gājputns, ziemo Eiropas centrālajā, R un D daļā, Ziemeļāfrikā un Tuvajos Austrumos (Celmiņš 2022).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: piekūnu Falconidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR C2a(i,ii); D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, VU 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (CR 2019), Lietuva (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.
Draudi: 2.3. Lopkopība un lauku sētas, 6.1. Rekreācija, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 3.3. Atjaunojamā enerģija.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Izplatība. Cirkumpolārs ligzdošanas areāls iekļauj Islandi, Eiropas Z daļu, Āziju (dienvidos līdz Kazahstānai un Mongolijai) un Ziemeļamerikas Z daļu. Ziemeļamerikā un Eiropā ziemošanas areāls nedaudz pārklājas ar ligzdošanas areālu, bet sniedzas līdz Dienvidamerikas Z daļai, Ziemeļāfrikai un Centrālāzijai. Ziemo arī Ķīnas D daļā (BirdLife International 2021a). Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība nedaudz mazinājusies, bet tas daļēji skaidrojams ar izpētes atšķirībām (Keller et al. 2020). Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav konstatētas būtiskas izplatības pārmaiņas (Ķerus u. c. 2021). Ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 56 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 19 743 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2021a). Eiropā populācija sarūk. Lietuvā un Baltkrievijā populācija stabila, Krievijā – ilgterminā stabila, bet īsterminā sarūk. Igaunijā populācija sarūk īsterminā un ilgterminā (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 20–60 pāru (40–120 pieaugušu indivīdu). Gan ilgterminā, gan īsterminā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 27%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo augstos purvus un mežus atklātu vietu tuvumā, dažkārt arī mežus pie apdzīvotām vietām (Andrušaitis 2000). Paaudzes ilgums: 4,4 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir

3.94. attēls. Purva piekūna ligzdošanas biotops. Foto: Uģis Bergmanis.

norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud intensīvā lauksaimniecība, tostarp pārganīšana. Tā ir jutīga pret traucējumu. Mēdz iet bojā elektrolīnijās, un potenciāli sugu var apdraudēt vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" purva piekūns ir viena no izveidošanas mērķsugām 22 ĪADT. Tā ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Ādaži", "Irbes ieleja un Dižpurvs", "Teiču un Pelečāres purvi" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jānovērš traucējums ligzdošanas vietās.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

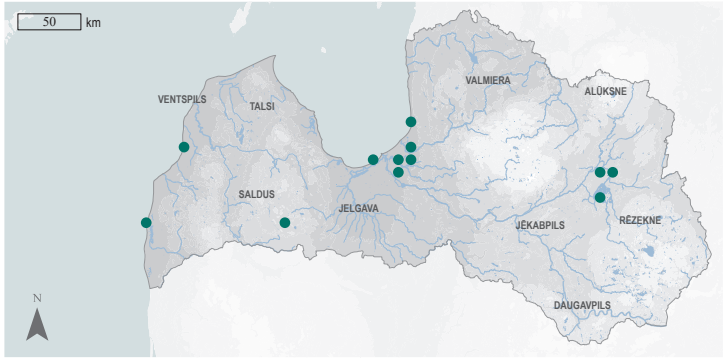

3.95. attēls. Purva piekūna ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Merlin – *Falco columbarius.* No significant changes in distribution have been observed in Latvia since the 1980s. The AOO of the breeding population is 56 km^2, the EOO – 19,743 km^2. The breeding population is estimated at 20–60 pairs (40–120 adult individuals). The population is declining in the long term, as well as in the short term. Over three generations, the population has declined by 27%. Inhabits raised bogs and forests near open areas, sometimes also forests near urban areas. The threats have not been studied in Latvia, therefore, the threats indicated in the European assessment that might be relevant for the Latvian population have been described here. The species is threatened by intensive agriculture, including overgrazing. It is sensitive to disturbance. The birds tend to die on power lines, and the species could be potentially threatened by the development of wind farms. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. To protect the species, disturbance at breeding sites must be prevented.

Literatūras saraksts

Andrušaitis, G. (red.). 2000. Latvijas Sarkanā grāmata. 6. sējums. Putni un zīdītāji. Rīga: LU Bioloģijas institūts, 274.

BirdLife International 2021a. *Falco columbarius*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696453A154505853. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696453A154505853.en. [skatīts 13.01.2023.]

BirdLife International 2021b. *Falco columbarius* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696453A166308600. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696453A166308600.en. [skatīts 13.01.2023.]

Celmiņš, A. 2022. Purva piekūns *Falco columbarius*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/falcol.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird Nests, Eggs and Nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Strazds, M. 2011. Lielo ligzdu noteicējs. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 30.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

CR

Cekulainais cīrulis

Galerida cristata

(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

3.96. attēls. Cekulainais cīrulis. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Mazliet mazāks nekā lauku cīrulis, smilšu pelēkbrūni raibs putns ar izteikti nosmailotu cekulu. Parasti tekalē pa zemi ceļmalās, dažādos smiltājos u. tml. vietās. Neligzdošanas laikā sabiedrisks, nereti kopā ar zvirbuļiem. Pārtiek galvenokārt no dažādiem kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem, ēd arī augu sēklas. Ligzda uz zemes, parasti zāļu cinī, rūpīgi paslēpta. Dējumā 3–5 olas, gadā divi perējumi. Nometnieks (LOB 1998).

Izplatība. Izplatības areāls no Eiropas D un centrālās daļas un Ziemeļāfrikas sniedzas pāri Centrālāzijai līdz Korejas pussalai. Ziemo ligzdošanas areālā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ievērojami mazinājusies areāla Z daļā (Keller et al. 2020). Retās sastopamības dēļ izplatības pārmaiņas Latvijā nav iespējams objektīvi novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 20 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 4615 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācija sarūk. Krievijā un ilgtermiņā arī Lietuvā populācija sarūk. Īstermiņā Lietuvas populācija stabila, taču vērtējums ir tikai 0–2 pāri. Baltkrievijā populācija ilgtermiņā stabila, bet īstermiņā pieaug. Igaunijas populācija 0–1 pāris, bet tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 18–22 pāri (36–44 pieauguši indivīdi). Īstermiņā populācija pieaug, bet ilgtermiņa tendence nav zināma (Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: cīruļu Alaudidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (RE 2020).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 13.3. Piekrastes smilšu kāpas, 14.5. Urbānas teritorijas.
Draudi: –.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo pļavas pilsētu nomalēs, tukšaines, smilšainas ceļmalas, dzelzceļmalas u. tml. ainavas (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 3,1 gads (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

3.97. attēls. Cekulainā cīruļa ligzdošanas biotops. Foto: Pēteris Daknis.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti un nav zināmi, taču, ņemot vērā nelielo populāciju, jebkādas negatīvas ietekmes var būt nozīmīgas.

Aizsardzība. Cekulainais cīrulis nav sastopams ĪADT vai putniem nozīmīgajās vietās. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

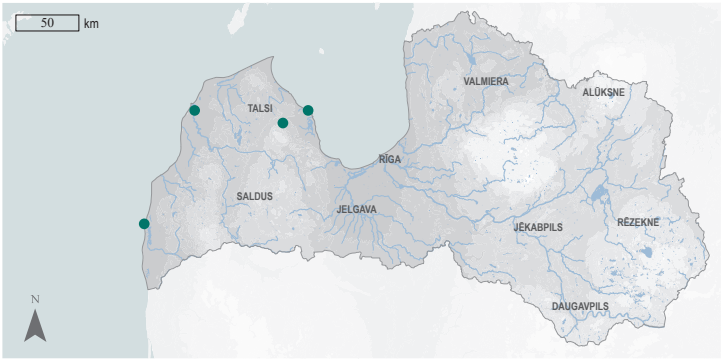

3.98. attēls. Cekulainā cīruļa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Crested Lark − *Galerida cristata.* Due to the rare occurrence, an objective assessment of distribution changes in Latvia is impossible. The AOO of the population breeding in Latvia is 20 km^2, the EOO – 4,615 km^2. The breeding population is estimated at 18–22 pairs (36–44 adult individuals). The population is increasing in the short term, while the long-term trend is unknown. The species inhabits grasslands on the outskirts of towns, wastelands, sandy roadsides, railway verges, and similar landscapes. The threats have not been studied in Latvia and are unknown, but, given the small population size, any negative factors could have a significant impact. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Galerida cristata* (amended version of 2017 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22717383A155503110. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22717383A155503110.en. [skatīts 21.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Galerida cristata* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22717383A166394681. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22717383A166394681.en. [skatīts 21.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

CR

Ūdensstrazds

Cinclus cinclus

(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

EN Ziemojošā populācija

3.99. attēls. Ūdensstrazds. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Drukns mājas strazda lieluma putns ar īsu asti. Galva un muguras augšdaļa tumšbrūna, pārējā muguras daļa un spārni melnpelēki raibi. Krūtis baltas. Barojoties lec ūdenī un nirst, brīvi peld arī virs ūdens. Pārtiek galvenokārt no ūdens bezmugurkaulniekiem (maksteņu, strauteņu, viendienīšu u. c. kāpuriem, vēžveidīgajiem), retāk – nelielām zivtiņām. Ligzdu ierīko pie, virs vai aiz strauji tekoša un krītoša ūdens – iežu atsegumu vai mūru nišās, uz tiltu sijām, arī piemērotos būrīšos. Dējumā 4–7 olas, gadā viens perējums. Gājputns, pārziemo Eiropā, tostarp Latvijā. Ziemā ieceļo putni no Skandināvijas (LOB 1999; Kalvāns, Lediņš 2020).

Izplatība. Sadrumstalots izplatības areāls, galvenokārt saistīts ar kalnu reģioniem, stiepjas no Ziemeļāfrikas un Rietumeiropas līdz Mongolijai un Ķīnai. Ziemošanas areāls lielā mērā pārklājas ar ligzdošanas areālu (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nav būtiski mainījusies, bet redzams pieaugums Somijā, Igaunijā un Latvijā (Keller et al. 2020). Retās sastopamības dēļ ligzdošanas izplatības pārmaiņas Latvijā nevar objektīvi novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 56 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 16 639 km^2. Latvijā ziemojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 812 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 65 130 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2018). Arī Eiropā ligzdojošā populācija mazinās. Krievijā ligzdojošā populācija sarūk, bet Igaunijas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 1–10 pāri (2–20 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ziemojošās populācijas lielums nav zināms, tiek vērtēts, ka tā ir 50–100 pieaugušu indivīdu (A. Kalvāns, mutvārdu ziņojums). Desmit gados populācija samazinājusies par 39,7% (Stīpniece 2021; Kalvāns 2022).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo galvenokārt seklus un straujus upju posmus ar akmeņainu vai oļainu grunti, parasti pie krācēm, aizsprostiem un ūdenskritumiem. Ligzdošanas laikā – tīras straujupītes smilšakmens vai dolomīta iežu atsegumu, ūdensdzirnavu un ligzdošanai piemērotu tiltu tuvumā (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 2,7 gadi (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: ūdensstrazdu Cinclidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: CR D, 2023 *[L]*, EN C1; D, 2023 *[Z]*.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (NA *[L]*, LC *[Z]* 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus).

Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985), 3. kat. (2000).

3.100. attēls. Ūdensstrazda ligzdošanas biotops. Foto: Sandis Laime.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Suga ļoti atkarīga no ūdens kvalitātes, tāpēc to apdraud ūdens piesārņojums. Draudi ir arī hidroelektrostacijas un apūdeņošanas pasākumi, kas mazina straumju ātrumu (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Ūdensstrazds ir viena no izveidošanas mērķsugām Ķemeru Nacionālajā parkā, bet tam nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā straujteces un jāierobežo traucējums ligzdošanas vietās.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece.

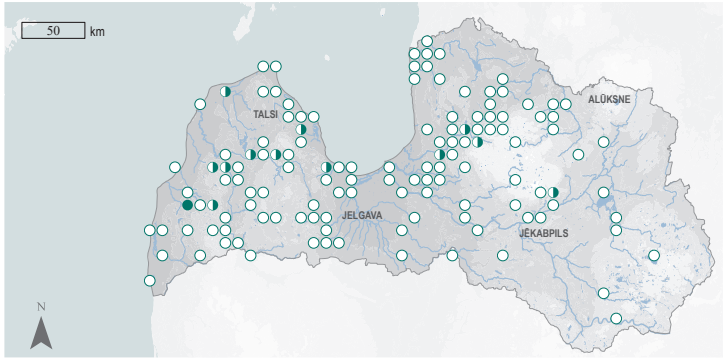

3.101. attēls. Ūdensstrazda izplatība.

- Ligzdojošā populācija
- Ziemojošā populācija
- Ligzdojošā un ziemojošā populācija

Summary

White-throated Dipper − *Cinclus cinclus.* Due to the rare occurrence, an objective assessment of breeding distribution changes in Latvia is impossible. The AOO of the breeding population is 56 km^2, the EOO – 16,639 km^2. The breeding population is estimated at 1–10 pairs (2–20 adult individuals). The population is increasing in the long term as well as in the short term. The AOO of the wintering population is 812 km^2, the EOO – 65,130 km^2. The size of the wintering population is unknown, but it is estimated to be less than 50–100 adult individuals. The population has declined by 39.7% within ten years. The species mainly inhabits shallow and swift stretches of rivers with rocky or pebbly bottoms, most often near rapids, dams and waterfalls. During the breeding season – clean streams near sandstone or dolomite rock outcrops, water mills and bridges that are suitable for building nests. The threats have not been studied in Latvia, but according to a European assessment, the species is threatened by water pollution, given its high dependence on water quality. Hydropower plants and irrigation measures that reduce the speed of streams also pose a threat. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of riffles and limiting of disturbances at the breeding sites are required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2018. *Cinclus cinclus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22708156A131946814. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22708156A131946814.en. [skatīts 29.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Cinclus cinclus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22708156A166342358. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22708156A166342358.en. [skatīts 29.01.2023.]

Kalvāns, A. 2022. Ziemojošo ūdensstrazdu monitorings. Putni dabā, 2022/1: 8–9.

Kalvāns, A., Lediņš, E. 2020. Ūdensstrazdu ligzdošana Latvijā. Putni dabā, 2020/2–3: 26–29.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Stīpniece, A. 2021. Piekrastē un iekšzemē ziemojošo ūdensputnu monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 48.

CR

Stepes čipste

Anthus campestris
(Linnaeus, 1758)

CR Ligzdojošā populācija

3.102. attēls. Stepes čipste.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Cielavas lieluma slaids putns ar samērā vienkrāsainu smilškrāsas tērpu. Ķermeņa apakšpuse bēši balta, nesvītrota, dažreiz dažas tikko manāmas, šauras svītras krūšu augšdaļas sānos (Svensons u. c. 2021). Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem, taču ēd arī citus bezmugurkaulniekus un sēklas, retumis arī sīkus mugurkaulniekus (BirdLife International 2021). Ligzda no zāles, sausām augu daļām un saknēm uz zemes zem augu cera. Dējumā 4–5, retāk – sešas olas gadā, iespējams, divi perējumi (Harrison, Castell 2002). Gājputns, ziemo Āfrikā, Arābijas pussalā un Indijā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Ziemeļāfrikas un Rietumeiropas pāri Eiropas centrālajai un D daļai līdz Mongolijas R daļai. Ziemo Āfrikā (galvenokārt Sāhela zonā, bet A daļā arī tālāk uz dienvidiem – līdz ekvatoram), Arābijas pussalā un Pakistānā – Indijas ZR daļā (BirdLife International 2021). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā samazinājusies, galvenokārt areāla Z daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība kopš 20. gs. 80. gadiem būtiski nav mainījusies, taču rezultātu varētu būt ietekmējis tas, ka nozīmīgas stepes čipstu ligzdošanas vietas (piekraste un Ādažu militārais poligons) 20. gs. 80. gados bija grūti pieejamas, un tādēļ par tām trūka informācijas (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 352 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 50 361 km^2.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: cielavu Motacillidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: CR C2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Igaunija (CR 2019), Lietuva (NT 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 3.3. Boreālais krūmājs, 13.3. Piekrastes smilšu kāpas, 15.5. Raktuves (atvērtas).
Draudi: 6.1. Rekreācija, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 6.2. Karš, nemieri, militāras mācības.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (2000).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2018). Eiropas populācijas tendence nav zināma. Igaunijā un Krievijā populācija sarūk, Baltkrievijā – stabila, Lietuvā – ilgtermiņā stabila, bet īstermiņā pieaug (BirdLife International 2018). Latvijā ligzdojošā populācija ir 75–130 pāri (150–260 pieaugušu indivīdu). Populācija sarūk gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados tā ir samazinājusies par 36%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo pelēkās kāpas, arī smiltājus Ādažu militārajā poligonā, retāk – karjerus (Dabasdati.lv 2023; DAP 2023). Paaudzes ilgums: 2,4 gadi (BirdLife International 2021).

3.103. attēls. Stepes čipstes ligzdošanas biotops. Foto: Ieva Mārdega.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka būtiska negatīva ietekme ir rekreācijai jūras piekrastē, tostarp kāpu izbraukāšanai. Draudus sugai var radīt arī ligzdošanas biotopu aizaugšana. Lai gan militārās mācības Ādažu poligonā nodrošina sugai dzīvotni, tās var radīt traucējumu un apdraudēt ligzdas.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" stepes čipste ir viena no izveidošanas mērķsugām Slīteres Nacionālajā parkā, dabas parkos "Piejūra", "Engures ezers", "Ragakāpa", "Pape", "Bernāti", dabas liegumos "Ziemupe", "Randu pļavas", "Užava", "Ovīši", "Ances purvi un meži", "Garkalnes meži", "Pāvilostas pelēkā kāpa", aizsargājamo ainavu apvidū "Ādaži". Stepes čipste ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Ādaži", "Ovīši", "Piejūra", "Randu pļavas", "Užavas piekraste", "Ziemupe" (Račinskis 2004). Tās aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, jāuztur dzīvotnes, pasargājot no aizaugšanas, vienlaikus pasargājot no noplicināšanas un mazinot traucējumu ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

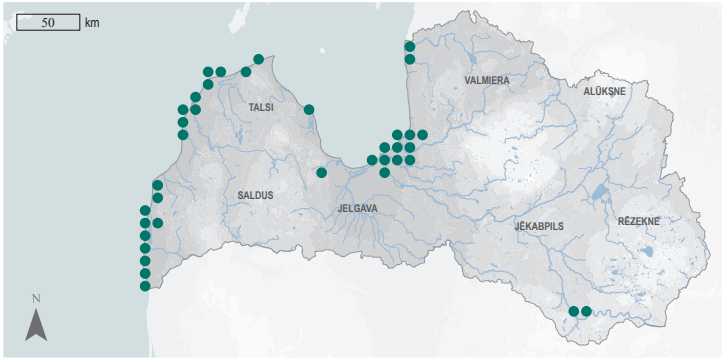

3.104. attēls. Stepes čipstes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Tawny Pipit – *Anthus campestris.* In Latvia, the distribution has not changed significantly since the 1980s, but this may have been influenced by the fact that important breeding sites of the species (the coast and Ādaži military training area) were difficult to access in the 1980s. The AOO of the breeding population is 352 km^2, the EOO – 50,361 km^2. The breeding population is estimated at 75–130 pairs (150–260 adult individuals). The population is declining in the long term as well as in the short term. It has declined by 36% over the last ten years. It inhabits dunes along the coast, sand dunes at the Ādaži military training area, and, less frequently, – quarries. The threats have not been studied in Latvia, but it is likely that coastal recreation, including trampling and vehicle use on the dunes, have significant negative impacts. Overgrowth of breeding habitats can also pose a threat to the species. Although military exercises at the Ādaži military training area provide a habitat for the species, they can cause disturbance and threaten nests. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires habitat maintenance by preventing overgrowth, while protecting against depletion and minimising disturbance during the breeding season.

CR

Literatūras saraksts

BirdLife International 2018. *Anthus campestris*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22718501A131883347. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22718501A131883347.en. [skatīts 12.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Anthus campestris* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22718501A166403902. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22718501A166403902.en. [skatīts 12.02.2023.]

Celmiņš, A. 2022. Stepes čipste *Anthus campestris*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/antcam.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Dabasdati.lv 2023. Dabas novērojumu portāls. www.dabasdati.lv. [skatīts 12.02.2023.]

DAP 2023. Dabas datu pārvaldības sistēma "Ozols". Dabas aizsardzības pārvalde, https://ozols.gov.lv/. [skatīts 12.02.2023.]

Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird Nests, Eggs and Nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

PUTNI

Sugu apraksti

EN

Stipri apdraudētās sugas

EN

Mežirbe

Tetrastes bonasia
(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.105. attēls. Mežirbe.
Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Bonasa bonasia* (Linnaeus, 1758).
Dzimta: fazānu Phasianidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (VU 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas, 5.1. Šauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 5.2. Savvaļas augu vākšana.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 3.1. Sugu apsaimniekošana.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: I, II.
Aizsardzības statuss Latvijā: IIĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Baloža lieluma rūsganpelēkbrūni baltraibs putns. Astes galā plata melna un šaura balta šķērssvītra. Uz galvas cekuls, kas vairāk izteikts tēviņam. Tēviņam arī melna rīkle ar baltu josliņu apkārt. Barojas gan kokos, gan uz zemes. Iztraucēta ar raksturīgu spurdzienu uzlaižas kokā turpat tuvumā un sastingst. Tēviņi dzied rudenī un agri pavasarī. Ligzda – bedrīte uz zemes pie koka vai krūma saknēm. Dējumā 6–11 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Pieaugušie putni pārtiek galvenokārt no augu barības, bet mazuļu barība ir kukaiņi un citi bezmugurkaulnieki. Nometnieks (LOB 2002).

Izplatība. Ļoti plašs izplatības areāls – no Francijas A daļas līdz Ķīnas ziemeļiem areāla dienvidos un no Skandināvijas ziemeļiem līdz Krievijas austrumiem ziemeļos (BirdLife International 2016). Izplatības areāls Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem nedaudz sašaurinājies (Keller et al. 2020). Latvijā sugas izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir mazinājusies. Izplatības samazinājums novērots arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu, taču tas nav statistiski būtisks (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 5576 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 84 907 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai populāciju uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2016). Eiropas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Baltkrievijā un Lietuvā sugas populācija īstermiņā ir stabila, Igaunijā – mazinās, bet Krievijas Eiropas daļā populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 4858–24 069 pāri (9716–48 138 pieauguši indivīdi). Īstermiņā populācija mazinās, taču ilgtermiņa tendence nav zināma (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs tā ir samazinājusies par 68%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo jauktus skujkoku un lapu koku mežus. Samērā šauri specializētas prasības pēc daudzveidīgas meža struktūras, kur ir nepieciešama diezgan bieza mežaudze līdz apmēram septiņu metru augstumam (pamežs, paauga un otrais stāvs) un dažādi struktūras elementi – kritalas, pārejas no klajumiņiem uz vietām ar biezu augāju, vietas smilšu vannām (Strazds, Ķerus 2017). Paaudzes ilgums: 2,9 gadi (BirdLife International 2021).

3.106. attēls. Mežirbes ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Izmantošana un tirdzniecība. Sugu Latvijā atļauts medīt no 1. septembra līdz 31. janvārim. Katru gadu tiek nomedīts neliels skaits: no 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai vidēji nomedīti 104,8 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Sugu apdraud mežsaimnieciskā darbība, kas gan sadrumstalo un degradē dzīvotni, gan, ja tiek veikta ligzdošanas laikā, ir būtisks traucējums un var izraisīt ligzdu bojāeju. Putnus un to ligzdas var apdraudēt dažādi plēsēji. Mežirbe tiek arī medīta.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" mežirbe ir viena no izveidošanas mērķsugām 133 ĪADT. Mežirbei nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jānosaka mežizstrādes un meža kopšanas pārtraukums no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam. Jāmazina kailciršu īpatsvars un mežu sadrumstalošana. Mežsaimnieciskajos darbos jānodrošina mežirbei svarīgu struktūru – pameža, sīkkrūmu, kritalu – saglabāšana (Strazds, Ķerus 2017).

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

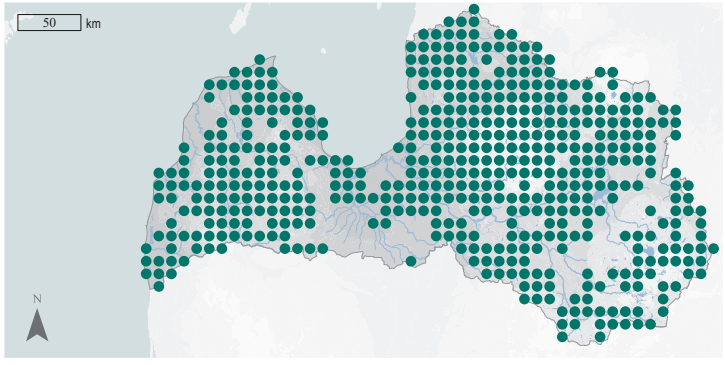

3.107. attēls. Mežirbes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Hazel Grouse – *Tetrastes bonasia*. In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004. A decline in distribution was also observed between 2000–2004 and 2013–2017, but this was not statistically significant. The AOO of breeding birds is 5,576 km^2, the EOO – 84,907 km^2. The breeding population is estimated at 4,858–24,069 pairs (9,716–48,138 adult individuals). The population is declining in the short term, while the long-term trend is unknown. Over three generations, it has declined by 68%. The species inhabits mixed coniferous and deciduous forests. The species has narrowly specialised requirements for a diverse forest structure and requires a fairly dense stand from the ground up to a height of about 7 m (understorey, advanced growth and second storey) and diverse structural elements – logs, transitions from glades to areas with dense vegetation, areas for sand baths. The species is threatened by forestry activities that fragment, as well as degrade the habitat, and, if carried out during the breeding season, are a major disturbance and can lead to nest destruction. Birds and their nests can be threatened by various predators. *T. bonasia* is also being hunted. Systematic monitoring of the species is currently ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. To ensure the conservation of the species, suspension of logging and forest maintenance works from 1 April to 30 June is required. The proportion of clear-cutting and forest fragmentation must be reduced. Forestry operations must ensure the preservation of forest structure that is important for the species consisting of the understorey, dwarf shrubs and deadwood.

EN

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2016. *Bonasa bonasia.* The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22679494A85936486. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22679494A85936486.en. [skatīts 13.12.2021.]

BirdLife International 2021. *Bonasa bonasia*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22679494A166188793. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22679494A166188793.en. [skatīts 15.12.2021.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB. 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Strazds, M., Ķerus, V. 2017. Mežirbes (*Bonasa bonasia*) aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 81.

Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati. [skatīts 14.12.2021.]

Mednis

Tetrao urogallus
Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.108. attēls. Mednis.
Foto: Karīna Dukule-Jakušenoka.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: fazānu Phasianidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019), Lietuva (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas, 6.1. Rekreācija, 4.1. Ceļi un dzelzceļi.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 3.1. Sugu apsaimniekošana.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: I, II.
Aizsardzības statuss Latvijā: IIĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Tītara lieluma putns. Tēviņš zilganmelns ar zaļganu spīdumu uz krūtīm. Spārni melnbrūni ar baltu pleca laukumu, uz astes, vēdera un sāniem balti raibumi. Mātīte mazāka, rūsganbrūnraiba ar brūnu pusmēnessveida laukumu uz krūtīm. Lielāko gada daļu pārtiek no priežu skujām, pavasarī nozīmīga barība ir spilvju ziedi, vasarā dažādi (it īpaši melleņu) pumpuri un ziedi. Pavasarī raksturīgs riesta rituāls – noteiktās vietās (riestos) pulcējas tēviņi, dzied un pārojas ar mātītēm. Tēviņi ir poligāmi. Ligzda uz zemes pie koka saknēm vai līdzīgā vietā. Dējumā 5–11 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Mazuļus mātīte vadā viena. Nometnieks (LOB 2002).

Izplatība. Sugas vienlaidus izplatības areāls sniedzas no Centrāleiropas rietumos (atsevišķi populācijas fragmenti arī tālāk uz rietumiem – Spānijā un Skotijā) līdz Ļenai (Krievijā) austrumos (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā samazinājusies, it īpaši jau tā sadrumstalotajā areāla daļā Eiropas centrālajā un R daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība šķietami stabila gan starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu, gan starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu, taču rezultātu varētu būt ietekmējuši atšķirīgie centieni medņu konstatēšanā (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 1736 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 60 660 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai populāciju uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija sarūk, bet vēl netiek klasificēta kā apdraudēta (BirdLife International 2021). Igaunijā populācija īstermiņā sarūk, bet Lietuvā un Baltkrievijā ir stabila. Krievijas Eiropas daļas populācijas tendences nav zināmas (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošās populācijas vērtējums: 1932 tēviņi (3864 pieauguši indivīdi). Populācijas īstermiņa tendence ir neskaidra, bet ilgtermiņa – nezināma (Ķerus u. c. 2021). Ļoti atšķirīgie konstatēšanas pūliņi un dažādas kvalitātes dati apgrūtina precīzus populācijas pārmaiņu aprēķinus, bet gan vidējā gaiļu skaita pārmaiņas riestos (Lõhmus et al. 2016), gan ligzdojošo putnu atlantu analīze norāda uz populācijas samazinājumu, kas pārsniedz 50% trijās paaudzēs.

EN

3.109. attēls. Medņa ligzdošanas biotops.
Foto: Ilze Priedniece.

Biotopi un ekoloģija. Absolūti lielākajā daļā (98%) medņu riesta mežaudžu valdošā suga ir priede. Medņu riesti izvietoti dabiskākajos pieejamajos mežos, t. i., ar lielu kritalu, sausokņu un vecu koku pieejamību. Lielākoties medņi riesto mežos, kas ir pārsnieguši 60 gadu vecumu (vidēji 106,21 gads) (Strazds u. c. 2010). Paaudzes ilgums: 5,6 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Lai gan mednis ir iekļauts medījamo sugu sarakstā, kopš 2011. gada suga Latvijā netiek medīta (noteikts nulles limits).

Apdraudējums. Medni apdraud dažādas mežsaimnieciskās darbības izpausmes: mežu sadrumstalošana, vecu mežu nomaiņa ar jaunām mežaudzēm, priedes nomaiņa ar egli, veģetācijas pārmaiņas meliorācijas ietekmē, traucējums. Traucējumu var radīt arī rekreācija. Sugu apdraud arī ceļi, radot gan traucējumu, gan mirstību (Hofmanis, Strazds 2004).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" mednis ir viena no izveidošanas mērķsugām 86 ĪADT. Papildus tam liela daļa zināmo riestu ir aizsargāti ar mikroliegumiem. Lai labāk aizsargātu sugu, daļai mikroliegumu ir jākoriģē platība. Mednis ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Irbes ieleja un Dižpurvs", "Manģenes meži", "Raķupe un Pāce", "Slītere un Zilie kalni", "Stikli", "Teiču un Pelečāres purvi", "Zabolotjes purvi", "Ziemeļgauja" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu ir jāatjauno un jāīsteno sugas aizsardzības plāns, tostarp, nodrošinot potenciālo un esošo dzīvotņu aizsardzību ārpus mikroliegumiem, tādējādi mazinot populācijas sadrumstalošanos un skaita sarukšanu.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

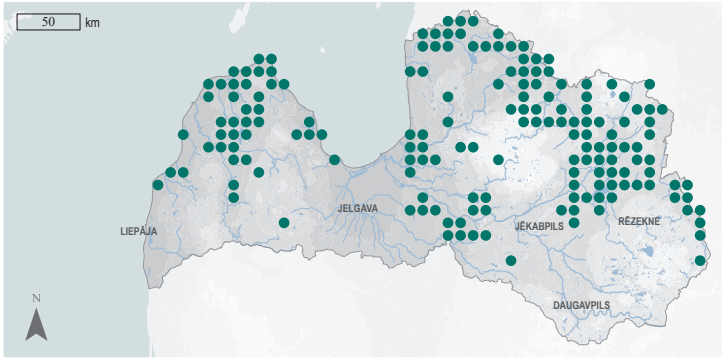

3.110. attēls. Medņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Western Capercaillie – *Tetrao urogallus.* In Latvia, the distribution appears to have been stable between 1980–1984 and 2000–2004, as well as between 2000–2004 and 2013–2017, however, the differences in the survey effort may have played an important role. The AOO of breeding birds is 1,736 km^2, the EOO – 60,660 km^2. The breeding population is estimated to be 1,932 males (3,864 adult individuals) in size. The short-term population trend is unclear, and the long-term trend is unknown. Data analysis suggests a population decline of more than 50% over three generations. The vast majority (98%) of *T. urogallus* lekking sites are covered by pine as the dominant forest species. The lekking sites are located in the most natural forests that are available, i.e., forests with a high degree of availability of deadwood, snags and old trees. The species mostly breeds in forests that are over 60 years old (average age – 106.21 years). *T. urogallus* is threatened by various forms of forestry activities: forest fragmentation, replacement of old forests with new stands, replacement of pine with spruce, vegetation changes due to drainage, disturbances. Recreation can also cause disturbance. The species is also endangered by roads as they cause both disturbance and mortality. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the updating and implementation of the species conservation plan, including the protection of potential and existing habitats outside micro-reserves, in order to reduce the fragmentation of the population and its decline.

EN

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Tetrao urogallus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22679487A85942729. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22679487A85942729.en. [skatīts 20.12. 2021.]

BirdLife International 2021. *Tetrao urogallus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22679487A166188330. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22679487A166188330.en. [skatīts 20.12.2021.]

Hofmanis, H., Strazds, M. 2004. Medņa *Tetrao urogallus* L. aizsardzības plāns Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 55.

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Lõhmus, A., Leivits, M., Pēterhofs, E., Zizas, R., Hofmanis, H., Ojaste, I., Kurlavičius, P. 2016. The Capercaillie (*Tetrao urogallus*): an iconic focal species for knowledge-based integrative management and conservation of Baltic forests. Biodivers. Conserv., 26: 1–21.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Strazds, M., Hofmanis, H., Reihmanis, J. 2010. Priekšlikumi medņu riestu apsaimniekošanai Latvijā. Gala atskaite par zinātniski pētnieciskā līgumdarba „Medņu riestu telpiskā sadalījuma pašreizējā stāvokļa analīze un priekšlikumu izstrādāšana medņu riestu dzīvotņu apsaimniekošanai, balstoties uz riestu dzīvotņu analīzi" 2005.–2009. gadam izpildītajiem darbiem. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 68.

EN

Cekulpīle

Aythya fuligula
(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija
VU Ziemojošā populācija

3.111. attēls. Cekulpīle.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Par meža pīli mazāka pīle. Tēviņam riesta tērpā balti sāni un vēders, pārējais apspalvojums melns. Uz galvas un pakausī pagarinātas spalvas veido cekulu. Mātīte brūngana, cekuls neliels. Ļoti sabiedriska gada lielākajā daļā. Pārtiek galvenokārt no dzīvnieku valsts barības, lai gan ēd arī ūdensaugu sēklas. Ligzdo gan uz salām, gan slīkšņās, nereti kaiju kolonijās. Dējumā 7–12, retāk 2–14 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Gājputns, ziemo galvenokārt Baltijas un Ziemeļjūras piekrastes zemēs, arī Šveicē un Ziemeļitālijā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Islandes pāri visai Eirāzijai, dienvidos līdz Kazahstānai un Mongolijai. Ziemo Eiropas centrālajā, R un D daļā, Ziemeļāfrikā un Dienvidāzijā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies, areālam izplešoties uz dienvidiem (Keller et al. 2020). Starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu izplatība Latvijā ir mazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 568 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 69 868 km^2. Ziemojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 412 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 63 394 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācija sarūk. Somijā, Krievijā, Igaunijā (ilgtermiņā) un Lietuvā (īstermiņā) ligzdojošā populācija sarūk. Baltkrievijā populācija sarūk (BirdLife International 2021). Ligzdojošā populācija sarūk arī Baltijas jūras reģionā kopumā (HELCOM 2023a). Latvijā ligzdojošā populācija ir 800–1000 pāru (1600–2000 pieaugušu indivīdu). Lai gan tā klasificēta kā stabila gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (Ķerus u. c. 2021), trijās paaudzēs tā samazinājusies

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN C2a(ii), 2023 *[L]*, VU D1, 2023 *[Z]*.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, NT 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (LC *[L, C, Z]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs *[L]*, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus) *[Z]*, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha) *[L, Z]*, 9.4. Jūras sublitorāle – smiltis *[Z]*, 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri *[Z]*, 15.3. Akvakultūru dīķi *[L]*, 15.11. Cilvēka radītas struktūras jūrā *[Z]*.
Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 12.1. Citi draudi, 2.1. Augkopība, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 6.1. Rekreācija, 6.3. Darbs un citas aktivitātes, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.2. Invazīvu/problemātisku sugu ierobežošana, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

3.112. attēls. Cekulpīles ligzdošanas biotops. Foto: Jānis Vīksne.

par 11%. Baltijas jūrā ziemojošā populācija sarūk (HELCOM 2023b). Latvijā ziemojošā populācija vidēji ir 741 pieaugušais indivīds. Populācija pieaug.

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo lielākas seklas, aizaugošas ūdenstilpes, zivju dīķus, dažkārt arī purvu ezeriņus (LOB 1999). Ziemo galvenokārt jūrā un piejūras ūdeņos. Paaudzes ilgums: 6 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga ir nelimitēti medījama no 20. augusta līdz 14. septembrim trešdienās, sestdienās un svētdienās, bet no 15. septembra līdz 15. decembrim – katru dienu. No 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai vidēji nomedīti 52,4 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Austrumeiropā galvenais drauds ligzdojošajai populācijai ir ligzdošanas dzīvotņu zudums, tām aizaugot ar krūmiem un blīviem niedrājiem dabiskās sukcesijas vai apsaimniekošanas pārtraukšanas dēļ. Invazīvās sugas Amerikas ūdele *Neogale vison* un jenotsuns *Nyctereutes procyonoides* ne tikai mazina perējumu un mātīšu skaitu, bet var izraisīt arī kaiju koloniju izzušanu. Pieaugusi arī vārnu dzimtas putnu plēsonība. Ņemot vērā putnu koncentrēšanos apstāšanās un ziemošanas vietās, suga ir jutīga pret naftas piesārņojumu (Viksne et al. 2010). Sugu apdraud arī traucējums, ko rada rekreācija un pilsētu attīstība. Suga tiek arī medīta. Ņemot vērā sugas jutību pret putnu gripu, to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi nākotnē (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" cekulpīle ir viena no izveidošanas mērķsugām Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas parkos "Sauka", "Engures ezers", "Pape", dabas liegumos "Liepājas ezers", "Babītes ezers", "Vecdaugava", "Užava", "Sātiņu dīķi", aizsargājamajā jūras teritorijā "Rīgas līča rietumu piekraste". Cekulpīlei nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Notiek ziemojošās populācijas monitorings (Stīpniece 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāuztur dzīvotnes ezeru salās un piekrastē un jāierobežo invazīvās sugas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece, Ainārs Auniņš.

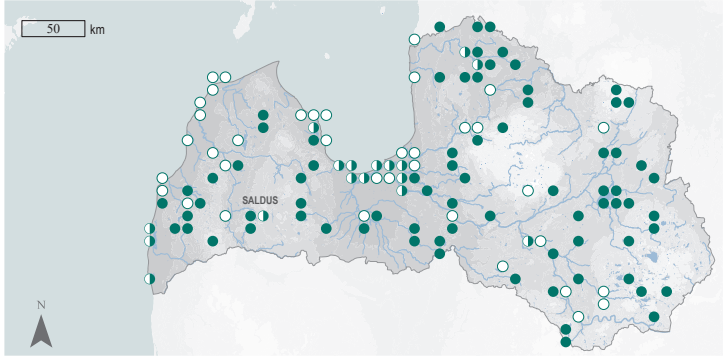

3.113. attēls. Cekulpīles izplatība.

- Ligzdojošā populācija
- Ziemojošā populācija
- Ligzdojošā un ziemojošā populācija

EN

Summary

Tufted Duck – *Aythya fuligula.* The AOO of the population breeding in Latvia is 568 km^2, the EOO – 69,868 km^2. The breeding population is estimated at 800–1,000 pairs (1,600–2,000 adult individuals). Although it is classified as stable in both the long term and short term, a slight decline of 11% has occurred over three generations. The AOO of the wintering population is 412 km^2, the EOO – 63,394 km^2. The average wintering population is estimated at 741 adult individuals. The population is growing. The species inhabits larger shallow, overgrown water bodies, fish ponds, as well as, occasionally – wetland lakes. It mainly winters at sea and in coastal waters. In our region (Eastern Europe), the main threat to the breeding population is the loss of breeding habitats due to overgrowth with shrubs and dense reedbeds as a result of natural succession or suspension of management. The invasive species *Neogale vison* and *Nyctereutes procyonoides* not only reduce the number of broods and females but can also lead to the disappearance of gull colonies. There has also been an increase in *Corvidae* predation. Considering the concentration of birds in staging and wintering areas, the species is sensitive to oil pollution. The species is also threatened by disturbance caused by recreation and urban development. The species is also being hunted. Considering the susceptibility of the species to avian influenza, it may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires maintenance of the habitats on lake islands and along the coast, as well as the control of invasive species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Aythya fuligula*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22680391A86013549. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22680391A86013549.en. [skatīts 31.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Aythya fuligula* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680391A166205462. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680391A166205462.en. [skatīts 31.12.2022.]

HELCOM 2023a. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season/. [skatīts 29.06.2023.]

HELCOM 2023b. Abundance of waterbirds in the wintering season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-wintering-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Stīpniece, A. 2021. Piekrastē un iekšzemē ziemojošo ūdensputnu monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 48.

Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati. [skatīts 14.12.2021.]

Viksne, J., Svazas, S., Czajkowski, A., Janaus, M., Mischenko, A., Kozulin, A., Kuresoo, A., Serebryakov, V. 2010. Atlas of Duck Populations in Eastern Europe. Vilnius: Akstis, 199.

Prīkšķe

Spatula querquedula
(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.114. attēls. Prīkšķe.
Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Anas querquedula* Linnaeus, 1758.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Somija (VU 2019), Lietuva (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9. Jūras sublitorāle un pelaģiāle, 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 11.2. Sausums, 6.3. Darbs un citas aktivitātes, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 2.2. Invazīvu/problemātisku sugu ierobežošana.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Otra mazākā Latvijas pīle. Tēviņam riesta tērpā raksturīga balta uzacs svītra un gaišpelēka spārnu priekšpuse. Brūnraiba galva, krūtis un mugura, pelēki sāni un balts vēders. Mātīte brūni pelēkraiba ar vāji izteiktām gaiši zilpelēkām spārnu priekšpusēm un samērā kontrastainiem galvas sāniem – šauru, tumšu acs svītru un gaišu uzacs svītru. Pie knābja pamata balts laukumiņš. Parasti redzamas pāros vai nelielās grupās, Latvijā lielus barus neveido. Barībā daudz gliemežu, arī airkāju vēžu, taču ēd arī ūdensaugu lapas un sēklas. Ligzda uz zemes, rūpīgi paslēpta. Dējumā 8–10 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas līdz Kamčatkas pussalai. Ziemo Āfrikā (Nīlas ielejā un uz dienvidiem no Sahāras tuksneša) un Āzijas D un DA daļā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadu sākuma ligzdošanas izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies, atkāpjoties no Dienvideiropas, bet paplašinoties Lielbritānijā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu būtiski mazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 564 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 69 989 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu klasificētu kā apdraudētu (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija sarūk. Ligzdojošā populācija sarūk arī visās Latvijas kaimiņvalstīs – Igaunijā, Krievijā, Baltkrievijā un Lietuvā (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 100–300 pāru (200–600 pieaugušu indivīdu). Īstermiņā populācija ir stabila, bet ilgtermiņā mazinās (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo atklātās ezeru, upju, dīķu un jūras piekrastes pļavās, zālaugiem klātās salās, retāk arī purvos (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 3,4 gadi (BirdLife International 2021).

EN

3.115. attēls. Prīkšķes ligzdošanas biotops.
Foto: Ivo Dinsbergs.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga nelimitēti medījama no 20. augusta līdz 14. septembrim trešdienās, sestdienās un svētdienās, un no 15. septembra līdz 15. decembrim – katru dienu. No 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai vidēji nomedīti 226,8 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Par galvenajiem draudiem Latvijā tiek uzskatīta palieņu zālāju izzušana un slapjo pļavu aizaugšana (Viksne et al. 2010). Arī Eiropā kopumā par galveno draudu tiek uzskatīta ligzdošanas dzīvotņu degradācija, ko izraisa mitrāju nosusināšana, ūdenslīmeņa pazemināšanās un mitrāju pārvēršana ūdenskrātuvēs. Sugu apdraud arī ligzdu iznīcināšana, agri pļaujot pļavas, cilvēka radīti traucējumi, saindēšanās ar svinu, botulisms karstās vasarās un medību izraisītā mirstība. Draudus rada arī Amerikas ūdele *Neogale vison*, kas izposta ligzdas. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt slimības uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" prīkšķe ir izveidošanas mērķsuga dabas liegumos "Vecdaugava" un "Ļubasts". Prīkšķei Latvijā nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tā ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jānodrošina ezeru piekrastes zālāju un palieņu pļavu noganīšana vai pļaušana, jāierobežo Amerikas ūdeles un jenotsuņa *Nyctereutes procyonoides* izplatība un jānodrošina efektīva svina munīcijas lietošanas aizlieguma mitrājos kontrole.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

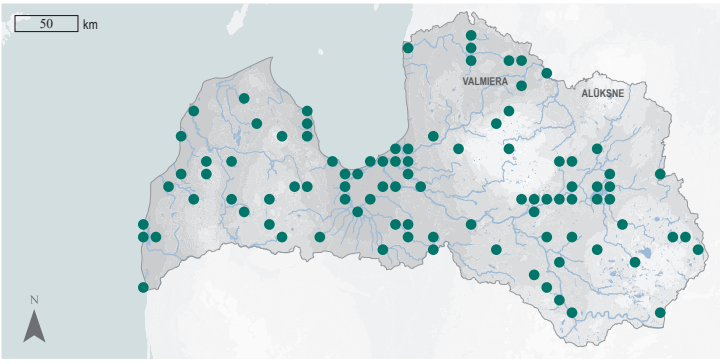

3.116. attēls. Prīkšķes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Garganey – *Spatula querquedula.* In Latvia, the distribution declined considerably between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 564 km^2, the EOO – 69,989 km^2. The breeding population is estimated at 100–300 pairs (200–600 adult individuals). The population is stable in the short term but declining in the long term. The species breeds in open grasslands next to lakes, rivers, ponds and seashores, grass-covered islands and, less often, in mires. In Latvia, the loss of floodplain grasslands and the overgrowth of wet grasslands are considered to be the main threats. In Europe as a whole, degradation of breeding habitats due to the drainage of wetlands, lowering of water levels and conversion of wetlands into reservoirs is also considered a major threat. The species is also threatened by nest destruction through the early mowing of grasslands, human disturbance, lead poisoning, botulism in hot summers and mortality caused by hunting. *Neogale vison*, which destroys nests, is also a threat. The species is susceptible to avian influenza and, therefore, it may be threatened by further outbreaks. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires the grazing or mowing of lakeshore grasslands and floodplain grasslands, limiting the spread of *N. vison* and *Nyctereutes procyonoides,* and ensuring the effective control of the ban on lead ammunition in wetlands.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Spatula querquedula*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22680313A86016410. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22680313A86016410.en. [skatīts 04.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Spatula querquedula*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680313A166201991. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680313A166201991.en. [skatīts 04.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati. [skatīts 14.12.2021.]

Viksne, J., Svazas, S., Czajkowski, A., Janaus, M., Mischenko, A., Kozulin, A., Kuresoo, A., Serebryakov, V. 2010. Atlas of Duck Populations in Eastern Europe. Vilnius: Akstis, 199.

EN

Pelēkvaigu dūkuris

Podiceps grisegena
(Boddaert, 1783)

EN Ligzdojošā populācija

3.117. attēls. Pelēkvaigu dūkuris. Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: dūkuru Podicipedidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN C1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, VU 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (EN *[L]*, LC *[Z]*, NT *[C]* 2019), Lietuva (NT 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 6.1. Rekreācija, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Nedaudz mazāks nekā cekuldūkuris. Gaišpelēkie vaigi kontrastē ar melno galvas virsu un sarkanbrūno kaklu. Knābis tumšs ar dzeltenu pamatu. Ziemā kakls pelēks, pazode un krūtis baltas. Pārtiek no ūdens bezmugurkaulniekiem un sīkākām zivīm. Starp virsūdens augu stublājiem no ūdensaugiem būvē dūkuriem raksturīgu peldošu ligzdu. Dējumā 3–6 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Eiropas R un D daļā (LOB 1999).

Izplatība. Gandrīz cirkumpolārs ligzdošanas areāls, kura viena daļa iekļauj Eiropu (sākot ar Franciju) un Āzijas R daļu līdz Kazahstānai (ieskaitot), bet otra – Austrumāziju un Ziemeļamerikas Z daļu. Ziemo Klusā okeāna Z daļas piekrastē, Atlantijas okeāna Eiropas piekrastē, arī Vidusjūrā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 332 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 36 650 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2018). Eiropā ligzdojošā populācija arī sarūk. Igaunijā, Krievijas Eiropas daļā un Baltkrievijā ligzdojošā populācija sarūk. Lietuvā īstermiņā populācija ir stabila, bet ilgtermiņā pieaug (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 185–420 pāru (370–840 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņa populācijas tendence nav zināma, bet īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 44%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir sekli, aizauguši ezeri un dīķi (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 5,8 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud ezeru pārveidošana, degradācija un rekreācijas aktivitātes. Riskus rada arī zveja ar žaunu tīkliem, vējturbīnas un grunts dzīvotņu

3.118. attēls. Pelēkvaigu dūkura ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

zudums bagarēšanas un piekrastes attīstības dēļ (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Pelēkvaigu dūkura aizsardzībai nav noteikta neviena ĪADT. Suga ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajā vietā "Engures ezers" (Račinskis 2004). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

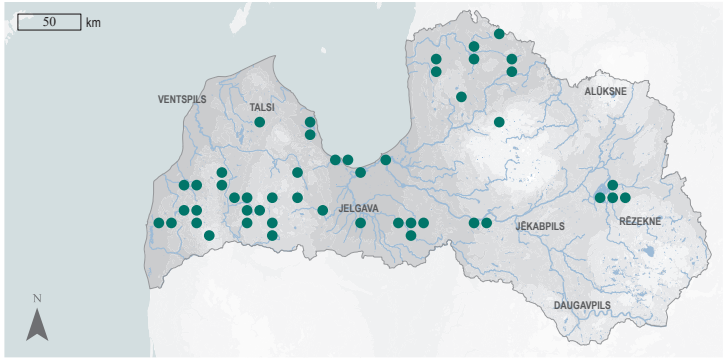

3.119. attēls. Pelēkvaigu dūkura ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Red-necked Grebe – *Podiceps grisegena.* The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 332 km^2, the EOO – 36,650 km^2. The breeding population is estimated at 185–420 pairs (370–840 adult individuals). The long-term population trend is unknown, while in the short term, the population is declining. Over three generations, the population has declined by 44%. Shallow, overgrown lakes and ponds are the breeding habitat of the species. The species is threatened by the conversion and degradation of lakes and recreational activities. Gillnet fishing, wind turbines and loss of waterbed habitats due to dredging and coastal development also pose risks. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2018. *Podiceps grisegena*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22696599A132582688. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22696599A132582688.en. [skatīts 17.08.2022.]

BirdLife International 2021. *Podiceps grisegena*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696599A166312031. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696599A166312031.en. [skatīts 18.08.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

EN

Zivju gārnis

Ardea cinerea

Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.120. attēls. Zivju gārnis.
Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: gārņu Ardeidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN C2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri, 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: –.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985).

Morfoloģija un bioloģija. Par stārķi mazliet mazāks slaids putns ar zilpelēki baltu apspalvojumu. Mugurpuse un spārni zilpelēki, lidspalvas un primārās segspalvas melnas. Pārtiek galvenokārt no zivīm. Parasti ligzdo kolonijās. Ligzda ir no zariem būvēta platforma. To būvē kokos vai retāk – ezeru niedrājos vai krūmos. Perē un par mazuļiem rūpējas abi pāra putni. Dējumā 3–7 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Gājputns, siltākās ziemās ziemo arī Latvijā (LOB 1999).

Izplatība. Ļoti plašs izplatības areāls, kas iekļauj lielāko daļu Eirāzijas (izņemot Z reģionus) un Āfrikas, izņemot sausākos apgabalus. Ziemo Eiropas R un D daļā, Āzijas dienvidos un Āfrikā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā palielinājusies, areālam izplešoties gan ziemeļos, gan dienvidos (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu izplatība nav būtiski mainījusies. Starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu šķietams izplatības pieaugums, bet to lielā mērā varētu būt ietekmējusi novērojumu interpretācija (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 372 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 67 807 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2019). Eiropas populācija sarūk. Krievijas populācijas tendence nav zināma. Baltkrievijā populācija stabila, Lietuvā – sarūk, Igaunijā – ilgtermiņā pieaug, īstermiņā stabila (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 1100–2000 pāru (2200–4000 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija pieaug. Īstermiņa tendence klasificēta kā stabila (Ķerus u. c. 2021), taču, izmantojot IUCN rīku *A kritērija* aprēķinam, ir aprēķināts 18% samazinājums trijās paaudzēs.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādas iekšzemes ūdenstilpes, arī jūras piekrasti. Ligzdo arī nelielos meža puduros lauksaimniecības ainavas vidū (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 8,1 gads (BirdLife International 2021).

3.121. attēls. Zivju gārņa ligzdošanas biotops. Foto: Aigars Kalvāns.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču citviet Eiropā tiek medīta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud medības un populācijas kontrole, lai ierobežotu zaudējumus akvakultūrai. Koksnes ieguves dēļ tiek iznīcinātas un traucētas ligzdošanas vietas. Suga ir jutīga pret putnu gripu un putnu botulismu, tāpēc to var apdraudēt šo slimību uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Zivju gārnis nav mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ligzdo vairākās no tām. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece.

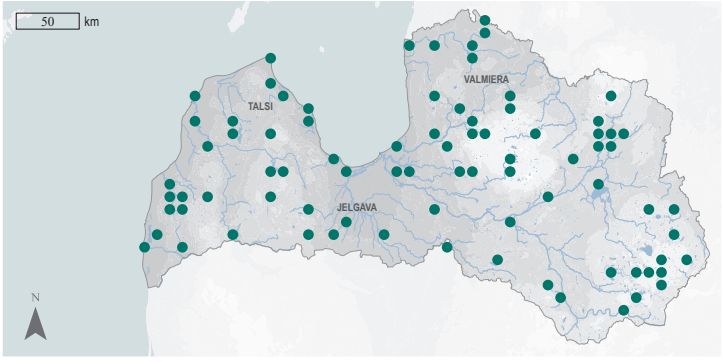

3.122. attēls. Zivju gārņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Grey Heron – *Ardea cinerea.* The distribution in Latvia has not changed significantly between 1980–1984 and 2000–2004. An increase in distribution appears to have occurred between 2000–2004 and 2013–2017, but this may have been largely influenced by the interpretation of observations. The AOO of breeding birds is 372 km^2, the EOO – 67,807 km^2. The breeding population is estimated at 1,100–2,000 pairs (2,200–4,000 adult individuals). The population is increasing in the long term. The short-term trend has been classified as stable, but an 18% reduction over three generations is estimated. Inhabits a variety of inland water bodies, including the sea coast. It also breeds in small patches of forest amid agricultural landscapes. The species is threatened by hunting and population control aimed at limiting the losses of aquaculture. Logging destroys and disturbs breeding sites. The species is susceptible to avian influenza and avian botulism and may be threatened by future outbreaks of these diseases. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Ardea cinerea*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22696993A154525233. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22696993A154525233.en. [skatīts 13.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Ardea cinerea*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696993A166317370. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696993A166317370.en. [skatīts 13.11.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

EN

Jūraszagata

Haematopus ostralegus
Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.123. attēls. Jūraszagata. Foto: Iveta Pērkone.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: jūraszagatu Haematopodidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: NT 2019, VU 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU *[L]*, LC *[C]* 2019), Lietuva (CR 2021), Krievija (*H. o. longipes* VU, *H. o. osculans* EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 14.2. Ganības.
Draudi: 1.2. Komerciālas un rūpnieciskas teritorijas, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 6.1. Rekreācija, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 11.4. Vētras un plūdi, 2.1. Augkopība, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Par mājas balodi lielāks putns ar kontrastainu apspalvojumu – mugurpuse melna, vēderpuse balta. Garš oranžsarkans knābis. Kājas sārtas (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek no gliemjiem un citiem bezmugurkaulniekiem (BirdLife International 2021). Ligzda ir bedrīte bez izklājuma smilšainās vai zālainās vietās. Dējumā parasti trīs olas. Mazuļi ligzdbēgļi (Baumanis, Klimpiņš 1997). Gājputns, ziemo Rietumeiropas, Rietumāfrikas un Tuvo Austrumu piekrastē (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas izplatības areāls sadrumstalots. Izkliedēti izplatīta Eiropā, liels izplatības apgabals Centrālāzijā, atsevišķs fragments no Ķīnas A daļas līdz Kamčatkai. Ziemo Atlantijas okeāna A piekrastē no Skandināvijas dienvidiem gandrīz līdz ekvatoram, Indijas okeāna Z piekrastē un arī Klusā okeāna piekrastē Ķīnas DA daļā, un Korejas pussalā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā palielinājusies, izplešoties no piekrastes iekšzemē (Keller et al. 2020). Latvijā kopējā ligzdošanas izplatības pārmaiņu tendence nav skaidra, taču redzams izplatības samazinājums Rīgas līča piekrastē (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 180 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 20 790 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, un suga klasificēta kā gandrīz apdraudēta (BirdLife International 2019). Populācija sarūk arī Eiropā. Igaunijas populācija sarūk. Baltkrievijas populācija pieaug. Krievijas populācijas ilgtermiņa tendence nav zināma, bet īstermiņā tā ir pozitīva. Lietuvas populācija ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņā ir stabila (BirdLife International 2021). Baltijas jūras reģionā kopumā populācija pieaug, taču pieaugums ir mazāks nekā 1% gadā (HELCOM 2023). Latvijas ligzdojošā populācija ir 45–80 pāri (90–160 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija ir stabila, bet īstermiņā sarūk (Ķerus u. c. 2021). Salīdzinot populācijas lielumu 1992.–1995. gadā

3.124. attēls. Jūraszagatas ligzdošanas biotops. Foto: Ilze Priedniece.

(Opermanis 1997) ar populāciju 2018. gadā un ekstrapolējot šīs pārmaiņas uz trim paaudzēm, aprēķināts samazinājums par 51%.

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo jūras piekrasti un Daugavu (Ķerus u. c. 2021). Paaudzes ilgums: 12,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā un lielākajā daļā pārējās Eiropas suga ir aizsargāta un netiek iegūta, bet Francijā tā tiek medīta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā piekrastē ligzdojošo populāciju apdraud rekreācija un liedaga aizaugšana ar augiem. Savukārt upēs ligzdojošajai populācijai pieejamās dzīvotnes platību mazina saliņu aizaugšana un nelabvēlīgos gados – pārāk augsts ūdenslīmenis. Ligzdas apdraud gan plēsīgie zīdītāji (lapsa *Vulpes vulpes*, Amerikas ūdele *Neogale vison*), gan putni (vārnas un kraukļi) (Opermanis 1997). Par būtiskāko draudu sugai Eiropā tiek uzskatīta bentisko gliemju pārzveja. Sugu apdraud arī ziemošanas dzīvotņu zudums piekrastes apsaimniekošanas, piesārņojuma un traucējuma dēļ. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Jūraszagata nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču tā ligzdo vairākās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, tās dzīvotņu saglabāšanai paredzot iespēju veidot mikroliegumus. Lai aizsargātu sugu, ir jāmazina antropogēnā slodze (traucējums, suņi) ligzdošanas vietās un jāatjauno un jāuztur piejūras zālāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

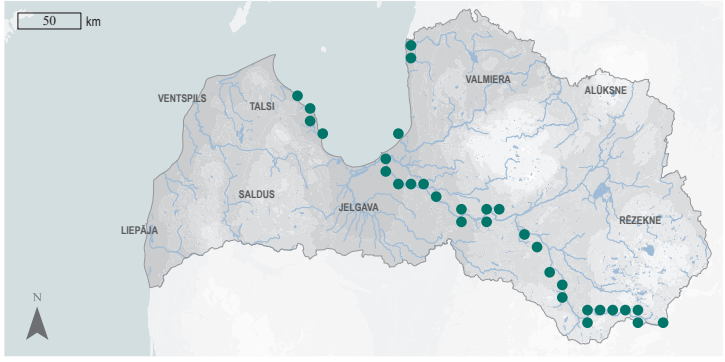

3.125. attēls. Jūraszagatas ligzdojošās populācijas izplatība.

EN

Summary

Eurasian Oystercatcher − *Haematopus ostralegus.* In Latvia, the overall trend in breeding distribution is unclear, but a decline in distribution along the coast of the Gulf of Riga has been observed. The AOO of breeding birds is 180 km^2, the EOO – 20,790 km^2. The breeding population is estimated at 45–80 pairs (90–160 adult individuals). The population is stable in the long term but declining in the short term. By comparing the population size between 1992–1995 with the population in 2018, and extrapolating this change to three generations, a reduction of 51% has been estimated. The species inhabits the coastal area by the sea and the River Daugava. The population breeding on the coastline of Latvia is threatened by recreation and overgrowth of the coast with vegetation. Meanwhile, the available breeding habitats of the river population are limited by the overgrowth of islets and, in bad years, excessively high water levels. Nests are threatened by predatory mammals *(Vulpes vulpes*, *Neogale vison*) and birds *(Corvus cornix* and *Corvus corax*). Overfishing of demersal molluscs is considered the most significant threat to the species in Europe. The species is also threatened by loss of wintering habitat due to coastal land management, pollution and disturbance. The species is susceptible to avian influenza and may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia, with the possibility of creating micro-reserves to conserve its habitats. Conservation of the species requires a reduction of anthropogenic pressures (disturbance, dogs) at breeding sites and restoration and maintenance of the coastal grasslands.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2019. *Haematopus ostralegus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22693613A154998347. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22693613A154998347.en. [skatīts 13.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Haematopus ostralegus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693613A200211681. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693613A200211681.en. [skatīts 13.11.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Jūras žagata *Haematopus ostralegus*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/haeost.htm. [skatīts 23.03.2022.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Opermanis, O. 1997. Jūras piekrastē ligzdojošo putnu ekoloģija. Disertācija bioloģijas doktora grāda iegūšanai. Rīga: Latvijas Universitāte, 127.

Smilšu tārtiņš

Charadrius hiaticula

Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.126. attēls. Smilšu tārtiņš. Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: tārtiņu Charadriidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° C2a(i,ii); D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas.
Draudi: 6.1. Rekreācija, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 1.2. Komerciālas un rūpnieciskas teritorijas, 2.1. Augkopība, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Neliels bridējputns. Pavasarī mugura smilškrāsā, uz galvas kontrastains ornaments. Knābis dzeltenīgi oranžs ar melnu galu (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek no maziem vēžveidīgajiem, gliemjiem, tārpiem, kukaiņiem un daudzkājiem (BirdLife International 2021). Ligzda – bedrīte smiltīs bez izklājuma. Dējumā parasti četras olas. Mazuļi ligzdbēgļi (Baumanis, Klimpiņš 1997). Gājputns, ziemo Āfrikā un Tuvajos Austrumos (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls iekļauj Grenlandes piekrasti un Eirāzijas Z daļu. Ziemo Rietumeiropas piekrastē, Āfrikā un Tuvajos Austrumos (BirdLife International 2019). Kopumā Eiropā ligzdošanas izplatība kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu izplatība būtiski mazinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu bijusi stabila (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 144 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 59 547 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai sugu atzītu par apdraudētu (BirdLife International 2019). Eiropā populācija pieaug. Lietuvas, Igaunijas un Baltkrievijas populācija īstermiņā ir stabila, bet ilgtermiņā – sarūkoša. Krievijas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Baltijas jūras reģiona populācija ir stabila (HELCOM 2023). Latvijas ligzdojošā populācija ir 22–60 pāri (44–120 pieaugušie indivīdi) (Ķerus u. c. 2021), taču jaunākie novērojumi liek domāt, ka populācija varētu būt lielāka (S. Martinsone, nepublicēti dati). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā ligzdojošā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs tā ir samazinājusies par 50%.

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo jūrmalas smiltājus (Baumanis, Klimpiņš 1997). Paaudzes ilgums: 4,5 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka būtiska loma ir rekreācijai piekrastē. Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka

EN

3.127. attēls. Smilšu tārtiņa ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

nozīmīgas apstāšanās vietas apdraud naftas piesārņojums, mitrāju nosusināšana, zemju pamešana un aizaugšana ar krūmiem. Suga ir jutīga pret putnu botulismu, tāpēc to varētu apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi. Tā cieš no Amerikas ūdeles *Neogale vison* plēsonības (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Smilšu tārtiņš nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ligzdo vairākās ĪADT. Tiek veikts ligzdojošās populācijas monitorings (Auniņš 2018). Lai saglabātu sugas dzīvotnes, ir jābūt iespējai veidot mikroliegumus. Lai aizsargātu sugu, ir jānovērš traucējums jūras piekrastē ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

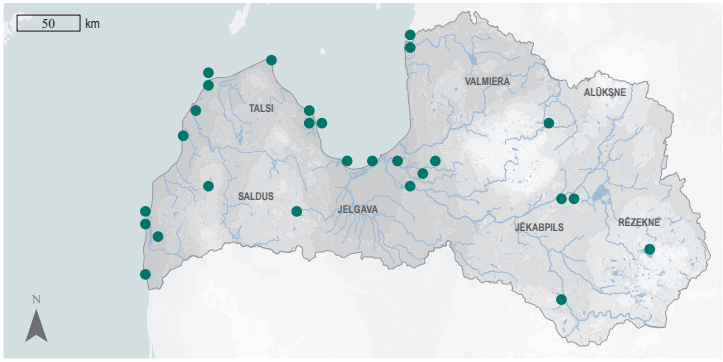

3.128. attēls. Smilšu tārtiņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Ringed Plover – *Charadrius hiaticula*. In Latvia, the distribution declined considerably between 1980–1984 and 2000–2004, but remained stable between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 144 km^2, the EOO – 59,547 km^2. The breeding population is estimated at 22–60 pairs (44–120 adult individuals), but more recent records suggest that the population may be larger. The breeding population is declining in the long term, as well as the short term. Over three generations, it has declined by 50%. The species inhabits coastal sandbanks. The threats have not been studied, but coastal recreation is likely to play an important role. A European-level assessment indicates that important settlement sites are threatened by oil pollution, drainage of wetlands, land abandonment and overgrowth with bushes. The species is susceptible to avian botulism and, therefore, could be threatened by future outbreaks of this disease, as well as suffers from predation by *Neogale vison*. Monitoring of the breeding population of the species is ongoing. The possibility of creating micro-reserves needs to be provided to conserve the habitats of the species. The prevention of disturbance along the coast during the breeding season is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A. 2018. Piekrastē ligzdojošo putnu monitorings. Uzskaišu veikšanas metodika. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 43.

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2019. *Charadrius hiaticula* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22693759A155487854. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22693759A155487854.en. [skatīts 15.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Charadrius hiaticula*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693759A166263388. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693759A166263388.en. [skatīts 15.11.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Smilšu tārtiņš *Charadrius hiaticula*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/chahia.htm. [skatīts 23.03.2022.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Vistilbe

Lymnocryptes minimus
(Brünnich, 1764)

EN Caurceļojošā populācija

3.129. attēls. Vistilbe.
Foto: Atis Ļahs.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (EN *[L]*, LC *[C]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas.
Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 2.1. Augkopība, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 0. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Līdzīga mērkaziņai, bet stipri mazāka, ar proporcionāli īsāku knābi. Apspalvojums melnbrūni raibumots, pār muguru treknas dzeltenīgas svītras (Svensons u. c. 2021). Ļoti slēpts dzīvesveids un, iespējams, tāpēc un arī grūti pieejamās ligzdošanas dzīvotnes dēļ ligzdošana Latvijā nav pierādīta, lai gan iespējama ligzdošana ir atzīmēta (Ķerus u. c. 2021). Pārtiek no pieaugušiem kukaiņiem un kāpuriem, tārpiem un citiem sīkiem bezmugurkaulniekiem, arī augu sēklām un veģetatīvajām daļām (BirdLife International 2021). Latvijā visbiežāk novērojama caurceļošanas laikā, pārziemo nelielā skaitā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls boreālajā zonā un tundras zonas D daļā no Skandināvijas līdz Austrumsibīrijai. Ziemo Rietumeiropā, Vidusjūras reģionā, Āzijas D daļā un Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras līdz ekvatoram (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz samazinājusies (izzūdot daudzviet Zviedrijā, bet pieaugot Somijā), taču tas var būt skaidrojams arī ar nepilnīgu izpēti Zviedrijā un riestojošu caurceļotāju kā ligzdotāju atzīmēšanu Somijā (Keller et al. 2020). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 372 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 61 343 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma. Somijā un ilgtermiņā arī Krievijā populācija stabila. Populācijas īstermiņa tendence Krievijā nav zināma. Nezināma populācijas tendence arī Igaunijā (BirdLife International 2021). Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 250 pieaugušu indivīdu. Populācijas tendence nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Sastopama mitrās, purvainās un slīkšņainās pļavās ezeru un upju piekrastē, zemajos purvos (Andrušaitis 2000). Paaudzes ilgums: 3,2 gadi (BirdLife International 2021).

EN

3.130. attēls. Vistilbes biotops caurceļošanas laikā. Foto: Andris Dekants.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud dzīvotņu zudums un degradācija mitrāju apmežošanas, kūdras ieguves un mitrāju nosusināšanas dēļ. Tā cieš arī no saindēšanās ar svinu. Rudens migrācijas laikā (ārpus Latvijas) tiek medīta (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" vistilbe ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas parkā "Pape", taču suga sastopama arī citās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā ir iespējams pārskatīt. Mērķtiecīgi jāapseko ligzdošanas dzīvotnes – zemie purvi – ligzdošanas sezonā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

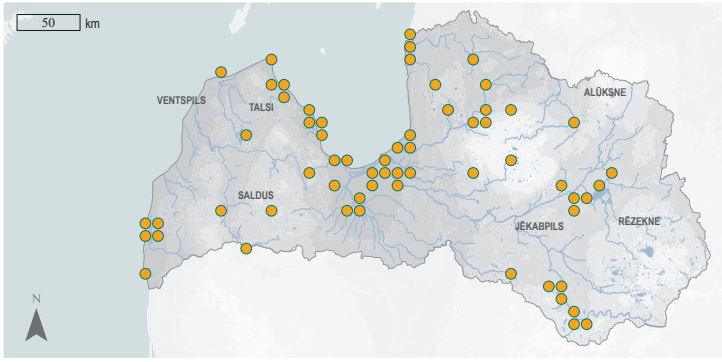

3.131. attēls. Vistilbes caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Jack Snipe – *Lymnocryptes minimus.* The AOO of the population migrating through Latvia is 372 km², the EOO – 61,343 km². The size of the migratory population is unknown, but it is suspected to be less than 250 adult individuals. The population trends are unknown. The species is found in wet, boggy and marshy grasslands along lakes and rivers, and in fens. The species is threatened by habitat loss and degradation due to the afforestation of wetlands, peat extraction and wetland drainage. It also suffers from lead poisoning due to ingesting lead shot that the birds find in wetlands. It is hunted during autumn migration (outside Latvia). Revision of the legal status of species protection in Latvia is possible. Targeted surveys of the breeding habitats – fens – are required during breeding.

Literatūras saraksts

Andrušaitis, G. (red.). 2000. Latvijas Sarkanā grāmata. 6. sējums. Putni un zīdītāji. Rīga: LU Bioloģijas institūts, 274.

BirdLife International 2016. *Lymnocryptes minimus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693133A86640472. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693133A86640472.en. [skatīts 03.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Lymnocryptes minimus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693133A166243794. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693133A166243794.en. [skatīts 03.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Vistilbe *Lymocryptes minimus*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/lymmin.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Tumšā tilbīte

Tringa erythropus
(Pallas, 1764)

EN Caurceļojošā populācija

3.132. attēls. Tumšā tilbīte. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Vidēja lieluma bridējputns ar garām kājām un garu, tievu knābi. Apakšknābja pamats sarkans. Pieaugušie putni vasarā pilnīgi melni ar smalku baltu raibumojumu mugurpusē. Kājas melnganas. Ziemas tērpā ķermeņa virspuse gaišpelēka, apakšpuse balta, kājas sarkanas (Svensons u. c. 2021). Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem, bet ēd arī nelielus abiniekus un zivtiņas (BirdLife International 2021). Latvijā neligzdo, bet nelielā skaitā caurceļo (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls boreālās un tundras zonas robežjoslā no Ziemeļeiropas līdz Āzijas austrumiem. Ziemo Rietumeiropā, Vidusjūras reģionā, Āfrikā (galvenokārt uz dienvidiem no Sahāras) un Dienvidāzijā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatības areāls Eiropā nedaudz sarucis, atkāpjoties uz ziemeļiem (Keller et al. 2020). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 528 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 67 739 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma. Somijā ligzdojošā populācija ilgtermiņā sarūk, bet īstermiņa tendence nav zināma. Krievijā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma ne ilgtermiņā, ne īstermiņā (BirdLife International 2021). Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 250 pieaugušu indivīdu.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (NT 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Caurceļošanas laikā sastopama jūras piekrastē un arī dažādos iekšzemes mitrājos. Paaudzes ilgums: 4,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti.

EN

Aizsardzība. Tumšās tilbītes aizsardzībai nav noteikta neviena ĪADT vai putniem nozīmīgā vieta, taču suga sastopama vairākās no šīm teritorijām. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

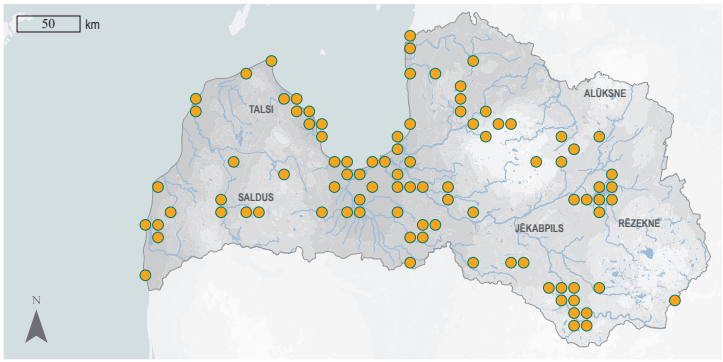

3.133. attēls. Tumšās tilbītes caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Spotted Redshank – *Tringa erythropus*. The AOO of the population migrating through Latvia is 528 km², the EOO – 67,739 km². The size of the migratory population is unknown, but it is suspected to be less than 250 adult individuals. During migration, it can be found along the coast and in various inland wetlands. The species is not hunted in Latvia, but the European assessment indicates that it is hunted. The threats have not been studied in Latvia. The legal status of protected species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Tringa erythropus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693207A86682083. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693207A86682083.en. [skatīts 10.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Tringa erythropus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693207A166247954. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693207A166247954.en. [skatīts 10.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Tumšā tilbīte *Tringa erythropus*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/triery.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Lielā tilbīte

Tringa nebularia
(Gunnerus, 1767)

EN Ligzdojošā populācija

3.134. attēls. Lielā tilbīte.
Foto: Edgars Trops, Dabasdati.lv.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° C1+2a(i,ii); D, 2023
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (VU 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha).
Draudi: 6.1. Rekreācija, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Kovārņa lieluma bridējputns. Garš, spēcīgs, viegli uz augšu liekts knābis. Kājas zaļganpelēkas. Pieaugušam putnam vasarā brūnganpelēka virspuse, daļai plecu segspalvu tumšs vidus. Galva, krūtis un sāni rupji svītroti (Svensons u. c. 2021). Pārtiek no kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem, abiniekiem, mazām zivtiņām un reizēm arī grauzējiem. Ligzda – sekla bedrīte uz zemes. Mazuļi ligzdbēgļi. Gājputns (BirdLife International 2021). Lai gan ligzdošana Latvijā pierādīta arī agrāk, apdzīvota ligzda pirmo reizi atrasta tikai 2019. gadā (Ķuze 2019).

Izplatība. Ligzdošanas areāls iekļauj galvenokārt boreālo zonu un sniedzas no Eiropas Z daļas līdz Kamčatkas pussalai. Ziemo Rietumeiropā, Āfrikā (galvenokārt uz dienvidiem no Sahāras), Arābijas pussalā, Dienvidāzijā un Austrālijā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatības areāls Eiropā nedaudz paplašinājies uz dienvidiem (Keller et al. 2020). Sugas retās sastopamības dēļ tās izplatības pārmaiņas Latvijā nav iespējams objektīvi novērtēt, taču ir ticami, ka 21. gs. sākumā suga sastopama biežāk nekā 20. gs. 80. gados (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 24 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 14 891 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācija pieaug. Igaunijas un Baltkrievijas populācija īstermiņā ir stabila, ilgtermiņā – augoša. Krievijas populācija īstermiņā pieaug, bet ilgtermiņa tendence nav zināma. Lietuvas populācija ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 3–10 pāri (6–20 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija pieaug, bet īstermiņā – samazinās (Ķerus u. c. 2021). Pārrēķinot īstermiņa populācijas tendenci uz triju paaudžu periodu, ir secināms, ka, turpinoties populācijas lejupslīdei, trijās paaudzēs kritums varētu sasniegt 61%.

Biotopi un ekoloģija. Lielākoties ar iespējamu un ticamu ligzdošanu saistītie novērojumi veikti augstajos purvos, taču vienīgā zināmā ligzda atrasta izcirtumā sausā priežu mežā (Ķuze 2019). Paaudzes ilgums: 5,3 gadi (BirdLife International 2021).

EN

3.135. attēls. Lielās tilbītes ligzdošanas biotops. Foto: Jānis Ķuze.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti. Ticami, ka sugu apdraud traucējums un purva biotopu pakāpeniska degradācija meliorācijas rezultātā.

Aizsardzība. Lielā tilbīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, bet liela daļa ar ligzdošanu saistīto novērojumu attiecas uz šīm teritorijām. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā augsto purvu biotopi un jānovērš traucējumi. Jānoskaidro, cik liela daļa populācijas ligzdo izcirtumos.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

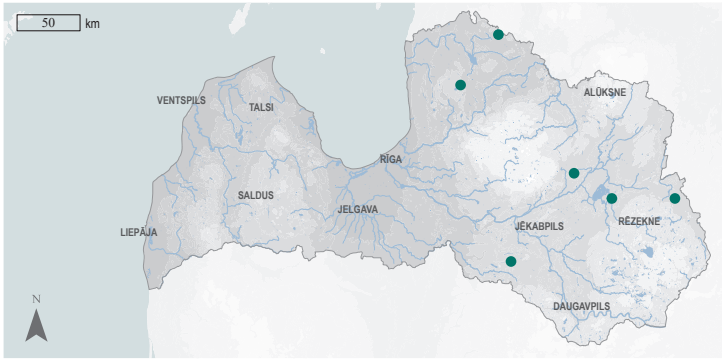

3.136. attēls. Lielās tilbītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Greenshank – *Tringa nebularia.* Due to the rare occurrence of the species, an objective assessment of distribution changes in Latvia is impossible; however, it is likely that the species was more common in the early 21st century than in the 1980s. The AOO of the breeding population is 24 km^2, the EOO – 14,891 km^2. The breeding population is estimated at 3–10 pairs (6–20 adult individuals). The population is increasing in the long term but declining in the short term. Extrapolation of the short-term population trend over a three-generation period allows the conclusion to be made that if the population continues to decline, the decline could reach 61% within three generations. Most observations related to possible and probable breeding have been made in raised bogs, but the only known nest has been found in a clearing in a dry pine forest. The species is not hunted in Latvia, but the European assessment indicates that it is hunted. The threats have not been studied in Latvia. The species is believed to be threatened by disturbance and the gradual degradation of wetland habitats due to drainage. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires the preservation of raised bog habitats and the prevention of disturbance. The proportion of the population that breeds in clearings should be clarified.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Tringa nebularia*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693220A86684205. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693220A86684205.en. [skatīts 11.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Tringa nebularia* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693220A166249933. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693220A166249933.en. [skatīts 11.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Ķuze, J. 2019. Par lielās tilbītes ligzdošanu. Putni dabā, 2019/3–4: 8–9.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Pļavu tilbīte

Tringa totanus
(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.137. attēls. Pļavu tilbīte.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Par strazdu nedaudz lielāks brūnraibs bridējputns ar baltu muguras lejasgalu un virsasti, garām oranžsarkanām kājām un garu knābi. Knābja pamats oranžsarkans, gals tumšs. Ligzdošanas teritorijā viegli pamanāma. Cilvēkam atrodoties ligzdas tuvumā, riņķo apkārt un izdod uztraukuma saucienus. Ārpus ligzdošanas vietām parasti uzturas izklaidu bariņos. Pārtiek galvenokārt no dažādiem augsnes un ūdens bezmugurkaulniekiem. Ligzda – ar sausu zāli izklāta bedrīte uz zemes, ko no virspuses piesedz zāle. Dējumā parasti četras olas. Gadā viens perējums, bet pēc dējuma izpostīšanas var perēt atkārtoti. Mazuļi ligzdbēgļi. Mazuļus perē un vadā abi pāra putni. Gājputns, ziemo Vidusjūras reģionā un Eiropas D un R daļā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls iekļauj lielāko daļu Eiropas (tostarp Islandi), uz austrumiem sniedzas pāri Centrālāzijai līdz Japānai, dienvidos – līdz Tibetai. Ziemošanas areāls Eiropas R un D daļā pārklājas ar ligzdošanas areālu, bet aptver arī Āfriku (galvenokārt uz ziemeļiem no ekvatora) un Dienvidāziju (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā mazliet mazinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu izplatība samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 268 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 59 945 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence ir nezināma (BirdLife International 2016). Eiropas populācija mazinās. Visās Latvijas kaimiņvalstīs ilgtermiņā un, izņemot Igauniju, arī īstermiņā populācija mazinās. Igaunijā īstermiņā populācija ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 140–300 pāri (280–600 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 46%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažāda mitruma pļavas, augstos purvus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 5,8 gadi (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN C1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, VU 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (VU 2019), Lietuva (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 14.2. Ganības.
Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 2.1. Augkopība, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 2.3. Lopkopība un lauku sētas, 11.2. Sausums, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (2000).

EN

3.138. attēls. Pļavu tilbītes ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud ligzdošanas un ziemošanas dzīvotņu zudums lauksaimniecības intensifikācijas, mitrāju nosusināšanas, pretplūdu pasākumu, apmežošanas, zemes apgūšanas, industriālās attīstības, zālāju ielabošanas un pārganīšanas dēļ. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc var ciest no turpmākiem slimības uzliesmojumiem (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" pļavu tilbīte ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas liegumos "Ziemeļu purvi", "Laugas purvs", "Ļubasts". Sugas aizsardzībai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā mitrie zālāji, tostarp, pļaujot tos tā, lai mazinātu ligzdu un mazuļu bojāeju.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

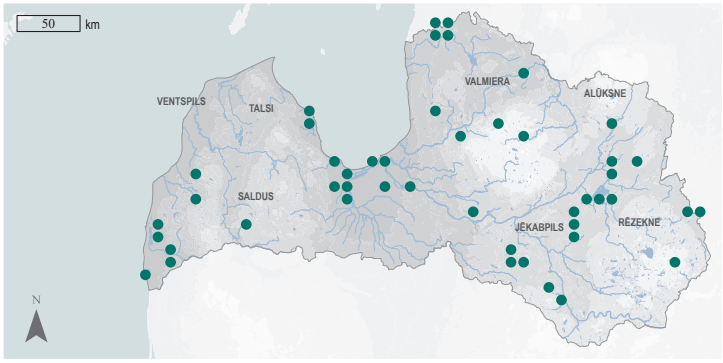

3.139. attēls. Pļavu tilbītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Redshank – *Tringa totanus.* In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004, and it continued to decline between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 268 km^2, the EOO – 59,945 km^2. The breeding population is estimated at 140–300 pairs (280–600 adult individuals). The long-term, as well as short-term population trend, is negative. Over three generations, the population has declined by 46%. Inhabits grasslands of varying moisture, including raised bogs. The species is threatened by loss of breeding and wintering habitat due to increasing agricultural intensity, wetland drainage, flood control measures, afforestation, land development, industrial development, grassland improvement and overgrazing. The species is susceptible to avian influenza and, therefore, may suffer from future outbreaks of the disease. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of wet grasslands, including the organisation of mowing in a manner that minimises the destruction of nests and brood mortality, is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Tringa totanus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693211A86687799. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693211A86687799.en. [skatīts 11.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Tringa totanus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693211A166248623. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693211A166248623.en. [skatīts 11.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Dīķu tilbīte

Tringa stagnatilis

(Bechstein, 1803)

EN Ligzdojošā populācija

3.140. attēls. Dīķu tilbīte.
Foto: Iveta Pērkone.

Morfoloģija un bioloģija. Graciozs vidēja auguma bridējputns ar garām kājām un taisnu, tievu knābi. Riesta tērpā ķermeņa mugurpuse, arī kakls un krūtis ar tumšiem raibumiem. Pēcriesta tērps samērā vienmērīgi pelēcīgs. Pārtiek galvenokārt no sīkiem bezmugurkaulniekiem. Ligzda izklāta ar sausu zāli un rūpīgi paslēpta augājā. Dējumā parasti četras olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Tos vadā abi pieaugušie putni. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas pa mēreno joslu no Baltijas valstīm rietumos līdz Japānas jūrai austrumos. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras, Āzijas D daļā un Austrālijā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā pieaugusi (Keller et al. 2020). Latvijā sugas retās sastopamības dēļ izplatības pārmaiņas nav iespējams objektīvi novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 16 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 1187 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai sugu atzītu par apdraudētu (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija sarūk. Somijā, Lietuvā un ilgtermiņā arī Baltkrievijā ligzdojošās populācijas pieaug, Igaunijā un īstermiņā arī Baltkrievijā populācija stabila. Krievijas populācija mazinās (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 10–35 pāri (20–70 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņa tendence ir nezināma, īstermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Somija (EN 2019), Igaunija (EN 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 2.1.Viengadīgas un daudzgadīgas lauksaimniecības kultūras, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo zivju dīķus, ezerus, karjerus, palieņu pļavas (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,2 gadi (BirdLife International 2021).

3.141. attēls. Dīķu tilbītes ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

EN

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu, iespējams, apdraud olu ieguve. Suga ir jutīga pret putnu botulismu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Dīķu tilbīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā. Sugas ligzdošana konstatēta dabas liegumā "Lubāna mitrājs". Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.142. attēls. Dīķu tilbītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Marsh Sandpiper – *Tringa stagnatilis.* Due to the rare occurrence of the species, an objective assessment of distribution changes in Latvia is impossible. The AOO of the breeding population is 16 km^2, the EOO – 1,187 km^2. The breeding population is estimated at 10–35 pairs (20–70 adult individuals). The long-term trend is unknown; however, the population is increasing in the short term. The species inhabits fishponds, lakes, quarries and floodplain grasslands. The species is not hunted in Latvia, but the European assessment indicates that it is hunted. The species is likely threatened by egg harvesting. The species is susceptible to avian botulism and may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Tringa stagnatilis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693216A86691256. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693216A86691256.en. [skatīts 13.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Tringa stagnatilis* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693216A166249343. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693216A166249343.en. [skatīts 13.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Melnspārnu kaija

Larus marinus

Linnaeus, 1758

EN Ziemojošā populācija

3.143. attēls. Melnspārnu kaija. Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: kaiju Laridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° C1, 2020.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (VU *[L]*, LC *[C, Z]* 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9.1. Jūras pelaģiāle, 12. Plūdmaiņu zona, 15.11. Cilvēka radītas struktūras jūrā.

Draudi: 6.1. Rekreācija, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 11.4. Vētras un plūdi.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: –.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Liela kaija ar masīvu knābi. Kājas gaiši pelēksārtas. Pieaugušajiem putniem spārnu virspuse un mugura melna, pārējais apspalvojums balts (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek galvenokārt no ļoti dažādas dzīvnieku valsts barības (BirdLife International 2021). Ligzdo uz lieliem akmeņiem jūrmalā (Baumanis, Klimpiņš 1997). Latvijā reģistrēti seši ligzdošanas gadījumi (no 1992. līdz 2018. gadam). Lielākā skaitā caurceļo un ziemo (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdo Atlantijas okeāna Z piekrastē Ziemeļamerikā, Grenlandē un Eiropā. Ligzdošanas un ziemošanas areāli lielā mērā pārklājas (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies, galvenokārt no Spānijas Z piekrastes līdz Dānijai (Keller et al. 2020). Latvijā ziemojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 644 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 41 328 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2018). Eiropas populācija ir stabila. Ligzdojošā populācija Igaunijā sarūk, bet Krievijas populācijas tendence nav zināma. Par ziemojošās populācijas pārmaiņām kaimiņvalstīs nav informācijas (BirdLife International 2021), bet Baltijas jūras ziemojošā populācija ir stabila (HELCOM 2023). Latvijas ziemojošā populācija ir vidēji 335 indivīdi (223 pieauguši indivīdi). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par vairāk nekā 30%.

Biotopi un ekoloģija. Ziemo galvenokārt jūrā. Paaudzes ilgums: 12,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas ziemojošajai populācijai. Dānijā suga tiek medīta. To apdraud sadursmes ar atkrastes vējparkiem. Tā var iet bojā arī zvejnieku

EN

tīklos. Suga ir jutīga pret naftas noplūdēm un citu ūdens virsmas piesārņojumu (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Melnspārnu kaija nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ziemo vairākās no šīm teritorijām. Tiek veikts ziemojošās populācijas monitorings (Stīpniece 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece, Ainārs Auniņš.

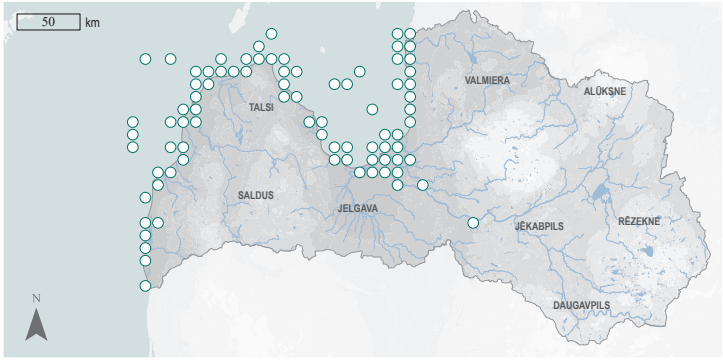

3.144. attēls. Melnspārnu kaijas ziemojošās populācijas izplatība.

Summary

Great Black-backed Gull – *Larus marinus.* The AOO of birds wintering in Latvia is 644 km^2, the EOO – 41,328 km^2. The average wintering population is 335 individuals (223 adult individuals). Over three generations, the population has declined by more than 30%. The species mainly winters at sea. The species is hunted in Denmark. It is threatened by collisions with offshore wind farms. It can also die in fishing nets. The species is sensitive to oil spills and other types of water surface pollution. Monitoring of the wintering population is ongoing. The legal status of protected species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2018. *Larus marinus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22694324A132342572. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22694324A132342572.en. [skatīts 14.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Larus marinus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694324A166273324. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694324A166273324.en. [skatīts 14.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Melnspārnu kaija *Larus marinus*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/larmar.htm. [skatīts 23.03.2022.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the wintering season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-wintering-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Stīpniece, A. 2021. Piekrastē un iekšzemē ziemojošo ūdensputnu monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 48.

Baltvaigu zīriņš

Chlidonias hybrida

(Pallas, 1811)

EN Ligzdojošā populācija

EN

3.145. attēls. Baltvaigu zīriņš. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Melnā mežastrazda lieluma putns ar slaidiem spārniem, sekli šķeltu asti, īsām kājām. Pieaugušam putnam vasarā melna galvas virspuse, balti vaigi, tumšpelēka ķermeņa apakšpuse. Gaišpelēka spārnu virspuse. Knābis un kājas sarkanas. Pārtiek no mazām zivtiņām un bezmugurkaulniekiem. Ligzdo kolonijās, uz slīkšņām. Dējumā parasti trīs olas. Mazuļi pusligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Āfrikā un Izraēlā (LOB 1999).

Izplatība. Ļoti sadrumstalots ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas līdz Ķīnas A daļai. Atsevišķs ligzdošanas areāls arī Āfrikas D daļā. Ziemo Āfrikā, Indijā, Āzijas dienvidaustrumos un Austrālijā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ievērojami paplašinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā pirmoreiz ligzdošana pierādīta 1992. gadā (Baumanis, Roze 1995). Sugas retās sastopamības dēļ turpmākās sugas izplatības pārmaiņas nav iespējams objektīvi novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 36 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 8637 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2017). Eiropas populācija pieaug. Lietuvas populācija stabila, Krievijas – ilgtermiņā stabila, bet īstermiņā pieaug, Baltkrievijas – īstermiņā pieaug, bet ilgtermiņā stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 5–50 pāru (10–100 pieaugušu indivīdu). Gan īstermiņā, gan ilgtermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: kaiju Laridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (CR 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 2.1. Augkopība, 2.4. Jūras un saldūdens akvakultūras, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 6.1. Rekreācija, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 11.3. Ekstrēmas temperatūras.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo aizaugušos ezeros un dīķos (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 5,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Suga cieš no dabisku mitrāju zuduma, zemes apgūšanas, sausu

EN

3.146. attēls. Baltvaigu zīriņa ligzdošanas biotops. Foto: Jānis Vīksne.

gadu, meliorācijas un upju iztaisnošanas dēļ. Tūrisma un ūdenssporta radītais traucējums var izraisīt ligzdošanas vietu pamešanu. Ukrainā tiek vāktas putnu olas. Sugu ietekmē ūdens kvalitāte, tāpēc to apdraud insekticīdi un eitrofikācija. Sugu apdraud arī pieaugoša zivsaimniecības intensitāte un nokļūšana zvejnieku tīklos (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" baltvaigu zīriņš ir viena no izveidošanas mērķsugām Krustkalnu un Teiču dabas rezervātā, dabas parkā "Dvietes paliene", dabas liegumos "Liepājas ezers", "Babītes ezers", "Lubāna mitrājs". Baltvaigu zīriņš ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajā vietā "Lubāns un zivju dīķi" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā ligzdošanai piemēroti mitrāji un jānovērš traucējums ligzdošanas vietās.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.147. attēls. Baltvaigu zīriņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Whiskered Tern − *Chlidonias hybrida.* In Latvia, breeding was first confirmed in 1992. Due to the rare occurrence of the species, an objective assessment of further distribution changes is impossible. The AOO of the breeding population is 36 km^2, the EOO – 8,637 km^2. The breeding population is estimated at 5–50 pairs (10–100 adult individuals). The population is increasing both in the short term as well as in the long term. Breeds in overgrown lakes and ponds. The species suffers from the loss of natural wetlands, land reclamation, dry years, drainage and river straightening. Disturbance caused by tourism and water sports can lead to the abandonment of breeding sites. Bird eggs are being collected in Ukraine. The species is also affected by water quality and is, consequently, threatened by insecticides and eutrophication. The species is also threatened by increasing pressure from fishery activities and entanglement in fishing nets. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of wetlands that are suitable for breeding and the elimination of disturbances at breeding sites is required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Roze, V. 1995. Baltvaigu zīriņš *Chlidonias hybridus* – jauna ligzdojoša putnu suga Latvijā. Putni dabā, 5(2): 99–100.

BirdLife International 2017. *Chlidonias hybrida* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22694764A111750380. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22694764A111750380.en. [skatīts 15.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Chlidonias hybrida* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694764A166285984. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694764A166285984.en. [skatīts 15.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Jūras zīriņš

Sterna paradisaea

Pontoppidan, 1763

EN Ligzdojošā populācija

3.148. attēls. Jūras zīriņš. Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: kaiju Laridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° A4b; C1+2a(i,ii); D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC *[L]*, DD *[C]* 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 9. Jūras sublitorāle un pelaģiāle, 12. Plūdmaiņu zona.

Draudi: 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 6.1. Rekreācija, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 11.4. Vētras un plūdi, 4.3. Kuģošanas ceļi.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Mazāks nekā lielais ķīris, gariem spārniem un šķeltu asti. Pieaugušais putns balts ar gaiši zilganpelēku muguru un spārnu virspusi un melnu galvas virspusi. Knābis sarkans. Kājas sarkanas (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek galvenokārt no zivīm, bet ēd arī bezmugurkaulniekus. Ligzda – sekla bedrīte uz zemes. Dējumā 2–3 olas (BirdLife International 2021). Gājputns (Baumanis, Klimpiņš 1997).

Izplatība. Cirkumpolārs ligzdošanas areāls, kas aptver Ziemeļamerikas un Eirāzijas Z daļu. Ziemo Klusā, Indijas un Atlantijas okeāna D daļā, Antarktīdas piekrastē (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies (Keller et al. 2020). Izplatības pārmaiņas Latvijā sugas retās sastopamības dēļ nav iespējams novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 36 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 16 511 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu atzītu par apdraudētu (BirdLife International 2018). Eiropas populācija ir stabila. Krievijas populācija ilgtermiņā stabila (īstermiņa tendence nav zināma). Igaunijas un Somijas populācijas pieaug (BirdLife International 2021). Arī Baltijas jūras kopējā populācija pieaug (HELCOM 2023). Latvijā ligzdojošā populācija ir 5–20 pāri (10–40 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Pārrēķinot ilgtermiņa populācijas tendenci uz triju paaudžu periodu, ir secināms, ka, turpinoties populācijas lejupslīdei, trijās paaudzēs kritums varētu sasniegt 94%.

Biotopi un ekoloģija. Suga sastopama jūras piekrastē (Baumanis, Klimpiņš 1997). Paaudzes ilgums: 11,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Skandināvijā vismaz pagātnē tika ievāktas olas (BirdLife International 2021).

EN

3.149. attēls. Jūras zīriņa ligzdošanas biotops.
Foto: Ruslans Matrozis.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu potenciāli apdraud klimata pārmaiņas, ņemot vērā sugas izplatības saistību ar kontinenta galējiem ziemeļiem. Daudzviet Skandinavijā savulaik skaita lejupslīdi izraisījusi olu vākšana. Dažviet problēmas var radīt Amerikas ūdeles *Neogale vison* plēsonība. Mirstību var izraisīt toksisko aļģu savairošanās. Ticami, ka sugu būtiski negatīvi ietekmē piesārņojums un rekreācijas radītais traucējums. Novērota korelācija arī starp populācijas lejupslīdi un kaiju skaita pieaugumu (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" jūras zīriņš ir viena no izveidošanas mērķsugām Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas parkos "Piejūra", "Engures ezers", "Pape", dabas liegumos "Liepājas ezers", "Randu pļavas", "Vecdaugava", "Užava", "Ovīši", aizsargājamās jūras teritorijās "Akmensrags", "Selga uz rietumiem no Tūjas". Jūras zīriņš ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajā vietā "Randu pļavas" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizsargā ligzdošanas vietas, tostarp, novēršot traucējumu ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

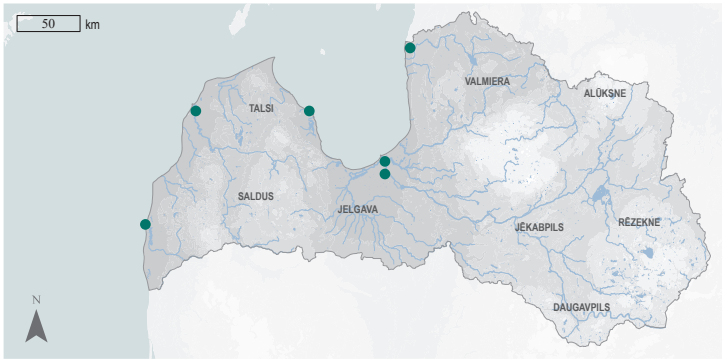

3.150. attēls. Jūras zīriņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Arctic Tern − *Sterna paradisaea.* The assessment of distribution changes in Latvia is impossible due to the rare occurrence of the species. The AOO of the breeding population is 36 km², the EOO – 16,511 km². The breeding population is estimated at 5–20 pairs (10–40 adult individuals). The population is declining in the long term, as well as in the short term. Extrapolation of the long-term population trend over a three-generation period allows the conclusion to be made that if the population continues to decline, the decline could reach 94% within three generations. The species is found along the coast. The species is potentially threatened by climate change due to the association of the distribution range of the species with the extreme north of the continent. In many parts of Scandinavia, egg collection was once the cause of the decline in the number of individuals. Predation by *Neogale vison* can be a problem in some areas. Mortality can also be caused by the proliferation of toxic algae. The species is likely to be severely affected by pollution and recreational disturbances. A correlation between population decline and the growth of gull population has also been observed. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Protection of breeding sites, including the prevention of disturbance during the breeding season, is required for the conservation of the species.

EN

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2018. *Sterna paradisaea*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22694629A132065195. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22694629A132065195.en. [skatīts 16.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Sterna paradisaea* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694629A166284438. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694629A166284438.en. [skatīts 16.12.2022.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

EN

Melnais alks

Cepphus grylle
(Linnaeus, 1758)

EN Ziemojošā populācija

3.151. attēls. Melnais alks.
Foto: Fyn Kynd, CC BY-SA 4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Baloža lieluma tukls putns ar smailu knābi. Ziemas tērpā balta ķermeņa apakšpuse un mainīgs melnbalts šķērssvītrojums virspusē. Spārnu virspuse melna ar lielu baltu ovālu laukumu. Vasarā ķermeņa apspalvojums lielākoties melns, izņemot ovālos laukumus uz spārniem un baltu spārnu apakšpusi (Svensons u. c. 2021). Barojas galvenokārt ar bentiskajām zivīm un bezmugurkaulniekiem (tostarp vēžveidīgajiem) (BirdLife International 2021). Latvijā sastopams galvenokārt caurceļošanas un ziemošanas laikā. Vasaras mēnešos ir zināmi tikai divi novērojumi (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas un ziemošanas areāls lielā mērā pārklājas un iekļauj Ziemeļu ledus okeāna piekrasti un Atlantijas okeāna Z daļu (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā ziemojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 100 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 15 486 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2018). Arī Eiropas populācijas tendence nav zināma. Ligzdojošā populācija Igaunijā un ilgtermiņā arī Somijā stabila. Īstermiņā Somijas populācija sarūk. Krievijā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma. Par ziemojošām populācijām Latvijas kaimiņvalstīs dati ir tikai par Lietuvu, kur populācija ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ziemojošā populācija ir 159–661 indivīds (106–441 pieaudzis indivīds) (Auniņš 2021). Populācijas tendence nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Suga ziemo jūrā. Paaudzes ilgums: 9,5 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Skandināvijā tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas ziemojošajai populācijai. Ticami, ka suga ir jutīga pret klimata pārmaiņām, piemēram,

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: alku Alcidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (EN *[L]*, VU *[C]*, DD *[Z]* 2019), Krievija (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 9.2. Jūras sublitorāle – laukakmeņi un klintis, 9.7. Jūras sublitorāle – makroaļģes/brūnaļģes.
Draudi: 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 3.2. Citu derīgo izrakteņu ieguve, karjeri, 6.1. Rekreācija, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 4.3. Kuģošanas ceļi.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

jūras temperatūras celšanos un barības objektu sastopamības pārmaiņām. Tā ir jutīga pret naftas noplūdēm un citu jūras piesārņojumu. Ligzdošanas vietās sugu apdraud invazīvās plēsēju sugas – žurkas, kaķi un Amerikas ūdele *Neogale vison*. Suga mēdz iet bojā zvejnieku tīkos. Atkrastes vējparku attīstība var izstumt sugu no dzīvotnes. Dažviet Skandināvijā suga tiek medīta (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" melnais alks ir viena no izveidošanas mērķsugām aizsargājamās jūras teritorijās "Akmensrags" un "Irbes šaurums". Melnais alks ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajā vietā "Irbes jūras šaurums" (Račinskis 2004). Tiek veikts ziemojošās populācijas monitorings (Auniņš 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizsargā ziemošanas vietas, tostarp, novēršot tajās traucējumu.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš, Antra Stīpniece.

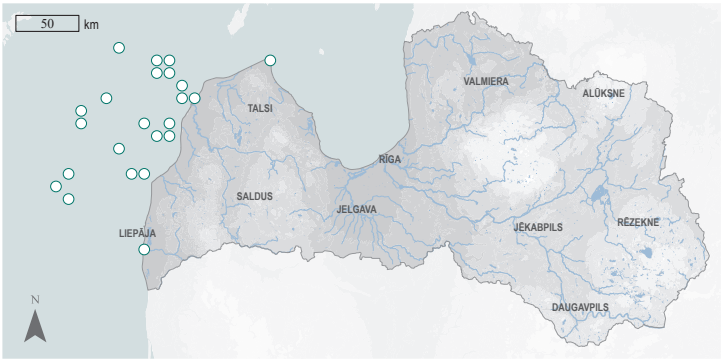

3.152. attēls. Melnā alka ziemojošās populācijas izplatība.

Summary

Black Guillemot – *Cepphus grylle.* The AOO of wintering population in Latvia is 100 km^2, the EOO – 15,486 km^2. The wintering population is estimated at 159–661 individuals (106–441 adult individuals). The population trends are unknown. The species winters at sea. The species is likely to be sensitive to climate change, such as rising sea temperatures and changes in the abundance of food. The species is sensitive to oil spills and other types of marine pollution. In breeding areas, the species is threatened by invasive predator species, such as rats, cats and *Neogale vison*. The species tends to die in fishing nets. The development of offshore wind farms can displace species from their habitat. The species is hunted in parts of Scandinavia. Monitoring of the wintering population is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Protection of wintering sites, including the prevention of site disturbance, is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A. 2021. Jūrā ziemojošo putnu avio uzskaites. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 92.

BirdLife International 2018. *Cepphus grylle*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22694861A132577878. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22694861A132577878.en. [skatīts 16.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Cepphus grylle* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694861A166290441. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694861A166290441.en. [skatīts 16.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Melnais alks *Cepphus grylle*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/cepgry.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

EN

Bikšainais apogs

Aegolius funereus
(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.153. attēls. Bikšainais apogs.
Foto: Christoph Moning, CC BY 4.0.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pūču Strigidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b; C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (VU *[L]*, LC *[C]* 2019), Lietuva (LC 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 12.1. Citi draudi, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 6.1. Rekreācija, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti, 5.4. Atbilstība un izpilde, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Mazāks nekā meža pūce. Apspalvojums mugurpusē tumši brūns ar baltiem lāsumiem. Vēderpuse gaišāka ar nenoteiktas formas gaišiem lāsumiem. Izteikts gaišs sejas plīvurs (LOB 2002). Aktīvs naktī. Nozīmīgākie barības objekti ir zīdītāji, kas veido ap 90% visu upuru ligzdošanas sezonā. Nav raksturīga ilgstošu pāru veidošana. Ligzdošanai piemēroti tikai lielākie dzeņu (galvenokārt melnās dzilnas *Dryocopus martius*) veidotie un dabiskie dobumi, arī būri. Eiropā biežākais dējums ir sešas olas, bet ticami, ka Latvijā tas ir mazāks. Ar olu perēšanu un mazuļu barošanu nodarbojas gandrīz tikai mātīte. Tēviņi, kas ir sekmīgi ligzdojuši, tiecas ziemot savās ligzdošanas teritorijās, bet mātītēm raksturīgs nomadisms (Avotiņš jun. 2019).

Izplatība. Cirkumpolārs izplatības areāls, galvenokārt boreālajā zonā, bet arī kalnu apgabalos tālāk uz dienvidiem (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā pieaugusi, galvenokārt centrālajā daļā. Izplatības pieaugums skaidrojams ne tikai ar reālu populācijas pieaugumu, bet arī ar lielākiem centieniem sugas konstatēšanā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies, taču ir ticami, ka būtiska nozīme ir bijusi atšķirībām zināšanās, apsekotībā un tehniskajā nodrošinājumā (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 452 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 78 015 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2021a). Arī Eiropas populācija stabila. Krievijā un Baltkrievijā, īstermiņā – arī Lietuvā un Igaunijā – populācijas stabilas. Ilgtermiņā Igaunijas populācija sarūk, bet Lietuvas – pieaug (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 1088–3651 pāris (2176–7302 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija sarūk, bet īstermiņa tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 56%.

Biotopi un ekoloģija. Sugai optimāla ir ainava, kurā dominē pieaugušas un pāraugušas mežaudzes. Svarīgi, lai ligzdošanas teritoriju veido mazāk sadrumstaloti meži (Avotiņš jun. 2019). Paaudzes ilgums: 4,1 gads (BirdLife International 2021b).

3.154. attēls. Bikšainā apoga ligzdošanas biotops. Foto: Ieva Mārdega.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Par nozīmīgāko draudu sugai ir uzskatāma mežsaimnieciskā darbība, kas ne tikai iznīcina dzīvotnes, bet arī rada traucējumu un, veikta ligzdošanas laikā, izraisa ligzdu izpostīšanu. Ligzdošanas sekmes negatīvi var ietekmēt grauzēju populāciju ciklu (ciklisku populācijas lieluma svārstību) izzušana, populācijām saglabājoties zemā līmenī. Traucējumu rada arī putnu provocēšana. Suga iet bojā sadursmēs ar stikliem, uz autoceļiem un arī medījamiem dzīvniekiem izliktos slazdos. Prognozēta bikšainā apoga izplatības mazināšanās Latvijā klimata pārmaiņu ietekmē (Avotiņš jun. 2019).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" bikšainais apogs ir izveidošanas mērķsuga 37 ĪADT. Bikšainais apogs ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Irbes ieleja un Dižpurvs", "Ķemeru Nacionālais parks", "Lubāns un zivju dīķi", "Stikli", "Stompaku purvi", "Teiču un Pelečāres purvi" un "Ziemeļgauja" (Račinskis 2004). Tiek veikts populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāīsteno sugas aizsardzības plāns, tostarp atbilstoša aizsardzības un izmantošanas režīma nodrošināšana sugas aizsardzībai prioritārajās vietās, jāveido sugas ekoloģijai atbilstoši mikroliegumi, jāpārtrauc mežizstrāde un jaunaudžu kopšana no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, jāpalielina atstājamo ekoloģisko koku skaits, jāturpina nodrošināt sugas monitorings un jāatjauno grauzēju monitorings.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

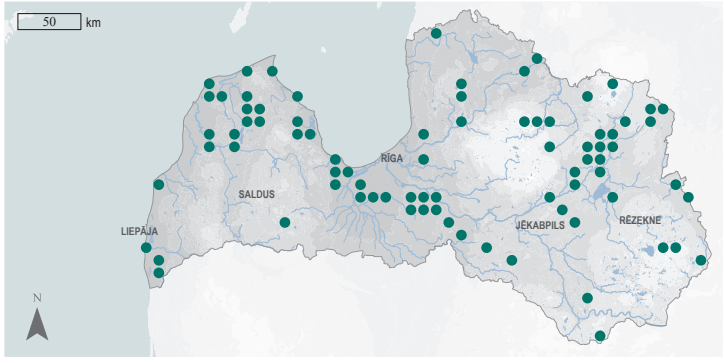

3.155. attēls. Bikšainā apoga ligzdojošās populācijas izplatība.

EN

Summary

Boreal Owl – *Aegolius funereus*. In Latvia, the distribution has not changed significantly since the 1980s, but the differences in information, surveying methods and technical support are likely to have played an important role. The AOO of the breeding population is 452 km^2, and the EOO – 78,015 km^2. The breeding population is estimated at 1,088–3,651 pairs (2,176–7,302 adult individuals). The population is declining in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. Over three generations, the population has declined by 56%. The optimal landscape for the species includes landscapes dominated by old (mature and overgrown) forest stands. It is important that the breeding area consists of less fragmented forests. Forestry is considered to be the most significant threat, which not only destroys habitats but also causes disturbance and, during the breeding season, leads to nest destruction. Breeding success can be negatively affected by the disruption of rodent population cycles (cyclical fluctuations in population size), with populations remaining at low levels. Provoking birds, e.g., playback, also causes disturbance. Individuals are killed in collisions with glass, on roads, and in traps set for game. A decline in the distribution of the species is expected in Latvia due to climate change. The legal conservation status of the species must be maintained. A species conservation plan must be implemented to conserve the species, which includes the provision of an appropriate protection and use regime for priority areas for species protection; micro-reserves appropriate to the ecology of the species must be established, logging and maintenance cutting of young stands must be ceased from 1 April to 30 June, the number of ecological trees that are left during felling must be increased, monitoring of the species must be continued, and the monitoring of small mammals must be resumed.

Literatūras saraksts

Avotiņš jun., A. 2019. Apodziņa *Glaucidium passerinum*, bikšainā apoga *Aegolius funereus*, meža pūces *Strix aluco*, urālpūces *Strix uralensis,* ausainās pūces *Asio otus* un ūpja *Bubo bubo* aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 520.

Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

BirdLife International 2021a. *Aegolius funereus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22689362A201898946. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22689362A201898946.en. [skatīts 18.12.2022.]

BirdLife International 2021b. *Aegolius funereus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22689362A166227347. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22689362A166227347.en. [skatīts 18.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Ausainā pūce

Asio otus

(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.156. attēls. Ausainā pūce. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Slaida pūce ar dzeltenbrūni raibu apspalvojumu un izteiktām spalvu "austiņām". Vēderpuse gaiši dzeltenbrūna ar izteiktiem gareniskiem tumšiem raibumiem. Acis oranžas. Sugas klātbūtne visbiežāk konstatējama pēc balss, taču par pieaugušo putnu teritoriālajiem saucieniem daudz labāk ir dzirdami mazuļu barības prasīšanas saucieni. Barībā izmanto galvenokārt strupastes. Pati ligzdu nebūvē, bet priekšroku dod atklātā un mozaīkveida ainavā esošām zaru (galvenokārt vārnu) ligzdām. Dējumā 4–7 olas. Sekmīgā ligzdā vidēji 2,54 mazuļi. Gājputns, neliela daļa pārziemo Latvijā, taču pēdējās desmitgadēs ziemo arvien mazāk (LOB 1998; Avotiņš jun. 2019; Avotins et al. 2023).

Izplatība. Cirkumpolārs ligzdošanas areāls – no Kanādas centrālās un ASV Z daļas sniedzas pāri Eiropai un nedaudz Ziemeļāfrikai līdz Japānai. Ziemošanas areāls lielākoties pārklājas ar ligzdošanas areālu, taču ziemeļu populāciju putni ziemā pārceļo uz dienvidiem, savukārt uz dienvidiem no ligzdošanas areāla – ASV D daļā un Meksikā, Centrālāzijā un Ķīnas DA daļā – sastopama tikai ziemā (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā gandrīz nav mainījusies (ļoti neliels pieaugums) (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzī-votā platība (AOO) ir 1664 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 78 183 km^2.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pūču Strigidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC *[L, C]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.2. Ganības, 14.4. Lauku sētas un dārzi.
Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 12.1. Citi draudi, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti, 5.4. Atbilstība un izpilde, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija mazinās (BirdLife International 2021a). Eiropas populācijas tendence nav zināma. Baltkrievijas, Lietuvas un īstermiņā arī Igaunijas populācija ir stabila. Ilgtermiņā Igaunijas populācija palielinās. Krievijas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 3766–12 362 pāri (7532–24 724 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija svārstās, bet īstermiņa tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021). Aprēķinot populācijas pārmaiņu apjomu, izmantojot ilgtermiņa datus, redzams populācijas samazinājums par vairāk nekā 50% trijās paaudzēs.

EN

3.157. attēls. Ausainās pūces ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Biotopi un ekoloģija. Sugai nozīmīga plaša atklāta ainava, kurā dominē zālāji (jo vairāk, jo labāk), aramzemēm ir negatīva ietekme uz biotopu piemērotību, savukārt papuvēm – neliela pozitīva ietekme. Nozīmīga ir parku, kapu ar kokiem, aleju, mežu puduru un mežmalu sastopamība. Nozīmīgākās ir tās vietas, kurās kokaudze pārsniedz cirtmetu (Avotiņš jun. 2019). Paaudzes ilgums: 5,7 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Sugu apdraud intensīva lauksaimniecība – gan pesticīdu lietošana, gan aršana, kas iznīcina barības bāzi. Olu dēšanas laikā suga ir jutīga pret traucējumu. Ligzdošanas sekmes negatīvi ietekmē sīko zīdītāju populāciju ciklu apstāšanās zemā populācijas līmenī. Mežu ciršana kailcirtē pie lauksaimniecības zemēm palielina sugai piemērotās barošanās vietas, bet mazina potenciālo ligzdu vietas. Savukārt lauksaimniecības zemju pamešana rada to aizaugšanu ar krūmiem un kokiem, mazinot barošanās biotopus, savukārt apsaimniekošanas intensifikācija mazina pieejamās barības daudzumu un kvalitāti. Ligzdas iet bojā, ja ligzdošanas laikā cērt kokus. Suga iet bojā uz autoceļiem (Avotiņš jun. 2019).

Aizsardzība. Ausainā pūce nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā. Tiek veikts ligzdojošās populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāīsteno sugas aizsardzības plāns, tostarp jāsaglabā zālāji un jāapsaimnieko tie, lai palielinātu mazo zīdītāju skaitu, jāsaglabā mežmalas, jāpārtrauc mežizstrāde un jaunaudžu kopšana no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, jāpalielina atstājamo ekoloģisko koku skaits. Jāturpina sugas monitorings, papildinot to ar ligzdošanas sekmju monitoringu, un jāatjauno grauzēju monitorings (Avotiņš jun. 2019).

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

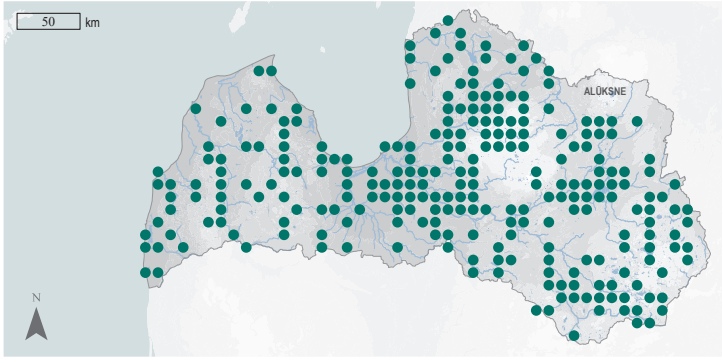

3.158. attēls. Ausainās pūces ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Long-eared Owl − *Asio otus*. In Latvia, the distribution has not changed significantly since the 1980s, but the differences in information, surveying methods and technical support are likely to have played an important role. The AOO of the breeding population is 1,664 km^2, and the EOO – 78,183 km^2. The breeding population is estimated at 3,766–12,362 pairs (7,532–24,724 adult individuals). The population is fluctuating in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. Calculation of the magnitude of population changes with the use of long-term data allows to conclude that a population decline of more than 50% has occurred over three generations. A wide open landscape dominated by grasslands is important as foraging sites. The abundance of parks, cemeteries with trees, avenues, small forest clusters and woodland edges is important for breeding. The most important places are those where the age of the stand exceeds the final felling age. The species is threatened by intensive farming – pesticide use and ploughing – which destroys the food base. The species is sensitive to disturbance during the egg-laying period. Breeding success is negatively affected by the disruption of rodent population cycles (cyclical fluctuations in population size), with populations remaining at low levels. Nests are destroyed by felling trees during the breeding season. Individuals die on the roads. Monitoring of the breeding population is ongoing. The species must be included on the list of protected species of Latvia. To protect the species, a species conservation plan must be implemented, which includes the conservation and management of grasslands to increase the number of mammals, preservation of forest edges, cessation of logging and maintenance clearing of young stands from 1 April to 30 June, increasing the number of ecological trees to be left, and continued monitoring of the species, which must be supplemented with the monitoring of breeding success, and the monitoring of small mammals must be resumed.

EN

Literatūras saraksts

Avotins, A., Avotins, A. Sr., Ķerus, V., Aunins, A. 2023. Numerical response of owls to the dampening of small mammal population cycles in Latvia. Life, 13(2): 572.

Avotiņš jun., A. 2019. Apodziņa *Glaucidium passerinum*, bikšainā apoga *Aegolius funereus*, meža pūces *Strix aluco*, urālpūces *Strix uralensis,* ausainās pūces *Asio otus* un ūpja *Bubo bubo* aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 520.

Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

BirdLife International 2021a. *Asio otus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22689507A201150685. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22689507A201150685.en. [skatīts 20.12.2022.]

BirdLife International 2021b. *Asio otus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22689507A166227851. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22689507A166227851.en. [skatīts 20.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

EN

Stepes lija

Circus macrourus
(Gmelin, 1770)

EN Caurceļojošā populācija

3.159. attēls. Stepes lija.
Foto: Gaidis Grandāns.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vanagu Accipitridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: NT 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Somija (EN 2019), Krievija (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.
Draudi: 2.1. Augkopība, 2.3. Lopkopība un lauku sētas, 7.1. Ugunsgrēki un to ierobežošana, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

Morfoloģija un bioloģija. Mazākā no lijām, izteikti nosmailoti spārni. Pieaugušam tēviņam gaišpelēka virspuse, balta apakšpuse, melna 2.–5. lidspalva. Mātīte ar brūnu virspusi, baltu virsasti un gaišāku laukumu uz spārnu segspalvām. Apakšpuse gaiši dzeltenbrūna ar brūnām garensvītriņām. Pārtiek galvenokārt no grauzējiem un maziem putniem. Gājputns (LOB 1998). Latvijā ieceļo. No 20. gs. 40. gadiem līdz 1999. gadam Latvijā nebija droši reģistrēta, taču kopš 2012. gada tiek novērota katru gadu (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Ziemeļeiropas līdz Mongolijas R daļai, tā kodols ir Centrālāzijas stepes. Ziemo galvenokārt Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras un Indijā, nedaudz arī Ziemeļāfrikā un Tuvajos Austrumos (BirdLife International 2021a). Kopumā izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies, taču gandrīz izzudusi Ukrainas un Moldovas populācija, savukārt ievērojami paplašinājusies izplatība Somijā (Keller et al. 2020). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 104 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 45 866 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija mazinās (BirdLife International 2021a). Eiropas populācija ir stabila. Somijā populācija pieaug, bet Krievijā – stabila (BirdLife International 2021b). Latvijā caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet tiek vērtēts, ka tā ir mazāka nekā 50 pieaugušu indivīdu. Arī populācijas tendence nav zināma, bet, ņemot vērā populācijas tendenci Somijā un Krievijā, nav pamata domāt, ka tā mazinās.

Biotopi un ekoloģija. Ieceļotājus var sastapt jebkādā klajā ainavā (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 5,7 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Ligzdošanas areālā sugu apdraud galvenokārt stepes zālāju iznīcināšana un degradācija – pārvēršot tos par

aramzemēm, nodedzinot, intensīvi noganot vai novācot krūmus un citu augstu veģetāciju (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Stepes lija nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

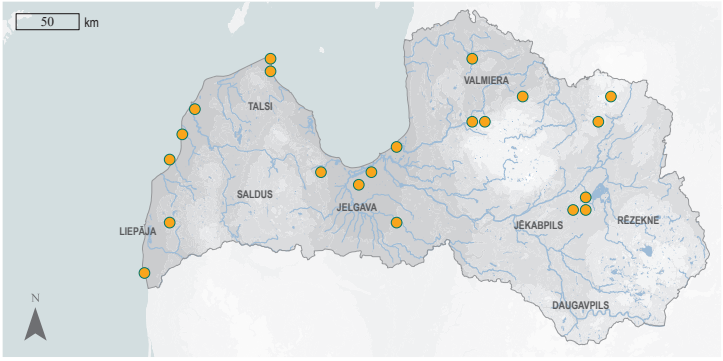

3.160. attēls. Stepes lijas caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Pallid Harrier – *Circus macrourus.* The AOO of the population migrating through Latvia is 104 km², the EOO – 45,866 km². The size of the migratory population is unknown, but it is estimated to be less than 50 adult individuals. The population trend is also unknown, but, given the population trends in Finland and Russia, there is no reason to believe that it is declining. Migrating birds can occur in any open landscape. In its breeding range, the species is mainly threatened by the destruction and degradation of steppe grasslands as they are converted to arable land, burning, intensive grazing or removal of shrubs and other tall vegetation. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021a. *Circus macrourus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695396A201209093. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695396A201209093.en. [skatīts 29.12.2022.]

BirdLife International 2021b. *Circus macrourus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695396A166298169. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695396A166298169.en. [skatīts 29.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Stepes lija *Circus macrourus*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/cirmac.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

EN

Sarkanā klija

Milvus milvus
(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.161. attēls. Sarkanā klija.
Foto: Gaidis Grandāns.

Morfoloģija un bioloģija. Slaids, par kraukli nedaudz lielāks plēsējputns ar gariem spārniem un garu, šķeltu asti. Apspalvojums rūsganbrūns, galva gaišpelēka. Pārtiek galvenokārt no grauzējiem un sīkiem putniem, ēd arī maitu. Ligzdu būvē dažādu sugu kokos. Izklājumā bieži ir papīrs, lupatas, plastikāta gabali u. tml. Dējumā 2–4 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Gājputns, ziemo Eiropas DA daļā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdo tikai Eiropā (galvenokārt centrālajā un R daļā). Eiropas A un Z daļas populācijas migrē, bet R un D daļas putni galvenokārt nometnieki. Ziemošanas areāls skar arī Ziemeļāfriku (BirdLife International 2020). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā paplašinājusies, galvenokārt Z, bet arī A un D virzienā (Keller et al. 2020). Sugas retās sastopamības dēļ nav iespējams statistiski novērtēt izplatības pārmaiņas Latvijā, taču starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu izplatība acīmredzami palielinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 72 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 17 823 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Tā kā suga ligzdo tikai Eiropā, populācijas pieaugums Eiropā (BirdLife International 2021) nozīmē arī pasaules populācijas pieaugumu (BirdLife International 2020). Krievijā un Lietuvā populācija pieaug, Baltkrievijā – īstermiņā stabila, bet ilgtermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 7–20 pāri (14–40 pieaugušu indivīdu). Tā pieaug gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vanagu Accipitridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2020, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Lietuva (VU 2021), Krievija (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.2. Ganības.
Draudi: 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 2.1. Viengadīgas un daudzgadīgas lauksaimniecības kultūras, 2.3. Lopkopība un lauku sētas, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo lapu koku un jauktos mežos dažādu klajumu tuvumā (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 10,4 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta. Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā

3.162. attēls. Sarkanās klijas ligzdošanas biotops. Foto: Aigars Kalvāns.

minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Nozīmīgs drauds sugai ir tieša indēšana un netieša saindēšanās (ar pesticīdiem, tostarp rodenticīdiem) ziemošanas vietās. Sugu apdraud arī zālāju pārvēršana par aramzemēm un lauksaimniecības intensitātes pieaugums, kas izraisījis ainavas daudzveidības mazināšanos un ķīmiskā piesārņojuma pieaugumu. Sugu apdraud bojāeja elektrolīnijās, uz ceļiem un potenciāli arī vējparkos. Iespējams, sugu apdraud arī konkurence ar melno kliju (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" sarkanā klija ir starp izveidošanas mērķsugām dabas parkā "Pape" un dabas liegumā "Tāšu ezers". Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāveido mikroliegumi ligzdošanas vietās un jāsaglabā zālāji to apkārtnē, tostarp, ierobežojot pesticīdu izmantošanu.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

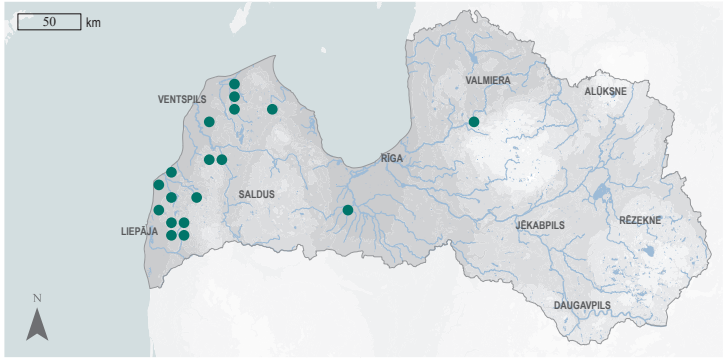

3.163. attēls. Sarkanās klijas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Red Kite – *Milvus milvus.* Due to the rare occurrence of the species, a statistical assessment of the changes in its distribution in Latvia is impossible; however, it is evident that the distribution of the species has increased between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 72 km^2, the EOO – 17,823 km^2. The breeding population is estimated at 7–20 pairs (14–40 adult individuals). The population is increasing in the long term as well as in the short term. The species nests in deciduous and mixed forests near various clearings. Direct poisoning and indirect poisoning (by pesticides and rodenticides) at wintering sites pose significant threats to the species. The species is also threatened by the conversion of grasslands into arable land and the increase in agricultural intensity, which has led to homogenisation of the landscape and growing chemical pollution. The species is threatened by deaths on power lines, roads and, potentially, wind farms as well. The species may also be threatened by competition with the *Milvus migrans*. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the creation of micro-reserves at breeding sites and the conservation of grasslands around them, including by limiting the use of pesticides.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2020. *Milvus milvus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2020: e.T22695072A181651010. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2020-3.RLTS.T22695072A181651010.en. [skatīts 04.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Milvus milvus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695072A166293437. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695072A166293437.en. [skatīts 04.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

EN

Melnā klija

Milvus migrans
(Boddaert, 1783)

EN Ligzdojošā populācija

3.164. attēls. Melnā klija.
Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vanagu Accipitridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Somija (CR 2019), Igaunija (EN 2019), Lietuva (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 3.3. Atjaunojamā enerģija.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985), 2. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Kraukļa lieluma plēsējputns ar gariem, diezgan platiem spārniem un garu, galā sekli šķeltu asti. Apspalvojums tumši brūns, galva gaišāka. Pārtiek galvenokārt no beigtām zivīm un sīkiem ūdensdzīvniekiem, arī no maitas. Ligzdu būvē dažādu sugu kokos. Izklājumā bieži izmanto papīru, lupatas un līdzīgus atkritumus. Dējumā 2–3 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Gājputns, ziemo Āfrikā un Tuvajos Austrumos (LOB 2002; Harrison, Castell 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu (izņemot Z daļu, Lielbritāniju un Īriju), iesniedzas arī Ziemeļāfrikā un iekļauj lielāko daļu Āzijas, ligzdo arī Austrālijā. Ziemo Āfrikā (galvenokārt uz dienvidiem no Sahāras), Tuvajos Austrumos, no Indijas līdz Japānai un Austrālijā (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā palielinājusies, it īpaši areāla Z daļā (Keller et al. 2020). Latvijā sugas izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir mazinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 88 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 58 731 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2021a). Eiropā populācija pieaug. Krievijā populācija pieaug. Baltkrievijā un Lietuvā populācija ilgtermiņā sarūk, īstermiņā Baltkrievijas populācija ir stabila, Lietuvas – pieaug (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 49–74 pāri (98–158 pieauguši indivīdi). Tā pieaug gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo mežos dažādu ūdenstilpju – zivju dīķu, ezeru, ūdenskrātuvju, lielāku upju – tuvumā (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 9,3 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, bet Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt

3.165. attēls. Melnās klijas ligzdošanas biotops. Foto: Aigars Kalvāns.

aktuāli Latvijas populācijai, papildinot ar eksperta vērtējumu. Sugu apraud ūdens piesārņojums. Mežsaimnieciskā darbība var ietekmēt dzīvotni un radīt traucējumus. Dažviet Eiropā suga tiek apkarota. Potenciāli to negatīvi var ietekmēt vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" melnā klija ir viena no izveidošanas mērķsugām 22 ĪADT. Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu melno kliju, ir jāveido mikroliegumi ligzdošanas vietās un jānovērš ķīmiskā piesārņojuma noplūde no lauksaimniecības zemēm.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

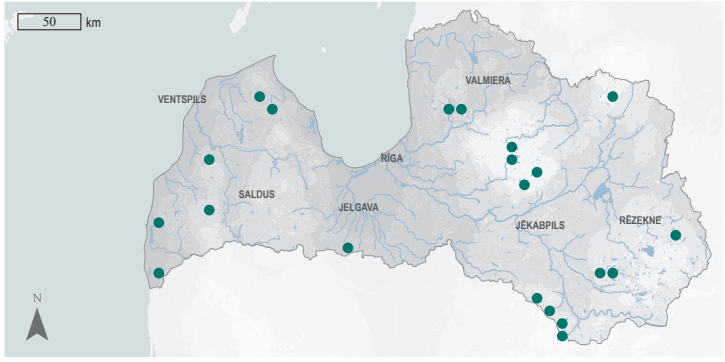

3.166. attēls. Melnās klijas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Black Kite − *Milvus migrans.* In Latvia, the distribution of species declined between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 88 km^2, the EOO – 58,731 km^2. The breeding population is estimated at 49–74 pairs (98–158 adult individuals). The population is increasing in the long term as well as in the short term. It nests in forests near various water bodies – fishponds, lakes, reservoirs and larger rivers. The species is threatened by water pollution. Forestry activities can affect the habitats and cause disturbance. The species is being persecuted in some parts of Europe. Potentially, the species may be negatively affected by wind farm development. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The creation of micro-reserves at breeding areas and preventing the runoff of chemical pollution from agricultural land are required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021a. *Milvus migrans*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T181568721A206588554. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T181568721A206588554.en. [skatīts 04.01.2023.]

BirdLife International 2021b. *Milvus migrans* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T181568721A166444585. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T181568721A166444585.en. [skatīts 04.01.2023.]

Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird Nests, Eggs and Nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

EN

Bikšainais klijāns

Buteo lagopus

(Pontoppidan, 1763)

EN Ziemojošā populācija

3.167. attēls. Bikšainais klijāns. Foto: Igors Deņisovs.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vanagu Accipitridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.
Draudi: 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

Morfoloģija un bioloģija. Par peļu klijānu mazliet lielāks plēsējputns. Balta aste ar melnu galu, tumša ķermeņa virspuse. Ķermeņa apakšpuse kontrastaina – pelēkbalta ar melniem laukumiem spārnu locītavās un tumšu vēderu. Pārtiek galvenokārt no sīkajiem grauzējiem, nedaudz arī putniem. Latvijā sastopams galvenokārt caurceļošanas laikā, bet nelielā skaitā arī ziemo (LOB 1998).

Izplatība. Cirkumpolārs ligzdošanas areāls arktiskajā un subarktiskajā zonā. Ziemo ASV un no Lielbritānijas līdz Japānas Z daļai (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies, galvenokārt areāla D daļā (Keller et al. 2020). Latvijā ziemojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 844 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 64 587 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2021a). Arī Eiropā populācija stabila. Zviedrijā un Somijā ligzdojošā populācija sarūk. Krievijas populācija stabila. Par ziemojošām populācijām Latvijas kaimiņvalstīs nav datu (BirdLife International 2021b). Latvijā ziemojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 250 indivīdi. Populācijas tendence nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Latvijā sastopams dažādu veidu kultūrainavā, mitrājos u. tml. (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 7,5 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču dažviet Eiropā tā tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas ziemojošajai populācijai. Dažviet problēma var būt sugas nelikumīga nogalināšana. Suga cieš arī no sadursmēm ar automobiļiem un elektrolīnijām. Sugu var apdraudēt arī klimata pārmaiņas (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Bikšainais klijāns nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču sastopams vairākās no šīm teritorijām. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

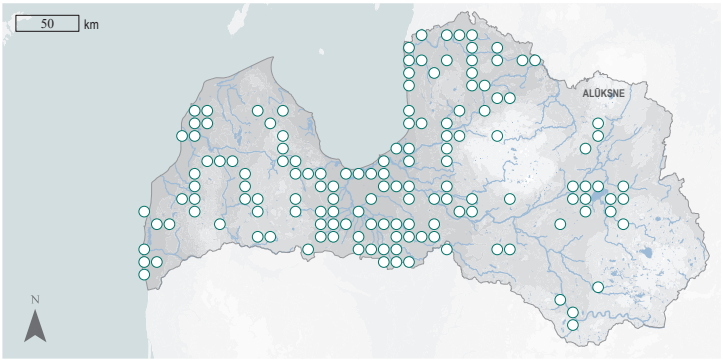

3.168. attēls. Bikšainā klijāna ziemojošās populācijas izplatība.

Summary

Rough-legged Buzzard − *Buteo lagopus.* The AOO of wintering population in Latvia is 844 km^2, the EOO – 64,587 km^2. The size of the wintering population is unknown, but it is suspected to be less than 250 individuals. The population trends are unknown. In Latvia, it occurs in a variety of cultural landscapes, wetlands, etc. In some places, illegal killing of the species can be a problem. The species suffers from collisions with road vehicles and power lines. The species may also be threatened by climate change. The legal status of protected species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021a. *Buteo lagopus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695973A202640529. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695973A202640529.en. [skatīts 05.01.2023.]

BirdLife International 2021b. *Buteo lagopus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695973A166301294. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695973A166301294.en. [skatīts 05.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

EN

Peļu klijāns

Buteo buteo
(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.169. attēls. Peļu klijāns.
Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vanagu Accipitridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (LC *[L, C]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 3.3. Atjaunojamā enerģija.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.4. Atbilstība un izpilde.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

Morfoloģija un bioloģija. Kraukļa lieluma plēsējputns ar īsu, platu asti un platiem spārniem. Krāsa ļoti dažāda. Parasti tumši pelēkbrūns ar gaišiem laukumiem spārnu apakšpusē un šķērssvītrainu asti. Pārtiek no pelēm, strupastēm, nelidojošiem putnu mazuļiem u. tml., ziemā ēd arī maitu. Ligzdu, kas var būt dažādu sugu kokos, parasti izmanto daudzus gadus. Dējumā 1–4 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Gājputns, ziemo Eiropas centrālajā un DR daļā, nelielā skaitā arī Latvijā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu un sniedzas uz austrumiem līdz Mongolijas R daļai. Eiropas centrālajā, R un D daļā ziemošanas areāls pārklājas ar ligzdošanas areālu. Ziemo arī Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras, Kirgizstānā un Indijas dienvidos (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies, galvenokārt Lielbritānijā un Īrijā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav būtiski mainījusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir mazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 5988 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 79 912 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2021a). Arī Eiropas populācija pieaug. Igaunijā, Krievijā un Baltkrievijā populācija stabila, bet Lietuvā sarūk gan īstermiņā, gan ilgtermiņā (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 17 304–29 720 pāru (34 608–59 440 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 61%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir meži, kas mijas ar klajām ainavām, – laukiem, pļavām, purviem u. tml., kur barojas. Ligzdo arī mazos mežu pudurīšos, lielākos meža masīvos parasti mežmalās (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 9,4 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču dažviet Eiropā tā tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

3.170. attēls. Peļu klijāna ligzdošanas biotops. Foto: Jānis Ķuze.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka populācijas lejupslīdi veicinājusi mežizstrāde. Sugu var ietekmēt arī piesārņojums ar pesticīdiem. Vēsturiski nozīmīgākais drauds bija sugas apkarošana, kas dažviet, iespējams, notiek joprojām. Potenciāls drauds var būt vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Peļu klijāns nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču suga ligzdo vairākās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas ligzdojošās populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā ligzdas, jāpārtrauc mežizstrāde ligzdošanas laikā un jāmazina pesticīdu lietojums lauksaimniecības zemēs.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

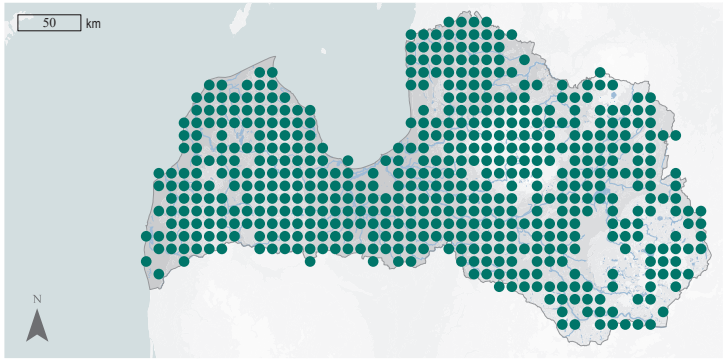

3.171. attēls. Peļu klijāna ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Buzzard – *Buteo buteo.* In Latvia, the distribution did not change considerably between 1980–1984 and 2000–2004 and declined between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 5,988 km^2, the EOO – 79,912 km^2. The breeding population is estimated at 17,304–29,720 pairs (34,608–59,440 adult individuals). The population is declining in the long term, as well as in the short term. Over three generations, the population has declined by 61%. The breeding habitat of the species includes forests interspersed with open landscapes – fields, grasslands, wetlands, etc., where it forages. They also breed in small forest clumps. In larger aggregates of forests, they usually breed at the forest edges. The threats have not been studied in Latvia, but it is likely that the increase in logging intensity has played a significant role in the decline of the population. The species can also be affected by pesticide pollution. Historically, the most significant threat has been persecution of the species, which may still be taking place in some places. Wind farm development could be a potential threat. Monitoring of the breeding population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. The preservation of nests, suspension of logging during the breeding season and reducing the use of pesticides on farmland are required for the preservation of the species.

Literatūras saraksts

Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

BirdLife International 2021a. *Buteo buteo*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T61695117A206634667. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T61695117A206634667.en. [skatīts 05.01.2023.]

BirdLife International 2021b. *Buteo buteo* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T61695117A166456567. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T61695117A166456567.en. [skatīts 05.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

EN

Bišu dzenis

Merops apiaster
Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.172. attēls. Bišu dzenis.
Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: kukaiņdzeņu Meropidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° C1+2a(i,ii); D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: –.
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 13.3. Piekrastes smilšu kāpas, 15.5. Raktuves (atvērtas).
Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 1.2. Komerciālas un rūpnieciskas teritorijas.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Slaids, ļoti koši apspalvots strazda lieluma putns. Vēderpuse zaļganzila, rīkle dzeltena, acs svītra melna. Galvas virsa, pakausis, skausts, kakla sāni un muguras augšdaļa sarkanbrūna. Plecu segspalvas zeltaini dzeltenas. Pieaugušajiem spārnu virspusē sarkanbrūns laukums. Primārās lidspalvas zilas. Pārtiek no lieliem lidojošiem kukaiņiem: lapsenēm, bitēm, spārēm, sienāžiem u. c. Ligzdo alās stāvkrastos un citos zemes atsegumos (LOB 1998). Ligzdo nelielās kolonijās (Celmiņš 2024). Dējumā parasti 4–5 olas, gadā viens perējums. Perē un mazuļus baro abi pāra putni. Mazuļi ligzdguļi (Harrison, Castell 2002). Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Rietumeiropas un Ziemeļāfrikas sniedzas līdz Kazahstānas austrumiem. Eiropā izplatības areāla Z robeža: Lielbritānija–Dānija–Latvija. Neliels ligzdošanas areāls arī Dienvidāfrikā. Ziemo Āfrikā, galvenokārt uz dienvidiem no ekvatora (BirdLife International 2019; Keller et al. 2020). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ievērojami paplašinājusies uz ziemeļiem (Keller et al. 2020). Latvijā ligzdošana pierādīta četrās vietās: Saraiķu–Ziemupes apkārtnē (kopš 2003. gada), Lodes māla karjerā (2014.–2019. gadā) un Gaujas krastā Vaidavas pagastā (2015. un 2018. gadā), Latgalē (2023. gadā) (Celmiņš 2024). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 44 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 2373 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācija stabila. Krievijas populācija pieaug. Baltkrievijas populācija ilgtermiņā stabila, bet īstermiņā pieaug. Lietuvas populācija ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņā mazinās (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 5–10 pāru (10–20 pieaugušu indivīdu). Īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021), taču, ņemot vērā sugas neseno ienākšanu Latvijā, populācijas pārmaiņu apjoms nav rēķināts un nav izmantots sugas novērtējumā.

Biotopi un ekoloģija. Zināmās ligzdošanas vietas ir dažādos (jūras, dīķa, upes) stāvkrastos, karjeros un būvlaukumos (Celmiņš 2024). Paaudzes ilgums: 3 gadi (BirdLife International 2021).

3.173. attēls. Bišu dzeņa ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, bet tā tiek medīta Vidusjūras reģionā un, iespējams, arī citviet Eiropā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir zināms, ka vairākas ligzdas izpostījuši zīdītāji (iespējams, caunas *Martes* spp. un lapsas *Vulpes vulpes*) (Celmiņš 2024). Lai gan karjeru izstrāde u. tml. darbi rada ligzdošanas vietas, tie ligzdas var arī izpostīt. Intensīva lauksaimniecība (tostarp pesticīdu lietošana) var mazināt barības pieejamību. Vidusjūras reģionā putni lielā skaitā tiek medīti (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Bišu dzenis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču divas ligzdošanas vietas atrodas Gaujas Nacionālajā parkā. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu sugu, ligzdošanas laikā ir jāaizsargā ligzdošanas vietas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.174. attēls. Bišu dzeņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

European Bee-eater – *Merops apiaster*. In Latvia, breeding has been confirmed in four locations. The AOO of breeding population is 44 km^2, the EOO – 2,373 km^2. The breeding population is estimated at 5–10 pairs (10–20 adult individuals). In the short term, the population is declining, but, given the recent introduction of the species into Latvia, the calculations of the magnitude of the population change have not been performed or used in the assessment of the species. Known breeding sites include various (sea, pond, river) steep banks, quarries and construction sites. The threats have not been systematically studied in Latvia, but several nests are known to have been destroyed by mammals (possibly *Martes* spp. and *Vulpes vulpes*). Although quarrying and similar activities create breeding sites, they can also destroy nests. Intensive agriculture (including the use of pesticides) can reduce food availability. The birds are extensively hunted in the Mediterranean. The legal status of protected species does not need to be changed in Latvia. Protection of breeding sites during the breeding season is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Merops apiaster* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22683756A155512816. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22683756A155512816.en. [skatīts 06.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Merops apiaster* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22683756A166218648. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22683756A166218648.en. [skatīts 06.01.2023.]

Celmiņš, A. 2024. Bišu dzenis *Merops apiaster*. Latvijas putni 2000–2024. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/merapi.htm. [skatīts 26.04.2024.]

Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird Nests, Eggs and Nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

EN

Tītiņš

Jynx torquilla
Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.175. attēls. Tītiņš.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Mazliet lielāks nekā zvirbulis. Galva, mugurpuse, aste un spārni pelēkbrūni raibi. Vēderpuse balta ar tumšiem raibumiem. Parasti barojas dažādos zālājos uz zemes, pārtiek galvenokārt no mazajām skudrām. Ligzdo koku dobumos un būrīšos. Parasti izmet no dobumiem un būrīšiem citu putnu ligzdas. Ligzdu nebūvē. Dējumā 6–11 olas, gadā viens perējums. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu un sniedzas uz austrumiem līdz Japānai, galvenokārt pa mēreno zonu. Galvenā areāla D robeža virzās pa Kazahstānas un Mongolijas Z daļu, bet atsevišķi izplatības apgabali arī tālāk uz dienvidiem. Ziemo Dienvideiropā, Āfrikā starp Sahāru un ekvatoru, Indijā, Āzijas dienvidaustrumos (kontinentā) un Japānas dienvidos (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nav būtiski mainījusies, pieaugumam Pireneju pussalā kompensējot samazinājumu Francijā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav būtiski mainījusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir pieaugusi (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 4520 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 87 043 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Eiropas populācija ir stabila. Krievijā un Baltkrievijā populācija stabila. Lietuvā un īstermiņā arī Igaunijā populācija sarūk (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: dzilnu Picidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.2. Ganības, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.
Draudi: 2.1. Augkopība, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 11.5. Cita ietekme.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Latvijā ligzdojošā populācija ir 4000–10 000 pāru (8000–20 000 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija pieaug, īstermiņā klasificēta kā stabila (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 46%, taču, ņemot vērā nenoteiktību, ir liela varbūtība, ka samazinājums faktiski ir lielāks nekā 50%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo skrajus lapu koku un jauktus mežus pļavu un citu klajumu tuvumā, arī parkus, dārzus un kultūrainavu ar atsevišķām koku grupām (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 2,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, bet Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

3.176. attēls. Tītiņa ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Tropš.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Tiek uzskatīts, ka populāciju lejupslīdi var izraisīt palielināts nokrišņu daudzums ligzdošanas sezonas laikā klimata pārmaiņu dēļ. Sugas dzīvotni, tostarp barības pieejamību, apdraud lauksaimniecības intensitātes palielināšanās, zālāju zudums un lapu koku mežu aizstāšana ar skujkoku stādījumiem (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Tītiņš nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams daudzās no šīm teritorijām. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā zālāji mozaīkā ar mežiem un jāmazina pesticīdu lietojums (tostarp dārzos).

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

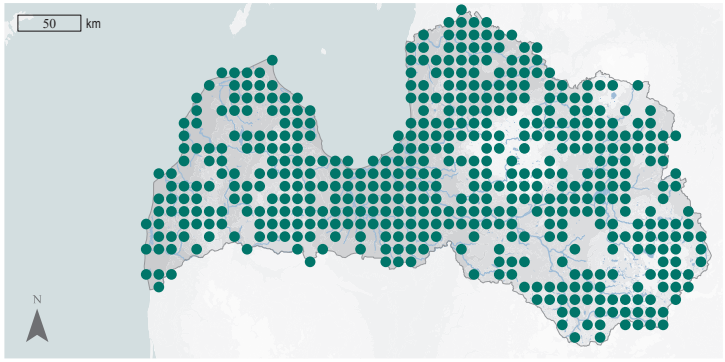

3.177. attēls. Tītiņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Wryneck – *Jynx torquilla.* In Latvia, no significant change in the distribution has occurred between 1980–1984 and 2000–2004, while growth was observed between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 4,520 km^2, the EOO – 87,043 km^2. The breeding population is estimated at 4,000–10,000 pairs (8,000–20,000 adult individuals). The population is increasing in the long term but has declined by 46% in ten years, but given the uncertainty, there is a high probability that the decline is actually greater than 50%. The species inhabits sparse deciduous and mixed forests near grasslands and other open areas, as well as parks, gardens and cultural landscapes with isolated groups of trees. It is thought that the decline in populations may be caused by increased rainfall during the breeding season, which is due to climate change. The habitat of the species, including food availability, is threatened by increasing agricultural intensity, loss of grasslands and the replacement of deciduous forests with conifer plantations. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the maintenance of a mosaic of grasslands with forests and the reduction of pesticide use (including in gardens).

Literatūras saraksts

BirdLife International 2017. *Jynx torquilla* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22680683A111819000. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22680683A111819000.en. [skatīts 09.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Jynx torquilla* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680683A166212849. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680683A166212849.en. [skatīts 09.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

EN

Trīspirkstu dzenis

Picoides tridactylus
(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.178. attēls. Trīspirkstu dzenis. Foto: Iveta Pērkone.

Morfoloģija un bioloģija. Mazliet mazāks nekā dižraibais dzenis. Plecu daļa, galvas sāni, bārdas svītra un aste melna, pāri visai mugurai garenvirzienā stiepjas balta josla. Vēderpuse netīri balta, uz sāniem melnas šķērssvītriņas un raibumi. Tēviņam galvas virsa dzeltena, mātītei – melnbalta. Barojoties pārsvarā meklē kukaiņus zem sausu vai kalstošu egļu, melnalkšņu vai bērzu mizas plēksnēm, atlupinot tās (LOB 2002). Visu gadu barojas ar mizgraužiem un to kāpuriem, ligzdošanas laikā arī ar koksngraužu kāpuriem, zirnekļiem u. c. Ligzdo koku dobumos, ko parasti kaļ nokaltušos kokos, tostarp eglēs. Vidējais ligzdas koka diametrs krūšu augstumā ir 29 cm (Bergmanis u. c. 2020). Dējumā 4–5 olas, gadā viens perējums. Nometnieks (LOB 2002).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: dzilnu Picidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019), Lietuva (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti, 5.4. Atbilstība un izpilde, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Izplatība. Cirkumpolārs izplatības areāls galvenokārt boreālajā zonā. Ziemo ligzdošanas areālā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies – Baltijas valstīs, Baltkrievijā un Alpu un Balkānu apkārtnē (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 948 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 79 781 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācijas tendence nav zināma. Lietuvā un Baltkrievijā populācija stabila. Krievijas populācija ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņa tendence nav zināma. Igaunijā populācija ilgtermiņā ir stabila, bet īstermiņā sarūk (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 1000–2000 pāru (2000–4000 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija ir stabila, bet īstermiņā sarūk (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 31%.

Biotopi un ekoloģija. Sugai ir nozīmīga augsta pieaugušo un pāraugušo mežaudžu sastopamība plašā apkārtnē. Nozīmīgākās ir cirtmetu pārsniegušās jauktu koku un skujkoku audzes. Ainavas līmenī jebkuru jaunāku audžu platībai ir negatīva ietekme. Sugai nozīmīgākais koks ir egle. Svarīgs liels mirušās koksnes apjoms (optimāli ap 140–150 m^3/ha atmirušās un kalstošās koksnes). Suga saistīta ar dabiskiem traucējumiem, tāpēc koku

3.179. attēls. Trīspirkstu dzeņa ligzdošanas biotops. Foto: Aigars Kalvāns.

vainagu segumam nav jābūt nepārtrauktam, bet svarīgi, lai vainagu iztrūkums nebūtu veidojies saimnieciskās darbības rezultātā. Tikai atsevišķas īpaši vecas mežaudzes, ja tās ir nelielas, nespēj nodrošināt augstāko biotopu piemērotību sugai – lai to nodrošinātu, visām mežaudzēm ir jābūt vecām (Bergmanis u. c. 2020). Paaudzes ilgums: 3,4 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Būtiskākais faktors, kas negatīvi ietekmē sugas dzīvotni, ir mežsaimnieciskā darbība. Kailcirtē dzīvotne tiek iznīcināta, bet negatīva ietekme ir arī kopšanas un sanitārajām cirtēm, izvācot atmirušo koksni, bojātos un kalstošos kokus. Veicot mežsaimniecisko darbību ligzdošanas laikā, tiek iznīcinātas ligzdas (Bergmanis u. c. 2020).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" trīspirkstu dzenis ir viena no izveidošanas mērķsugām 79 ĪADT. Trīspirkstu dzenis ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Ābeļi", "Gaujas Nacionālais parks", "Ķemeru Nacionālais parks", "Manģenes meži", "Zvārdes meži" (Račinskis 2004). Sugai ir izstrādāts aizsardzības plāns (Bergmanis u. c. 2020) un tiek veikts populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Jāīsteno sugas aizsardzības plāns, tostarp mežizstrādes aizliegums plānā identificētajās sugas aizsardzībai prioritārajās vietās, veidojot atbilstoša lieluma (40–100 ha) mikroliegumus vai īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un esošajās aizsargājamajās teritorijās nodrošinot atbilstošu aizsardzības režīmu; ārpus šīm teritorijām – mežizstrādes pārtraukums no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, jāpalielina mežizstrādē saglabājamo ekoloģisko koku skaits (20 koki/ha priežu mežos, 30 koki/ha – pārējos), jāsaglabā visi dobumainie koki, mirušā koksne vismaz 20 m^3/ha apjomā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

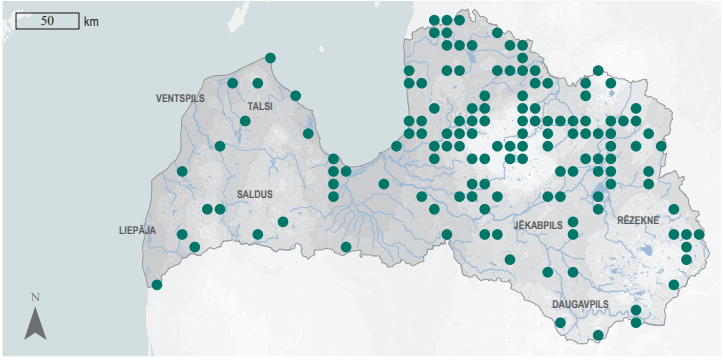

3.180. attēls. Trīspirkstu dzeņa ligzdojošās populācijas izplatība.

EN

Summary

Three-toed Woodpecker − *Picoides tridactylus.* In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 948 km^2, the EOO – 79,781 km^2. The breeding population is estimated at 1,000–2,000 pairs (2,000–4,000 adult individuals). The population is stable in the long term but declining in the short term. Over three generations, the population has declined by 31%. The abundance of older (mature and over-mature) forests over a wide area is important for the species. The most important of these are mixed forest and coniferous stands that have exceeded the legal felling age. A large volume of dead wood is important (optimally – around 140–150 m^3/ha of dead and decaying wood). Separate particularly old stands, if they are small, cannot provide the highest suitability of habitat for the species – all stands need to be old to ensure this. Forestry is the most important factor that is negatively affecting the habitat of the species. A conservation plan of the species has been developed, and population monitoring is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the implementation of the species conservation plan, including the prohibition of logging in the priority areas identified in the species conservation plan, the establishment of micro-reserves or protected nature areas of an appropriate size (40–100 ha) and the provision of an appropriate protection regime in existing protected areas. Outside these areas – logging works should be suspended from 1 April to 30 June. The number of ecological trees to be preserved during logging should be increased (20 trees/ha in pine forests, 30 trees/ha in other forests); all hollow trees should be preserved, and dead wood should be preserved in at least the amount of 20 m^3/ha.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

Bergmanis, M., Priednieks, J., Avotiņš, A., Priedniece, I. 2020. Mazā dzeņa *Dryobates minor,* vidējā dzeņa *Leiopicus medius,* baltmugurdzeņa *Dendrocopos leucotos,* dižraibā dzeņa *Dendrocopos major,* trīspirkstu dzeņa *Picoides tridactylus,* melnās dzilnas *Dryocopus martius* un pelēkās dzilnas *Picus canus* aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 263.

BirdLife International 2016. *Picoides tridactylus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22727137A87304270. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22727137A87304270.en. [skatīts 10.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Picoides tridactylus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22727137A166433593. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22727137A166433593.en. [skatīts 10.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Plukšķis

Turdus iliacus
Linnaeus, 1766

EN Ligzdojošā populācija

3.181. attēls. Plukšķis.
Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: mežastrazdu Turdidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: NT 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (EN 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 14.4. Lauku sētas un dārzi.
Draudi: 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Mazliet mazāks nekā dziedātājstrazds. Mugurpuse tumši pelēkbrūna, vēderpuse balta ar brūniem, izplūdušiem raibumiem. Rudi sāni un spārnu apakšējās segspalvas. Balta uzacs un bārdas svītra. Dzied arī caurceļošanas laikā, kad ir novērojami lielos baros. Pārtiek no dažādiem kukaiņiem, tārpiem, augļiem un ogām. Ligzdu no zariņiem un sausas zāles būvē galvenokārt uz celma, nolauzta koka stumbeņa, zaru žāklē pie stumbra vai līdzīgā vietā nelielā augstumā. Dējumā 3–7 olas, gadā 2–3 perējumi. Gājputns, ziemo Eiropas DR daļā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver Eirāzijas Z daļu no Islandes līdz Kolimai (Krievijā). Ziemo Eiropas R un D daļā, Centrālāzijā un Ziemeļāfrikā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ir mazinājusies, areāla D robežai atkāpjoties tālāk uz ziemeļiem (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 3540 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 82 839 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Arī Eiropas populācija sarūk. Visās Latvijas kaimiņvalstīs populācija sarūk gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 13 462–26 379 pāri (26 924–52 758 pieauguši indivīdi). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 56%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādus mežus, retumis parkus un kapsētas (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 3,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču Vidusjūras reģionā tā tiek medīta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti. Visticamāk, galvenais cēlonis populācijas lejupslīdei ir klimata pārmaiņas, taču, iespējams, papildu drauds ir mežsaimnieciskā darbība, tostarp mežizstrāde ligzdošanas laikā. Vidusjūras reģionā suga tiek medīta.

EN

3.182. attēls. Plukšķa ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Dekants.

Aizsardzība. Plukšķis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams vairākās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāņem vērā mežizstrādes pārtraukums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

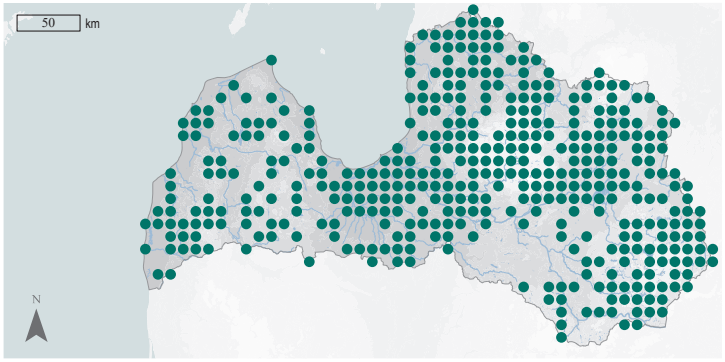

3.183. attēls. Plukšķa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Redwing – *Turdus iliacus.* In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 3,540 km^2, the EOO – 82,839 km^2. The breeding population is estimated at 13,462–26,379 pairs (26,924–52,758 adult individuals). The long-term, as well as short-term population trend, is negative. The population has declined by 56% within ten years. The species inhabits various forests and, occasionally, parks and cemeteries. Climate change is most likely the main cause of population decline, but forestry activities, including logging during the breeding season, may pose an additional threat. Monitoring of the population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Suspension of logging during the breeding season needs to be observed to conserve the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2017. *Turdus iliacus* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22708819A110990927. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22708819A110990927.en. [skatīts 03.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Turdus iliacus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22708819A166346241. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22708819A166346241.en. [skatīts 03.02.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Tumšā čakstīte

Saxicola torquatus
(Linnaeus, 1766)

EN Ligzdojošā populācija

3.184. attēls. Tumšā čakstīte.
Foto: Pavel Shukov, CC BY-NC 4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Slaids, par zvirbuli mazāks putns. Tēviņam ir pilnīgi melna galva, vaigi un rīkle, tumša mugura ar vāji izteiktiem raibumiem, liels balts laukums muguras sānos un balti kakla sāni. Krūtis, guza un ķermeņa sāni rudi. Mātītei galvas virsa un mugura tumši pelēkbrūna. Krūtis un sāni gaiši rudi. Pārtiek galvenokārt no dažādiem kukaiņiem un to kāpuriem (LOB 1998). Ligzda parasti uz zemes zem krūma. Dējumā 5–6, retāk 3–8 olas, gadā divi perējumi (Harrison, Castell 2002). Gājputns, ziemo Vidusjūras reģionā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver Eiropu, izņemot Z daļu, un sniedzas līdz Japānai un Krievijas galējiem austrumiem. Sadrumstalots ligzdošanas areāls arī Āfrikā, galvenokārt uz dienvidiem no Sahāras tuksneša. Ziemošanas areāls pārklājas ar ligzdošanas areālu Eiropas R un D daļā un Āfrikā. Ziemo arī Arābijas pussalā un Dienvidāzijā (BirdLife International 2020). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā paplašinājusies Z un A virzienā (Keller et al. 2020). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 16 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 6745 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2020). Eiropas populācija sarūk. Krievijā, Baltkrievijā un Lietuvā populācija pieaug (BirdLife International 2021). Pirmoreiz ligzdošana Latvijā ir pierādīta 2007. gadā. Šobrīd Latvijā ligzdojošā populācija ir 1–2 pāri (2–4 pieauguši indivīdi) (Ķerus u. c. 2021), bet novērojumu skaits pieaug (Celmiņš 2022).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: mušķērāju Muscicapidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2020, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (VU 2020).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs.
Draudi: –.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo aizaugošus zālājus. Paaudzes ilgums: 2 gadi (BirdLife International 2021).

3.185. attēls. Tumšās čakstītes ligzdošanas biotops.
Foto: Mareks Kilups.

EN

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Šobrīd Latvijā sugai nav identificēti būtiski draudi.

Aizsardzība. Tumšā čakstīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, bet tajās ir atzīmēti vairāki novērojumi. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.186. attēls. Tumšās čakstītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Stonechat − *Saxicola torquatus.* The AOO of the population breeding in Latvia is 16 km^2, the EOO – 6,745 km^2. In Latvia, breeding was first confirmed in 2007. Currently, the breeding population is estimated at 1–2 pairs (2–4 adult individuals), but the number of observations is increasing. The species inhabits overgrown grasslands. Currently, no significant threats to the species have been identified in Latvia. The legal status of protected species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2020. *Saxicola torquatus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2020: e.T22710184A181614254. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2020-3.RLTS.T22710184A181614254.en. [skatīts 10.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Saxicola torquatus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22710184A166356128. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22710184A166356128.en. [skatīts 10.02.2023.]

Celmiņš, A. 2022. Tumšā čakstīte *Saxicola rubicola.* Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/saxola.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird Nests, Eggs and Nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Dzeltenā cielava

Motacilla flava

Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.187. attēls. Dzeltenā cielava. Foto: Andris Soms.

Morfoloģija un bioloģija. Baltās cielavas lieluma putns ar dzeltenu vēderpusi un olīvzaļganu mugurpusi. Aste gara, tumša ar baltām malām. Tēviņam galvas virsa, pakausis un ausu laukums zilganpelēks, mātītei – olīvzaļgans. Parasti novērojama tupam augstākos lakstaugos vai krūmu galotnēs. Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem. Ligzdu būvē uz zemes, rūpīgi paslēptu zālē. Dējumā 3–7 olas, gadā divi perējumi. Gājputns, ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu un sniedzas uz austrumiem līdz Sibīrijai. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras tuksneša un Indijā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies, galvenokārt areāla D daļā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 3132 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 79 039 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācija mazinās. Igaunijā, Krievijā un Lietuvā populācija sarūk, Baltkrievijā – stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 8527–25 400 pāru (17 054–50 800 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija sarūk, bet īstermiņa tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 54%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: cielavu Motacillidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (EN 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.2. Ganības.
Draudi: 2.1. Augkopība, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādas mitras, ciņainas un krūmainas pļavas un ganības, galvenokārt dažādu mitrāju tuvumā vai jūras piekrastē, arī klajus augstos purvus

3.188. attēls. Dzeltenās cielavas ligzdošanas biotops. Foto: Edgars Trops.

EN

(LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud lauksaimniecības intensifikācija, tostarp mitrāju nosusināšana, zālāju nomaiņa ar aramzemēm, pesticīdu lietojums un mēslošana (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Dzeltenā cielava nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopama vairākās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, zālāju apsaimniekošanai ir jābūt ekstensīvai, it īpaši jāsaglabā mitrie zālāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

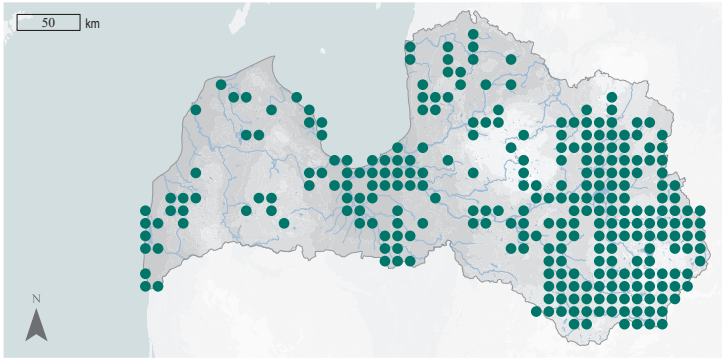

3.189. attēls. Dzeltenās cielavas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Western Yellow Wagtail – *Motacilla flava.* In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017 as well. The AOO of the breeding population is 3,132 km^2, the EOO – 79,039 km^2. The breeding population is estimated at 8,527–25,400 pairs (17,054–50,800 adult individuals). The population is declining in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. The population has declined by 54% within ten years. Inhabits a variety of wet, shrubby and tussocky grasslands and pastures, mainly near various wetlands or on the seashore, as well as open raised bogs. The species is threatened by increasing agricultural intensity, including the drainage of wetlands, conversion of grasslands to arable land, pesticide use and fertilisation. Monitoring of the population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Extensive grassland management, especially the conservation of wet grasslands, is required to protect the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2019. *Motacilla flava* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T103822349A155602678. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T103822349A155602678.en. [skatīts 13.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Motacilla flava* (Europe assessment) (errata version published in 2022). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T103822349A221311302. https://www.iucnredlist.org/species/103822349/221311302. [skatīts 13.02.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Pelēkā cielava

Motacilla cinerea

Tunstall, 1771

EN Ligzdojošā populācija

3.190. attēls. Pelēkā cielava. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Cielava ar ļoti garu asti. Mugurpuse un galva pelēka, muguras lejasdaļa un vēderpuse dzeltena. Tēviņam balta bārdas svītra un melna rīkle, mātītei rīkle balta. Barojas, staigājot pa upju krastiem, gultnes sausākajām daļām un arī lidojumā. Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem. Ligzdu būvē smilšakmens iežu nišā. Dējumā 4–5 olas, gadā 1–2 perējumi. Gājputns, ziemo Viduseiropā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas līdz Kamčatkas pussalai, taču Krievijas Eiropas daļā veido pārrāvumu areālā. Nedaudz ligzdo arī Ziemeļāfrikā. Ziemo Eiropas R un D daļā, Ziemeļāfrikā, Tuvajos Austrumos un Dienvidāzijā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā paplašinājusies Z virzienā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav būtiski mainījusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir pieaugusi (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 220 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 26 647 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2017). Arī Eiropas populācija stabila. Igaunijā populācija pieaug. Krievijas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija agrāk novērtēta kā 34–46 pāri (68–92 pieauguši indivīdi) (Ķerus u. c. 2021), taču ir ticami, ka populācijas lielums nav novērtēts korekti, jo jaunāki dati liecina, ka Gaujas Nacionālajā parkā vien ligzdo 25–30 pelēko cielavu pāru (SIA "Estonian, Latvian & Lithuanian Environment" 2023). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence ir pozitīva (Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: cielavu Motacillidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (EN 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus).
Draudi: –.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo galvenokārt tīras un straujas upes smilšakmens iežu un

3.191. attēls. Pelēkās cielavas ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

EN

būvju (tiltu, slūžu u. tml.) tuvumā (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 2,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Draudi sugai nav zināmi.

Aizsardzība. Pelēkā cielava nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopama vairākās no šīm teritorijām. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

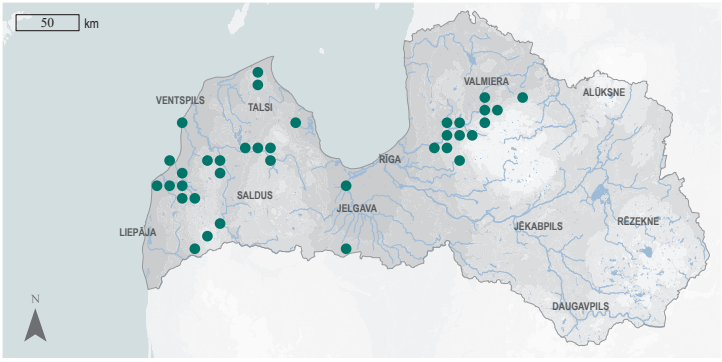

3.192. attēls. Pelēkās cielavas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Grey Wagtail − *Motacilla cinerea.* In Latvia, no significant change in the distribution has occurred between 1980–1984 and 2000–2004, while growth was observed between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 220 km^2, the EOO – 26,647 km^2. The breeding population had been previously estimated at 34–46 pairs (68–92 adult individuals), but it is likely that the population size is underestimated, as more recent data suggest that 25–30 pairs of the *M. cinerea* breed in Gauja National Park alone. The long-term as well as short-term population trend is positive. Mainly inhabits clean and swift rivers near sandstone cliffs and water mills. No threats to the species are known. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2017. *Motacilla cinerea* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22718392A111215843. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22718392A111215843.en. [skatīts 14.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Motacilla cinerea* (Europe assessment) (errata version published in 2022). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22718392A221313612. https://www.iucnredlist.org/species/22718392/221313612. [skatīts 14.02.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

SIA "Estonian, Latvian & Lithuanian Environment" 2023. Gaujas Nacionālā parka dabas aizsardzības plāns. Rīga, 459.

Priežu krustknābis

Loxia pytyopsittacus
Borkhausen, 1793

EN Ligzdojošā populācija

3.193. attēls. Priežu krustknābis. Foto: Paul Cools, CC BY-NC 4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Svilpja lieluma putns ar šķeltu asti un ļoti masīvu, sakrustotu knābi. Ķermenis masīvāks nekā pārējām krustknābju sugām. Tēviņa apspalvojums no netīri citrondzeltena līdz oranžam vai purpursarkanam, mātītes – no dzeltenzaļa līdz pelēkzaļam. Barojas pārsvarā ar skujkoku sēklām. Ligzdu būvē skujkokos. Dējumā 3–5 olas, gadā viens, iespējams, divi perējumi. Sastopams visu gadu, reizēm novērojamas invāzijas (Harrison, Castell 2002; LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver Eiropas Z daļu un sniedzas uz austrumiem līdz Urāliem. Ziemo ligzdošanas areālā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies (Keller et al. 2020). Sugas retās sastopamības dēļ izplatības pārmaiņas Latvijā nav iespējams objektīvi novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 104 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 54 690 km^2.

3.194. attēls. Priežu krustknābja ligzdošanas biotops. Foto: Miks Stūrītis.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: žubīšu Fringillidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija stabila. Krievijas populācija stabila. Igaunijas populācija ilgtermiņā sarūk, bet īstermiņā stabila. Somijas populācija ilgtermiņā stabila, bet īstermiņā pieaug (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 5–20 pāru (10–40 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa tendence ir nezināma (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo priežu un jauktus skujkoku mežus (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 3,6 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud pieaugušu priežu izciršana, kas ietekmē sēklu pieejamību (BirdLife International 2021).

EN

Aizsardzība. Priežu krustknābis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams vairākās no šīm teritorijām. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā vecie priežu meži.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

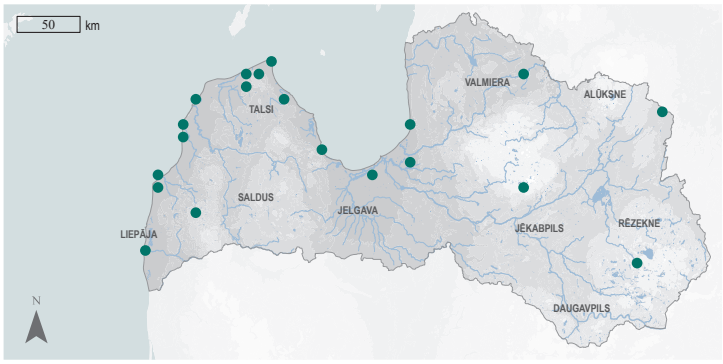

3.195. attēls. Priežu krustknābja ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Parrot Crossbill – *Loxia pytyopsittacus.* Due to the rare occurrence of the species, an objective assessment of distribution changes in Latvia is impossible. The AOO of the breeding population is 104 km^2, the EOO – 54,690 km^2. The breeding population is estimated at 5–20 pairs (10–40 adult individuals). The long-term as well as short-term population trend is unknown. The species inhabits pine and mixed coniferous forests. The species is threatened by the felling of mature pines, which affects seed availability. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of old pine forests is essential for the protection of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Loxia pytyopsittacus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22720638A88651987. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22720638A88651987.en. [skatīts 17.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Loxia pytyopsittacus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22720638A166417690. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22720638A166417690.en. [skatīts 17.02.2023.]

Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird Nests, Eggs and Nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Lielā stērste

Emberiza calandra

Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.196. attēls. Lielā stērste. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Drukns lauku cīruļa lieluma putns ar lielu galvu un masīvu, gaišu knābi. Pieauguša putna ķermeņa virspuses un sānu pamatkrāsa smilšu pelēki brūna, ķermeņa apakšpuse netīri pelēkbalta. Viss ķermenis, izņemot vēderu, ar melnbrūnu svītrojumu. Pārtiek no sēklām, bet mazuļus baro galvenokārt ar kukaiņiem. Ligzdu būvē uz zemes vai krūmā. Dējumā 3–6 olas, var perēt vairākas (2–3) reizes. Daļējs gājputns, bet Latvijā kopš 1978. gada tikai viens novērojums ziemā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Ziemeļāfrikas dienvidos līdz Skotijai–Baltijas valstīm ziemeļos, uz austrumiem sniedzas līdz Ķīnas R daļai. Ziemošanas areāls lielā mērā pārklājas ar ligzdošanas areālu (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nav būtiski mainījusies, sarukumu areāla ZR daļā kompensējot ar izplatības pieaugumu austrumos (Keller et al. 2020). Retās sastopamības dēļ izplatības pārmaiņas Latvijā nav iespējams objektīvi novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 24 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 7174 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācija mazinās. Ilgtermiņa tendences Latvijas kaimiņvalstīs nav zināmas. Īstermiņā Baltkrievijas populācija stabila, Lietuvas – pieaug. Krievijā arī īstermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 0–1 pāris (0–2 pieauguši indivīdi). Īstermiņā populācija ir stabila, bet ilgtermiņa tendence ir nezināma (Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Miliaria calandra* (Linnaeus, 1758).
Dzimta: stērstu Emberizidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Lietuva (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.
Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo klaju lauku ainavu, arī izcirtumus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 3,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud lauksaimniecības intensifikācija, tostarp ziemāju platību un

EN

3.197. attēls. Lielās stērstes ligzdošanas biotops. Foto: Ieva Mārdega.

pesticīdu lietojuma pieaugums. Areāla Z daļā (tostarp Latvijā) suga var būt jutīga pret klimata ekstrēmiem (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Lielā stērste nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču vismaz viens novērojums ir reģistrēts ĪADT – Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jānodrošina atmatas un zālainas laukmalas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

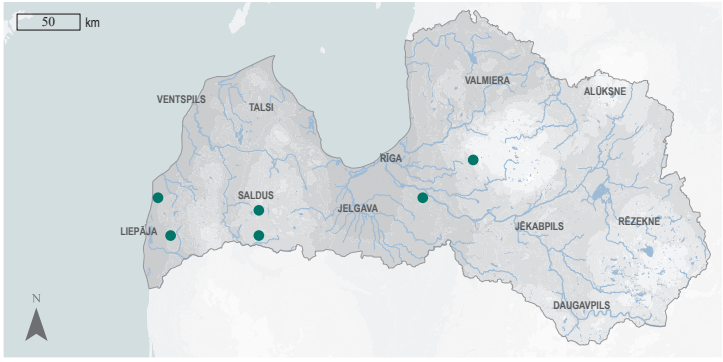

3.198. attēls. Lielās stērstes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Corn Bunting – *Emberiza calandra.* Due to the rare occurrence, an objective assessment of distribution changes in Latvia is impossible. The AOO of the breeding population is 24 km^2, the EOO – 7,174 km^2. The breeding population is estimated at 0–1 pairs (0–2 adult individuals). The population is stable in the short term, while the long-term trend is unknown. Inhabits open countryside, including clearings. The species is threatened by increasing agricultural intensity, including an increase in winter crop areas and pesticide use. In the N part of its range (including Latvia), the species may be sensitive to climate extremes. The legal conservation status of the species in Latvia has to be maintained. The conservation of the species requires the provision of fallow and grassy fields.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Emberiza calandra* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22721020A155499724. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22721020A155499724.en. [skatīts 20.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Emberiza calandra* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22721020A166426657. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22721020A166426657.en. [skatīts 20.02.2023.]

Celmiņš, A. 2022. Lielā stērste *Emberiza calandra.* Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/embcal.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

PUTNI

Sugu apraksti

VU
Jutīgās sugas

VU

Paipala

Coturnix coturnix
(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.199. attēls. Paipala.
Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: fazānu Phasianidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b; C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, NT 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (NT 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.
Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 11.2. Sausums, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 3.1. Sugu apsaimniekošana.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 2. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Par strazdu nedaudz lielāks drukns putns ar īsām kājām. Apspalvojums dzeltenīgi brūns ar tumšiem lāsumiem, kas veido garenisku svītrojumu. Slēpts dzīvesveids. Ligzdošanas laikā lido tikai iztraucēta. Balss dzirdama galvenokārt krēslā vai naktī. Ligzdo uz zemes. Dējumā 9–13 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Pārtiek galvenokārt no augu barības, arī no bezmugurkaulniekiem. Gājputns, Latvijā ierodas maijā, aizceļo septembrī (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver lielāko daļu Eiropas, izņemot Skandināvijas Z daļu, un Āziju (līdz Mongolijai A daļā). Atsevišķi ligzdošanas apgabali arī Āfrikas A un DA daļā. Ziemo galvenokārt Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras un Indijā (BirdLife International 2018). Izplatības areāls Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem paplašinājies uz ziemeļiem (Keller et al. 2020). Latvijā sugas izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu – samazinājusies, taču sugai raksturīgo populācijas svārstību dēļ nevar apgalvot, ka izplatības atšķirības liecina par pārmaiņu tendencēm (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 1164 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 73 878 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai populāciju uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2018). Arī Eiropas populācija sarūk (BirdLife International 2021). Igaunijā populācija svārstās. Lietuvā un Baltkrievijā populācija īstermiņā ir stabila, bet ilgtermiņā Lietuvas populācija pieaug un Baltkrievijas – mazinās. Krievijas Eiropas daļas populācija sarūk gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 540–1000 tēviņu (1080–2000 pieaugušu indivīdu). Populācija svārstās, neuzrādot skaidru pārmaiņu tendenci (Ķerus u. c. 2021). Taču ir liela varbūtība, ka populācija trijās paaudzēs ir samazinājusies par vairāk nekā 30%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo kultivētas pļavas, daudzgadīgos zālājus, āboliņa vai labības laukus u. tml. kultūrainavu (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,8 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek mērķtiecīgi iegūta, taču to medī ceļā uz

3.200. attēls. Paipalas ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

ziemošanas vietām. Ieguves apjomi attiecībā uz Latvijā ligzdojošo populāciju nav zināmi.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud lauksaimniecības intensitātes palielināšanās un pesticīdu lietojums, kas mazina barības pieejamību. Eiropas populāciju samazinājumus, iespējams, rada arī medības, klimata svārstības un sausums ziemošanas vietās Āfrikā (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Paipala ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas parkos "Dvietes paliene", "Užavas lejtece", "Vecumu meži", "Aiviekstes paliene", dabas liegumos "Ances purvi un meži", "Zvārde" un aizsargājamo ainavu apvidū "Ziemeļgauja". Tā nav mērķsuga nevienā putniem nozīmīgajā vietā (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas monitorings (Keišs 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

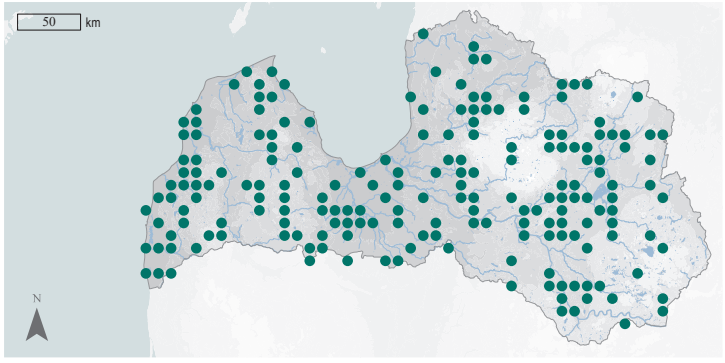

3.201. attēls. Paipalas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Quail – *Coturnix coturnix.* In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004, and decreased between 2000–2004 and 2013–2017, but due to the species-specific population fluctuations, it is not clear if the differences in distribution are indicative of population trends. The AOO of the breeding population is 1,164 km^2, the EOO – 73,878 km^2. The breeding population is estimated at 540–1,000 males (1,080–2,000 adult individuals). The population fluctuates without a clear trend, however, there is a high probability that the population has declined by more than 30% over three generations. The species inhabits cultivated grasslands, perennial grasslands, clover or cereal fields, and similar cultivated landscapes. The species is threatened by increasing agricultural intensity and the use of herbicides and insecticides, which reduce food availability. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2018. *Coturnix coturnix*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22678944A131904485. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22678944A131904485.en. [skatīts 11.11.2021.]

BirdLife International 2021. *Coturnix coturnix.* The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22678944A166185991. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22678944A166185991.en. [skatīts 15.12.2021.]

Keišs, O. 2021. Fona monitoringa gala atskaite par 2021. gadu: „Naktsputnu monitorings lauksaimniecības zemēs", Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

VU

Rubenis

Lyrurus tetrix
(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.202. attēls. Rubenis.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Vistas lieluma putns. Tēviņam apspalvojums melns ar violetu spīdumu, zemaste balta. Aste lirveidīga. Uzacis sarkanas. Mātīte mazāka, rūsganbrūnraiba. Abu dzimumu putniem lidojumā uz spārna balta garensvītra, taču mātītei tā ir daudz šaurāka. Sabiedriski putni, it īpaši tēviņi, kas grupās uzturas visu gadu. Pieaugušie putni pārtiek no augu valsts barības – zemsedzes augiem (brūklenēm, mellenēm, viršiem u. c.), koku (bērzu, alkšņu u. c.) pumpuriem, dzinumiem un ziedu aizmetņiem. Mazuļi pirmajās dzīves nedēļās barojas galvenokārt ar kukaiņiem, bet uz augu valsts barību pāriet pakāpeniski. Tēviņi pavasarī pulcējas riestos, kur dzied, cīnās un pārojas ar mātītēm. Tēviņi ir poligāmi. Ligzdu būvē, olas perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Ligzda uz zemes, parasti pie koka stumbra vai krūma zaru aizsegā. Dējumā 6–12 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Nometnieks (Baumanis, Klimpiņš 1997; Liepa u. c. 2003).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Tetrao tetrix* Linnaeus, 1758.
Dzimta: fazānu Phasianidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (EN 2019), Lietuva (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.2. Ganības.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas, 6.1. Rekreācija.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: IIĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Izplatība. Sugas vienlaidus izplatības areāls sniedzas no Skandināvijas pussalas un Ukrainas Z daļas rietumos līdz Ķīnas A daļai austrumos. Atsevišķi populācijas fragmenti ir Centrāleiropā, Alpos un Lielbritānijā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā mazinājusies, galvenokārt, sugai izzūdot vairākos Centrāleiropas apgabalos (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav būtiski mainījusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā būtiski mazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 3432 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 86 857 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai populāciju uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2016). Eiropas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Igaunijā un Lietuvā populācija īstermiņā sarūk, bet Baltkrievijā ir stabila. Krievijas Eiropas daļas populācijas tendences nav zināmas (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošās populācijas vērtējums: 5885–15 196 tēviņi (11 770–30 392 pieauguši indivīdi). Populācijas īstermiņa tendence ir neskaidra, bet ilgtermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021). Lai gan tendence

ir neskaidra, pastāv liela varbūtība, ka trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par vairāk nekā 30%.

Biotopi un ekoloģija. Mežmalu un agro meža sukcesijas stadiju suga. Apdzīvo galvenokārt pārejas biotopus starp mežu un atklātu ainavu – mežmalas, jaunas un pēc ugunsgrēkiem, vējgāzēm un kailcirtēm atjaunojošās audzes, mežam piegulošas lauksaimniecības zemes, krūmājus, augstos un zemos purvus. Koku klātbūtne rubenim ir būtiska, taču tie nedrīkst būt blīvās audzēs, ar saslēgtiem vainagiem (Liepa u. c. 2003). Paaudzes ilgums: 4,1 gads (BirdLife International 2021).

3.203. attēls. Rubeņa ligzdošanas biotops. Foto: Edgars Trops.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā sugu atļauts medīt no 1. septembra līdz 31. decembrim, taču medības notiek niecīgā apjomā. No 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai kopumā nomedīti tikai pieci indivīdi (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Rubeni apdraud mežsaimnieciskā darbība, kas sadrumstalo dzīvotni, palielina plēsonības risku un rada traucējumu. Dzīvotņu degradācija notiek arī purvu nosusināšanas rezultātā. Nozīmīgi draudi ir arī plēsonības ietekme un rekreācijas radītais traucējums (Liepa u. c. 2003).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" rubenis ir viena no izveidošanas mērķsugām 110 ĪADT. Rubenis ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Ādaži", "Kuja", "Slītere un Zilie kalni", "Teiču un Pelečāres purvi", "Ziemeļu purvi" (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāatjauno un jāīsteno sugas aizsardzības plāns. Īpaši būtiska ir atbilstoša dzīvotņu apsaimniekošana.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

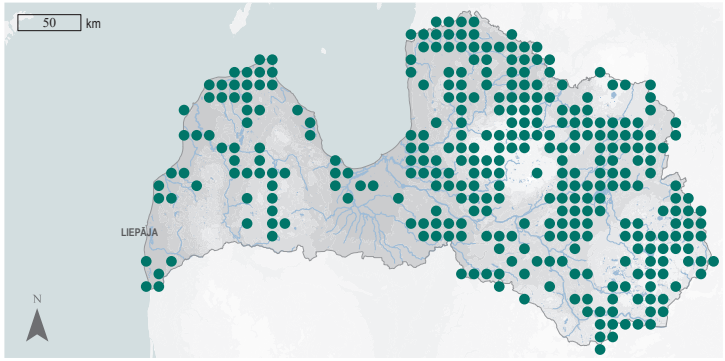

3.204. attēls. Rubeņa ligzdojošās populācijas izplatība.

VU

Summary

Black Grouse – *Lyrurus tetrix*. In Latvia, no considerable change in the distribution occurred between 1980–1984 and 2000–2004, while, between 2000–2004 and 2013–2017, it decreased considerably. The AOO of breeding population is 3,432 km², the EOO – 86,857 km². The breeding population is estimated to be 5,885–15,196 males (11,770–30,392 adult individuals) in size. The short-term population trend is unclear, but the population is growing in the long term. Although the trend is unclear, it is likely that the population has declined by more than 30% within three generations. It mainly inhabits transitional habitats between forest and open countryside – forest edges, young and regenerating stands after fires, windstorms and clear-cutting, adjacent farmland, shrubbery, raised bogs and fens. *L. tetrix* is threatened by forestry activities that fragment the habitat, increase predation risks and cause disturbance. Habitat degradation is also occurring as a result of the drainage of wetlands. Predation impacts and recreational disturbance are also important threats. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation plan of the species needs to be updated and implemented to conserve the species. Appropriate management of habitats is particularly important.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2016. *Lyrurus tetrix*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22679480A85944601. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22679480A85944601.en. [skatīts 23.02.2022.]

BirdLife International 2021. *Lyrurus tetrix*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22679480A166187432. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22679480A166187432.en. [skatīts 23.02.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Liepa, V., Račinskis, E., Kalvāns, A., Hofmanis, H. 2003. Rubeņu *Tetrao tetrix* aizsardzības plāns Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 52.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati [skatīts 14.12.2021.]

Mazā gaura

Mergellus albellus
(Linnaeus, 1758)

VU Ziemojošā populācija

VU

3.205. attēls. Mazā gaura. Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Mergus albellus* Linnaeus, 1758.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9.3. Jūras sublitorāle – akmeņi/oļi/grants, 9.7. Jūras sublitorāle – makroaļģes/brūnaļģes.
Draudi: 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 2.1. Augkopība, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Par meža pīli mazāks ūdensputns ar šauru knābi. Tēviņš riesta tērpā ļoti gaišs – galva, kakls, krūtis un vēders balts, sāni pelēcīgi. Pie knābja pamata melns sejas laukums, kas aptver aci. Melnbalts cekuls. Mātīte pelēcīga ar brūnu galvu, baltiem vaigiem un rīkli. Barojas ar ūdens kukaiņiem un sīkām zivtiņām. Ceļošanas un ziemošanas laikā parasti uzturas nelielos baros (LOB 1999). Latvijā samērā parasta caurceļotāja. Nelielā skaitā ziemo neaizsalušajos piejūras ezeros un vietām Rīgas līča piekrastē. Latvijā neligzdo, bet atsevišķus īpatņus var sastapt arī vasarā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas izplatības areāls no Skandināvijas pussalas līdz Austrumāzijai. Sadrumstalots ziemošanas areāls tālāk uz rietumiem un dienvidiem no ligzdošanas areāla – no Rietumeiropas līdz Japānai (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība būtiski pieaugusi, areālam izplešoties uz dienvidiem un mazākā mērā uz rietumiem (Keller et al. 2020). Latvijā ziemojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 400 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 65 891 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu klasificētu kā apdraudētu (BirdLife International 2016). Gan ligzdojošā, gan ziemojošā Eiropas populācija ir stabila. Baltkrievijā ligzdojošā populācija ir stabila. Somijā ligzdojošā populācija ir ilgtermiņā augoša, bet īstermiņā stabila. Krievijas Eiropas daļas populācija aug. Ziemojošā populācija Igaunijā ir augoša, Lietuvā un Krievijas Eiropas daļā – svārstās, bet Baltkrievijā – stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ziemojošā populācija ir vidēji 89 indivīdi (59 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā Latvijā ziemojošā populācija pieaug, bet populācijas īstermiņa tendence ir neskaidra (Stīpniece 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ziemo neaizsalušajos piekrastes ezeros un jūras piekrastē. Paaudzes ilgums: 4,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču citviet Eiropā medības notiek.

VU

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas ziemojošajai populācijai. 19. un 20. gs. Eiropas populācija mazinājās dzīvotņu degradācijas un zuduma (piemēram, upju krastos augošo koku izciršanas) dēļ. Vietēja mēroga populāciju sarukumi notikuši Amerikas ūdeles *Neogale vison* plēsonības rezultātā. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt turpmāki slimības uzliesmojumi. Caurceļošanas laikā un ziemošanas vietās suga tiek medīta (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" mazā gaura ir izveidošanas mērķsuga 26 ĪADT. Caurceļojošo (nevis ziemojošo) mazo gauru aizsardzība ir viens no putniem nozīmīgās vietas "Lubāns un zivju dīķi" mērķiem (Račinskis 2004). Notiek ziemojošās populācijas monitorings (Stīpniece 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece, Ainārs Auniņš.

3.206. attēls. Mazās gauras ziemojošās populācijas izplatība.

Summary

Smew – *Mergellus albellus.* The AOO of the population wintering in Latvia is 400 km², the EOO – 65,891 km². The average wintering population is 89 individuals (59 adult individuals). The wintering population is growing in the long term, while the short-term population trend is unclear. Winters in unfrozen coastal lakes and on the seashore. Local population declines have occurred as a result of predation by *Neogale vison*. The species is susceptible to avian influenza and, therefore, may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The species is hunted during migration and in wintering areas. Monitoring of the wintering population is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Mergellus albellus.* The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22680465A85991357. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22680465A85991357.en. [skatīts 12.04.2022.]

BirdLife International 2021. *Mergellus albellus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680465A166210547. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680465A166210547.en. [skatīts 19.04.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Mazā gaura *Mergellus albellus*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/meralb.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Stīpniece, A. 2021. Piekrastē un iekšzemē ziemojošo ūdensputnu monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 48.

Mazais dūkuris

Tachybaptus ruficollis
(Pallas, 1764)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.207. attēls. Mazais dūkuris. Foto: Iveta Pērkone.

Morfoloģija un bioloģija. Mazākais no dūkuriem. Apspalvojums vasarā tumši brūns. Pie knābja pamata neliels dzeltens laukumiņš. Ziemā apspalvojums bālāks, ķermeņa sāni dzeltenīgi brūni. Dzīvo ļoti slēpti, uzturoties biezu ūdensaugu aizsegā. Parādoties atklātā ūdenī, tramīgs, bieži nirst. Pārtiek no kukaiņiem, gliemjiem, sīkām zivtiņām un augu daļām. Ligzda – trūdošu ūdensaugu krāvums starp virsūdens augu stublājiem vai applūdušiem krūmiem. Dējumā 4–6 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Eiropas R un D daļā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sadrumstalots: Eiropā (izņemot Z daļu), Centrālāzijā, Āzijas D un DA daļā un Āfrikā (izņemot Sahāras tuksnesi). Lielākajā areāla daļā sastopams visu gadu, bet Austrumeiropā, Centrālāzijā un Austrumķīnā – Korejas pussalā – tikai ligzdo (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā būtiskas izplatības pārmaiņas nav konstatētas, taču to var būt ietekmējis sugas slēptais dzīvesveids (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 356 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 64 314 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2019). Eiropas populācija ir stabila. Baltkrievijā ligzdojošā populācija īstermiņā ir stabila (ilgtermiņa tendence nav zināma), populācija ir stabila arī Lietuvā. Igaunijā populācija ilgtermiņā palielinās, bet īstermiņā ir stabila. Krievijas Eiropas daļā ligzdojošā populācija pieaug (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 100–160 pāru (200–320 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņa populācijas tendence nav zināma, bet īstermiņā populācija ir stabila (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir nelieli, aizaugoši ezeriņi (arī purvos), dīķi, vecupes. Ceļošanas laikā dažkārt arī pilnīgi klajas ūdenstilpes (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,4 gadi (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: dūkuru Podicipedidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (CR 2019), Igaunija (EN *[L]*, LC *[Z]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 6.1. Rekreācija, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (2000).

VU

3.208. attēls. Mazā dūkura ligzdošanas biotops. Foto: Edgars Trops.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, bet Eiropas kopējā novērtējumā ir atzīmēts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi. Sugu apdraud mitrāju iznīcināšana, piesārņošana un izmantošana rekreācijas aktivitātēm, taču nereti to kompensē mākslīgu ūdenskrātuvju izveidošana (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" mazais dūkuris ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas parkā "Bauska" un aizsargājamajā jūras teritorijā "Nida–Pērkone". Pēdējā gan neattiecas uz ligzdojošo populāciju. Sugai Latvijā nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā ir iespējams pārskatīt. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā un jāatjauno nelieli ezeriņi u. tml. mitrāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

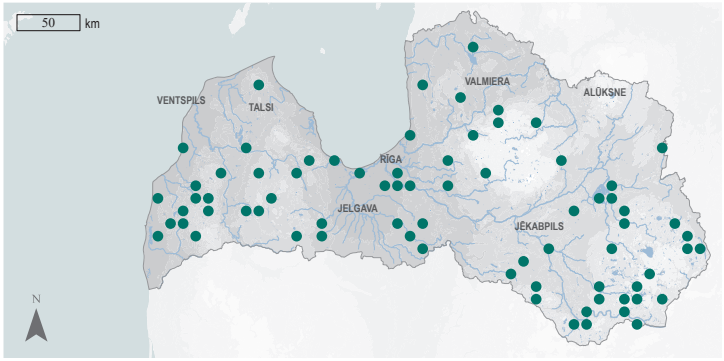

3.209. attēls. Mazā dūkura ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Little Grebe – *Tachybaptus ruficollis.* No significant changes in distribution have been detected in Latvia, but this may be influenced by the secretive habit of the species. The AOO of the breeding population is 356 km², the EOO – 64,314 km². The breeding population is estimated at 100–160 pairs (200–320 adult individuals). The long-term population trend is unknown, while in the short term, the population is stable. Breeding habitats include small, overgrown lakes (also in bogs), ponds, and oxbows. Sometimes, breeding takes place on completely open water bodies during migration. The species is susceptible to avian influenza and may be vulnerable to outbreaks of this disease. Destruction, pollution and recreational use of wetlands threaten the species, but this is often offset by the creation of artificial reservoirs. Revision of the legal status of species protection in Latvia is possible. Conservation and restoration of small lakes and similar wetlands is required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Tachybaptus ruficollis* (amended version of 2017 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22696545A155540155. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22696545A155540155.en. [skatīts 16.08.2022.]

BirdLife International 2021. *Tachybaptus ruficollis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696545A166311395. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696545A166311395.en. [skatīts 17.08.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Parastā ūbele

Streptopelia turtur
(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.210. attēls. Parastā ūbele.
Foto: Paul Cools, CC BY-NC 4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Mazāka nekā mājas balodis. Galva, krūtis un guza sārti pelēka, vēders un zemaste netīri balta. Plecu un muguras spalvas rūsganas ar melnu vidu. Pieaugušajiem putniem kakla sānos melni balts laukums. Aste melna ar baltu joslu galā. Mēdz sēdēt ceļmalās uz vadiem. Veic riesta lidojumus, lidojot augšup un tad planējot lejup ar izplestiem spārniem. Barojas ar augu sēklām. Kokos būvē plānu ligzdu galvenokārt no zariem. Dējumā 2 olas. Mazuļi ligzdguļi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Portugāles un Āfrikas Z daļas līdz Igaunijai un tālāk līdz Ķīnas R daļai. Ziemo Sāhelas zonā Āfrikā (BirdLife International 2019). Ligzdošanas izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem nedaudz mazinājusies, galvenokārt areāla Z daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Apdzīvotā platība (AOO) ir 2040 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 79 908 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaulē populācija sarūk (BirdLife International 2019). Ligzdojošā populācija sarūk arī Eiropā un visās Latvijas kaimiņvalstīs. Baltkrievijā populācija stabila, Krievijā un Lietuvā sarūk (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 3579–12 361 pāris (7158–24 722 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņa populācijas tendence ir neskaidra, bet īstermiņā tā mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 32%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: baložu Columbidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b; C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: VU 2019, VU 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Somija (CR 2019), Igaunija (CR 2019), Lietuva (EN 2021), Krievija (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.
Draudi: 2.1. Augkopība, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 11.2. Sausums, 11.3. Ekstrēmas temperatūras.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo nelielos jauktu vai lapu koku mežu puduros pļavu un lauku tuvumā, mežmalās un krūmājos, samērā bieži arī egļu jaunaudzēs (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 4,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, bet citviet Eiropā tā tiek medīta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Tiek uzskatīts, ka būtisks faktors, kas ir noteicis sugas populācijas lejupslīdi, ir lauksaimniecības zemju transformācija un pusdabisku dzīvotņu zudums. Pārmaiņas lauksaimniecībā var mazināt gan barības, gan

VU

3.211 attēls. Parastās ūbeles ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

ligzdošanas vietu pieejamību, un ir ticami, ka lielāka nozīme ir tieši barības trūkumam. Plašs herbicīdu lietojums ir mazinājis barības augu sastopamību. Sugu negatīvi ietekmē gan medības, gan nelikumīga nogalināšana. Mirstību izraisa arī parazīts *Trichomonas gallinae*. Sugas lejupslīdi varētu būt veicinājis arī sausums Sāhelas zonā (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" parastā ūbele ir viena no mērķsugām dabas parkā "Vecumu meži", bet sastopama arī citās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Sugai Latvijā nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tā ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, mežu tuvumā ir jāsaglabā zālāji un laukmalas (nelietojot herbicīdus).

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

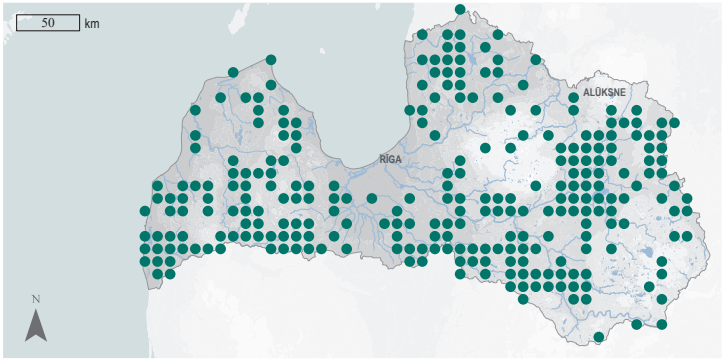

3.212. attēls. Parastās ūbeles ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

European Turtle-dove − *Streptopelia turtur.* In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO is 2,040 km², the EOO – 79,908 km². The breeding population is estimated at 3,579–12,361 pairs (7,158–24,722 adult individuals). The long-term population trend is unclear, while in the short term, the population is declining. Over three generations, the population has declined by 32%. It breeds in small clusters of mixed or deciduous forests next to grasslands and fields, on forest edges and in shrubberies, and it is not uncommon in young spruce stands. Transformation of agricultural land and loss of semi-natural habitats are considered to be important factors in the population decline of the species. Changes in agriculture can reduce the availability of food, as well as breeding sites, and the scarcity of food is likely to play a greater role. The widespread use of herbicides has reduced the abundance of forage plants. The species is negatively affected by both hunting and illegal killing. Mortality is also caused by the parasite *Trichomonas gallinae*. Drought in the Sahel may have also contributed to the decline of the species. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. The maintenance of grasslands and field edges (without the use of herbicides) near forests is required to protect the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2019. *Streptopelia turtur*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22690419A154373407. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22690419A154373407.en. [skatīts 26.10.2022.]

BirdLife International 2021. *Streptopelia turtur*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22690419A166232970. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22690419A166232970.en. [skatīts 26.10.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Gredzenūbele

Streptopelia decaocto
(Frivaldszky, 1838)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.213. attēls. Gredzenūbele. Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: baložu Columbidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (NT 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.
Draudi: 11.3. Ekstrēmas temperatūras.
Aizsardzības pasākumi: –.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Mazāka un slaidāka nekā mājas balodis. Apspalvojums ļoti gaišs, brūngansārts, spārnu virspuse un mugura smilškrāsā. Spārnu gali tumši. Uz kakla šaurs melns pusgredzens. Astes spalvas melnas ar platu baltu galu. Riesta lidojumā planē ar nedaudz nolaistiem spārniem un izplestu asti. Neligzdošanas laikā parasti uzturas nelielās grupiņās. Pārtiek galvenokārt no dažādām sēklām. Kokos būvē nekārtīgu ligzdu no zariem. Dējumā 1–2 olas. Mazuļi ligzdguļi. Pieaugušie putni ir nometnieki, bet jaunie ziemās var aizklejot uz dienvidiem. Bargās ziemās samērā daudz putnu iet bojā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver lielāko daļu Eiropas (izņemot Skandināvijas Z daļu un Krievijas Eiropas daļas centrālo un Z daļu), Tuvos Austrumus, Centrālāziju, Indiju un Ķīnu (BirdLife International 2019). Ligzdošanas izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem palielinājusies, galvenokārt Pireneju pussalā un citur Dienvideiropā, mazākā mērā arī areāla Z daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Apdzīvotā platība (AOO) ir 456 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 66 544 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2019). Eiropas populācija ir stabila. Krievijas un Baltkrievijas un īstermiņā arī Lietuvas populācija ir stabila. Ilgtermiņa populācijas pārmaiņas Lietuvā un Igaunijā ir negatīvas, bet Igaunijā īstermiņā populācija pieaug (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 205–350 pāru (410–700 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija mazinās, bet īstermiņa tendence ir stabila (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo pilsētas, ciematus u. c. apdzīvotas vietas, apstādījumus, parkus un dārzus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 4,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, un ieguve citviet Eiropā nevarētu būtiski ietekmēt Latvijas populāciju.

Apdraudējums. Eiropas līmeņa novērtējumā būtiski draudi sugai nav identificēti (BirdLife International 2021). Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka populāciju negatīvi var ietekmēt bargas ziemas.

VU

3.214. attēls. Gredzenūbeles ligzdošanas biotops. Foto: Viesturs Ķerus.

Aizsardzība. Sugas aizsardzībai nav noteikta neviena ĪADT vai putniem nozīmīgā vieta. Tās aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

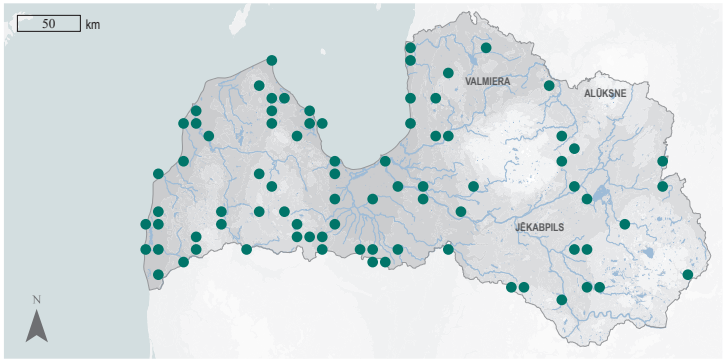

3.215. attēls. Gredzenūbeles ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Collared-dove – *Streptopelia decaocto.* In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO is 456 km², the EOO – 66,544 km². The breeding population is estimated at 205–350 pairs (410–700 adult individuals). The population is declining in the long term, while the short-term trend of the population is stable. Inhabits cities, towns, villages and other residential areas, greenery, parks and gardens. In Latvia, the threats have not been studied, but it is likely that severe winters may have a negative impact on the population. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Streptopelia decaocto*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22727811A154457750. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22727811A154457750.en. [skatīts 26.10.2022.]

BirdLife International 2021. *Streptopelia decaocto*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22727811A166435449. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22727811A166435449.en. [skatīts 26.10.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Grieze

Crex crex

(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.216. attēls. Grieze. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Kovārņa lieluma dzeltenbrūns putns ar kastaņbrūniem spārniem un spēcīgām kājām. Galvas virsa un mugura ar melniem plankumiem. Sāni un zemaste ar kastaņbrūnām šķērssvītrām. Mazuļi melni. Aktīva krēslā un naktī. Parasti pārvietojas slēpti zālē. Lido ļoti nelabprāt. Barojas ar kukaiņiem un to kāpuriem un citiem bezmugurkaulniekiem, arī ar sēklām. Ligzdu būvē uz zemes, parasti uz ciņa. Dējumā 8–11 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Dienvidaustrumāfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Francijas pāri Eiropai līdz pat Baikāla ezeram Krievijā. Ziemošanas areāls Āfrikas DA daļā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā pieaugusi (galvenokārt areāla Z un D daļā), bet rietumu daļā sarukusi (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu samazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Apdzīvotā platība (AOO) ir 11 556 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 87 316 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija ir stabila. Igaunijā un Lietuvā populācija sarūk. Īstermiņa lejupslīde konstatēta arī Krievijā, kur ilgtermiņa populācijas tendence ir pozitīva. Baltkrievijā ilgtermiņa tendence ir negatīva, bet īstermiņā populācija ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 30 874–111 512 tēviņu (61 748–223 024 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija pieaug, bet īstermiņā mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 43%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādas mitras pļavas, ganības, zālājus, ziemāju laukus, dažkārt arī ābeļdārzus, retāk aizaugušas rušināmkultūras un izcirtumus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 3,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, bet citviet Eiropā (Krievijā, Ukrainā un Gruzijā) tā tiek medīta.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: dumbrvistiņu Rallidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (NT 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.
Draudi: 2.1. Augkopība, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 6.1. Rekreācija, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.3. Informētība un komunikācija, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 2. kat. (2000).

VU

3.217. attēls. Griezes ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Trops.

Apdraudējums. Latvijā kā būtisks sugu negatīvi ietekmējošs faktors ir norādīts lauksaimniecības intensitātes pieaugums, tostarp zālāju platību mazināšanās un mazuļu bojāeja, tos sapļaujot. No otras puses, sugu apdraud arī zālāju apsaimniekošanas pārtraukšana un aizaugšana ar krūmiem un kokiem (Keišs 2005). Krievijā, Ukrainā un Gruzijā sugu atļauts medīt, bet reģistrēti arī nelikumīgas nogalināšanas gadījumi citās valstīs. Iespējams, daļa Eiropā ligzdojošo putnu tiek noķerta rudens migrācijas laikā tīklos Ēģiptē. Suga var kļūt par upuri mājas kaķiem un Amerikas ūdelēm *Neogale vison*, un arī vietējiem plēsējiem. Sugu negatīvi ietekmē traucējums, ko rada rekreācijas aktivitātes un ceļi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" grieze ir viena no mērķsugām 94 ĪADT. Grieze ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Aiviekstes paliene", "Augšdaugava", "Bērzpils purvi un palienes", "Burtnieka pļavas", "Dubnas paliene", "Durbes ezera pļavas", "Dvietes paliene", "Gaujas Nacionālais parks", "Kuja", "Ķemeru Nacionālais parks", "Lielupes palienes pļavas", "Liepājas ezers", "Lubāns un zivju dīķi", "Pededzes lejtece un Pārabaine", "Raķupe un Pāce", "Rāzna", "Rūjas paliene", "Sedas tīrelis", "Sitas un Pededzes paliene", "Sventājas ieleja", "Svētes lejtece", "Užavas augštece", "Užavas lejtece", "Vidusburtnieks" un "Ziemeļgauja" (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Keišs 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāuztur un jāatjauno zālāji, jāveic maksājumi lauksaimniekiem par griezes dzīvotņu uzturēšanu un izglītojoši pasākumi par sugai labvēlīgu lauksaimniecības praksi.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

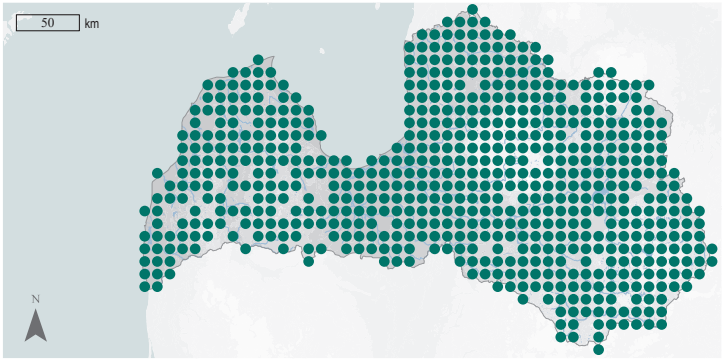

3.218. attēls. Griezes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Corncrake – *Crex crex.* In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004 and declined between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO is 11,556 km², the EOO – 87,316 km². The breeding population is estimated at 30,874–111,512 males (61,748–223,024 adult individuals). The population is increasing in the long term, but declining in the short term. Over three generations, the population has declined by 43%. Inhabits a variety of wet meadows, pastures, grasslands, winter crop fields, occasionally apple orchards, and less frequently overgrown row crops and clearings. In Latvia, the increase in agricultural intensity, including the decrease in grassland areas and the death of juveniles through mowing, have been identified as major factors negatively affecting the species. On the other hand, the species is also threatened by the abandonment of farmland and overgrowth thereof with shrubs and trees. It is likely that some of the birds breeding in Europe are caught in nets in Egypt during their autumn migration. The species can fall prey to domestic cats and *Neogale vison*, as well as local predators. The species is negatively affected by disturbance caused by recreational activities and roads. Monitoring of the population of the species is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the maintenance and restoration of grasslands, payments to farmers for the maintenance of *C. crex* habitats and education on species-friendly farming practices.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Crex crex*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22692543A86147127. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22692543A86147127.en. [skatīts 27.10.2022.]

BirdLife International 2021. *Crex crex*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22692543A166236520. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22692543A166236520.en. [skatīts 27.10.2022.]

Keišs, O. 2005. Impact of changes in agricultural land use on the Corncrake *Crex crex* population in Latvia. Acta Univ. Latv., 691, Biology: 93–109.

Keišs, O. 2021. Fona monitoringa gala atskaite par 2021. gadu: „Naktsputnu monitorings lauksaimniecības zemēs". Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

VU

Mazais ormanītis

Zapornia parva
(Scopoli, 1769)

VU Ligzdojošā populācija

3.219. attēls. Mazais ormanītis. Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Porzana parva* (Scopoli, 1769).
Dzimta: dumbrvistiņu Rallidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU C1+2a(i,ii); D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Somija (EN 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 5.2. Savvaļas augu vākšana, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Strazda lieluma putns. Mugurpuse olīvbrūna ar tumšiem un baltiem raibumiem. Tēviņam ķermeņa apakšpuse zilganpelēka. Mātīte rūsganbrūna. Knābis samērā īss, zaļgans. Slēpts dzīvesveids. Izbiedēts parasti neceļas spārnos, bet paskrien tālāk un paslēpjas augājā. Balss parasti dzirdama naktī. Pārtiek galvenokārt no dažādiem ūdens kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem. Ligzda parasti atrodas virsūdens augāja ceros zemu virs slīkšņas vai sekla ūdens. Dējumā 5–9 olas, gadā divi perējumi. Mazuļi ligzdbēgļi. Tos perē un vadā abi pieaugušie putni. Gājputns, ziemo Vidusjūras reģionā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Nīderlandes un Šveices cauri Centrālāzijai līdz Kazahstānai un Ķīnas ZA daļai. Ziemošanas areāls no Vidusjūras sniedzas līdz Sāhelas zonai, arī no Arābijas pussalas līdz Indijas ZA daļai (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā pieaugusi, areālam izplešoties uz ziemeļiem. Samērā daudz jaunu novērojumu arī Baltkrievijā un Ukrainā, bet tas vismaz daļēji skaidrojams ar labāku izpēti (Keller et al. 2020). Latvijā izplatības pārmaiņas starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav iespējams novērtēt, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu izplatība palielinājusies (Ķerus u. c. 2021). Apdzīvotā platība (AOO) ir 376 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 65 300 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācijas tendence nav zināma. Igaunijas populācija sarūk, Lietuvas – palielinās. Baltkrievijā populācija ir stabila, bet Krievijas Eiropas daļas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 200–500 tēviņu (400–1000 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021), taču, izmantojot IUCN rīku *A kritērijam*, ir aprēķināts, ka desmit gados populācija ir sarukusi par 17%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo stipri aizaugušus ezerus, dīķus un citas ūdenstilpes ar mozaīkveidīgiem niedru un vilkvālīšu ceriem (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 1,9 gadi (BirdLife International 2021).

3.220. attēls. Mazā ormanīša ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek medīta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud mitrāju nosusināšana un niedru ieguve (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" mazais ormanītis ir viena no izveidošanas mērķsugām 24 ĪADT. Mērķsuga putniem nozīmīgajās vietās "Engures ezers", "Ķemeru Nacionālais parks", "Lubāns un zivju dīķi", "Pape", "Sedas tīrelis" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statusu Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā aizauguši mitrāji, jāsadala lieli vienlaidus niedrāju masīvi.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

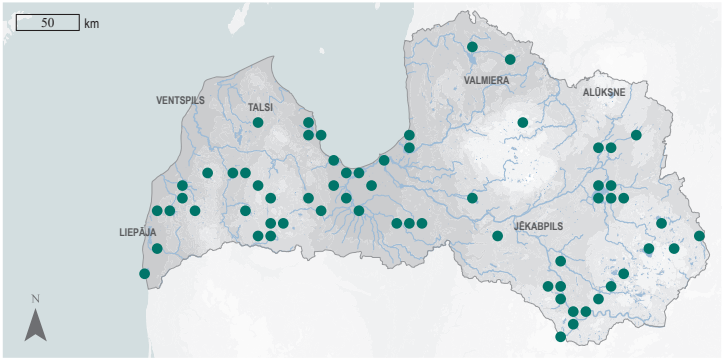

3.221. attēls. Mazā ormanīša ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Little Crake – *Zapornia parva.* In Latvia, the changes in distribution between 1980–1984 and 2000–2004 are impossible to assess, while between 2000–2004 and 2013–2017, the distribution increased. The AOO is 376 km², the EOO – 65,300 km². The breeding population is estimated at 200–500 males (400–1,000 adult individuals). In the long term, the population is growing, but it has been estimated that the population has declined by 17% over ten years. The species inhabits heavily overgrown lakes, ponds and other water bodies with a mosaic of *Phragmites sp.* and *Typha sp.* vegetation. The species is threatened by wetland degradation by drainage and reed harvesting. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the preservation of overgrown wetlands and the fragmentation of large, continuous reed stands.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Zapornia parva*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22692663A86162074. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22692663A86162074.en. [skatīts 28.10.2022.]

BirdLife International 2021. *Zapornia parva*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22692663A166237188. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22692663A166237188.en. [skatīts 28.10.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

VU

Mazais dumpis

Ixobrychus minutus
(Linnaeus, 1766)

VU Ligzdojošā populācija

3.222. attēls. Mazais dumpis.
Foto: Gaidis Grandāns, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Par kovārni mazāks gārnis ar raksturīgu melni dzeltenu apspalvojumu. Pieaugušam tēviņam mugurpuse un galvas virsa melna, vēderpuse oranždzeltena ar gaišākām un tumšākām garensvītrām. Mātītei mugurpuse ar gaišiem raibumiem. Aktīvs galvenokārt krēslā un naktī. Lielākoties slēpjas veģetācijā. Pārtiek no zivtiņām, vardēm, kukaiņiem un sīkiem zīdītājiem. Ligzdu būvē no zariem, vilkvālīšu lapām u. tml., rūpīgi paslēptu krūmā vai vilkvālīšu audzē tuvu pie zemes. Dējumā 5–7 olas. Gadā viens perējums. Perē un par mazuļiem rūpējas abi pāra putni. Mazuļi daļēji ligzdbēgļi. Gājputns, vairākums ziemo tropiskajā Āfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas līdz Baltijas valstīm un tālāk līdz Kazahstānas A daļai, dienvidos – līdz Irākai un Irānai. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras tuksneša (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz palielinājusies, bet nav novērotas izteiktas areāla robežu pārbīdes (Keller et al. 2020). Retās sastopamības un slēptā dzīvesveida dēļ izplatības pārmaiņas Latvijā objektīvi novērtēt nav iespējams (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 84 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 50 714 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu klasificētu kā apdraudētu (BirdLife International 2019). Eiropas populācija ir stabila. Krievijas populācija ir stabila, bet Baltkrievijas un Lietuvas – pieaug (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 50–80 pāru (100–160 pieaugušu indivīdu). Īstermiņā populācija ir stabila, bet ilgtermiņa tendence nav zināma (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo dažādos ar krūmiem, niedrājiem, vilkvālītēm un citu veģetāciju aizaugušos ūdeņos – ezeros, dīķos u. tml. (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 2,8 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: gārņu Ardeidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 9.1. Sadzīves un komunālie notekūdeņi, 6.1. Rekreācija, 6.3. Darbs un citas aktivitātes, 11.2. Sausums.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 1. kat. (2000).

3.223. attēls. Mazā dumpja ligzdošanas biotops. Foto: Ruslans Matrozis.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud mitrāju nosusināšana un piesārņojums. Drauds ir arī dažāda rakstura traucējums, intensīva ūdeņu izmantošana un pārveidošana, arī eitrofikācija. Sausums Āfrikā ir izraisījis piemērotu mitrāju zudumu, pagarinot pārlidojumu pāri Sahārai (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" mazais dumpis ir viena no mērķsugām Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas parkos "Piejūra", "Engures ezers", "Dvietes paliene", "Pape", dabas liegumos "Liepājas ezers", "Babītes ezers", "Sātiņu dīķi", "Ļubasts", "Rūjas paliene", "Lubāna mitrājs", aizsargājamo ainavu apvidū "Ādaži". Mazais dumpis ir starp mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Liepājas ezers" un "Lubāns un zivju dīķi" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā aizaugušie mitrāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

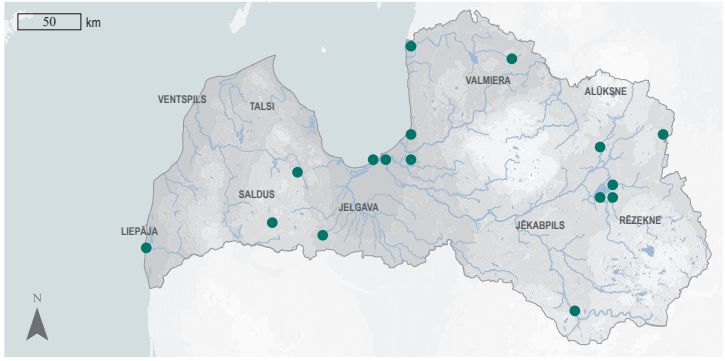

3.224. attēls. Mazā dumpja ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Little Bittern – *Ixobrychus minutus.* Due to the rare occurrence and secretive habit of the species, an objective assessment of distribution changes in Latvia is impossible. The AOO of breeding population is 84 km², the EOO – 50,714 km². The breeding population is estimated at 50–80 pairs (100–160 adult individuals). The population is stable in the short term, while the long-term population trend is unknown. The species breeds in a variety of waters overgrown with shrubs, *Phragmites*, *Typha* and other vegetation – lakes, ponds, etc. The species is threatened by the drainage and pollution of wetlands. Other threats include various forms of disturbance, intensive use and transformation of waters, including eutrophication. Drought in Africa has led to the loss of suitable wetlands, which prolongs migration over the Sahara. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of overgrown wetlands is essential for the protection of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Ixobrychus minutus* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22735766A155511258. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22735766A155511258.en. [skatīts 12.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Ixobrychus minutus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22735766A166447041. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22735766A166447041.en. [skatīts 12.11.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

VU

Upes tārtiņš

Charadrius dubius
Scopoli, 1786

VU Ligzdojošā populācija

3.225. attēls. Upes tārtiņš. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Par mājas zvirbuli nedaudz lielāks bridējputns. Mugura smilškrāsā, uz galvas kontrastains ornaments. Knābis melns. Acs gredzens dzeltens (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem, bet ēd arī citus sīkus bezmugurkaulniekus (BirdLife International 2021). Ligzda zemē izkašņāta bedrīte bez izklājuma. Dējumā parasti četras olas. Mazuļi ligzdbēgļi (Baumanis, Klimpiņš 1997). Gājputns, ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ļoti plašs ligzdošanas areāls, kas aptver gandrīz visu Eirāziju līdz ziemeļu polārajam lokam, izņemot Tibetas kalnieni un Mongoliju. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras, Dienvidāzijā un Indonēzijā, fragmentāri arī Vidusjūras reģionā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies, izplešoties D daļā, bet sašaurinoties ziemeļos. Taču iespējams, ka novērotās pārmaiņas Skandināvijā skaidrojamas ar atšķirībām izpētē (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 1776 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 78 451 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2019). Eiropas populācija sarūk. Krievijā un Baltkrievijā populācija sarūk, bet Igaunijā un Lietuvā – stabila (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 450–900 pāri (900–1800 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija mazinās, bet īstermiņa tendence nav zināma (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo jūrmalas smiltājus, smilšainus ūdenstilpju krastus un karjerus (Baumanis, Klimpiņš 1997). Paaudzes ilgums: 3,6 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: tārtiņu Charadriidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (LC *[L, C]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 14.1. Aramzeme, 15.5. Raktuves (atvērtas).
Draudi: 6.1. Rekreācija, 1.2. Komerciālas un rūpnieciskas teritorijas, 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 8.4. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 11.4. Vētras un plūdi.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

3.226. attēls. Upes tārtiņa ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka būtiska loma ir rekreācijai piekrastē un pārmaiņām karjeru platībās un apbūves intensitātē. Ligzdas apdraud suņi, lapsas *Vulpes vulpes* un olēdāji putni. Klimata pārmaiņu dēļ gaidāmas biežākas vētras un krasākas ūdenslīmeņa svārstības, kuru dēļ var applūst ligzdas. Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka būtiskākos draudus sugai rada dzīvotņu degradācija un zudums. Suga ir jutīga pret putnu botulismu (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Upes tārtiņš nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču vairākās no tām šī suga ligzdo. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu sugu, ir jānovērš traucējumi ligzdošanas vietās un jāuztur ligzdošanas dzīvotnes.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

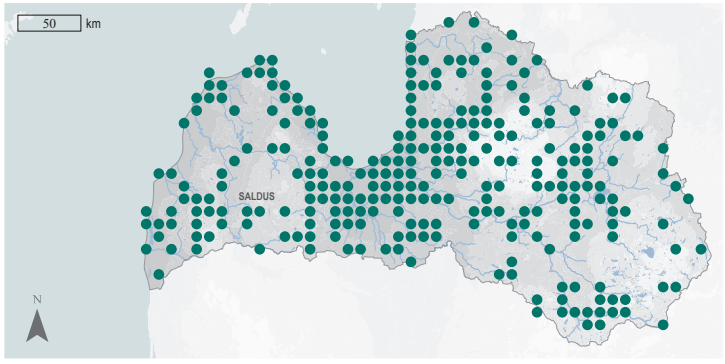

3.227. attēls. Upes tārtiņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Little Ringed Plover – *Charadrius dubius.* In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 1,776 km², the EOO – 78,451 km². The breeding population is estimated at 450–900 pairs (900–1,800 adult individuals). The population is declining in the long term, while the short-term trend of the population is unknown. Inhabits coastal sandbanks, sandy banks of water bodies and quarries. The threats have not been studied in Latvia, but it is likely that coastal recreation and changes in quarry areas, as well as the intensity of building development, play an important role. The nests are threatened by dogs, *Vulpes vulpes* and birds that predate on eggs. Climate change is expected to lead to more frequent storms and more dramatic fluctuations in water tables, which can flood nests. The species is susceptible to avian botulism. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. The elimination of disturbance in breeding areas and the maintenance of breeding habitats is required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2019. *Charadrius dubius* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22693770A155486463. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22693770A155486463.en. [skatīts 19.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Charadrius dubius*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693770A166264107. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693770A166264107.en. [skatīts 19.11.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Upes tārtiņš *Charadrius dubius*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/chadub.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

VU

Ķīvīte

Vanellus vanellus
(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.228. attēls. Ķīvīte.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Par balodi nedaudz mazāks bridējputns ar raksturīgiem noapaļotiem spārniem. Ķermeņa mugurpuse un spārni tumši ar metālisku spīdumu, galvas virsa, seja, rīkle un krūtis melnas, vēderpuse balta. Uz galvas šaurs cekuls, tēviņam garāks nekā mātītei. Raksturīgs svaidīgs riesta lidojums, mainot augstumu un izdodot balsi. Agresīvi aizsargā ligzdošanas vietu, riņķojot ap traucētāju un izdodot uztraukuma saucienus. Ceļošanas laikā var veidot lielus barus. Pārtiek galvenokārt no sliekām. Ligzda ir bedrīte uz zemes, izklāta ar saknītēm, sausu zāli un citiem materiāliem. Dējumā 2–5 (parasti četras) olas. Gadā parasti viens perējums, bet pēc izpostīšanas var dēt atkārtoti. Mazuļi ligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Eiropas R un D daļā un Ziemeļāfrikā (LOB 1998).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: tārtiņu Charadriidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: NT 2016, VU 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (VU 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.
Draudi: 2.1. Augkopība, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.4. Nezināmas izcelsmes problemātiskas sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.3. Informētība un komunikācija, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu un austrumos sniedzas līdz Ķīnas A daļai, areāla D robeža: Spānija–Turcija–Kazahstāna–Mongolija. Ziemo Eiropas R un D daļā, Vidusjūras reģionā, Pakistānā, Nepālā, Ķīnas D daļā un Japānā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz samazinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir samazinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 11 492 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 85 288 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Sarūk arī Eiropas populācija. Krievijā un Lietuvā populācija sarūk, Igaunijā pieaug, bet Baltkrievijā stabila (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 135 521–187 177 pāri (271 042–374 354 pieauguši indivīdi). Iepriekš gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence klasificēta kā stabila (Ķerus u. c. 2021), taču jaunākie dati uzrāda populācijas lejupslīdi (Auniņš, Mārdega 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 32%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir mitras pļavas un ganības, aramzeme, purvi.

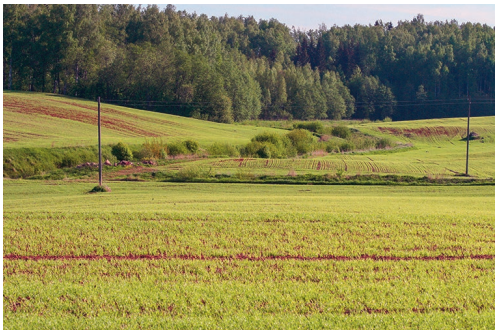

3.229. attēls. Ķīvītes ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

Retāk arī nolaisti zivju dīķi, izdedzināti niedrāji un citi mitrāji ar zemu augāju (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 5,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi sugai nav pētīti, bet ir ticami, ka visvairāk sugu ietekmē pārmaiņas lauksaimniecības zemju apsaimniekošanā. Eiropas novērtējumā arī ir uzsvērts, ka suga cieš no lauksaimniecības intensifikācijas. Sugu apdraud arī mitrāju nosusināšana. Svarīgas apstāšanās vietas migrācijas laikā apdraud naftas piesārņojums, mitrāju susināšana, lauksaimniecības zemju apsaimniekošanas maiņa vai pārtraukšana, kā rezultātā tās aizaug ar krūmiem. Pavasarī apstrādājot aramzemi, var iet bojā dējumi. Suga ir jutīga pret putnu botulismu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi. Suga cieš arī no ligzdu postītājiem – zīdītājiem un vārnu dzimtas putniem. Francijā, Grieķijā, Itālijā un Spānijā suga tiek medīta (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Ķīvīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgā vietā, taču vairākās no tām ligzdo. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāatjauno un jāuztur mitrie zālāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

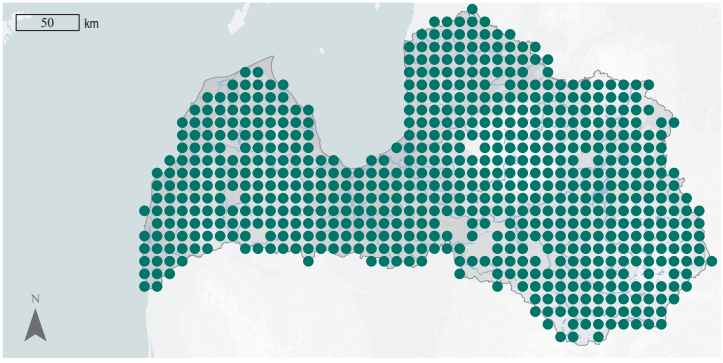

3.230. attēls. Ķīvītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Northern Lapwing – *Vanellus vanellus.* In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 11,492 km², the EOO – 85,288 km². The breeding population is estimated at 135,521–187,177 pairs (271,042–374,354 adult individuals). Previously, both the long-term and short-term population trends were classified as stable, however, the latest data suggest a decline in population. Over three generations, the population has declined by 32%. Breeding habitats include wet grasslands and pastures, arable land and wetlands. Less frequently – drained fishponds, burnt reedbeds and other wetlands with short vegetation. In Latvia, the threats to the species have not been studied, but it is likely that changes in agricultural land management have a significant impact. Drainage of wetlands is also threatening the species. Important stopovers during migration are threatened by oil pollution, the drainage of wetlands, land abandonment and changes in land management that lead to shrub encroachment. When arable land is tilled in spring, the clutches can die. The species is susceptible to avian botulism and may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The species also suffers from nest predators such as mammals and Corvidae. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Restoration and maintenance of wet grasslands are required for the conservation of the species.

VU

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2017. *Vanellus vanellus* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22693949A111044786. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22693949A111044786.en. [skatīts 19.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Vanellus vanellus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693949A166266204. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693949A166266204.en. [skatīts 19.11.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Lietuvainis

Numenius phaeopus
(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.231. attēls. Lietuvainis. Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.
Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 6.1. Rekreācija, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 11.2. Sausums, 2.1. Augkopība, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Nedaudz mazāks nekā kuitala, ar proporcionāli īsāku knābi. Apspalvojums pelēkbrūni raibumots (Svensons u. c. 2021). Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem, to kāpuriem un citiem bezmugurkaulniekiem, taču ēd arī augu daļas (BirdLife International 2021). Ligzdo uz zemes (Ķerus u. c. 2021). Gājputns, ziemo Āfrikā (BirdLife International 2016).

Izplatība. Cirkumpolārs, bet sadrumstalots ligzdošanas areāls. Lielākie ligzdošanas apgabali Eiropas Z daļā un Aļaskā–Kanādas rietumos. Ziemo okeānu piekrastē no ASV, Spānijas un Taizemes ziemeļos līdz Dienvidamerikas un Āfrikas galējiem dienvidiem un Austrālijai dienvidos (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā mazliet samazinājusies, it īpaši areāla D daļā (Keller et al. 2020). Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav konstatētas būtiskas izplatības pārmaiņas, taču tas var būt skaidrojams ar sugas reto sastopamību un dažādos periodos atšķirīgu purvu izpētes līmeni (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 108 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 31 226 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2016). Eiropas populācijas tendence nav zināma. Krievijas populācijas tendence nav zināma, Baltkrievijā populācija pieaug, bet Igaunijā ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 41–65 pāri (82–130 pieaugušu indivīdu). Gan īstermiņā, gan ilgtermiņā populācija ir stabila (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo augstos purvus. Paaudzes ilgums: 7,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka būtiskākie no tiem varētu būt purvu biotopu pakāpeniska degradācija nosusināšanas rezultātā un rekreācijas radīts traucējums ligzdošanas laikā. Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka suga ir jutīga pret

VU

3.232. attēls. Lietuvaiņa ligzdošanas biotops. Foto: Jānis Ķuze.

putnu gripu, un to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Lietuvainis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT, taču šajās teritorijās ligzdo lielākā daļa populācijas. Arī nevienai putniem nozīmīgajai vietai lietuvainis nav mērķsuga. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā klaji augstie purvi un jānovērš traucējums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

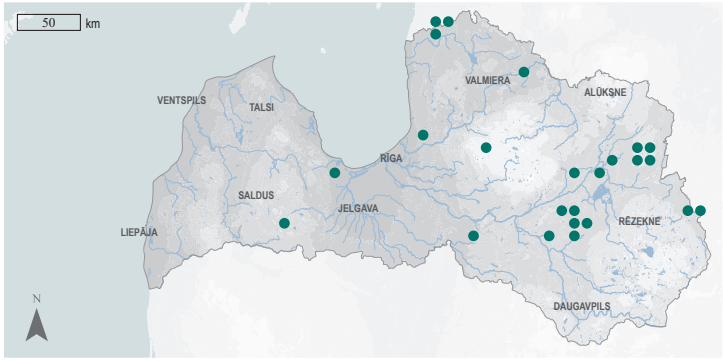

3.233. attēls. Lietuvaiņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Whimbrel – *Numenius phaeopus.* No significant changes in distribution have been recorded in Latvia since the 1980s, which may be due to the rarity of the species and various levels of surveying of bogs at different periods. The AOO of the breeding population is 108 km², the EOO – 31,226 km². The breeding population is estimated at 41–65 pairs (82–130 adult individuals). The population is stable both in the short term as well as in the long term. Inhabits raised bogs. In Latvia, threats have not been studied, but it is likely that the most important threats could be the gradual degradation of bog habitats due to drainage and recreational disturbance during the breeding season. The European-level assessment indicates that the species is susceptible to avian influenza and could be threatened by future outbreaks of this disease. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of open raised bogs and elimination of disturbances during the breeding season are required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Numenius phaeopus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693178A86585436. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693178A86585436.en. [skatīts 19.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Numenius phaeopus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693178A166245989. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693178A166245989.en. [skatīts 19.11.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Kuitala

Numenius arquata
(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.234. attēls. Kuitala.
Foto: Rolands Linejs.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: NT 2017, NT 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (EN *[L]*, LC *[C]* 2019), Lietuva (CR 2021), Krievija (*N. a. arquata* VU, *N. a. suschkini* EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.
Draudi: 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 2.3. Lopkopība un lauku sētas, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 6.3. Darbs un citas aktivitātes, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 2. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Lielākais no Latvijā sastopamajiem bridējputniem. Ļoti garš, noliekts knābis. Apspalvojums pelēkbrūni raibumots (Svensons u. c. 2021). Pārtiek no dažādiem posmkājiem, tārpiem un citiem bezmugurkaulniekiem, ēd arī sīkus mugurkaulniekus, ogas un sēklas (BirdLife International 2021). Ligzdo uz zemes (Ķerus u. c. 2021). Gājputns, ziemo Rietumeiropā, Vidusjūras reģionā un Ziemeļāfrikā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Francijas–Lielbritānijas–Skandināvijas rietumos sniedzas līdz Ķīnas ZA daļai austrumos. Ziemo Islandē, Eiropas R un D piekrastē, gar visu Āfrikas krastu un Āzijas D piekrastē (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz samazinājusies, īpaši areāla DA daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav būtiski mainījusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir būtiski samazinājusies. Iespējams, šīs pārmaiņas ir šķietamas un skaidrojamas ar atšķirībām izpētes līmenī, taču novērotā tendence sakrīt ar Eiropu kopumā (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 524 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 70 396 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Eiropas populācija arī sarūk, un lejupslīde notiek arī visās Latvijas kaimiņvalstīs – Igaunijā, Krievijā, Baltkrievijā un Lietuvā (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 211–310 pāru (422–620 pieaugušu indivīdu). Īstermiņa populācijas tendence ir stabila, bet ilgtermiņa – nezināma (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo augstos purvus un mitrus zālājus (Baumanis, Klimpiņš 1997). Paaudzes ilgums: 9,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

VU

3.235. attēls. Kuitalas ligzdošanas biotops.
Foto: Ilze Priedniece.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Latvijā, kur lielākā daļa populācijas ligzdo augstajos purvos, būtiskākā ietekme varētu būt nosusināšanas izraisīta pakāpeniska dzīvotnes aizaugšana ar kokiem. Zālājos ligzdojošā populācijas daļa cieš no olu un mazuļu bojāejas pļaušanas rezultātā un pastiprinātas plēsonības. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to varētu apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi. Ziemošanas vietās sugu apdraud traucējums (apbūve un rekreācija), piesārņojums, piekrastes mitrāju appludināšana plūdmaiņas spēkstaciju būvei. Līdzīgi draudi skar arī apstāšanās vietas migrācijas laikā. Vietām populācijas sarūk medību dēļ (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" kuitala ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas parkā "Vecumu meži", taču tā ir sastopama arī vairākās citās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Sugas aizsardzībai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā klaji augstie purvi un jānovērš traucējums ligzdošanas laikā, jāsaglabā mitrie zālāji, tostarp, pļaujot tos tā, lai mazinātu ligzdu un mazuļu bojāeju.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

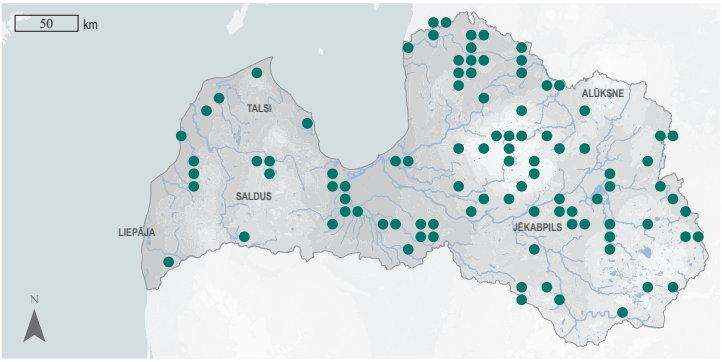

3.236. attēls. Kuitalas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Curlew – *Numenius arquata*. In Latvia, no considerable change in the distribution occurred between 1980–1984 and 2000–2004, while, between 2000–2004 and 2013–2017, it decreased considerably. The AOO of the breeding population is 524 km², the EOO – 70,396 km². The breeding population is estimated at 211–310 pairs (422–620 adult individuals). The short-term population trend is stable, while the long-term trend is unknown. Inhabits raised bogs and wet grasslands. In Latvia, where most of the population breeds in raised bogs, the most significant impact could include the gradual degradation of the habitat (overgrowth with trees) due to drainage. The part of the population that breeds in grasslands suffers from egg and juvenile mortality due to mowing and extensive predation. The species is susceptible to avian influenza and, therefore, it could be vulnerable to future outbreaks of this disease. At wintering sites, the species is threatened by disturbance (real estate development and recreation), pollution and flooding of coastal wetlands for the construction of tidal power stations. Similar threats affect stopover sites during migration. In places, the population is declining due to hunting. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of open raised bogs and the prevention of disturbance during breeding, as well as the conservation of wet grasslands, including a mode of mowing that minimises nest and chick mortality, is required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2017. *Numenius arquata.* The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22693190A117917038. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T22693190A117917038.en. [skatīts 20.11.2022.]

BirdLife International 2021. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693190A166247142. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693190A166247142.en. [skatīts 20.11.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Kuitala *Numenius arquata*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/numarq.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

VU

Sarkanā puskuitala

Limosa lapponica
(Linnaeus, 1758)

VU Caurceļojošā populācija

3.239. attēls. Sarkanā puskuitala. Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: NT 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (VU 2020), Somija (NT 2019), Krievija (*L. l. menzbieri* VU, *L. l. anadyrensis* DD 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas.
Draudi: 6.1. Rekreācija, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Slaids bridējputns ar pagaru, mazliet uz augšu liektu knābi. Pavasarī tēviņiem visa vēderpuse kastaņbrūna, mātītēm – bālāka. Pēcriesta tērpā un jaunajiem putniem vēderpuse gaiša (Baumanis, Klimpiņš 1997). Ceļošanas laikā barojas ar tārpiem, gliemjiem, kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem, reizēm arī maziem abiniekiem un zivīm (BirdLife International 2021). Latvijā sastopama caurceļošanas laikā pavasarī, kad novērojama lielākā skaitā, un rudenī (Celmiņš 2022).

Izplatība. Sadrumstalots ligzdošanas areāls uz ziemeļiem no ziemeļu polārā loka sniedzas no Norvēģijas līdz Aļaskai. Ziemo Atlantijas okeāna A piekrastē, Indijas okeāna Z piekrastē un okeānu piekrastē no Ķīnas dienvidaustrumiem līdz Jaunzēlandei (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Latvijā caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 252 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 49 577 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Eiropā ligzdojošā populācija pieaug, bet ziemojošā populācija ir stabila. Krievijā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma, bet Somijā ligzdojošā populācija pieaug (BirdLife International 2021). Precīzs Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 1000 pieaugušu indivīdu. Tā kā Somijas ligzdojošā populācija pieaug, bet Krievijas populācijas tendence nav zināma, nav iespējams novērtēt Latviju caurceļojošās populācijas pārmaiņas.

Biotopi un ekoloģija. Caurceļošanas laikā suga sastopama jūras piekrastē, retāk iekšzemes ūdenstilpju piekrastē vai sēkļos (Baumanis, Klimpiņš 1997). Paaudzes ilgums: 8,1 gads (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud

barošanās vietu degradācija, ko izraisa zemes apgūšana, piesārņojums, traucējums un upju regulācija. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi nākotnē (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" sarkanā puskuitala ir viena no izveidošanas mērķsugām Teiču dabas rezervātā. Sugas aizsardzībai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.238. attēls. Sarkanās puskuitalas caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Bar-tailed Godwit – *Limosa lapponica.* The AOO of the population migrating through Latvia is 252 km², the EOO – 49,577 km². The exact size of the population migrating through Latvia is unknown, but it is suspected to be less than 1,000 adult individuals. Since the breeding population in Finland is increasing, but the trend of the population in Russia is unknown, it is impossible to assess the changes in the population migrating through Latvia. During migration, the species is found along the sea coast, and, less frequently, on the banks or shoals of inland water bodies. The species is threatened by the degradation of foraging grounds due to land development, pollution, disturbance and river regulation. The species is susceptible to avian influenza and may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2017. *Limosa lapponica* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22693158A111221714. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22693158A111221714.en. [skatīts 20.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Limosa lapponica*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693158A166245372. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693158A166245372.en. [skatīts 20.11.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Sarkanā puskuitala *Limosa lapponica.* Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/limlap.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

VU

Līkšņibītis

Calidris ferruginea
(Pontoppidan, 1763)

VU Caurceļojošā populācija

3.239. attēls. Līkšņibītis.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Neliels bridējputns ar mazliet uz leju noliektu knābi. Pavasarī galva un vēderpuse ķieģeļsarkana. Rudenī un jauniem putniem vēders balts (Baumanis, Klimpiņš 1997). Ārpus ligzdošanas sezonas sabiedrisks putns. Pārtiek galvenokārt no dažādiem bezmugurkaulniekiem – tārpiem, gliemjiem, vēžveidīgajiem un arī kukaiņiem (BirdLife International 2021). Latvijā sastopams caurceļošanas laikā vasaras otrajā pusē–rudenī, mazākā skaitā arī pavasarī (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls atrodas Krievijas arktiskajos apgabalos no Jamalas pussalas līdz Čaunas līcim. Ziemo Āfrikā (galvenokārt uz dienvidiem no Sahāras), Āzijas D piekrastē un Austrālijas piekrastē (BirdLife International 2017). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 212 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 58 569 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Eiropā suga neligzdo. Ziemojošā populācija pieaug (BirdLife International 2021). Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tas ir mazāks nekā 250 pieaugušu indivīdu. Populācijas pārmaiņu tendence arī nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Caurceļošanas laikā sastopams galvenokārt jūras piekrastē, bet tiek novērots arī iekšzemes mitrājos. Paaudzes ilgums: 5,1 gads (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: NT 2016, VU 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (LC 2019), Krievija (Sahas un Čukotkas populācija EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas.
Draudi: 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Nākotnē sugas areāls var samazināties klimata pārmaiņu ietekmē. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc varētu ciest no šo slimību uzliesmojumiem (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Līkšņibītis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču vairākās no šīm teritorijām caurceļošanas laikā ir sastopams. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

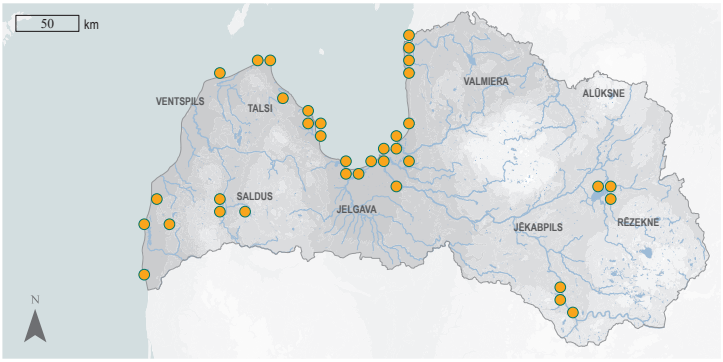

3.240. attēls. Līkšņibīša caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Curlew Sandpiper – *Calidris ferruginea.* The AOO of the population migrating through Latvia is 212 km², the EOO – 58,569 km². The size of the population migrating through Latvia is unknown, but it is suspected to be less than 250 adult individuals. The trend of population change is also unknown. During transit, the species is mainly found along the sea coast, but observations in inland wetlands have also been made. In the future, the range of the species may decline due to climate change. The species is susceptible to avian influenza and, therefore, could suffer from future outbreaks of the disease. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2017. *Calidris ferruginea* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22693431A110631069. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22693431A110631069.en. [skatīts 16.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Calidris ferruginea* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693431A166258054. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693431A166258054.en. [skatīts 16.01.2023.]

Celmiņš, A. 2022. Līkšņibītis *Calidris ferruginea*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/calfer.htm. [skatīts 23.03.2022.]

VU

Gaišais šņibītis

Calidris alba

(Pallas, 1764)

VU Caurceļojošā populācija

3.241. attēls. Gaišais šņibītis. Foto: Jānis Ukass.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: –.
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas.
Draudi: 6.1. Rekreācija, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Parastā šņibīša lielumā. Pavasarī galva un tumši punktotā krūšu josla pelēki rūsgana, mugurpuse melngani rūsgani raibumota ar platām gaišām spalvu malām. Vasarā galva, krūtis un ķermeņa virspuse kļūst spilgtāk rūsganas. Vēders balts (Svensons u. c. 2021). Migrācijas laikā veido nelielus bariņus. Pārtiek galvenokārt no dažādiem sīkiem bezmugurkaulniekiem – gliemjiem, tārpiem, vēžveidīgajiem un kukaiņiem (BirdLife International 2021). Latvijā regulāri caurceļo rudenī un pavasarī (ievērojami mazākā skaitā nekā rudenī) (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls arktiskajā zonā Ziemeļamerikā, Grenlandē un Eirāzijā. Ziemo Klusā, Atlantijas un Indijas okeāna piekrastē (BirdLife International 2016). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 232 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 53 729 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2016). Eiropā (Grenlandē un Svalbārā) ligzdojošā populācija stabila. Ziemojošā populācija pieaug (BirdLife International 2021). Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tas ir mazāks nekā 250 pieaugušu indivīdu. Populācijas pārmaiņu tendence arī nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Caurceļošanas laikā sastopams jūras krastā. Paaudzes ilgums: 6,4 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Suga ir jutīga pret traucējumu pludmalēs. Tā ir jutīga arī pret putnu gripas vīrusu, tāpēc sugu var apdraudēt slimības uzliesmojumi. Ligzdošanas dzīvotnes platība var mazināties klimata pārmaiņu ietekmē (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Gaišais šņibītis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču vairākās no šīm teritorijām caurceļošanas laikā ir sastopams. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

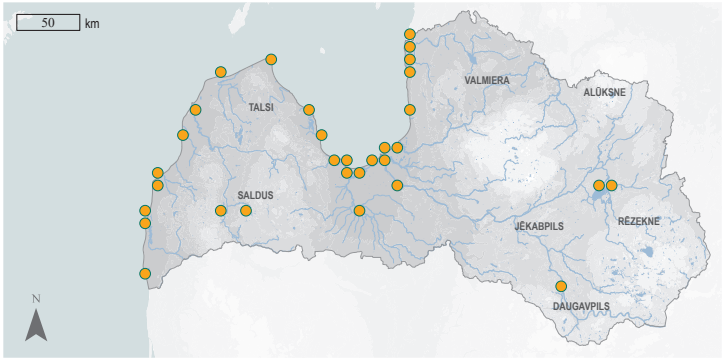

3.242. attēls. Gaišā šņibīša caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Sanderling – *Calidris alba.* The AOO of the population migrating through Latvia is 232 km², the EOO – 53,729 km². The size of the migrating population is unknown, but it is suspected to be less than 250 adult individuals. The trend of population change is also unknown. The species can be found on the seashore during migration. The species is sensitive to disturbance on the coast. The species is also susceptible to the avian influenza virus, therefore, it may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The area of the breeding habitat may be reduced due to climate change. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Calidris alba.* The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693369A86614145. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693369A86614145.en. [skatīts 16.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Calidris alba* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693369A166254550. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693369A166254550.en. [skatīts 16.01.2023.]

Celmiņš, A. 2022. Gaišais šņibītis *Calidris alba*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/calalb.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

VU

Ķikuts

Gallinago media
(Latham, 1787)

VU Ligzdojošā populācija

3.243. attēls. Ķikuts.
Foto: Aivars Petriņš.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: NT 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (CR 2019), Igaunija (VU *[L]*, DD *[C]* 2019), Lietuva (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs.
Draudi: 2.1. Augkopība, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Samērā drukns, par mērkaziņu mazliet lielāks putns ar garu knābi. Ķermeņa mugurpuse brūnraiba, to gareniski šķērso dzeltenīgi baltas joslas. Vēderpuse netīri balta ar brūnām šķērssvītrām uz sāniem, mazākā mērā arī uz vēdera. Aste rūsganbrūna ar baltām malām. Slēpts dzīvesveids, aktīvs galvenokārt krēslā un naktī. Pavasarī raksturīgs kolektīvais riests noteiktās, ļoti pastāvīgās vietās. Pārtiek no sliekām, nelieliem gliemežiem un kailgliemežiem, arī kukaiņiem. Poligāms. Ligzda atrodas uz zemes, rūpīgi noslēpta. Dējumā parasti četras olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Mazuļus perē un vadā mātīte viena. Gājputns, ziemo Āfrikā uz dienvidiem no ekvatora (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Skandināvijas–Polijas rietumos līdz Jeņisejai austrumos. Ziemošanas areāls – Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras (BirdLife International 2021b). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā palielinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu reģistrēts izplatības pieaugums, taču tikai šķietams, jo 20. gs. 80. gados nebija pietiekamu zināšanu par sugas dzīvotnēm un tās netika apsekotas. Starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu izplatība nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 124 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 52 693 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2021b). Arī Eiropas populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai sugu atzītu par apdraudētu. Igaunijā, Krievijā un īsterminā arī Lietuvā ligzdojošā populācija sarūk. Baltkrievijā un Lietuvā ilgtermiņa tendence ir nezināma, īsterminā populācija Baltkrievijā ir stabila (BirdLife International 2021a). Latvijā ligzdojošā populācija ir 200–300 tēviņu (400–600 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņa populācijas tendence nav zināma, īsterminā populācija ir stabila (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo lielās palieņu pļavās ar nevienmērīgu un retu jauno veģetāciju un blīvu kūlu un irdenu un mitru augsni. Neizvairās no nelielu krūmu klātbūtnes, kamēr tie nesamazina pļavas platību (Auniņš 2001). Paaudzes ilgums: 4,1 gads (BirdLife International 2021b).

3.244. attēls. Ķikuta ligzdošanas biotops.
Foto: Ainārs Auniņš.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021a).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud ligzdošanas biotopu degradācija un zudums lauksaimniecības intensifikācijas un mitrāju nosusināšanas vai pretēji – appludināšanas rezultātā. Austrumeiropā suga tiek medīta. Dzīvotņu zudumu var izraisīt arī klimata pārmaiņas (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" ķikuts ir viena no izveidošanas mērķsugām 19 ĪADT. Lai aizsargātu ķikutu, ir noteiktas putniem nozīmīgās vietas "Bērzpils purvi un palienes", "Burgas pļavas", "Dvietes paliene", "Kuja", "Rūjas paliene", "Sitas un Pededzes paliene", "Vidusburtnieks" un "Ziemeļgauja" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā un atbilstoši jāapsaimnieko palieņu pļavas – pļaušana un novākšana reizi gadā pēc 1. jūlija, saglabājot ciņus.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

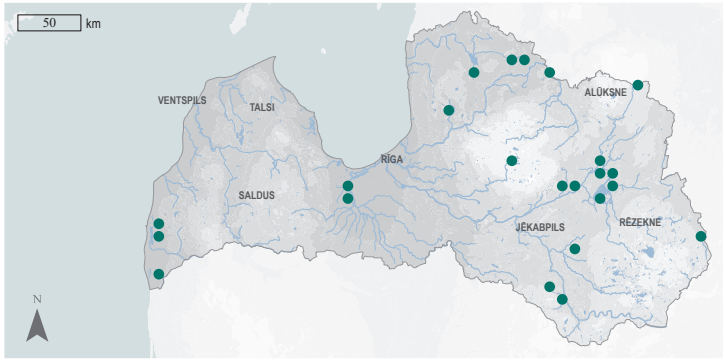

3.245. attēls. Ķikuta ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Great Snipe – *Gallinago media.* In Latvia, an increase in distribution was recorded between 1980–1984 and 2000–2004, however, it only seems to be the case, as knowledge of the habitats of the species was insufficient in the 1980s, and they were not surveyed. The distribution has not changed significantly between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 124 km², the EOO – 52,693 km². The breeding population is estimated at 200–300 males (400–600 adult individuals). The long-term population trend is unknown, while in the short term, the population is stable. The species breeds in large floodplain grasslands with patchy and sparse young vegetation, dense thatch and loose, moist soil. The birds do not avoid the presence of small shrubs, as long as they do not reduce the area of the grassland. The species is threatened by the degradation and loss of breeding habitats due to increasing agricultural intensity and the drainage of wetlands, or vice versa – the flooding thereof. The species is being hunted in Eastern Europe. Habitat loss can also be caused by climate change. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation and appropriate management of floodplain grasslands – mowing and harvesting once a year after 1 July, while preservation of the tussocks is required to protect the species.

VU

Literatūras saraksts

Auniņš, A. 2001. Ķikuta populācijas teritoriālais izvietojums, skaits un biotopa izvēle Latvijā: patreizējā situācija (1999–2001) un vēsturiskā informācija. Putni dabā, 1. pielikums: 4–12.

BirdLife International 2021a. *Gallinago media*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693093A166242603. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693093A166242603.en. [skatīts 03.12.2022.]

BirdLife International 2021b. *Gallinago media*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693093A205592142. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693093A205592142.en. [skatīts 03.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Purva tilbīte

Tringa glareola
Linnaeus, 1758

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.246. attēls. Purva tilbīte.
Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU C2a(ii); D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.
Draudi: 6.1. Rekreācija, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 2.1. Augkopība, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Neliels bridējputns ar pelēkbrūni raibumotu apspalvojumu. Kājas zaļgandzeltenas (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek galvenokārt no dažādiem kukaiņiem (BirdLife International 2021). Ligzda ir bedrīte uz zemes, izklāta ar stiebriņiem, rūpīgi paslēpta augājā. Mazuļi ligzdbēgļi (Baumanis, Klimpiņš 1997). Gājputns, caurceļo lielākā skaitā nekā ligzdo (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Skandināvijas–Baltijas valstīm–Ukrainas sniedzas pāri visai Āzijai līdz Krievijas austrumiem, dienvidos līdz Kazahstānai un Mongolijai. Ziemo Āfrikā (galvenokārt uz dienvidiem no Sahāras), Arābijas pussalas austrumos, Indijā, Āzijas DA daļā un Austrālijā (BirdLife International 2016). Izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem būtiskas izplatības pārmaiņas nav konstatētas, taču nav zināms, cik lielā mērā šo rezultātu ietekmē pārmaiņas purvu apsekotībā (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 432 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 66 687 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācijas tendence ir nezināma. Lietuvā un Baltkrievijā populācija ir stabila. Krievijā ilgtermiņā populācija ir stabila, īstermiņa tendence nav zināma. Lietuvas populācija ilgtermiņā sarūk, bet īstermiņā ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 170–878 pāri (340–1756 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija ir stabila, taču īstermiņa tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 8%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo purvos. Paaudzes ilgums: 3,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā sugu nemedī. Eiropas novērtējumā norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka būtiskākie no tiem varētu būt purvu biotopu pakāpeniska degradācija meliorācijas rezultātā un rekreācijas radīts traucējums ligzdošanas laikā. Eiropas novērtējumā ir atzīmēts arī, ka sugu apdraud

VU

kūdrāju nosusināšana lauksaimniecības un mežsaimniecības vajadzībām. Suga ir jutīga pret putnu botulismu un putnu malāriju, un to var apdraudēt šo slimību uzliesmojumi nākotnē (BirdLife International 2021).

3.247. attēls. Purva tilbītes ligzdošanas biotops. Foto: Ilze Priedniece.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" purva tilbīte ir viena no izveidošanas mērķsugām 57 ĪADT. Tā ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Bērzpils purvi un palienes", "Cenas tīrelis", "Ķemeru Nacionālais parks", "Lielais un Pemmes purvi", "Orlovas purvs", "Stikli", "Teiču un Pelečāres purvi", "Ziemeļu purvi" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizsargā augstie purvi, tostarp jānovērš meliorācijas ietekme. Jānovērš traucējums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

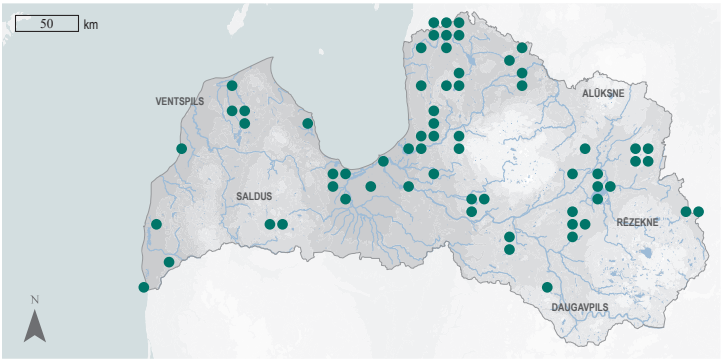

3.248. attēls. Purva tilbītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Wood Sandpiper – *Tringa glareola.* No significant changes in distribution have been observed in Latvia since the 1980s, but it is unknown to what extent this result is influenced by changes in the surveying of bogs. The AOO of the breeding population is 432 km², the EOO – 66,687 km². The breeding population is estimated at 170–878 pairs (340–1,756 adult individuals). The population is stable in the long term, but the short-term trend is negative. The population has declined by 8% within ten years. Breeds in bogs. The species is not hunted in Latvia, but the European assessment indicates that it is hunted. In Latvia, threats have not been studied, but it is likely that the most important threats could be the gradual degradation of bog habitats due to drainage and recreational disturbance during the breeding season. The European assessment also notes that the species is threatened by the drainage of peatlands for agriculture and forestry. The species is susceptible to avian botulism and avian malaria and may be threatened by future outbreaks of these diseases. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of raised bogs, including the prevention of the impacts of drainage, is required for the protection of the species. Disturbances should be prevented during the breeding period.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2016. *Tringa glareola*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693247A86689640. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693247A86689640.en. [skatīts 11.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Tringa glareola* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693247A166251358. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693247A166251358.en. [skatīts 11.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Purva tilbīte *Tringa glareola*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/trigla.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Lielais ķīris

Larus ridibundus
Linnaeus, 1766

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.249. attēls. Lielais ķīris.
Foto: Jānis Ukass.

Morfoloģija un bioloģija. Neliela, apmēram kovārņa lieluma kaija. Pieaugušam putnam riesta tērpā galva tumšbrūna, ķermeņa apakšpuse balta, virspuse gaiši zilganpelēka. Pēcriesta tērpā galva balta, ausu apvidū tumši laukumi. Sabiedrisks, parasti uzturas baros un arī ligzdo kolonijās. Pārtiek no dažādiem bezmugurkaulniekiem, zivīm, strupastēm un cilvēku pārtikas atkritumiem. Ja apstākļi nemainās, kolonija var būt vienā un tajā pašā vietā gadu desmitiem. Ligzda uz zemes. Dējumā parasti trīs olas. Mazuļi pusligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Rietumeiropā, nelielā skaitā arī Latvijā (LOB 1999).

Izplatība. Ļoti plašs ligzdošanas areāls – neliels areāls Ziemeļamerikas R daļā, pāri Grenlandes D daļai un Islandei šķērso gandrīz visu Eiropu un sniedzas līdz pat Kamčatkas pussalai austrumos. Eiropas R un centrālajā daļā ziemošanas areāls pārklājas ar ligzdošanas areālu, bet ziemo arī Atlantijas okeāna Z daļā, Baltijas jūrā, Vidusjūrā un Āzijas D piekrastē (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies, it īpaši Skandināvijas ZR daļā, Eiropas rietumos un dienvidos (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 1032 km², sastopamības apgabals (EOO) – 76 979 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2018). Eiropas populācija mazinās. Lietuvas un Baltkrievijas populācija ir stabila. Igaunijā populācija ilgtermiņā sarūk, bet īstermiņā strauji palielinās. Krievijas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 24 539–38 200 pāru (49 078–76 400 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 60%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Chroicocephalus ridibundus* (Linnaeus, 1766).
Dzimta: kaiju Laridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (VU *[L]*, LC *[Z]*, DD *[C]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9. Jūras sublitorāle un pelaģiāle, 12. Plūdmaiņu zona, 14.5. Urbānas teritorijas, 15.3. Akvakultūru dīķi, 15.5. Raktuves (atvērtas).
Draudi: 12.1. Citi draudi, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 2.1. Audzkopība, 6.1. Rekreācija, 1.2. Komerciālas un rūpnieciskas teritorijas, 9.4. Cietie atkritumi, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 11.2. Sausums, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.4. Nezināmas izcelsmes problemātiskas sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

VU

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo galvenokārt aizaugušos iekšējos ūdeņos – ezeros, dīķos, karjeros. Barojas uz laukiem, izgāztuvēs, zvēru fermās, zivju fabrikās, virs ūdeņiem (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 9,4 gadi (BirdLife International 2021).

3.250. attēls. Lielā ķīra ligzdošanas biotops. Foto: Ruslans Matrozis.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Kā galvenie cēloņi skaita lejupslīdei Latvijā ir minēta barības pieejamības (zvejniecības un zvēru fermu atkritumu) mazināšanās, Amerikas ūdeles *Neogale vison* ietekme un dzīvotnes pieejamības mazināšanās zālāju apsaimniekošanas pārtraukšanas un klimata pārmaiņu dēļ (Viksne et al. 1996). Eiropas līmeņa novērtējumā ir minēts, ka suga ir jutīga pret putnu gripu un putnu botulismu, tāpēc to var apdraudēt šo slimību uzliesmojumi. To var apdraudēt arī naftas noplūdes. Kādreiz suga cieta arī no olu vākšanas. Dažviet areālā negatīvu ietekmi uz ligzdošanas sekmēm rada ķīmiskais piesārņojums (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" lielais ķīris ir izveidošanas mērķsuga 24 ĪADT. Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tās aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu lielo ķīri, ir jāaizsargā kolonijas, tostarp jānovērš traucējumi ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

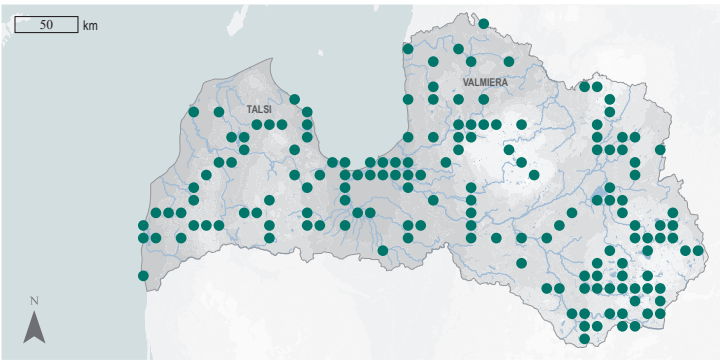

3.251. attēls. Lielā ķīra ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Black-headed Gull – *Larus ridibundus*. The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 1,032 km², the EOO – 76,979 km². The breeding population is estimated at 24,539–38,200 pairs (49,078–76,400 adult individuals). The long-term, as well as short-term population trend, is negative. Over three generations, the population has declined by 60%. It mainly breeds in overgrown inland waters – lakes, ponds and quarries. They forage in fields, landfills, animal farms, fish factories, and over water. In Latvia, the main reasons for the steep decline in numbers include a reduction in food availability (from fisheries and animal farm waste), the impact of *Neogale vison*, and a reduction in habitat availability due to grassland abandonment and climate change. The European assessment indicates that the species is susceptible to avian influenza and avian botulism and may be threatened by future outbreaks of these diseases. It can also be threatened by oil spills. The species has also suffered from egg harvesting in the past. In some parts of its range, chemical pollution has a negative impact on breeding success. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The protection of colonies, including the prevention of disturbances during the breeding season, is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2018. *Larus ridibundus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22694420A132548687. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22694420A132548687.en. [skatīts 13.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Larus ridibundus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694420A166276688. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694420A166276688.en. [skatīts 13.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Viksne, J., Janaus, M., Stipniece, A. 1996. Recent trends of the Black-headed Gull *Larus ridibundus* population in Latvia. Ornis Svec., 6: 39–44.

VU

Baltspārnu zīriņš

Chlidonias leucopterus
(Temminck, 1815)

VU Ligzdojošā populācija

3.252. attēls. Baltspārnu zīriņš. Foto: Gaidis Grandāns.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: kaiju Laridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Melnā mežastrazda lieluma putns ar slaidiem spārniem, sekli šķeltu asti, īsām kājām. Pieaugušam putnam vasarā melna galva, kakls un ķermeņa apakšpuse, arī spārnu apakšējās segspalvas. Mugura tumšpelēka, ļoti uzkrītoši spilgti balta aste un spārna priekšmala no augšpuses. Pārtiek no kukaiņiem un mazām zivtiņām. Ligzdo kolonijās, bieži kopā ar melnajiem zīriņiem. Ligzdas parasti uz peldošiem ūdensaugu sakneņiem. Dējumā parasti trīs olas, gadā viens perējums. Mazuļi pusligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas ziemeļos līdz Igaunijai pāri Eiropai un Āzijai līdz Ķīnas A daļai. Atsevišķs ligzdošanas apgabals Krievijas austrumos. Ziemo Āfrikā, Āzijas DA daļā un Austrālijā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā palielinājusies, īpaši R un Z virzienā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatības pārmaiņas starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav iespējams novērtēt, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu izplatība nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 24 km², sastopamības apgabals (EOO) – 9014 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācijas tendence nav zināma. Lietuvā, Igaunijā un Baltkrievijā populācija īstermiņā stabila. Lietuvas populācija ilgtermiņā pieaug, bet Igaunijas un Baltkrievijas populācijas tendence nav zināma. Krievijas populācija ilgtermiņā ir stabila, bet īstermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 120–350 pāru (240–700 pieaugušu indivīdu). Gan īstermiņā, gan ilgtermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir ļoti aizauguši ezeri un dīķi, arī gandrīz bez klaja ūdens (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa

novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Galvenie draudi sugai ir mitrāju iznīcināšana un ūdenslīmeņa regulēšana. Suga cieš arī no rekreācijas radītā traucējuma un Amerikas ūdeles *Neogale vison* plēsonības. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc var ciest no šīs slimības uzliesmojumiem nākotnē (BirdLife International 2021).

3.253. attēls. Baltspārnu zīriņa ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" baltspārnu zīriņš ir viena no mērķsugām dabas liegumā "Liepājas ezers", taču galvenā tā ligzdošanas vieta šobrīd ir dabas liegums "Lubāna mitrājs". Suga sastopama arī citās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Baltspārnu zīriņa aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā ligzdošanai piemēroti mitrāji un jānovērš traucējums ligzdošanas vietās.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.254. attēls. Baltspārnu zīriņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

White-winged Tern – *Chlidonias leucopterus.* In Latvia, the changes in distribution between 1980–1984 and 2000–2004 are impossible to assess, while between 2000–2004 and 2013–2017, the distribution has not changed significantly. The AOO of the breeding population is 24 km², the EOO – 9,014 km². The breeding population is estimated at 120–350 pairs (240–700 adult individuals). The population is increasing both in the short term as well as in the long term. The breeding habitat is heavily overgrown lakes and ponds, including water bodies with almost no open water. The main threats to the species include wetland destruction and water level regulation. The species also suffers from recreational disturbance and predation by *Neogale vison*. The species is susceptible to avian influenza and, therefore, may suffer from outbreaks of this disease in the future. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of wetlands that are suitable for breeding and the elimination of disturbances at breeding sites is required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Chlidonias leucopterus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22694782A86772583. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22694782A86772583.en. [skatīts 15.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Chlidonias leucopterus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694782A166286651. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694782A166286651.en. [skatīts 15.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

VU

Upes zīriņš

Sterna hirundo
Linnaeus, 1758

VU Ligzdojošā populācija

3.255. attēls. Upes zīriņš.
Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: kaiju Laridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC *[L, CJ* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9. Jūras sublitorāle un pelaģiāle, 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 14.5. Urbānas teritorijas, 15.3. Akvakultūru dīķi, 15.5. Raktuves (atvērtas).
Draudi: 3.3. Atjaunojamā enerģija, 2.4. Jūras un saldūdens akvakultūras, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 6.1. Rekreācija, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 11.2. Sausums, 11.3. Ekstrēmas temperatūras, 11.4. Vētras un plūdi, 4.3. Kuģošanas ceļi.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Mazāks nekā lielais ķīris, gariem spārniem un šķeltu asti. Pieaugušais putns balts ar gaiši zilganpelēku muguru un spārnu virspusi un melnu galvas virspusi. Knābis spilgti sarkans, parasti ar melnu galu. Kājas sarkanas. Pārtiek galvenokārt no zivīm, bet ēd arī kukaiņus. Aktīvi aizsargā ligzdu. Agresivitāte pieaug mazuļu šķilšanās un izvešanas laikā. Ligzdo kolonijās, arī kopā ar citām sugām – parasti ar lielo ķīri. Ligzda uz zemes. Dējumā parasti 2–3 olas, gadā viens perējums. Mazuļi pusligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Dienvidāfrikas piekrastē (LOB 1999)

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver lielāko daļu Eirāzijas (galvenokārt boreālo un mēreno zonu) un Ziemeļamerikas Z daļu. Ziemo Dienvidamerikas, Āfrikas, Āzijas D daļas un Austrālijas piekrastē (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz palielinājusies, daudzviet sugai izzūdot, bet citur (galvenokārt areāla D daļā) uzsākot ligzdot (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu izplatība nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 968 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 75 588 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācijas tendence nav zināma. Baltkrievijas un ilgtermiņā Krievijas populācija ir stabila. Krievijas populācijas īstermiņa tendence nav zināma. Igaunijā ligzdojošā populācija pieaug, bet Lietuvā – mazinās (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 1100–2300 pāru (2200–4600 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija stabila, bet īstermiņā mazinās (Ķerus u. c. 2021). Desmit gadu (vienas paaudzes) laikā populācija ir samazinājusies par 40%. Baltijas jūras kopējā populācija pieaug (HELCOM 2023).

3.256. attēls. Upes zīriņa ligzdošanas biotops. Foto: Ruslans Matrozis.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir ezeri, dīķi, upes, jūrmala, kur ligzdo uz dažādām saliņām un sērītēm. Apdzīvotās vietās ūdeņu tuvumā mēdz ligzdot uz ēku jumtiem (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 10,1 gads (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Ligzdošanas laikā suga ir jutīga pret traucējumiem un ligzdošanas vietu applūšanu ūdens līmeņa svārstību dēļ. Sugu apdraud arī dzīvotņu zudums piekrastes attīstības, erozijas, aizaugšanas un ķīmiskā piesārņojuma dēļ. Suga cieš no lielo kaiju, piemēram, sudrabkaijas *Larus argentatus* plēsonības un konkurences. Suga ir jutīga pret putnu gripu, un to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi nākotnē. Draudus rada arī hloru saturošo organisko savienojumu piesārņojums, zivju pārzvejošana un sadursmes ar vējturbīnām (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" upes zīriņš ir mērķsuga 51 ĪADT. Upes zīriņš ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Augšdaugava", "Engures ezers", "Ķemeru Nacionālais parks", "Liepājas ezers" un "Lubāns un zivju dīķi" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizsargā kolonijas, tostarp, novēršot traucējumu ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

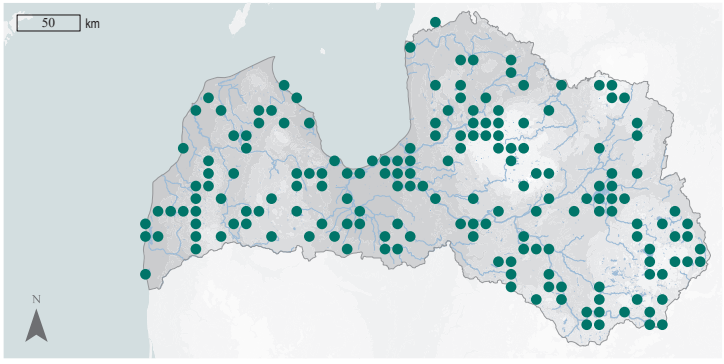

3.257. attēls. Upes zīriņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Tern – *Sterna hirundo.* In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 968 km², the EOO – 75,588 km². The breeding population is estimated at 1,100–2,300 pairs (2,200–4,600 adult individuals). The population is stable in the long term but declining in the short term. The population has declined by 40% within ten years (one generation). Breeding habitats include lakes, ponds, rivers and the seashore, where they nest on various islets and shoals. In populated areas, they tend to nest on the roofs of buildings near water. During the breeding season, the species is sensitive to the disturbance and flooding of breeding sites due to fluctuations in water levels. The species is also threatened by habitat loss due to coastal development, erosion, overgrowth, and chemical pollution. The species suffers from predation and competition from large gulls such as *Larus argentatus*. The species is susceptible to avian influenza and may be vulnerable to future outbreaks of this disease. Organochlorine pollution, overfishing and collisions with wind turbines also pose threats. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The protection of colonies, including the prevention of disturbances during the breeding season, is required for the conservation of the species.

VU

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Sterna hirundo* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22694623A155537726. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22694623A155537726.en. [skatīts 15.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Sterna hirundo* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694623A166283664. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694623A166283664.en. [skatīts 15.12.2022.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Apodziņš

Glaucidium passerinum
(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.258. attēls. Apodziņš.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Vismazākā no Latvijas pūcēm – mājas strazda lielumā, ar samērā mazu, apaļu galvu. Mugurpuse tumšbrūna ar sīkiem, gaišiem raibumiem. Vēderpuse bālgana, ar brūnām garenām svītriņām. Sejas plīvurs neizteikts, raibs (LOB 2002). Suga pārsvarā identificējama pēc raksturīgās balss – dažādiem svilpieniem, kas ir sezonāli mainīgi, bet viena veida balsis var izdot abu dzimumu putni. Aktīvs galvenokārt diennakts krēslainajā laikā. Barībā vairāk nekā citas pūces mēdz izmantot zvirbuļveidīgos putnus, tomēr tie tiek uzskatīti par alternatīvo barību laikā, kad ir zema strupastu pieejamība. Ligzdo dobumos vai būrīšos. Dējumā 3–10 olas, gadā viens perējums. Ar olu perēšanu un mazuļu barošanu nodarbojas gandrīz tikai mātīte. Nometnieks, tomēr ziemeļu populācijām (tostarp Latvijā) ir raksturīgs nomadisms vai pat invāzijas (LOB 2002; Avotiņš jun. 2019).

Izplatība. Izplatības areāls sniedzas no Francijas līdz Āzijas austrumiem, galvenokārt boreālajā zonā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā palielinājusies, īpaši centrālajā daļā, taču Skandināvijā ir mazinājusies. Izplatības pieaugums skaidrojams ne tikai ar reālu populācijas pieaugumu, bet arī ar lielākiem centieniem sugas konstatēšanā (Keller et al. 2020). Latvijā šķietamo izplatības pieaugumu starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu neapšaubāmi noteikuši uzlabojumi zināšanās par sugas konstatēšanu. Ticami, ka tas izskaidro arī izplatības pieaugumu starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 2656 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 84 045 km^2.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pūču Strigidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (LC 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 12.1. Citi draudi, 6.1. Rekreācija, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti, 5.4. Atbilstība un izpilde, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 4. kat. (2000).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija stabila. Igaunijā, Lietuvā un īsterminā arī Baltkrievijā populācija pieaug. Ilgterminā Baltkrievijas populācija stabila. Krievijā populācija ilgterminā stabila, bet īstermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 3671–9464 pāri (7342–18 928 pieauguši indivīdi). Ilgterminā populācija sarūk, bet īstermiņa tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 30%.

VU

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas iecirknim optimālā situācijā jāatrodas ainavā, kurā ir pēc iespējas vairāk vecu mežaudžu. Ligzdošanas iecirkņa līmenī nozīmīgākie ir veci jauktu koku un skujkoku meži. Mežaudzēm, kas veido ligzdošanas teritoriju, ir jābūt slēgtām – ēnainām, tādām, kas piedāvā slēptuves un kuru iekšienē ir dažādi mikrobiotopi, kuros iespējama barošanās. Nozīmīgākā koku suga ir egle, kas veido nepieciešamo mežaudzes slēgumu un pašizrobošanās dinamiku, turklāt ir populārs ligzdu koks Eiropā. Latvijā biežākais zināmo ligzdu koks ir apse. Teritorijas ietvaros nozīmīgs ir lielāks ar kokiem klātās platības īpatsvars un pēc iespējas mazāk plašu pārrāvumu mežos, tomēr atsevišķi nelieli atvērumi ir labvēlīgi (Avotiņš jun. 2019). Paaudzes ilgums: 2,3 gadi (BirdLife International 2021).

3.259. attēls. Apodziņa ligzdošanas biotops. Foto: Jānis Ķuze.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Par nozīmīgāko draudu sugai ir uzskatāma mežsaimnieciskā darbība, kas ne tikai iznīcina dzīvotnes, bet arī rada traucējumu un, veikta ligzdošanas laikā, izraisa ligzdu izpostīšanu. Ligzdošanas sekmes negatīvi var ietekmēt grauzēju populāciju ciklu izzušana, populācijām saglabājoties zemā līmenī. Traucējumu rada arī putnu provocēšana fotografēšanai un citiem mērķiem. Neliels skaits iet bojā, nositoties ēku stiklos. Prognozēta apodziņa izplatības mazināšanās Latvijā klimata pārmaiņu ietekmē (Avotiņš jun. 2019).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" apodziņš ir izveidošanas mērķsuga 67 ĪADT. Apodziņš ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Gaujas Nacionālais parks", "Irbes ieleja un Dižpurvs", "Ķemeru Nacionālais parks", "Slītere un Zilie kalni" un "Teiču un Pelečāres purvi" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu apodziņu, ir jāīsteno sugas aizsardzības plāns, tostarp jānodrošina atbilstošs aizsardzības un izmantošanas režīms sugas aizsardzībai prioritārajās vietās; jāveido sugas ekoloģijai atbilstoši mikroliegumi, jāpārtrauc mežizstrāde un jaunaudžu kopšana no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, jāpalielina atstājamo ekoloģisko koku skaits. Jāturpina sugas monitorings un jāatjauno grauzēju monitorings.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

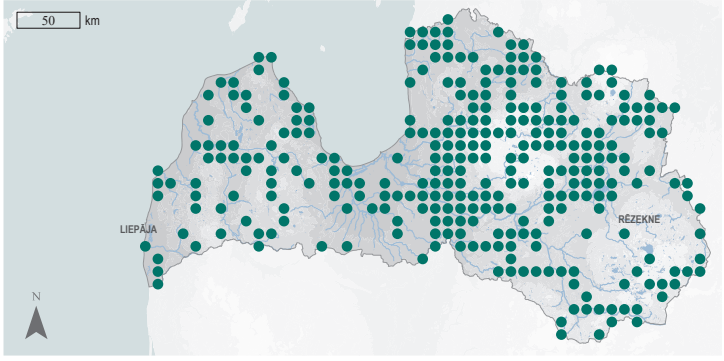

3.260. attēls. Apodziņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Pygmy-owl − *Glaucidium passerinum*. In Latvia, the apparent increase in the distribution between 1980–1984 and 2000–2004 is undoubtedly due to improvements in knowledge on the detection of the species. This is also likely to serve as the explanation for the increase in the distribution between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 2,656 km², and the EOO – 84,045 km². The breeding population is estimated at 3,671–9,464 pairs (7,342–18,928 adult individuals). The population is declining in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. The population has declined by 30% within ten years. The breeding site should ideally be located in a landscape with as many old forest stands as possible; the most important are old mixed and coniferous forests. The most important areas for nesting are closed forests – shady with hiding places and various microhabitats where foraging is possible. In Latvia the most common nest tree is aspen. Forestry is considered to be the most significant threat, which not only destroys habitats but also causes disturbance and, during the breeding season, leads to nest destruction. Breeding success has been negatively affected by the disruption of rodent population cycles (cyclical fluctuations in population size), with populations remaining at low levels. The disturbance is also caused by provoking birds, e.g. playback, for photography and other purposes. A small number of individuals die by hitting glass of buildings. A decline in the distribution is expected in Latvia due to climate change. The legal conservation status of the species must be maintained. A species conservation plan must be implemented to conserve the species, which includes the provision of an appropriate protection and use regime for priority areas for species protection; micro-reserves appropriate to the ecology of the species must be established, logging and maintenance cutting of young stands must be ceased from 1 April to 30 June, the number of ecological trees that are left during felling must be increased, monitoring of the species must be continued, and the monitoring of small mammals must be resumed.

VU

Literatūras saraksts

Avotiņš jun., A. 2019. Apodziņa *Glaucidium passerinum*, bikšainā apoga *Aegolius funereus*, meža pūces *Strix aluco*, urālpūces *Strix uralensis,* ausainās pūces *Asio otus* un ūpja *Bubo bubo* aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 520.

BirdLife International 2016. *Glaucidium passerinum*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22689194A86868363. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22689194A86868363.en. [skatīts 18.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Glaucidium passerinum* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22689194A166226354. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22689194A166226354.en. [skatīts 18.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

VU

Ķīķis

Pernis apivorus
(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.261. attēls. Ķīķis.
Foto: Jānis Ukass.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vanagu Accipitridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° A4b; C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (LC 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.2. Ganības.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 6.1. Rekreācija, 3.3. Atjaunojamā enerģija.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

Morfoloģija un bioloģija. Kraukļa lieluma plēsējputns ar slaidiem spārniem un garu asti. Apspalvojuma pamatkrāsa ļoti dažāda – sastopami gan ļoti gaiši, gan tumši īpatņi. Uz astes divas šauras tumšas svītras un tās galā viena platāka. Tēviņam galva pelnpelēka, mātītei tumšbrūna. Pārtiek galvenokārt no plēvspārņiem – lapsenēm, savvaļas bitēm, kamenēm u. tml. Ligzdu būvē dažādu sugu kokos, labprātāk eglēs. Ligzdu parasti izmanto tikai vienu gadu. Dējumā 1–3 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas līdz Sibīrijas DR daļai. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz pieaugusi, bet tas lielā mērā varētu būt skaidrojams ar labāku izpēti (Keller et al. 2020). Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība nav būtiski mainījusies, taču jāņem vērā, ka suga varētu būt nepilnīgi konstatēta tās vēlās ligzdošanas sezonas dēļ (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 848 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 75 073 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2021a). Stabila ir arī Eiropas populācija, un arī visās Latvijas kaimiņvalstīs populācija ir stabila (Krievijas īstermiņa un Baltkrievijas ilgtermiņa tendence nav zināma) (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 1063–7203 pāri (2126–14 406 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija pieaug, bet īstermiņa tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021). Taču, pārrēķinot pašreizējās populācijas pārmaiņas uz triju paaudžu periodu, prognozēts samazinājums par 79%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir dažādi meži, kas mijas ar laukiem, pļavām un purviem (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 8,5 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču ceļā uz ziemošanas vietām tā tiek medīta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt

3.262. attēls. Ķīķa ligzdošanas biotops.
Foto: Ieva Mārdega.

aktuāli Latvijas populācijai. Daudz putnu tiek nošauts migrācijas laikā. Dzīvotni negatīvi ietekmē mežsaimnieciskā darbība. Sugu apdraud arī traucējums ligzdošanas laikā. Būtisku negatīvu ietekmi var atstāt vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" ķīķis ir izveidošanas mērķsuga 80 ĪADT. Ķīķim nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tiek veikts ligzdojošās populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Lai saglabātu sugas dzīvotnes, ir jāparedz iespēja veidot mikroliegumus. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā ligzdošanas dzīvotnes un jānovērš traucējums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

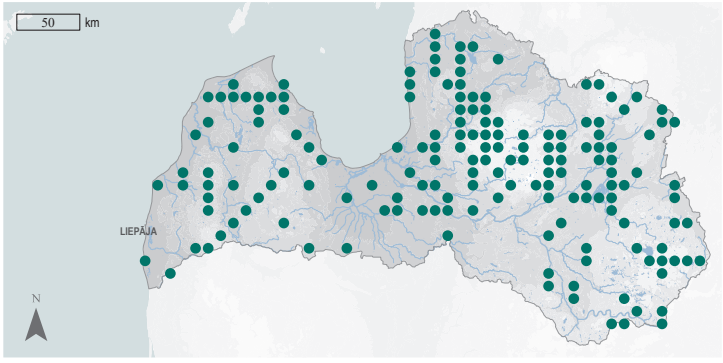

3.263. attēls. Ķīķa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

European Honey-buzzard − *Pernis apivorus.* In Latvia, the distribution has not changed significantly since the 1980s, however, it should be considered that the incomplete detection of the species could have occurred due to its late breeding season. The AOO of breeding population is 848 km², the EOO – 75,073 km². The breeding population is estimated at 1,063–7,203 pairs (2,126–14,406 adult individuals). The population is increasing in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. However, a 79% drop in population is projected if the current population change is extrapolated over three generations. The breeding habitat includes a variety of forests interspersed with fields, grasslands and wetlands. Many birds are shot during migration. The habitat is negatively affected by forestry activities. Disturbances during the breeding period also threaten the species. Wind farm development can have significant negative impacts. Monitoring of the breeding population is ongoing. The possibility of creating micro-reserves needs to be provided to conserve the habitats of the species. Conservation of breeding habitats and the elimination of disturbances during the breeding season are required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

BirdLife International 2021a. *Pernis apivorus.* The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694989A206749274. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694989A206749274.en. [skatīts 23.12.2022.]

BirdLife International 2021b. *Pernis apivorus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694989A166292381. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694989A166292381.en. [skatīts 23.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

VU

Niedru lija

Circus aeruginosus
(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.264. attēls. Niedru lija.
Foto: Iveta Pērkone.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vanagu Accipitridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A4b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 15.3. Akvakultūru dīķi, 15.5. Raktuves (atvērtas).
Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 3.3. Atjaunojamā enerģija.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

Morfoloģija un bioloģija. Slaids klijāna lieluma putns ar gariem spārniem un garu asti. Tēviņa apspalvojuma krāsa ļoti mainīga. Galva un krūtis pelēcīgas ar smalku garenisku svītrojumu, ķermenis sarkanbrūns. Spārnu virspusē segspalvas brūnas, bet lidspalvas pelēkbaltas. Spārnu gali melni. Mātīte brūna ar zeltaini baltu spārna priekšmalu, galvas virsu un rīkli. Pārtiek no grauzējiem un putniem. Ligzdu būvē uz zemes, parasti niedrājā. Dējumā 2–6 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Par mazuļiem rūpējas abi vecāki. Tēviņš piegādā barību, ko nodod mātītei gaisā pie ligzdas. Gājputns, ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver lielāko daļu Eiropas (mazāk Z un D daļā) un sniedzas līdz Mongolijai. Ligzdo arī Āfrikas Z daļā. Ziemo galvenokārt Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras un Indijā, bet arī Rietumeiropā un Vidusjūras reģionā (BirdLife International 2021a). Izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem palielinājusies gan Z, gan D daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 1940 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 79 797 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2021a). Arī Eiropas populācija ir stabila. Igaunijā populācija pieaug. Krievijas populācijas īstermiņa tendence nav zināma, bet ilgtermiņā populācija pieaug. Baltkrievijā ilgtermiņa tendence nav zināma, bet īstermiņā populācija ir stabila. Lietuvā ilgtermiņā populācija stabila, bet īstermiņā sarūk (BirdLife International 2021b). Latvijas ligzdojošā populācija ir 7715–22 056 mātītes (15 430–44 112 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņa populācijas tendence ir nezināma, bet īstermiņa – neskaidra (Ķerus u. c. 2021). Pārrēķinot pašreizējās populācijas pārmaiņas uz triju paaudžu periodu, prognozēts samazinājums par 34%.

VU

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir niedrājiem aizaugušas ūdenstilpes – ezeri, dīķi, karjeri, bebru dīķi u. tml. vietas, arī purvi ar blīvākām niedru audzēm vai niedrēm aizaugušas pļavas. Barojas arī klajā lauku ainavā un purvos (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 6,5 gadi (BirdLife International 2021b).

3.265. attēls. Niedru lijas ligzdošanas biotops. Foto: Ilze Priedniece.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka citviet Eiropā tiek medīta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Būtiski draudi sugai ir mitrāju nosusināšana un izžūšana, vajāšana, piesārņojums (it īpaši pesticīdu lietošanas dēļ mitrājos un to tuvumā), saindēšanās ar smagajiem metāliem (īpaši ar svina skrotīm, barojoties ar ūdensputniem). Nereti putni tiek nelikumīgi nogalināti. Sugu var apdraudēt arī vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" niedru lija ir viena no izveidošanas mērķsugām 98 ĪADT. Niedru lija ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Babītes ezers", "Engures ezers", "Ķemeru Nacionālais parks", "Liepājas ezers", "Pape" (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas ligzdojošās populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Niedru lijas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā niedrāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

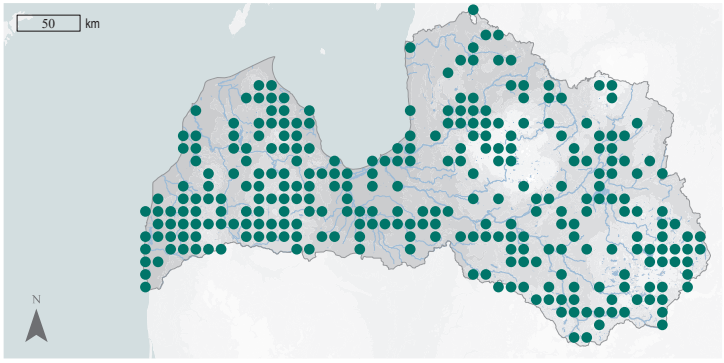

3.266. attēls. Niedru lijas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Western Marsh-harrier – *Circus aeruginosus.* In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 1,940 km², the EOO – 79,797 km². The breeding population is estimated at 7,715–22,056 females (15,430–44,112 adult individuals). The long-term population trend is unknown, while the short-term trend – unclear. However, a 34% drop in population is projected if the current population change is extrapolated over three generations. The breeding habitat includes water bodies overgrown with reeds – lakes, ponds, quarries, beaver ponds, and similar sites, as well as wetlands with denser reed stands or grasslands overgrown with reeds. They also forage in open countryside and wetlands. Drainage and desiccation of wetlands, persecution, pollution (especially due to pesticide use in and near wetlands), heavy metal poisoning (especially from lead shot, as it forages on waterfowl) pose significant threats to the species. Birds are often killed illegally. The species may also be threatened by the development of wind farms. Monitoring of the breeding population of the species is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of reedbeds is essential for the protection of the species.

VU

Literatūras saraksts

Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

BirdLife International 2021a. *Circus aeruginosus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695344A203357709. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695344A203357709.en. [skatīts 28.12.2022.]

BirdLife International 2021b. *Circus aeruginosus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695344A166297363. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695344A166297363.en. [skatīts 28.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Pļavu lija

Circus pygargus
(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.267. attēls. Pļavu lija.
Foto: Jānis Ukass.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vanagu Accipitridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Somija (CR 2019), Igaunija (VU 2019), Lietuva (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.
Draudi: 2.1. Augkopība, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 2. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Par lauku liju mazāks, slaids putns ar garu asti un gariem, nosmailotiem spārniem. Pieaudzis tēviņš gaišpelēks ar gaišāku vēderu. Spārna virspusē viena, apakšpusē divas melnas šķērssvītras. Spārnu gali melni. Mātīte virspusē tumšbrūna ar baltu virsasti, apakšpuse gaiši dzeltenbrūna ar tumšākām garensvītrām. Pārtiek no sīkiem grauzējiem, putniem un kukaiņiem. Ligzdu būvē niedrājā vai līdzīgā augstā veģetācijā uz zemes. Dējumā 3–4 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Ligzdošanas laikā tēviņš piegādā barību, ko nodod mātītei gaisā pie ligzdas. Gājputns, ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Ziemeļāfrikas un Rietumeiropas, aptverot lielāko daļu Eiropas (mazāk Britu salās un Skandināvijā) līdz Ķīnas ZR daļai. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras un Indijā (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies, it īpaši centrālajā un A daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība šķietami palielinājusies starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu, bet tas varētu būt skaidrojams ar atšķirībām ligzdošanas ticamības pazīmju interpretācijā. Starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu izplatība nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 212 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 65 416 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2021a). Sarūk arī Eiropas populācija. Igaunijā un īstermiņā arī Lietuvā un Baltkrievijā populācija stabila. Ilgtermiņā Lietuvas populācija pieaug, bet Baltkrievijas populācijas tendence nav zināma. Krievijas populācija ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņā mazinās (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 57–1046 mātītes (114–2092 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņa tendence ir nezināma, bet īstermiņa – neskaidra (Ķerus u. c. 2021), taču visticamāk populācija pieaug.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo dažāda mitruma plašos klajumos: zemajos un pārejas purvos, mitros, aizaugušos ezeru krastos, vecos kūdras karjeros u. tml. vietās. Medī arī pļavās, ganībās un labības laukos (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 5,6 gadi (BirdLife International 2021b).

VU

3.268. attēls. Pļavu lijas ligzdošanas biotops. Foto: Edgars Trops.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču citviet Eiropā tiek medīta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud lauksaimniecības intensifikācija, tostarp perējumu bojāeja apsaimniekotajos laukos un pesticīdi. Draudus var radīt arī vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Pļavu lija ir viena no izveidošanas mērķsugām 35 ĪADT. Tā ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajā vietā "Liepājas ezers" (Račinskis 2004). Tiek veikts ligzdojošās populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā un jāuztur zālāji, jo īpaši slapjie, tostarp, saglabājot vietas ar augstu veģetāciju.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

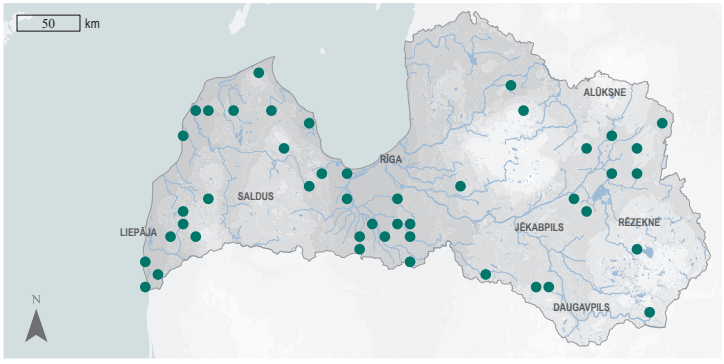

3.269. attēls. Pļavu lijas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Montagu's Harrier – *Circus pygargus.* In Latvia, the distribution seems to have increased between 1980–1984 and 2000–2004, but this could be due to differences in the interpretation of breeding reliability indicators. The distribution has not changed significantly between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding birds is 212 km², the EOO – 65,416 km². The breeding population is estimated at 57–1,046 females (114–2,092 adult individuals). The long-term trend is unknown, and in the short term, it is unclear, however, most probably, the population is growing. Breeds in wide open areas of varying humidity: fens and transitional mires, wet, overgrown lake shores, old peat quarries, and similar sites. They also hunt in grasslands, pastures and cereal fields. The species is threatened by increasing agricultural intensity, including the death of hatchlings in farmed fields, and pesticides. The development of wind farms may also be a threat. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the preservation and maintenance of grasslands, especially wet grasslands, including the preservation of sites with high vegetation.

Literatūras saraksts

Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

BirdLife International 2021a. *Circus pygargus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695405A201058261. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695405A201058261.en. [skatīts 29.12.2022.]

BirdLife International 2021b. *Circus pygargus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695405A166298788. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695405A166298788.en. [skatīts 29.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Jūras ērglis

Haliaeetus albicilla
(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.270. attēls. Jūras ērglis.
Foto: Edgars Trops.

Morfoloģija un bioloģija. Lielākais Latvijā ligzdojošais plēsējputns, lidojumā apmēram stārķa lielumā. Gari, taisni un plati spārni, astei ķīļveida forma. Pieaugušiem putniem (no piecu gadu vecuma) aste balta. Ķermeņa apspalvojums dažādu toņu brūns. Rudenī un ziemā ar barību bagātās vietās var vienkopus pulcēties vairāki putni. Pārtiek galvenokārt no ūdensputniem un zivīm, ēd arī maitu. Ligzda ir ļoti masīva konstrukcija no rupjiem zariem, ko parasti būvē ļoti veca koka galotnes daļā. Dējumā 1–3 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Par tiem rūpējas abi pieaugušie putni. Pieaugušie putni nometnieki, bet jaunie putni ziemā klejo (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Grenlandes dienvidiem un Islandes pāri Eiropas centrālajai un Z daļai sniedzas līdz Kamčatkas pussalai austrumos. Kontinentālā areāla ziemeļos un centrālajā daļā ligzdojošās populācijas ir gājputni, citur – nometnieki (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā stipri pieaugusi (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir pieaugusi un turpinājusi palielināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 1012 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 74 883 km^2.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vanagu Accipitridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019), Lietuva (NT 2021), Krievija (LC 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 6.1. Rekreācija, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 2.4. Jūras un saldūdens akvakultūras.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti, 6.4. Atbalsta maksājumi.
Konvenciju pielikumi: CITES I, Bernes II, Bonnas I.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaulē populācija pieaug (BirdLife International 2021a). Populācija pieaug arī Eiropā un visās Latvijas kaimiņvalstīs (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 120–150 pāru (240–300 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija pieaug, bet īstermiņa tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021).

VU

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo mežos. Lai gan ligzdo arī ekoloģiskajos kokos izcirtumos, priekšroku dod veciem mežiem. Parasti ligzdošanas vieta ir lielāku aizaugošu ūdenstilpju (ezeru, zivju dīķu) tuvumā (LOB 1999; J. Ķuze, nepublicēti dati). Paaudzes ilgums: 17 gadi (BirdLife International 2021b).

3.271. attēls. Jūras ērgļa ligzdošanas biotops. Foto: Jānis Ķuze.

Izmantošana un tirdzniecība. Sugu Latvijā nav atļauts medīt, taču ir zināmi nelikumīgas nogalināšanas gadījumi.

Apdraudējums. Latvijā ligzdošanai piemērotu mežu un koku pieejamību ietekmē mežsaimnieciskā darbība. Vairākās Eiropas valstīs par galveno draudu sugai tiek uzskatīta saindēšanās ar medībās izmantotās munīcijas svinu, barojoties ar ūdensputniem vai medījuma atliekām. Pieejamā informācija apstiprina, ka šī problēma ir aktuāla arī Latvijā. Suga ir jutīga pret traucējumu ligzdas tuvumā ligzdošanas sezonas laikā. Putni iet bojā elektrolīnijās un uz autoceļiem. Nozīmīga negatīva ietekme ir arī putnu nelikumīgai nogalināšanai. Sugu var apdraudēt vējparku attīstība. Lai gan vēsturiski piesārņojuma ietekme bija lielāka, arī mūsdienās sugu apdraud saindēšanās ar hlororganiskiem savienojumiem. Barošanās biotopa kvalitāti var ietekmēt pārmaiņas zivju dīķu apsaimniekošanā (J. Ķuze, nepublicēti dati).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" jūras ērglis ir viena no mērķsugām 60 ĪADT. Jūras ērglis ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Engures ezers", "Lubāns un zivju dīķi", "Skrundas zivju dīķi" (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizliedz svinu saturošas munīcijas lietošana medībās, jānosaka mikroliegumi un buferzonas ligzdošanas vietās un valstī kopumā ir jāsaglabā arī vecu mežu īpatsvars, jānovērš nelikumīga nogalināšana. Jāievēro īpaša piesardzība jaunu vēja elektrostaciju plānošanā. Jāveic mežu apsaimniekotāju un zivsaimnieku izglītošanas pasākumi par sugas aizsardzību.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

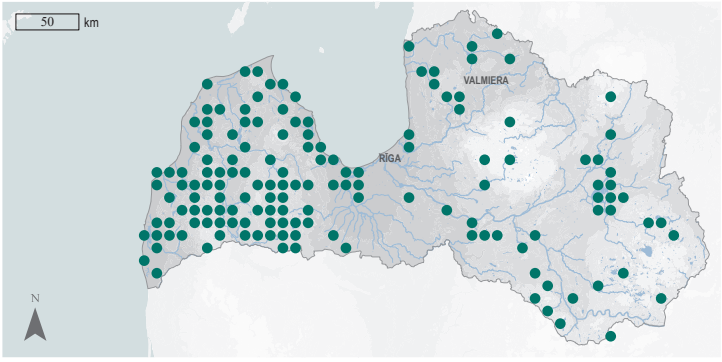

3.272. attēls. Jūras ērgļa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

White-tailed Sea-eagle − *Haliaeetus albicilla.* In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004; the growth continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 1,012 km², the EOO – 74,883 km². The breeding population is estimated at 120–150 pairs (240–300 adult individuals). The population is increasing in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. The species breeds in forests. Although it also breeds in ecological trees in the clearings, it prefers old forests. Breeding sites are usually situated near larger, overgrown bodies of water (lakes, fish ponds). In Latvia, the availability of suitable forests and trees for breeding is affected by forestry activities. Lead poisoning from hunting ammunition is considered the most important threat to the species in several European countries, and this problem is also relevant in Latvia. The species is sensitive to disturbances near the nest during the breeding season. Birds die on power lines and roads. The illegal killing of birds also has a significant negative impact. The species may be threatened by the development of wind farms. Although the impact of pollution has historically been greater, the species is still threatened by poisoning from organochlorine compounds. Changes in fish pond management may affect the quality of foraging habitat. Monitoring of the population of the species is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Banning the use of lead ammunition for hunting, the establishment of appropriate micro-reserves and buffer zones at breeding sites, maintenance of the proportion of old forests in the country as a whole, and preventing illegal killing, are required for the conservation of the species. Special care must be taken when planning new wind farms. Education of forest and fishery managers is required.

Literatūras saraksts

Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

BirdLife International 2021a. *Haliaeetus albicilla*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695137A206723035. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695137A206723035.en. [skatīts 03.01.2023.]

BirdLife International 2021b. *Haliaeetus albicilla* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695137A166294180. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695137A166294180.en. [skatīts 03.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

VU

Mazais dzenis

Dryobates minor
(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.273. attēls. Mazais dzenis.
Foto: Edgars Trops, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Mazākais no Latvijas dzeņiem, apmēram zvirbuļa lielumā. Mugura un sāni melnbalti raibi. Vēderpuse un zemastes spalvas pelēcīgi baltas. Tēviņam galvas virsa sarkana, mātītei piere un paura daļa dzeltenīgi balta, galvas virsa un pakausis melns (LOB 2002). Ligzdo dobumos dažādu koku sugu stumbeņos vai nokaltušos kokos, parasti apsēs un baltalkšņos ar vidējo diametru krūšu augstumā ap 24 cm (minimāli – 15,6 cm). Ziemā barojas galvenokārt ar atmirušā koksnē dzīvojošiem kukaiņu kāpuriem, vasarā ar dažādiem posmkājiem, ko uzlasa no zaru un lapu virsmas (Bergmanis u. c. 2020). Dējumā 5–6 olas, gadā viens perējums. Nometnieks, dažreiz ir invāzijas (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu, skar Ziemeļāfriku un sniedzas uz austrumiem līdz Kamčatkas pussalai un Japānas ziemeļiem. Ziemo ligzdošanas areālā (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz paplašinājusies, it īpaši Pireneju pussalā un Itālijā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 4644 km², sastopamības apgabals (EOO) – 85 601 km².

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Dendrocopos minor* (Linnaeus, 1758).
Dzimta: dzilnu Picidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti, 5.4. Atbilstība un izpilde.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2018). Eiropas populācija pieaug. Baltkrievijā un ilgtermiņā arī Krievijā populācija stabila. Īstermiņā Krievijas populācija pieaug, bet Lietuvas – mazinās. Igaunijā populācija mazinās gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 7000–12 000 pāru (14 000–24 000 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence ir negatīva

(Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 45%.

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo dažādas mežaudzes, kurās ir sastopami lapu koki un daudz dabisko struktūras elementu, jo sevišķi ūdeņu tuvumā, tomēr var izmantot arī augļudārzus un līdzīgas cilvēku veidotas vietas. Teritorijā ir nepieciešama lapu koku un atmirušas koksnes klātbūtne. Biotopu piemērotību sugai nosaka mežaudžu vecums – tām ir jābūt vismaz sasniegušām cirtmetu; jo vecākas, jo tās ir vairāk piemērotas sugai. Šīm mežaudzēm vēlams atrasties lielu ūdens objektu krastos, ainavā, kurā ir iespējami mazāk izcirtumu un jaunaudžu. Tomēr suga var apdzīvot arī apstādījumus, piemēram, parkus, alejas un augļu dārzus (Bergmanis u. c. 2020). Paaudzes ilgums: 4,2 gadi (BirdLife International 2021).

3.274. attēls. Mazā dzeņa ligzdošanas biotops. Foto: Ruslans Matrozis.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Būtiskākais faktors, kas negatīvi ietekmē sugas dzīvotni, ir mežsaimnieciskā darbība. Kailcirtē dzīvotne tiek iznīcināta, bet ievērojama negatīva ietekme ir arī kopšanas un sanitārajām cirtēm, izvācot atmirušo koksni, bojātos un kalstošos kokus. Sugu var apdraudēt vecu un kalstošu koku novākšana arī ārpus meža (parkos, kapos u. tml.). Veicot mežsaimniecisko darbību ligzdošanas laikā, tiek iznīcinātas ligzdas (Bergmanis u. c. 2020).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" mazais dzenis ir viena no izveidošanas mērķsugām Krustkalnu un Teiču dabas rezervātā, dabas parkā "Abavas senleja", dabas liegumos "Ances purvi un meži", "Paņemūnes meži", bet sastopams arī citās ĪADT. Mazajam dzenim nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugai ir izstrādāts aizsardzības plāns (Bergmanis u. c. 2020) un tiek veikts populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu mazo dzeni, ir jāīsteno sugas aizsardzības plāns, tostarp vecu lapu koku mežaudžu saglabāšana, it īpaši upju un ezeru krastos un mežmalās, mežizstrādes pārtraukums no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, kā arī jāpalielina pēc mežizstrādes saglabājamo ekoloģisko koku skaits (20 koki/ha priežu mežos, 30 koki/ha – pārējos) un jāsaglabā visi dobumainie koki un atmirušie koki vismaz 20 m^3/ha apjomā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

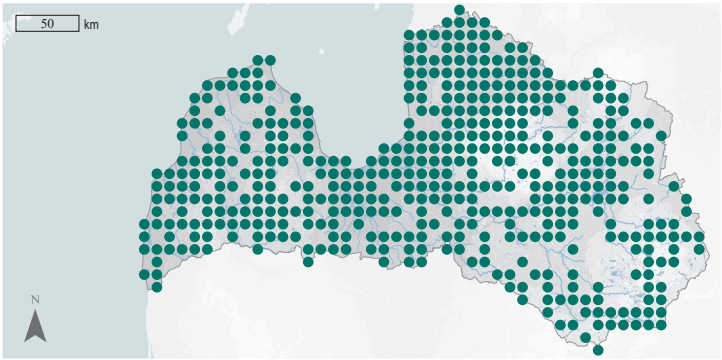

3.275. attēls. Mazā dzeņa ligzdojošās populācijas izplatība.

VU

Summary

Lesser Spotted Woodpecker – *Dryobates minor.* There has been no significant change in distribution in Latvia since 1980s. The AOO of the breeding population is 4,644 km², the EOO – 85,601 km². The breeding population is estimated at 7,000–12,000 pairs (14,000–24,000 adult individuals). The long-term, as well as short-term population trend, is negative. Over three generations, the population has declined by 45%. The species can be found in a variety of forests with deciduous trees and a high proportion of natural structure elements, particularly near water bodies, although orchards and similar artificial sites may also be used. The presence of deciduous trees and dead wood in the vicinity is important. Forestry is the most important factor that is negatively affecting the habitat of the species. Clear-cutting destroys habitat, but thinning and sanitary felling, removal of dead wood, as well as damaged and decaying trees also have a significant negative impact on the habitat. The species may also be threatened by the removal of old and decaying trees outside forests (in parks, cemeteries, etc.). Forestry activities during the breeding season destroy nests. A conservation plan of the species has been developed, and population monitoring is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires the implementation of the species conservation plan, including the preservation of old deciduous stands, especially along riverbanks, lakeshores and forest edges, the suspension of logging from 1 April to 30 June, as well as an increase in the number of ecological trees to be preserved in logging (20 trees/ha in pine forests, 30 trees/ha in other forests) and the preservation of all hollow trees and dead trees in the amount of at least 20 m³/ha.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

Bergmanis, M., Priednieks, J., Avotiņš, A., Priedniece, I. 2020. Mazā dzeņa *Dryobates minor,* vidējā dzeņa *Leiopicus medius,* baltmugurdzeņa *Dendrocopos leucotos,* dižraibā dzeņa *Dendrocopos major,* trīspirkstu dzeņa *Picoides tridactylus,* melnās dzilnas *Dryocopus martius* un pelēkās dzilnas *Picus canus* aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 263.

BirdLife International 2018. *Dryobates minor*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22681076A130037386. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22681076A130037386.en. [skatīts 10.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Dryobates minor* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22681076A166213495. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22681076A166213495.en. [skatīts 10.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Lauku piekūns

Falco tinnunculus
Linnaeus, 1758

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.276. attēls. Lauku piekūns. Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: piekūnu Falconidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° C2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.
Draudi: 2.1. Augkopība, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 3.3. Atjaunojamā enerģija.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Baloža lieluma putns ar slaidiem, nosmailotiem spārniem un garu asti. Tēviņam galvas virsa un aste pelēka, mugura ķieģeļsarkana ar pilienveidīgiem brūniem plankumiem. Astes galā plata melna josla. Mātītei ķermeņa virspuse un aste ķieģeļkrāsā ar tumšākām šķērssvītrām. Abiem dzimumiem vēderpuse dzeltenīga ar brūniem pilienveida raibumiem. Izlūkojot medījumu, raksturīgi plivinās uz vietas ar izplestu asti. Pārtiek galvenokārt no sīkiem grauzējiem. Ligzdo citu putnu, galvenokārt vārnu, būvētās ligzdās vai ēku nišās u. tml. vietās. Dējumā 2–8 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Gājputns, ziemo Dienvideiropā un Ziemeļāfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ļoti plašs ligzdošanas areāls – aptver gandrīz visu Eiropu un lielāko daļu Āzijas līdz Krievijas A daļai, arī Āfriku, izņemot Sahāras tuksnesi un Kongo baseina mežus. Ziemošanas areāls lielā mērā pārklājas ar ligzdošanas areālu – Eiropas R un D daļa, Āzijas D daļa un Āfrika (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem Eiropā niecīgs izplatības pieaugums (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu izplatība būtiski mazinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 252 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 57 300 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija mazinās (BirdLife International 2021a). Arī Eiropas populācija sarūk. Igaunijā (īstermiņā) un Lietuvā (ilgtermiņā) populācija pieaug. Baltkrievijā un Krievijā ilgtermiņā populācija sarūk. Īstermiņā Baltkrievijā populācija ir stabila, bet Krievijas populācijas īstermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 238–5439 pāri (476–10 878 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņa tendence nav zināma, īstermiņa – neskaidra (Ķerus u. c. 2021), taču aprēķini liecina, ka trijās paaudzēs populācija varētu samazināties par 25%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādu veidu kultūrainavu, kur lauki mijas ar viensētām un nelieliem mežu puduriem vai atsevišķiem kokiem, arī pilsētas (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 5,3 gadi (BirdLife International 2021b).

VU

3.277. attēls. Lauku piekūna ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Galvenais drauds sugai ir intensīva lauksaimniecība. Potenciāli sugu var apdraudēt vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Lauku piekūns nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ligzdo vairākās no tām. Tiek veikts populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jānodrošina daudzveidība, tostarp neproduktīvas teritorijas lauksaimniecības ainavā, un jāmazina pesticīdu lietojums.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

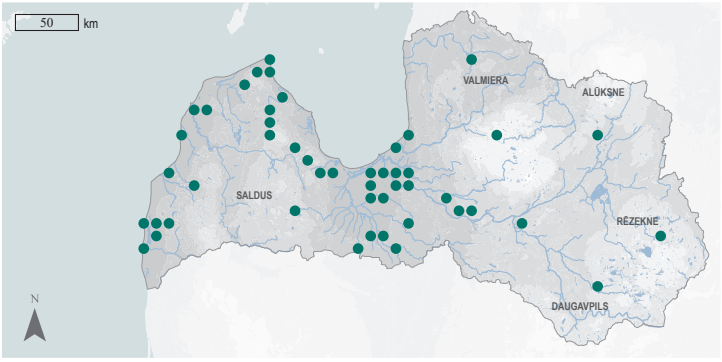

3.278. attēls. Lauku piekūna ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Kestrel – *Falco tinnunculus.* In Latvia, the distribution declined considerably between 1980–1984 and 2000–2004, while no significant change occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 252 km², the EOO – 57,300 km². The breeding population is estimated at 238–5,439 pairs (476–10,878 adult individuals). The long-term trend is unknown and the short-term trend is unclear, however, estimates suggest that the population could decline by 25% within three generations. Inhabits a diverse cultural landscape, where fields are interspersed with farmsteads and small clusters of forests or isolated trees, including cities. The threats have not been studied in Latvia, therefore, the threats indicated in the European assessment that might be relevant for the Latvian population have been described here. Intensive agriculture is the main threat to the species. Potentially, the species may be threatened by the development of wind farms. Monitoring of the population is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires ensuring diversity, including unproductive areas in the agricultural landscape, as well as the reduction of pesticide use.

Literatūras saraksts

Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

BirdLife International 2021a. *Falco tinnunculus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696362A206316110. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696362A206316110.en. [skatīts 10.01.2023.]

BirdLife International 2021b. *Falco tinnunculus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696362A166306910. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696362A166306910.en. [skatīts 10.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Kukaiņu piekūns

Falco vespertinus

Linnaeus, 1766

VU Caurceļojošā populācija

VU

3.279. attēls. Kukaiņu piekūns. Foto: Igors Deņisovs.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: piekūnu Falconidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: VU 2021, VU 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Krievija (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.
Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 4.1. Ceļi un dzelzceļi.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas I.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

Morfoloģija un bioloģija. Baloža lieluma putns ar slaidiem, smailiem spārniem un garu asti. Tēviņš pelēkmelns, izņemot rūsgansarkanās zemastes un stilba spalvas. Mātītei galva rūsgandzeltena, arī ķermeņa apakšpuse dzeltenīga. Mugurpuse un aste zilganpelēka ar šķērssvītrojumu. Pārtiek no kukaiņiem, kurus ķer gan gaisā, gan uz zemes. Gājputns, ziemo Āfrikā. Dažreiz vasaras beigās un rudeņos novērojamas invāzijas, kuru laikā galvenokārt jaunie putni lielā skaitā sastopami arī Latvijā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Eiropas centrālās daļas uz austrumiem līdz Jakutijai (Krievijā). Ziemo Dienvidāfrikā (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ir mazinājusies (Keller et al. 2020). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 872 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 69 938 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija mazinās (BirdLife International 2021a). Arī Eiropas populācija sarūk. Krievijā ligzdojošā populācija sarūk. Baltkrievijā īsterminā populācija ir stabila, bet ilgterminā tendence nav zināma (BirdLife International 2021b). Latvijā caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 250 pieaugušu indivīdu. Arī populācijas tendence nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Ieceļotājus var sastapt jebkurā lauku ainavā, bet parasti ūdeņu tuvumā (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,1 gads (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Ievērojamus draudus sugai rada pesticīdu lietošana un lauksaimniecības intensitātes pieaugums (tostarp ekstensīvu ganību mazināšanās). Ligzdošanas vietas apdraud krauķu koloniju iznīcināšana.

VU

Mēdz iet bojā uz autoceļiem un elektrolīnijās, un reizēm tiek nelikumīgi nogalināta (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" kukaiņu piekūns ir viena no izveidošanas mērķsugām Teiču dabas rezervātā, dabas parkā "Pape", dabas liegumā "Užavas augštece". Kukaiņu piekūnam nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

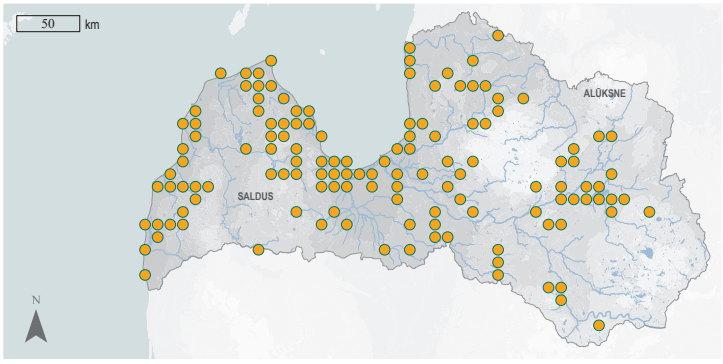

3.280. attēls. Kukaiņu piekūna caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Red-footed Falcon – *Falco vespertinus.* The AOO of the population migrating through Latvia is 872 km², the EOO – 69,938 km². The size of the migratory population is unknown, but it is suspected to be less than 250 adult individuals. The population trends are also unknown. Migrants can be found in any rural landscape, but most commonly – near water. Pesticide use and increasing agricultural intensity (including the decline of extensive pastures) are significant threats to the species. Breeding sites are threatened by the destruction of *Corvus frugilegus* colonies. The species tends to die on roads and power lines, and is sometimes illegally killed. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2021a. *Falco vespertinus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696432A200136196. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696432A200136196.en. [skatīts 12.01.2023.]

BirdLife International 2021b. *Falco vespertinus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696432A166307599. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696432A166307599.en. [skatīts 12.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Brūnā čakste

Lanius collurio
Linnaeus, 1758

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.281. attēls. Brūnā čakste. Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: čakstu Laniidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.2. Ganības, 14.4. Lauku sētas un dārzi.
Draudi: 2.1. Augkopība, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Samērā drukns, par mājas strazdu mazliet mazāks putns. Tēviņam sarkanbrūna mugura, pelēka galvas virsa, bāli rozā vēderpuse, plata, melna acs svītra. Mātītei mugurpuse vairāk riekstbrūna, arī acs svītra un piere brūna. Vēderpuse pelēcīga. Bieži medī no novērošanas posteņa, kas ir kāda savrup augoša krūma vai kociņa galotnē. Pārtiek galvenokārt no lieliem kukaiņiem, bet ēd arī sīkus grauzējus. Ligzdu būvē dzeloņainu krūmu un koku vai jaunu skujkoku zaros. Dējumā 3–7 olas. Gadā viens perējums, taču pēc dējuma izpostīšanas var perēt atkārtoti. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu un sniedzas uz austrumiem līdz Rietumsibīrijai. Ziemo Āfrikas A un D daļā (BirdLife International 2017). Izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem mazliet palielinājusies, īpaši Spānijā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 10 816 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 88 453 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Arī Eiropas populācija mazinās. Igaunijā, Krievijā un īstermiņā arī Lietuvā populācija sarūk. Ilgtermiņā Lietuvas populācija pieaug. Baltkrievijas populācija stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 34 608–90 346 pāri (69 216–180 692 pieauguši indivīdi). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija sarūk (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 40%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo aizaugošus izcirtumus, krūmainas ceļmalas, augļu dārzus, mežmalas, mitras krūmainas ieplakas lauksaimniecības zemēs, aizaugošas pļavas u. tml. vietas. Retumis arī augstajos purvus ar koku grupām (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa

VU

3.282. attēls. Brūnās čakstes ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Visticamāk, galvenais drauds sugai ir dzīvotnes zudums apmežošanas un lauksaimniecības intensifikācijas rezultātā, tostarp, pieaugot pesticīdu lietojumam. Sugu apdraudēt var arī minerālmēslojuma izmantošana, kas veicina ātrāku veģetācijas attīstību un tās blīvumu (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" brūnā čakste ir viena no izveidošanas mērķsugām 114 ĪADT. Brūnajai čakstei nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tiek veikts populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, zālāji ir jāapsaimnieko ekstensīvi, tostarp, saglabājot krūmu grupas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

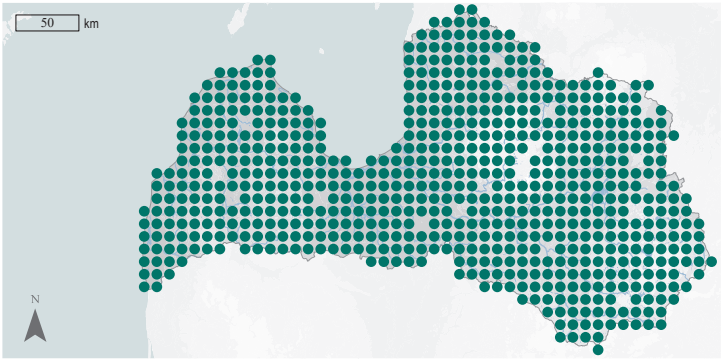

3.283. attēls. Brūnās čakstes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Red-backed Shrike – *Lanius collurio.* The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 10,816 km², the EOO – 88,453 km². The breeding population is estimated at 34,608–90,346 pairs (69,216–180,692 adult individuals). The population is declining in the long term as well as in the short term. The population has declined by 40% within ten years. Inhabits overgrown clearings, shrubby roadsides, orchards, forest edges, wet shrubby depressions on farmlands, overgrown grasslands and similar places. Occasionally – raised bogs with groups of trees as well. Habitat loss due to afforestation and an increase in agricultural intensity, including the increased use of pesticides, is likely to be the main threat to the species. The use of mineral fertilisers can also threaten the species, as it encourages the faster development of vegetation and dense vegetation. Monitoring of the population is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Extensive grassland management, including the preservation of shrub clusters, is required to protect the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2017. *Lanius collurio* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22705001A110988087. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22705001A110988087.en. [skatīts 20.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Lanius collurio* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22705001A166332899. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22705001A166332899.en. [skatīts 20.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Purva zīlīte

Poecile palustris
(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.284. attēls. Purva zīlīte.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Mazāka nekā lielā zīlīte. Mugurpuse vienmērīgi brūngani pelēka, vēderpuse un vaigi netīri balti. Galvas virsa un zods spīdīgi melni. Pārtiek no kukaiņiem un dažādu augu sēklām. Ligzdo galvenokārt dabiskos dobumos, zaru spraugās u. tml. vietās, retumis arī būrīšos. Dējumā 5–9 olas, gadā 1–2 perējumi. Ļoti izteikts nometnieks (LOB 2002).

Izplatība. Izplatības areālam ir divas daļas. Eiropā areāls sniedzas no Lielbritānijas un Pireneju pussalas ziemeļiem līdz Urālu D daļai (ziemeļos – līdz Skandināvijas centrālajai daļai). Otra izplatības areāla daļa – no Mongolijas Z daļas līdz Korejas pussalai un Japānas Z daļai. Ziemo ligzdošanas areālā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā pavisam nedaudz mazinājusies (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 7976 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 84 776 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaulē populācija sarūk (BirdLife International 2017). Eiropā populācija stabila. Igaunijā un Baltkrievijā populācija sarūk, bet Lietuvā tā ir stabila. Krievijā ilgtermiņā populācija pieaug, bet īstermiņā – stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 48 132–160 550 pāru (96 264–321 100 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija sarūk (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados tā ir samazinājusies par 41%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Parus palustris* Linnaeus, 1758.
Dzimta: zīlīšu Paridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 14.4. Lauku sētas un dārzi.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo jauktus un lapu koku mežus, parkus, dārzus, upju un ezeru krastus, kur ir meži un krūmāji ar nokaltušu koku stumbeņiem (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 2,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka būtiskākais no tiem ir mežsaimnieciskā darbība, tostarp ligzdu iznīcināšana, veicot mežizstrādi ligzdošanas laikā.

Aizsardzība. Purva zīlīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ligzdo daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā veci

VU

3.285. attēls. Purva zīlītes ligzdošanas biotops.
Foto: Ilze Priedniece.

meži un jānosaka mežizstrādes pārtraukums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

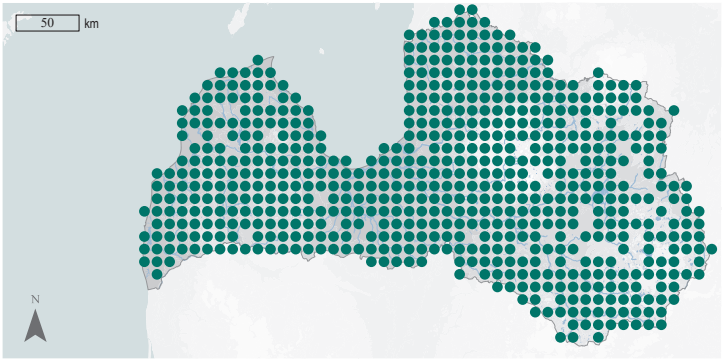

3.286. attēls. Purva zīlītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Marsh Tit – *Poecile palustris.* The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 7,976 km², the EOO – 84,776 km². The breeding population is estimated at 48,132–160,550 pairs (96,264–321,100 adult individuals). The population is declining in the long term as well as in the short term. It has declined by 41% over the last ten years. Inhabits mixed and deciduous forests, parks, gardens, rivers and lakeshores, where there are woods and shrubs with dead tree trunks. The threats have not been studied in Latvia, but it is likely that the most significant threat is forestry activities, including the destruction of nests by logging during the breeding season. Monitoring of the population is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Preservation of old forests and the suspension of logging during the breeding season need to be observed to conserve the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2017. *Poecile palustris* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22735995A118837418. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T22735995A118837418.en. [skatīts 21.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Poecile palustris* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22735995A166451604. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22735995A166451604.en. [skatīts 21.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Pelēkā zīlīte

Poecile montanus

(Conrad von Baldenstein, 1827)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.287. attēls. Pelēkā zīlīte. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Mazāka nekā lielā zīlīte. Mugurpuse brūngani pelēka, vēderpuse un vaigi gaiši pelēcīgi. Galvas virsa un rīkle matēti melna, melnums uz rīkles izplūdis, dažkārt sniedzas līdz pat guzai. Pārtiek no dažādiem kukaiņiem, to kāpuriem, arī augu sēklām. Ligzdo galvenokārt dobumos, ko pati izkaļ satrupējušos koku (galvenokārt alkšņu) stumbeņos. Tikai izņēmuma gadījumā ligzdo būrīšos. Dējumā 5–10 olas, gadā 1–2 perējumi. Nometnieks, bet daļa aizceļo (LOB 2002).

Izplatība. Izplatības areāls sniedzas no Lielbritānijas un Francijas rietumos līdz Krievijas austrumiem. Ziemo ligzdošanas areālā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies areāla R un D daļā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 10 036 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 86 974 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācija sarūk. Lietuvā un Baltkrievijā populācija stabila, Krievijā – sarūk. Igaunijas populācija īstermiņā stabila, bet ilgtermiņā sarūk (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 104 025–207 619 pāri (208 050–415 238 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā un īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados tā vidēji ir samazinājusies par 26,9%, bet nenoteiktības dēļ ir liela varbūtība, ka samazinājums ir lielāks nekā 30%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Parus montanus* Conrad von Baldenstein, 1827.
Dzimta: zīlīšu Paridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (NT 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.4. Lauku sētas un dārzi.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo mitrus skujkoku un jauktus mežus (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 2,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka nozīmīgākais no tiem ir mežsaimnieciskā darbība, tostarp ligzdu iznīcināšana, veicot mežizstrādi ligzdošanas laikā.

Aizsardzība. Pelēkā zīlīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ligzdo daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, mežā ir jāsaglabā

VU

3.288. attēls. Pelēkās zīlītes ligzdošanas biotops. Foto: Ieva Mārdega.

stāvoši mirušie koki un jānosaka mežizstrādes pārtraukums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

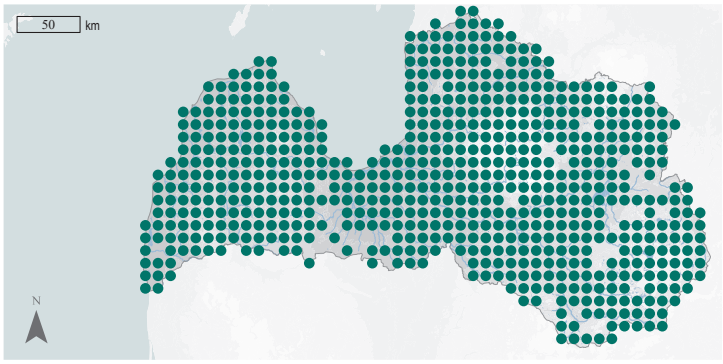

3.289. attēls. Pelēkās zīlītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Willow Tit – *Poecile montanus.* The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 10,036 km², the EOO – 86,974 km². The breeding population is estimated at 104,025–207,619 pairs (208,050–415,238 adult individuals). The population is declining in the long term, as well as in the short term. It has declined by 26.9% on average over ten years, but, due to uncertainty, a decline of more than 30% is likely. Inhabits moist coniferous and mixed forests. The threats have not been studied in Latvia, but it is likely that the most significant threat is forestry activities, including the destruction of nests by logging during the breeding season. Monitoring of the population is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Preservation of dead and dying snags in the forest and the suspension of logging during the breeding season needs to be observed to conserve the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2019. *Poecile montanus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T155139697A155139155. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T155139697A155139155.en. [skatīts 21.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Poecile montanus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T155139697A200206517. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T155139697A200206517.en. [skatīts 21.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Upes ķauķis

Locustella fluviatilis
(Wolf, 1810)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.290. attēls. Upes ķauķis.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Par zvirbuli nedaudz mazāks un krietni slaidāks putns. Mugurpuse tumši olīvbrūna bez raibumiem. Vēderpuse gaiša ar izplūdušiem tumšākiem plankumiem vai svītriņām uz rīkles un krūtīm. Visaktīvākais krēslas stundās un naktī, bet bieži dzied arī pa dienu. Pārtiek no kukaiņiem, zirnekļiem un citiem bezmugurkaulniekiem. Ligzda uz zemes, rūpīgi paslēpta augājā. Dējumā 4–6 olas, gadā viens perējums. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Eiropas centrālās daļas līdz Rietumsibīrijai. Ziemo Āfrikas DA daļā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā palielinājusies, galvenokārt areāla Z daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir samazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 5636 km², sastopamības apgabals (EOO) – 83 496 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Mazinās arī Eiropas populācija. Igaunijā un Krievijā populācija sarūk. Lietuvā populācija īstermiņā sarūk, ilgtermiņā – stabila. Baltkrievijā populācija stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 26 385–80 947 pāri (52 770–61 894 pieauguši indivīdi). Īstermiņā populācija ir stabila, bet ilgtermiņā sarūk (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 43%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sisinātājķauķu Locustellidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 14.2. Ganības.
Draudi: 2.1. Augkopība.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo brikšņainas, lakstaugiem bagātas ūdenstilpju piekrastes, mežmalas, aizzēlušus izcirtumus, mitras lauces mežā, arī palieņu pļavas, dažādas citas mitras, krūmainas pļavas (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti. Ligzdošanas vietās, iespējams, drauds ir lauksaimniecības intensitātes palielināšanās, it īpaši krūmu novākšana lauksaimniecības zemēs. Iespējams, to nelabvēlīgi ietekmē arī apstākļi ziemošanas vietās Āfrikā.

Aizsardzība. Upes ķauķis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams vairākās no

VU

3.291. attēls. Upes ķauķa ligzdošanas biotops.
Foto: Kaspars Funts.

šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā krūmu grupas zālājos un ūdenstilpju krastos.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

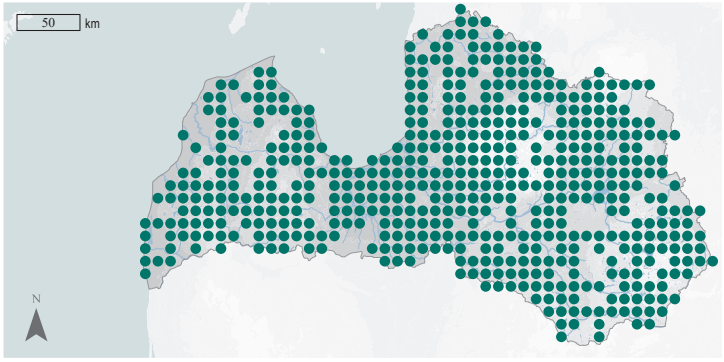

3.292. attēls. Upes ķauķa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

River Warbler − *Locustella fluviatilis.* In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004 and declined between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 5,636 km², the EOO – 83,496 km². The breeding population is estimated at 26,385–80,947 pairs (52,770–61,894 adult individuals). The population is stable in the short term but declining in the long term. The population has declined by 43% within ten years. The species inhabits shrubby, herb-rich banks of water bodies, forest edges, overgrown clearings, moist forest glades, as well as floodplain grasslands and various other wet, shrubby grasslands. At breeding sites, the increase in agricultural intensity, especially the removal of shrubs on farmland, is a potential threat. The species may also be adversely affected by conditions at its wintering sites in Africa. Monitoring of the population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires the preservation of shrub clusters in grasslands and along the banks of water bodies.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2017. *Locustella fluviatilis* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22714679A111075343. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22714679A111075343.en. [skatīts 27.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Locustella fluviatilis* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22714679A166373650. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22714679A166373650.en. [skatīts 27.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Kārklu ķauķis

Locustella naevia

(Boddaert, 1783)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.293. attēls. Kārklu ķauķis. Foto: Rolands Linejs, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Par zvirbuli mazāks un krietni slaidāks putns. Mugurpuse olīvbrūna ar tumšiem raibumiem. Vēderpuse gaiša ar neizteiktām tumšām svītriņām krūšu daļā. Uz ķermeņa sāniem un zemastes spalvām tumši garenraibumi. Slēpts dzīvesveids. Visaktīvākais krēslā un naktī. Pārtiek no kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem. Ligzdu no sausiem zāļu stiebriem būvē uz zemes, rūpīgi paslēptu augājā. Dējumā 5–6, retāk 4–7 olas, gadā 1–2 perējumi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Pireneju pussalas ziemeļiem sniedzas pāri lielākajai daļai Eiropas un tālāk līdz Mongolijas R daļai. Ziemošanas areāls sadrumstalots – Āfrikas R daļā, Austrumāfrikā un Indijā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz palielinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir samazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 5008 km², sastopamības apgabals (EOO) – 84 503 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2017). Eiropas populācija sarūk. Igaunijā un Baltkrievijā populācija sarūk. Lietuvā ilgtermiņā populācija ir stabila, īstermiņā – sarūk. Krievijā ilgtermiņa populācijas tendence nav zināma, bet īstermiņā populācijā ir reģistrēts pieaugums (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 22 932–44 570 pāru (45 864–89 140 pieaugušu indivīdu). Īstermiņā populācija mazinās, bet ilgtermiņā pieaug (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 45%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sisinātājķauķu Locustellidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.2. Ganības.
Draudi: 2.1. Augkopība, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo palieņu pļavas, lakstaugiem bagātas ūdenstilpju piekrastes, zemos purvus, reizēm pat labības laukus vai to malas (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 1,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud zemes

VU

3.294. attēls. Kārklu ķauķa ligzdošanas biotops. Foto: Edgars Trops.

apsaimniekošanas pārmaiņas, piemēram, lauksaimniecības intensifikācija, kas izraisa zālāju iznīcināšanu, mitrāju nosusināšanu un krūmu novākšanu. Nākotnē sugu var apdraudēt arī klimata pārmaiņas (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Kārklu ķauķis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams vairākās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Keišs 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā augstu lakstaugu grupas zālājos, laukmalās, upmalās u. tml.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

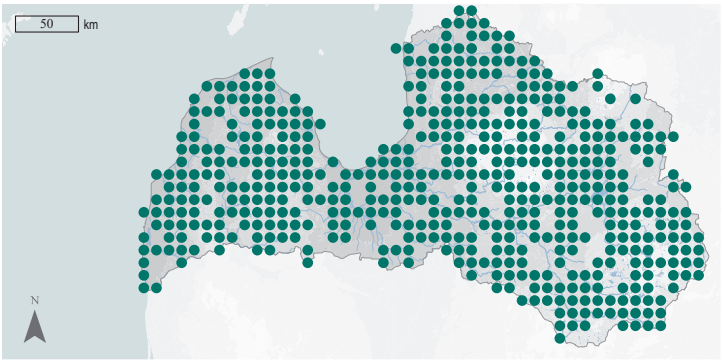

3.295. attēls. Kārklu ķauķa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Grasshopper-warbler – *Locustella naevia.* In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004 and declined between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 5,008 km², the EOO – 84,503 km². The breeding population is estimated at 22,932–44,570 pairs (45,864–89,140 adult individuals). The population is declining in the short term, but growing in the long term. The population has declined by 45% within ten years. The species inhabits floodplain grasslands, waterfronts rich in herbaceous plants, fens, and sometimes even cereal fields or field boundaries. The species is threatened by changes in land management, such as increasing agricultural intensity, which are leading to the destruction of grasslands, the drainage of wetlands and bush encroachment. In the future, the species may also be threatened by climate change. Monitoring of the population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. The preservation of groups of tall herbaceous plants in grasslands, fields, riversides, and similar sites is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2017. *Locustella naevia* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22714657A118740792. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T22714657A118740792.en. [skatīts 28.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Locustella naevia* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22714657A166373109. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22714657A166373109.en. [skatīts 28.01.2023.]

Keišs, O. 2021. Fona monitoringa gala atskaite par 2021. gadu: „Naktsputnu monitorings lauksaimniecības zemēs". Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Svirlītis

Phylloscopus sibilatrix

(Bechstein, 1793)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.296. attēls. Svirlītis. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Lielākais no ķauķīšiem. Apspalvojums samērā spilgts. Spārnu virspuse un mugura dzeltenzaļa. Labi redzamas dzeltenas krūtis, balts vēders un uzkrītoša dzeltena uzacs svītra. Pārtiek no lapotnē atrodamiem zirnekļiem un kukaiņiem. Vietās ar dažādu pameža biezumu un zemsedzes struktūru, uz zemes sūnās, zālē vai pat uz kailas zemes no zāles un sūnām būvē ļoti rūpīgi nomaskētu lodveida ligzdu. Dējumā 4–8 olas, gadā 1–2 perējumi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Francijas rietumos aptver lielāko daļu Eiropas un sniedzas līdz Rietumsibīrijai. Ziemo Āfrikā, galvenokārt centrālajā daļā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā mazliet mazinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 16 164 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 88 306 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija sarūk. Īstermiņā populācija mazinās Igaunijā, Krievijā un Lietuvā. Igaunijā populācija mazinās arī ilgtermiņā. Baltkrievijas un ilgtermiņā arī Lietuvas populācija ir stabila. Krievijas populācijas ilgtermiņa tendence nav zināma. Latvijā ligzdojošā populācija ir 517 243–696 347 pāri (1 034 486–1 392 694 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija pieaug, īstermiņa tendence iepriekš klasificēta kā stabila (Ķerus u. c. 2021), taču, aprēķinot populācijas pārmaiņas pēdējos desmit gados un pamatojoties uz jaunākajiem datiem, redzams samazinājums par 33%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: ķauķīšu Phylloscopidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādu tipu mežaudzes, retāk vecus parkus, kapsētas u. tml. (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 2,6 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka galvenais drauds sugai ligzdošanas vietās ir mežsaimnieciskā darbība. Iespējami draudi arī ziemošanas vietās, bet tie nav zināmi.

Aizsardzība. Svirlītis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas

VU

3.297. attēls. Svirlīša ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Trops.

monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu sugu, ir jāpārtrauc mežizstrāde ligzdošanas laikā un jāsaglabā pamežs.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

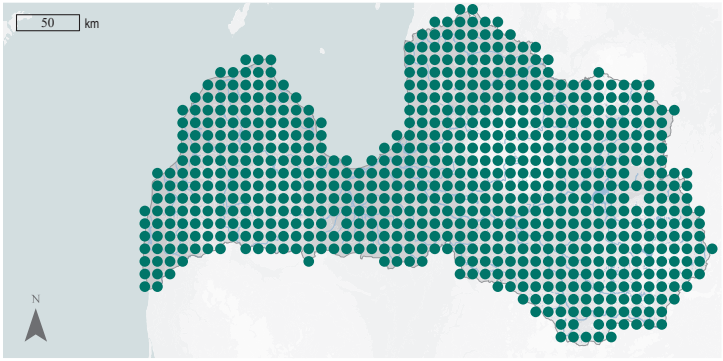

3.298. attēls. Svirlīša ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Wood Warbler − *Phylloscopus sibilatrix.* The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 16,164 km², the EOO – 88,306 km². The breeding population is estimated at 517,243–696,347 pairs (1,034,486–1,392,694 adult individuals). The population is growing in the long term, the short-term population trend was previously classified as stable, but the calculation of population change over the last decade that is based on the most recent data demonstrates a 33% decrease. The species inhabits various types of woods and, less often, old parks, cemeteries, etc. Forestry activities are likely to be the main threat to the species in its breeding grounds in Latvia. There may also be threats in wintering areas, but they are unknown. Monitoring of the population of the species is ongoing. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. Suspension of logging during the breeding season and the preservation of the understory are required to conserve the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2016. *Phylloscopus sibilatrix*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22715260A87668662. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22715260A87668662.en. [skatīts 28.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Phylloscopus sibilatrix* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22715260A166382121. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22715260A166382121.en. [skatīts 28.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Lakstīgala

Luscinia luscinia

(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.299. attēls. Lakstīgala. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Par zvirbuli mazliet lielāks, slaids, brūnganpelēks putns ar tumši rūsganu asti. Ķermeņa apakšpuse bāli pelēka ar raibumiņiem ķermeņa sānos. Pārtiek galvenokārt no dažādiem kukaiņiem un to kāpuriem, sliekām, gliemežiem un citiem bezmugurkaulniekiem. Ēd arī ogas un citus sīkus augļus. Ligzdu būvē krūmos uz zemes pērnajās lapās. Tā ir paprāva, no sausām lapām veidota "irdena" būve. Dējumā 4–6 olas, gadā viens perējums, taču pēc dējuma izpostīšanas var perēt atkārtoti. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Dānijas un Dienvidnorvēģijas sniedzas līdz Sibīrijas centrālajai daļai. Ziemo Āfrikas DA daļā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 12 404 km², sastopamības apgabals (EOO) – 87 558 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācija pieaug. Baltkrievijā populācija stabila, Krievijā – pieaug, bet Igaunijā un Lietuvā – sarūk (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 122 229–212 537 pāri (244 458–425 074 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija pieaug, īstermiņā iepriekš klasificēta kā stabila (Ķerus u. c. 2021), taču pēdējos desmit gados tā ir samazinājusies par 34%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: mušķērāju Muscicapidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (NT 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 14.2. Ganības, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.
Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo upmalu un mežmalu krūmājus, bieži dažādas nogāzes, mitras, krūmainas pļavas pie upēm un strautiem, dārzus un to apkārtni, reizēm arī vecus aizaugušus parkus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti. Ticami, ka sugu apdraud lauksaimniecības intensitātes palielināšanās, tostarp krūmu novākšana no lauksaimniecības zemēm un pesticīdu lietojuma pieaugums.

VU

3.300. attēls. Lakstīgalas ligzdošanas biotops. Foto: Edgars Trops.

Aizsardzība. Lakstīgala nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopama daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā krūmi ūdeņu malās un mežmalās un jāmazina pesticīdu lietojums.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

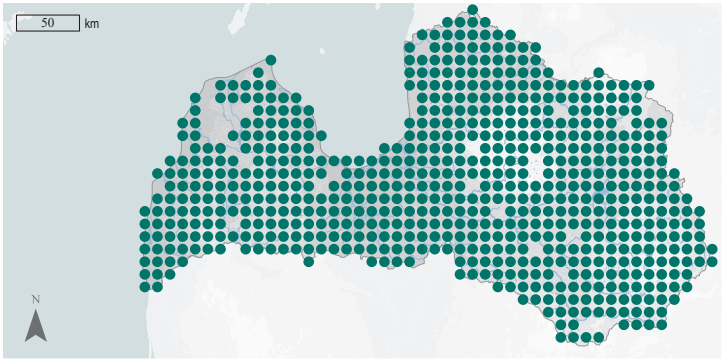

3.301. attēls. Lakstīgalas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Thrush Nightingale – *Luscinia luscinia.* The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 12,404 km², the EOO – 87,558 km². The breeding population is estimated at 122,229–212,537 pairs (244,458–425,074 adult individuals). The population is growing in the long term, it was previously classified as stable in the short term, but has declined by 34% in the last ten years. The species inhabits shrubs on river banks and forest edges, it often occurs on different slopes, wet, shrubby grasslands along rivers and streams, gardens and the surroundings thereof, and sometimes, also old overgrown parks. The species is likely to be threatened by increasing agricultural intensity, including the removal of shrubs from farmland and the increased use of pesticides. Monitoring of the population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires the maintenance of shrubs on river banks and forest edges and the reduction of pesticide use.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2016. *Luscinia luscinia*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22709691A87882842. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22709691A87882842.en. [skatīts 05.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Luscinia luscinia* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22709691A166350710. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22709691A166350710.en. [skatīts 05.02.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Lukstu čakstīte

Saxicola rubetra

(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.302. attēls. Lukstu čakstīte. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Par zvirbuli mazāks, slaids, rūsgani brūnraibs putns. Tēviņam mugurpuse, galvas virsa un ausu laukums tumši brūnpelēks ar gaišākiem raibumiem uz pleciem, muguras un galvas virsas. Balta uzacs svītra, bārdas svītra un balti laukumi muguras sānos, uz spārniem un pie astes pamatnes. Rīkle, krūtis, kakla sāni un sāni rudi, vēders balts. Mātītei ķermeņa virspuse un galva pelēkbrūni raiba. Uzacs svītra un bārdas svītra bāli bēša, baltie laukumi uz astes mazāk izteikti. Bieži novērojama, tupot atsevišķa krūma vai augstāka cera galotnē. Pārtiek galvenokārt no dažādiem kukaiņiem un to kāpuriem. Ligzdu no dažādiem zāļu stiebriem vij augstāku lakstaugu cerā uz zemes. Dējumā 4–7 olas, gadā 1–2 perējumi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu (mazāk – D daļā) un sniedzas uz austrumiem līdz Altajam. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras tuksneša, bet lielākoties uz ziemeļiem no ekvatora (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem Eiropā izplatība nedaudz mazinājusies areāla D un R daļā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 14 732 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 88 344 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija mazinās. Igaunijā un īstermiņā arī Lietuvā populācija sarūk. Ilgtermiņā Lietuvas populācija stabila. Stabila arī Krievijas un Baltkrievijas populācija (Krievijā ilgtermiņa tendence – nezināma) (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 219 263–313 964 pāri (438 526–627 928 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija stabila, bet īstermiņā sarūk (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 46%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo mitras pļavas un dažādus citus zālājus ar atsevišķiem krūmiņiem, aizaugošus tīrumus u. tml., arī klajus augstos purvus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: mušķērāju Muscicapidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.
Draudi: 2.1. Augkopība.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

VU

3.303. attēls. Lukstu čakstītes ligzdošanas biotops. Foto: Edgars Trops.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud lauksaimniecības intensifikācija un agrāks pļaujas laiks (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Lukstu čakstīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, bet ir sastopama daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, zālāji ir jāapsaimnieko ekstensīvi.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

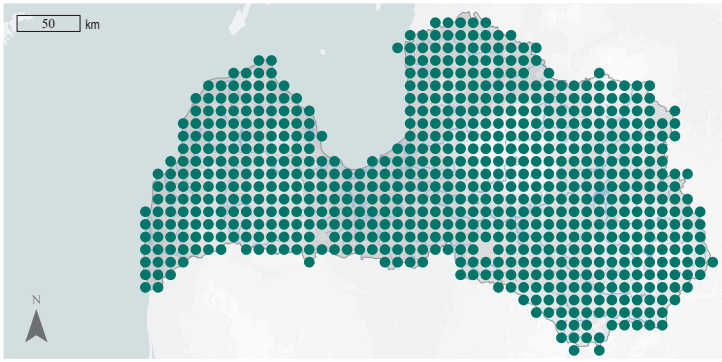

3.304. attēls. Lukstu čakstītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Whinchat – *Saxicola rubetra.* There have been no significant changes in distribution in Latvia since 1980s. The AOO of the breeding population is 14,732 km², the EOO – 88,344 km². The breeding population is estimated at 219,263–313,964 pairs (438,526–627,928 adult individuals). The population is stable in the long term but declining in the short term. The population has declined by 46% within ten years. The species inhabits wet grasslands and various other grasslands, with occasional shrubs, overgrown fields, etc., including open raised bogs. The species is threatened by increasing agricultural intensity and earlier mowing times. Monitoring of the population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Extensive grassland management is required to protect the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2016. *Saxicola rubetra*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22710156A87906903. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22710156A87906903.en. [skatīts 09.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Saxicola rubetra* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22710156A166355215. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22710156A166355215.en. [skatīts 09.02.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Citroncielava

Motacilla citreola

Pallas, 1776

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.305. attēls. Citroncielava. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Baltās cielavas lielumā. Tēviņam vēderpuse un galva spilgti citrondzeltena, no pelēkās muguras norobežota ar melnu joslu no pakauša un kakla sānos. Spārni tumši. Mātītei pelēcīga galvas virsa un auss laukums, gaiši dzeltens zods, uzacs un bārdas svītra. Pārtiek no kukaiņiem. Ligzda uz zemes, rūpīgi maskēta. Dējumā 4–6 olas, gadā divi perējumi. Gājputns, ziemo Dienvidāzijā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Eiropas centrālās daļas līdz Krievijas centrālajai daļai (uz dienvidiem – līdz Himalajiem). Ziemo Āzijas D daļā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā stipri palielinājusies, sugai ienākot no austrumiem (Keller et al. 2020). Retās sastopamības dēļ izplatības pārmaiņas Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nevar novērtēt statistiski, bet ir ticami, ka tā ir palielinājusies. Izplatība pieaugusi arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 196 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 47 107 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācija pieaug. Populācija pieaug visās Latvijas kaimiņvalstīs (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 100–200 pāru (200–400 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence ir pozitīva (Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: cielavu Motacillidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Somija (EN 2019), Igaunija (NT 2019), Lietuva (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.
Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo palieņu pļavas un citus mitrus zālājus, arī purvus (LOB 1998; Dabasdati.lv; DDPS "Ozols"). Paaudzes ilgums: 2,8 gadi (BirdLife International 2021).

3.306. attēls. Citroncielavas ligzdošanas biotops. Foto: Edmunds Račinskis.

VU

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet, iespējams, sugu apdraud mitro zālāju platību mazināšanās.

Aizsardzība. Citroncielava nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopama vairākās no šīm teritorijām. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā mitrie zālāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

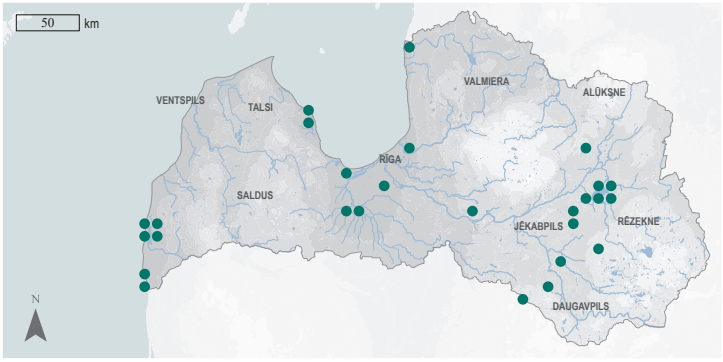

3.307. attēls. Citroncielavas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Citrine Wagtail – *Motacilla citreola.* Due to its rarity, the change in distribution in Latvia between 1980–1984 and 2000–2004 cannot be estimated statistically, but it is likely that the distribution has increased. The distribution also increased between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 196 km², the EOO – 47,107 km². The breeding population is estimated at 100–200 pairs (200–400 adult individuals). The long-term as well as short-term population trend is positive. The species inhabits floodplain grasslands and other wet grasslands, including wetlands. In Latvia, the threats have not been studied, but it is likely that the species is threatened by the loss of wet grasslands. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of wet grasslands is essential for the protection of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Motacilla citreola*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22718379A154492004. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22718379A154492004.en. [skatīts 15.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Motacilla citreola* (Europe assessment) (errata version published in 2022). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22718379A221312383. [skatīts 15.02.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Dārza stērste

Emberiza hortulana
Linnaeus, 1758

VU Ligzdojošā populācija

VU

3.308. attēls. Dārza stērste. Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: stērstu Emberizidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (CR 2020), Somija (CR 2019), Igaunija (CR 2019), Lietuva (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības, 14.4. Lauku sētas un dārzi.
Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Par dzelteno stērsti nedaudz mazāks putns. Tēviņam galva un krūtis zaļganpelēkas, vēderpuse kanēļkrāsā. Ap aci bāls gredzens. Rīkle un vaigu svītra dzeltenīga, bārdas svītra olīvzaļa. Mugurpuse brūna ar tumšu svītrojumu. Mātītei galva brūnganāka, krūtis nav tik košas, galvas virsa un krūtis ar sīkām svītriņām. Tēviņš dzied, sēžot kokā, krūmā vai uz vadiem. Pavasarī un vasarā barojas ar kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem, vēlāk arī ar sēklām. Parasti ligzdo nelielās grupās. Ligzda uz zemes, biezā augājā. Dējumā 3–5 olas, gadā parasti viens perējums. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Rietumeiropas, mazliet skarot arī Ziemeļāfriku, sniedzas līdz Mongolijas A daļai, ziemeļos – līdz Somijas centrālajai daļai. Sadrumstalots ziemošanas areāls Āfrikā no Mauritānijas līdz Somālijai (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ievērojami mazinājusies visā izplatības areālā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā ir samazinājusies starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 400 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 68 108 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Populācija gan ilgtermiņā, gan īstermiņā sarūk ne tikai Eiropā kopumā, bet arī ikvienā no Latvijas kaimiņvalstīm (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 144–700 pāru (288–1400 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņa tendence ir neskaidra, bet īstermiņa – nezināma.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo lauku ainavu, kur krūmi un koku grupas mijas ar tīrumiem un pļavām, alejas, augļu dārzus, izcirtumus sausos mežos un apdzīvotas vietas (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa

VU

novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Galvenais drauds sugai Eiropā ir maza mēroga daudzveidīgas lauksaimniecības aizstāšana ar plašām intensīvi apsaimniekotām lauksaimniecības zemēm, tostarp, izmantojot insekticīdus un herbicīdus. Sugu apdraud arī dzīvotnes sadrumstalošana un medības migrācijas laikā (BirdLife International 2021).

3.309. attēls. Dārza stērstes ligzdošanas biotops. Foto: Ieva Mārdega.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" dārza stērste ir viena no mērķsugām Gaujas, Ķemeru un Rāznas Nacionālajos parkos, dabas parkos "Tērvete", "Engures ezers", "Pape", "Aiviekstes paliene", dabas liegumos "Dzelves–Kroņa purvs", "Melnā ezera purvs", aizsargājamo ainavu apvidos "Augšdaugava", "Vestiena", "Ādaži". Dārza stērstei nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

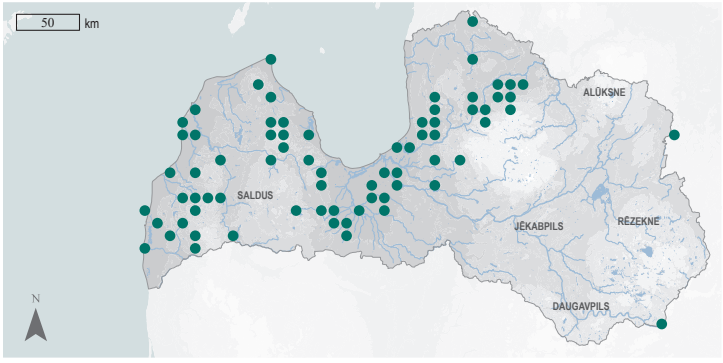

3.310. attēls. Dārza stērstes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Ortolan Bunting – *Emberiza hortulana.* In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004 and continued to decline between 2000–2004 and 2013–2017 as well. The AOO of the breeding population is 400 km², the EOO – 68,108 km². The breeding population is estimated at 144–700 pairs (288–1,400 adult individuals). The long-term trend is unclear, and the short-term trend is unknown. Inhabits the countryside, where shrubs and groups of trees are interspersed with fields and grasslands, avenues, orchards, clearings in dry forests and settlements. The main threat to the species in Europe is the replacement of small-scale diversified agriculture with large-scale intensively managed farmland, including the use of insecticides and herbicides. The species is also threatened by habitat fragmentation and hunting during migration. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2017. *Emberiza hortulana* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22720916A111136121. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22720916A111136121.en. [skatīts 22.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Emberiza hortulana* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22720916A166422798. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22720916A166422798.en. [skatīts 22.02.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Mazais gulbis

Cygnus columbianus
(Ord, 1815)

VU Caurceļojošā populācija

VU

3.311. attēls. Mazais gulbis. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Liels ūdensputns. Abu dzimumu putni līdzīgi. Pieauguša putna apspalvojums ir pilnīgi balts. Knābis melns ar dzeltenu pamatu. Dzeltenais laukums nesniedzas līdz nāsij. Pārtiek galvenokārt no augu barības. Latvijā sastopams caurceļošanas laikā. Nelielā skaitā arī ziemo (LOB 1999).

Izplatība. Sugas ligzdošanas areāls saistīts ar tundru – Eirāzijas un Ziemeļamerikas Z daļu. Eiropā tas iesniedzas pavisam nedaudz – Krievijas Eiropas daļas pašos ziemeļos. Ziemošanas areāls Eiropā galvenokārt Rietumeiropā – no Īrijas līdz Vācijas Z daļai (BirdLife International 2016; Keller et al. 2020). Latvijā caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 892 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 58 370 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma un suga nav apdraudēta (BirdLife International 2016). Eiropas populācija (gan ligzdojošā, gan ziemojošā) sarūk, tāpēc klasificēta kā jutīga (BirdLife International 2021). Eiropā ligzdojošā populācija ir tikai Krievijas Eiropas daļā, tur tā ilgtermiņā sarūk. Igaunijas nelielā ziemojošā populācija ilgtermiņā sarūk, bet īstermiņā pieaug. Par citām kaimiņvalstīm nav datu. Lielākajās ziemošanas vietās – Lielbritānijā un Nīderlandē – populācija īstermiņā (Lielbritānijā arī ilgtermiņā) sarūk, taču Nīderlandes ziemotāju populācija ilgtermiņā pieaug (BirdLife International 2021). Caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 1000 pieaugušu indivīdu. Populācijas tendence arī nav zināma.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2022.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, VU 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NA 2020), Krievija (Eiropas daļas populācija, VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha), 9.9. Jūras zāles (daļēji iegrimušas), 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri, 14.1. Aramzeme, 15.1. Ūdens baseini (>8 ha), 15.2. Dīķi (<8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 5.1. Šauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 3.1. Naftas un gāzes ieguve, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985).

Biotopi un ekoloģija. Caurceļošanas laikā sastopams lauksaimniecības zemēs, upēs, ezeros, zivju dīķos un jūras piekrastē. Paaudzes ilgums: 11,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek mērķtiecīgi iegūta, taču tā tiek medīta citur Eiropā. Ieguves apjomi attiecībā tieši uz Latviju caurceļojošo populāciju nav zināmi.

VU

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud mitrāju dzīvotņu degradācija un zudums nosusināšanas, naftas produktu piesārņojuma, kūdras ieguves, pārmaiņu mitrāju apsaimniekošanā, niedru dedzināšanas un pļaušanas un eitrofikācijas dēļ. Eiropas ziemeļos ligzdojošā populācija ir īpaši jutīga pret klimata pārmaiņām, turklāt to apdraud naftas un gāzes ieguve. Mirstību rada naftas noplūdes spalvu maiņas un apstāšanās vietās, sadursmes ar elektrolīnijām un vējturbīnām un saindēšanās ar svinu (no svina skrotīm un makšķerēšanas atsvariem). Suga tiek medīta gan likumīgi, gan nelegāli. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi nākotnē (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" mazais gulbis ir viena no izveidošanas mērķsugām 19 ĪADT. Caurceļojošo mazo gulbju aizsardzība ir viens no putniem nozīmīgās vietas "Lubāns un zivju dīķi" mērķiem (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, efektīvi jākontrolē svina munīcijas lietošanas aizliegums mitrājos. Jāaizliedz svinu saturošu makšķerēšanas atsvaru izmantošana. Elektrolīnijas, kur tās apdraud gulbjus, ir jāaprīko ar elementiem, kas padara tās labāk redzamas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

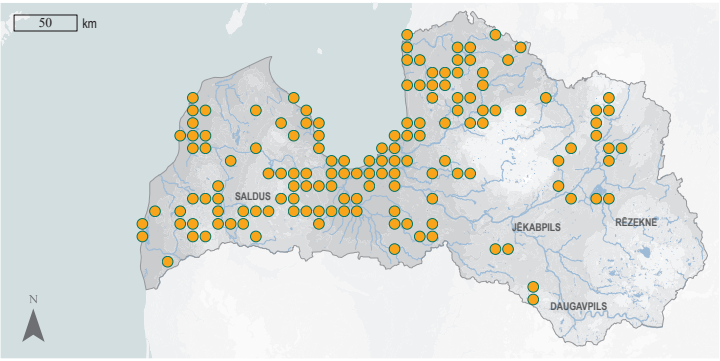

3.312. attēls. Mazā gulbja caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Tundra Swan – *Cygnus columbianus*. The AOO of the population migrating through Latvia is 892 km², the EOO – 58,370 km². The size of the population migrating through Latvia is unknown, but it is suspected to be less than 1,000 adult individuals. The population trend is also unknown. During migration, it is found on farmland, rivers, lakes, fish ponds, and seashores. The species is threatened by the degradation and loss of wetland habitats due to drainage, oil product pollution, peat extraction, changes in wetland management, burning and mowing of reeds, and eutrophication. Mortality of the species is caused by oil spills at the sites of feather moulting and migration stopovers, collisions with power lines and wind turbines, and lead poisoning (from lead shot and fishing weights). The species is hunted both legally and illegally. The species is susceptible to avian influenza. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of the species requires effective control of the ban on lead ammunition in wetlands. The use of fishing weights containing lead should be banned. Power lines, where they pose a threat to *Cygnus* spp., need to be equipped with elements that improve their visibility.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Cygnus columbianus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22679862A89644875. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22679862A89644875.en. [skatīts 09.03.2022.]

BirdLife International 2021. *Cygnus columbianus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22679862A166191206. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22679862A166191206.en. [skatīts 09.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

PUTNI

Sugu apraksti

NT

Gandrīz apdraudētās sugas

NT

Ziemeļu gulbis

Cygnus cygnus

(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

NT Ziemojošā populācija

3.313. attēls. Ziemeļu gulbis. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Ļoti liels ūdensputns. Abu dzimumu putni līdzīgi. Pieauguša putna apspalvojums pilnīgi balts. Knābis melns ar citrondzeltenu pamatu, kas parasti sniedzas tālāk par nāsi. Pārtiek galvenokārt no dažādiem ūdensaugiem un ūdens bezmugurkaulniekiem. Ligzdu būvē no ūdensaugiem un to sakneņiem. Parasti tā atrodas saliņā zem krūma vai koka vai arī sēklī samērā atklāti. Dējumā 3–8 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Tuvais gājputns – ziemo Eiropas centrālajā un R daļā. Nelielā skaitā pārziemo Latvijā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdojošās populācijas izplatības areāls ļoti plašs no Islandes un Skandināvijas rietumos līdz Beringa jūrai austrumos. Eiropā ligzdošanas areāls uz dienvidiem iekļauj Poliju un Baltkrieviju. Ziemo Rietumeiropā, Melnās jūras–Kaspijas jūras reģionā, Ķīnas DA daļā, Korejas pussalā un Japānā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ievērojami pieaugusi, areālam izplešoties uz rietumiem un dienvidiem (Keller et al. 2020). Latvijā ligzdošanas izplatība strauji palielinājusies gan starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu, gan starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu, sugai no Kurzemes izplešoties pa visu Latviju (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 3600 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 80 104 km^2. Latvijā ziemojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 1196 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 66 436 km^2.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: pīļu Anatidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° D1, 2023 *[L]*, NT° D1, 2023 *[Z]*.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU *[L]*, LC *[C, Z]* 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus) *[L, Z]*, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi *[L, Z]*, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha) *[L, Z]*, 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha) *[L, Z]*, 9.9. Jūras zāles (daļēji iegrimušas) *[Z]*, 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri *[Z]*, 15.1. Ūdens baseini (>8 ha) *[L, Z]*, 15.2. Dīķi (<8 ha) *[L, Z]*, 15.3. Akvakultūru dīķi *[L, Z]*.

Draudi: 2.1. Augkopība, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2016), bet Eiropā populācija aug (BirdLife International 2021). Igaunijā, Lietuvā un Baltkrievijā populācija īstermiņā aug, bet Krievijas Eiropas daļā populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija tiek vērtēta 430–600 pāru (860–1200 pieaugušu indivīdu) lielumā. Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija pieaug

(Ķerus u. c. 2021). Ziemojošā populācija vidēji ir 388 indivīdi (259 pieauguši indivīdi). Ziemojošā populācija ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņa tendence ir neskaidra (Stīpniece 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādus dīķus un ezerus, arī purvus (LOB 1999). Ziemo dažādos neaizsalušos ūdeņos, arī jūrā. Paaudzes ilgums: 9,7 gadi (BirdLife International 2021).

3.314. attēls. Ziemeļu gulbja ligzdošanas biotops. Foto: Ruslans Matrozis.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud dzīvotņu degradācija un zudums lauksaimniecības intensifikācijas un mitrāju nosusināšanas rezultātā, mirstība uz ceļiem un sadursmēs ar elektrolīnijām, saindēšanās ar svinu. Potenciāli sugu var apdraudēt arī putnu gripas uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" ziemeļu gulbis ir viena no izveidošanas mērķsugām 66 ĪADT. Ligzdojošie ziemeļu gulbji ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Lubāns un zivju dīķi", "Sātiņu zivju dīķi" un "Skrundas zivju dīķi" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā ir iespējams pārskatīt. Lai saglabātu dzīvotni, ir jāsaglabā mitrāji lauksaimniecības zemēs. Lai aizsargātu sugu, ir efektīvi jākontrolē svina munīcijas lietošanas aizliegums mitrājos. Jāaizliedz svinu saturošu makšķerēšanas atsvaru izmantošana. Jānodrošina, lai ūdenstilpēs nenonāk makšķerēšanas atkritumi. Elektrolīnijas, kur tās apdraud gulbjus, ir jāaprīko ar elementiem, kas tās padara labāk redzamas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece, Ainārs Auniņš.

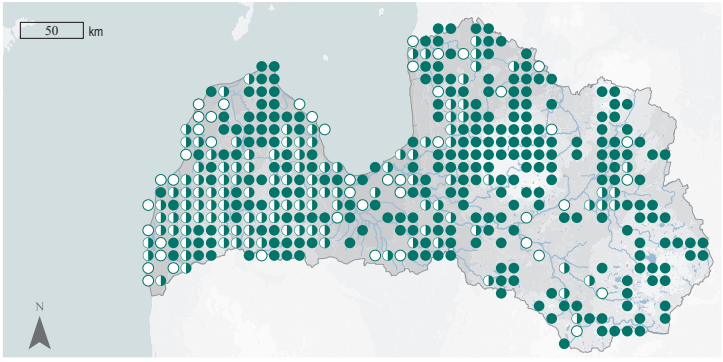

3.315. attēls. Ziemeļu gulbja izplatība.

- Ligzdojošā populācija
- Ziemojošā populācija
- Ligzdojošā un ziemojošā populācija

NT

Summary

Whooper Swan − *Cygnus cygnus.* In Latvia, the breeding distribution increased rapidly between 1980–1984 and 2000–2004, as well as between 2000–2004 and 2013–2017, with the species spreading from Kurzeme Region throughout the entire of Latvia. The AOO of breeding birds is 3,600 km², the EOO – 80,104 km². The breeding population is estimated at 430–600 pairs (860–1,200 adult individuals). The population is increasing in the long term as well as in the short term. The AOO of the wintering population is 1,196 km², the EOO – 66,436 km². The average wintering population is estimated at 388 individuals (259 adult individuals). The wintering population is increasing in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. It inhabits a variety of ponds and lakes, including wetlands. The species winters in a variety of unfrozen waters, including the sea. The species is threatened by habitat degradation and loss due to an increase in agricultural intensity and wetland drainage, mortality on roads and power lines, as well as lead poisoning. Avian influenza outbreaks could also be a potential threat to the species. Revision of the legal status of species protection in Latvia is possible. Preservation of wetlands on agricultural land is required to conserve the habitat. Conservation of the species requires effective control of the ban on lead ammunition in wetlands. The use of fishing weights containing lead should be banned. Fishing waste must be kept from being disposed of in water bodies. Power lines, where they pose a threat to *Cygnus* spp., need to be equipped with elements that improve their visibility.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Cygnus cygnus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22679856A85965262. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22679856A85965262.en. [skatīts 28.02.2022.]

BirdLife International 2021. Cygnus cygnus. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22679856A166190527. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22679856A166190527.en. [skatīts 28.02.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Stīpniece, A. 2021. Piekrastē un iekšzemē ziemojošo ūdensputnu monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 48.

Melngalvas zoss

Branta bernicla

(Linnaeus, 1758)

NT Caurceļojošā populācija

NT

3.316. attēls. Melngalvas zoss. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Samērā neliela zoss. Ļoti tumšs apspalvojums, vienīgi ķermeņa pakaļdaļa spilgti balta (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek galvenokārt no augu barības (BirdLife International 2021a). Latvijā sastopama caurceļošanas laikā (Baumanis, Klimpiņš 1997).

Izplatība. Sugas ligzdošanas areāls atrodas Eirāzijas un Ziemeļamerikas Z daļā – arktiskās tundras piekrastē (BirdLife International 2021a). Eiropā ligzdo Franča Jozefa Zemē un Svalbārā (Keller et al. 2020). Ziemošanas areāls Eiropā – Rietumeiropas piekraste (Lielbritānija un Īrija, kontinentā – no Spānijas līdz Dānijai) (BirdLife International 2021a) Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 240 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 43 209 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma un suga nav apdraudēta (BirdLife International 2021a). Eiropas ligzdojošās populācijas tendence nav zināma, bet ziemojošā populācija ir stabila. Krievijas Eiropas daļā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021b). Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet tā varētu būt mazāka nekā 1000 pieaugušu indivīdu. Populācijas tendence arī nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Caurceļošanas laikā suga sastopama galvenokārt jūrā, iekšzemē reti (Celmiņš 2022). Paaudzes ilgums: 10,4 gadi (BirdLife International 2021b).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2020, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NA 2020), Igaunija (NA 2008), Krievija (*B. b. hrota* VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9.9. Jūras zāles (daļēji iegrimušas), 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri.
Draudi: 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek mērķtiecīgi iegūta, taču tā tiek medīta citur Eiropā. Ieguves apjomi attiecībā tieši uz Latviju caurceļojošo populāciju nav zināmi.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Ziemošanas vietās suga barojas piekrastes lauksaimniecības zemēs, tādēļ to var apdraudēt cilvēki, kuri cenšas to novērst. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi nākotnē (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Melngalvas zoss nav nevienas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas izveidošanas mērķsuga. Aizsargājamās jūras teritorijās suga ir sastopama, bet par populācijas

NT

lielumu trūkst datu. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

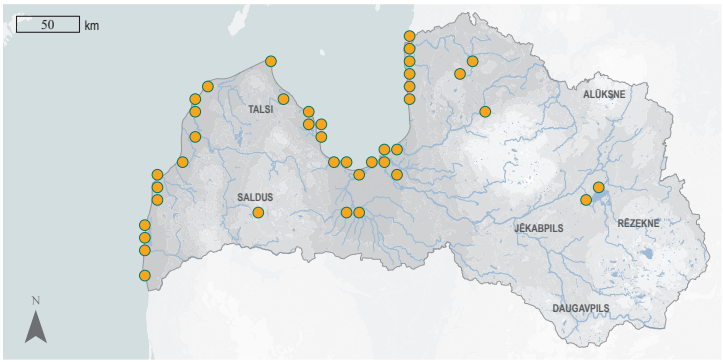

3.317. attēls. Melngalvas zoss caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Brent Goose – *Branta bernicla.* The AOO of the population migrating through Latvia is 240 km², the EOO – 43,209 km². The size of the population migrating through Latvia is unknown, but it is suspected to be less than 1,000 adult individuals. The population trend is also unknown. The species can be found in the sea during migration. At wintering sites, the species may be threatened by farmers if it forages on coastal farmland. The species is susceptible to avian influenza and may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2021a. *Branta bernicla*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22679946A189780266. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22679946A189780266.en. [skatīts 09.03.2022.]

BirdLife International 2021b. *Branta bernicla.* The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22679946A166196200. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22679946A166196200.en. [skatīts 09.03.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Melngalvas zoss *Branta bernicla*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/braber.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Meža zoss

Anser anser

(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.318. attēls. Meža zoss. Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019), Krievija (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: IIĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Liela zoss. Apspalvojuma krāsa brūnganpelēka ar gaišākām krūtīm, vēderu un galvu. Kājas rozā, masīvs bāli oranžs knābis. Pārtiek no augu valsts barības. Barojas gan ūdenstilpēs, gan lauksaimniecības zemēs. Ligzdu būvē sausākā vietā niedrājā tā, lai tai varētu brīvi piepeldēt. Dējumā 3–9 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Tuvais gājputns – ziemo Eiropas D un R daļā (LOB 1999).

Izplatība. Plašs ligzdošanas areāls Eirāzijā – no Islandes rietumos līdz Habarovskas novadam (Krievijā) austrumos. Ziemošanas areāls atrodas uz dienvidiem no ligzdošanas areāla (Eiropā daļēja pārklāšanās) no Eiropas R un D daļas caur Irānu līdz Ķīnas DA daļai (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā pieaugusi, areālam izplešoties gan uz ziemeļiem, gan uz dienvidiem un austrumiem (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība būtiski palielinājusies gan starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu, gan starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 464 km², sastopamības apgabals (EOO) – 60 913 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Gan pasaules, gan Eiropas populācija pieaug (BirdLife International 2018; BirdLife International 2021). Lietuvā un Baltkrievijā ligzdojošā populācija pieaug, Krievijas Eiropas daļā – mazinās, Igaunijā īstermiņā populācija ir stabila, bet ilgtermiņā mazinās (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 200–500 pāru (400–1000 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo niedrājiem bagātās ūdenstilpēs. Barojas gan ūdenstilpēs, gan lauksaimniecības zemēs (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 9,5 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga tiek medīta no 20. augusta līdz 15. decembrim. Latvijā ligzdojošās populācijas putnus iegūst Rietumeiropā, bet nav datu, cik lielā mērā šī ieguve skar Latvijas populāciju.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt

NT

aktuāli Latvijas ligzdotāju populācijai. Sugu apdraud medības un saindēšanās ar svina skrotīm. To apkaro arī lauksaimnieki. Draudi ir arī mitrāju iznīcināšana – nosusināšana un pārvēršana par lauksaimniecības zemēm. Tā ir jutīga pret putnu gripas vīrusu, tāpēc to var apdraudēt slimības uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

3.319. attēls. Meža zoss ligzdošanas biotops. Foto: Edgars Trops.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" meža zoss ir viena no mērķsugām dabas parkos "Svētes paliene", "Pape", dabas liegumos "Sātiņu dīķi", "Tāšu ezers". Taču liela daļa zināmās populācijas ligzdo dabas liegumos "Liepājas ezers" un "Lubāna mitrājs", dabas parkā "Engures ezers" un Ķemeru Nacionālajā parkā. Meža zoss nav mērķsuga nevienā putniem nozīmīgajā vietā (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu meža zosi, ir efektīvi jākontrolē svina munīcijas lietošanas aizliegums mitrājos. Jāaizliedz svinu saturošu makšķerēšanas atsvaru izmantošana.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

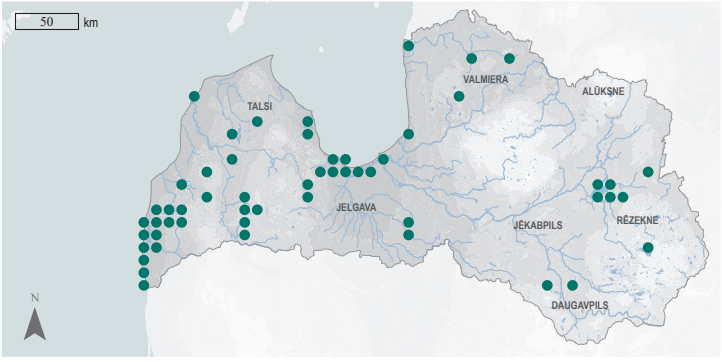

3.320. attēls. Meža zoss ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Greylag Goose – *Anser anser*. In Latvia, the distribution increased considerably between 1980–1984 and 2000–2004, as well as between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 464 km², the EOO – 60,913 km². The breeding population is estimated at 200–500 pairs (400–1,000 adult individuals). The population is increasing in the long term as well as in the short term. Breeds in water bodies rich in reeds. It feeds in both water bodies and on farmlands. The species is threatened by hunting pressure and poisoning with lead shot. It suffers persecution by farmers. Destruction and degradation of wetlands by the drainage and conversion thereof to farmland, and the cutting and burning of reedbeds also pose threats. The species is susceptible to avian influenza virus and, therefore, may be vulnerable to future outbreaks of the disease. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of the species requires effective control of the ban on lead ammunition in wetlands. The use of fishing weights containing lead should be banned.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2018. *Anser anser*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22679889A131907747. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22679889A131907747.en. [skatīts 15.03.2022.]

BirdLife International 2021. Anser anser. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22679889A166194209. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22679889A166194209.en. [skatīts 15.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Gaigala

Bucephala clangula

(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.321. attēls. Gaigala. Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Par meža pīli mazāka, strupa pīle ar lielu, apaļu galvu, paīsu kaklu un kontrastainu apspalvojumu. Spārni tumši ar baltiem laukumiem, vēders balts, muguras lejasdaļa un aste melna. Tēviņam riesta tērpā galva melni zaļa ar baltu, apaļu laukumu starp aci un knābi. Mātītei galva brūna, ķermenis pelēks. Barojas ar ūdens bezmugurkaulniekiem. Ligzdo koku dobumos, kas var atrasties tālu no ūdens. Perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Tēviņi tajā laikā dodas uz spalvu maiņas vietām. Dējumā 5–11 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Latvijā ligzdo, maina spalvas, caurceļo un ziemo (LOB 1999). Gaigalas, kas aizceļo no Latvijas, pārziemo Rietumeiropā.

Izplatība. Plašs, cirkumpolārs ligzdošanas areāls – iekļauj Kanādu, Eirāzijā plašā zonā sniedzas no Eiropas centrālās daļas līdz pat Kamčatkas pussalai. Ziemošanas areāls uz dienvidiem (Eiropā – arī uz rietumiem) no ligzdošanas areāla, bet daļēji ar to pārklājas (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nedaudz pieaugusi, paplašinoties uz dienvidiem un dienvidrietumiem (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu būtiski palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 6484 km², sastopamības apgabals (EOO) – 82 342 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2018). Eiropas populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu atzītu par apdraudētu. Baltkrievijā un Krievijas Eiropas daļā ligzdojošā populācija ir stabila, Igaunijā – īsterminā stabila, ilgterminā – augoša, Lietuvā populācija aug (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 1300–15 000 pāru (2600–30 000 pieaugušu indivīdu). Īsterminā populācija ir stabila, populācijas ilgtermiņa tendence nav zināma (Ķerus u. c. 2021), tomēr, pārrēķinot populācijas pārmaiņas uz triju paaudžu periodu, vērojams samazinājums par 12%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC *[L, C, ZJ* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha), 15.1. Ūdens baseini (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 9.1. Sadzīves un komunālie notekūdeņi, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

NT

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas periodā apdzīvo mežu ieskautas upes, vecupes, ezerus, zivju dīķus (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 7,1 gads (BirdLife International 2021).

3.322. attēls. Gaigalas ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga nelimitēti medījama no 20. augusta līdz 15. decembrim. No 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai vidēji nomedīti 88,8 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas ligzdojošajai populācijai. Ziemošanas vietās galvenie draudi ir iespējamas naftas noplūdes un saindēta barība, ko putni uzņem, barojoties kanalizācijas noplūdes vietās. Suga tiek medīta, bet medību ietekme Eiropā kopumā nav zināma. Mežsaimniecība noplicina ligzdošanas dzīvotnes (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" gaigala ir viena no izveidošanas mērķsugām 38 ĪADT. Ligzdojošo gaigalu aizsardzībai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai saglabātu sugas ligzdošanas dzīvotni, ir svarīgi saglabāt mežā kokus ar lieliem dobumiem.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

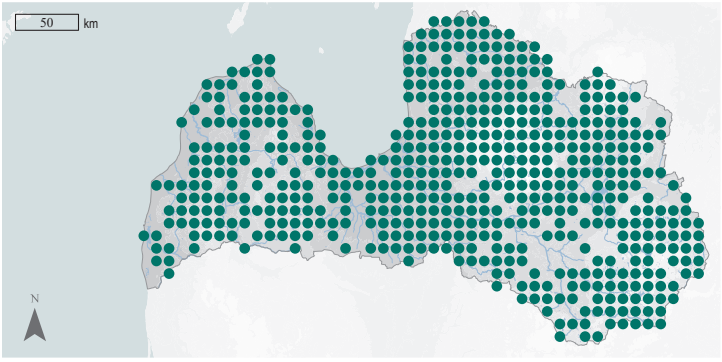

3.323. attēls. Gaigalas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary
Common Goldeneye – *Bucephala clangula.* In Latvia, the distribution increased considerably between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 6,484 km², the EOO – 82,342 km². The breeding population is estimated at 1,300–15,000 pairs (2,600–30,000 adult individuals). The population is stable in the short term; the long-term trend is unknown, but a 12% decrease is observed when the population change is calculated over three generations. During the breeding season, the species inhabits rivers in the forests, oxbows, lakes and fish ponds. At wintering sites, the main threats are potential oil spills and poisoned food that is ingested while foraging around sewage spills. The species is hunted, but the impact of hunting in Europe as a whole is unknown. Forestry depletes breeding habitats. Monitoring of the population is ongoing. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. It is important to maintain trees with large cavities in the forest to conserve the breeding habitat of the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2018. *Bucephala clangula*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22680455A132529366. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22680455A132529366.en. [skatīts 12.04.2022.]

BirdLife International 2021. *Bucephala clangula*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680455A166209537. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680455A166209537.en. [skatīts 12.04.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati. [skatīts 14.12.2021.]

NT

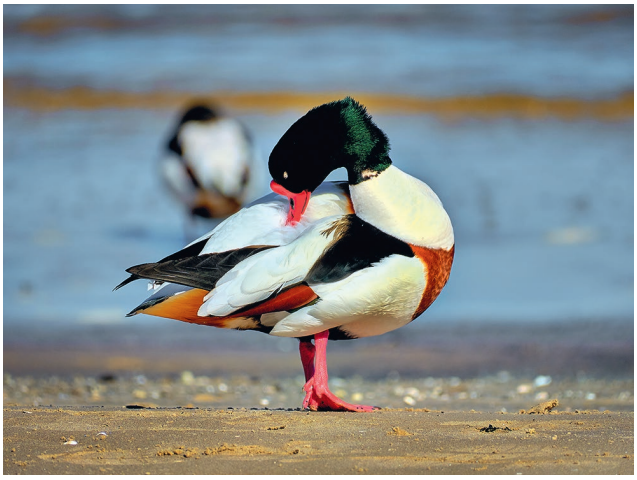

Sāmsalas dižpīle

Tadorna tadorna

(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

3.324. attēls. Sāmsalas dižpīle. Foto: Vilnis Zoldners.

Morfoloģija un bioloģija. Liela pīle ar garu kaklu un kontrastainu apspalvojumu. Apspalvojums pamatā balts, galva tumšzaļa, knābis sarkans (tēviņam – ar uzkrītošu pauguru), pār krūtīm plata rūsganbrūna josla, melnas plecu segspalvas, lidspalvas, astes gals un gareniska josla uz vēdera (Svensons u. c. 2021). Pārtiek galvenokārt no gliemjiem un citiem ūdens bezmugurkaulniekiem, ēd arī nelielas zivis un augu daļas (BirdLife International 2019). Ligzdo uz zemes zem ēkām, būvmateriālu krāvumiem. Dējumā 7–12 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Pārziemo Rietumeiropā, nelielā skaitā arī Latvijā (Baumanis, Klimpiņš 1997).

Izplatība. Sadrumstalots ligzdošanas areāls sniedzas no Islandes līdz Ķīnas ziemeļaustrumiem. Ziemošanas areāls uz dienvidiem no ligzdošanas areāla, bet Eiropā liela pārklāšanās (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā stipri pieaugusi, sugai izplešoties ne tikai piekrastē, bet arī iekšzemē (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir palielinājusies, sugai sākot ligzdot Rīgas līča D daļā (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 412 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 23 517 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir augoša (BirdLife International 2019). Eiropas populācija ir stabila. Baltkrievijā populācija ir stabila, Igaunijā, Lietuvā un Krievijas Eiropas daļā – sarūk (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 150–320 pāru (300–640 pieaugušu indivīdu). Gan īstermiņā, gan ilgtermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (EN *[L]*, VU *[C]* 2019), Lietuva (EN 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9.3. Jūras sublitorāle – akmeņi/oļi/grants, 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri.
Draudi: 3.3. Atjaunojamā enerģija, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo galvenokārt jūras piekrasti. Paaudzes ilgums: 10,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā sugu nemedī, taču tā tiek medīta citviet Eiropā.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas ligzdojošajai populācijai. Sugu apdraud dzīvotnes zudums plūdmaiņas

spēkstaciju būves dēļ. Suga cieš no Amerikas ūdeles *Neogale vison* un ir jutīga pret putnu gripu (BirdLife International 2021).

3.325. attēls. Sāmsalas dižpīles ligzdošanas biotops. Foto: Jānis Vīksne.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" Sāmsalas dižpīles aizsardzība ir viens no izveidošanas mērķiem dabas liegumam "Ovīši", aizsargājamām jūras teritorijām "Irbes šaurums" un "Rīgas līča rietumu piekraste". Sāmsalas dižpīle nav mērķsuga nevienā putniem nozīmīgajā vietā (Račinskis 2004). Notiek populācijas monitorings piekrastē ligzdojošo putnu monitoringa programmas ietvaros. Tās aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

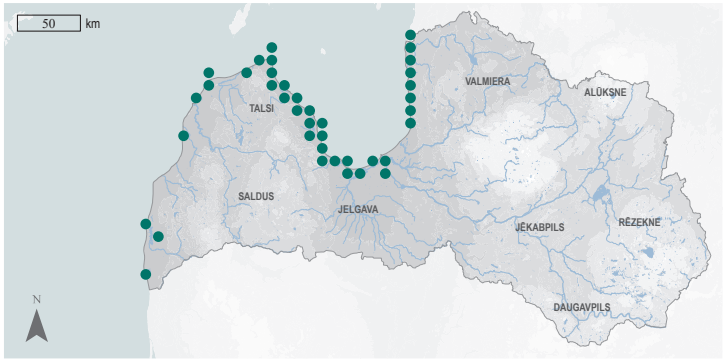

3.326. attēls. Sāmsalas dižpīles ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Shelduck – *Tadorna tadorna.* In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004; the species has started breeding in the southern part of the Gulf of Riga. The AOO of the breeding population is 412 km², the EOO – 23,517 km². The breeding population is estimated at 150–320 pairs (300–640 adult individuals). The population is increasing both in the short term as well as in the long term. The species mainly inhabits the coastal area by the sea. The species suffers from *Neogale vison* and is susceptible to avian influenza. Population monitoring is ongoing as part of the programme for the monitoring of birds breeding in coastal areas. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2019. *Tadorna tadorna*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22680024A154560262. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22680024A154560262.en. [skatīts 25.05.2022.]

BirdLife International 2021. *Tadorna tadorna*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680024A166197940. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680024A166197940.en. [skatīts 25.05.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

NT

Pelēkā pīle

Mareca strepera
(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

3.327. attēls. Pelēkā pīle.
Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Anas strepera* Linnaeus, 1758.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Lietuva (NT 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 6.1. Rekreācija, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.2. Invazīvu/problemātisku sugu ierobežošana, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Nedaudz mazāka nekā meža pīle. Tēviņš riesta tērpā tumšpelēks ar kontrastaini melnām astes segspalvām. Lidojumā – balts vēders un trīskrāsains (melns, balts, brūns) laukums uz spārniem. Mātīte brūnganpelēki raibumota ar baltu vēderu un lidojumā redzamu divkrāsainu (melnbaltu) spārna spoguli. Pēcligzdošanas laikā sabiedriska, bet lielus barus neveido. Barojas galvenokārt ar augu barību, vasarā ēd arī kukaiņus, it īpaši ūdenī nonākušus taisnspārņus. Ligzda uz zemes, parasti – zālaugiem klātās ezeru salās, retāk – peldošā slīkšņā kaiju kolonijā. Dējumā 6–12 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Gājputns, ziemo Eiropas R piekrastē, iespējams, arī Ziemeļāfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls mērenajos platuma grādos sniedzas pāri visai Eirāzijai un Ziemeļamerikai. Ziemo Ziemeļamerikas R un D daļā, Rietumeiropā un Vidusjūras reģionā, Nīlas ielejā (Āfrikā) un Āzijas D daļā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā ievērojami paplašinājusies, areālam izplešoties gan Z, gan R un D virzienā (Keller et al. 2020). Latvijā būtiskas izplatības pārmaiņas nav konstatētas, taču tas var būt skaidrojams ar sugas reto sastopamību (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 388 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 66 044 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija pieaug. Ligzdojošā populācija pieaug Lietuvā, Baltkrievijā un Igaunijā, bet Krievijas Eiropas daļā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 150–350 pāru (300–700 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence ir pozitīva (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops – aizauguši ezeri, retāk zivju dīķi vai upes. Ceļošanas laikā dažādi aizauguši seklūdeņi, arī jūras piekraste (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 3,6 gadi (BirdLife International 2021).

3.328. attēls. Pelēkās pīles ligzdošanas biotops. Foto: Ruslans Matrozis.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga ir nelimitēti medījama no 20. augusta līdz 14. septembrim trešdienās, sestdienās un svētdienās, bet no 15. septembra līdz 15. decembrim – katru dienu. No 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai vidēji nomedīti 676,8 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Latvijā par galvenajiem draudiem tiek uzskatīta ligzdošanas dzīvotņu degradācija, galvenokārt aizaugot klajām salām un ezeru un upju krastiem ar niedrēm un krūmiem, un Amerikas ūdele *Neogale vison* (Viksne et al. 2010). Eiropā kopumā sugu apdraud arī rekreācijas aktivitāšu radītais piesārņojums un traucējums. Tā ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt slimības uzliesmojumi. Lielākajā daļā Eiropas areāla suga tiek medīta (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Pelēkajai pīlei Latvijā nav noteikta neviena ĪADT vai putniem nozīmīgā vieta. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jānodrošina ezeru piekrastes zālāju un palieņu pļavu noganīšana vai pļaušana, jāierobežo Amerikas ūdeles un jenotsuņa *Nyctereutes procyonoides* izplatība un jānodrošina efektīva svina munīcijas lietošanas aizlieguma mitrājos kontrole.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

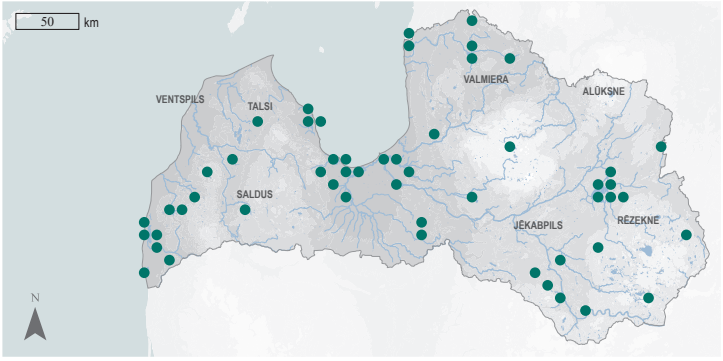

3.329. attēls. Pelēkās pīles ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Gadwall – *Mareca strepera.* No significant changes in distribution have been detected in Latvia, but this could be explained by the rare occurrence of the species. The AOO of the breeding population is 388 km², the EOO – 66,044 km². The breeding population is estimated at 150–350 pairs (300–700 adult individuals). The long-term as well as short-term population trend is positive. Breeding habitat – overgrown lakes, less commonly – fish ponds or rivers. During migration, various overgrown shallow waters, including the seashore. In Latvia, the degradation of breeding habitats, mainly by the overgrowth of bare islands and lake and river banks with reeds and shrubs and *Neogale vison*, are considered the main threats. In Europe as a whole, the species is also threatened by pollution and disturbance caused by recreational activities. The species is susceptible to avian influenza and, therefore, may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The species is hunted throughout most of its European range. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires the grazing or mowing of lakeshore grasslands and floodplain grasslands, limiting the spread of *N. vison* and *Nyctereutes procyonoides*, and ensuring the effective control of the ban on lead ammunition in wetlands.

NT

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Mareca strepera*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22680149A86020572. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22680149A86020572.en. [skatīts 08.08.2022.]

BirdLife International 2021. *Mareca strepera*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680149A166198537. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680149A166198537.en. [skatīts 08.08.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati. [skatīts 14.12.2021.]

Viksne, J., Svazas, S., Czajkowski, A., Janaus, M., Mischenko, A., Kozulin, A., Kuresoo, A., Serebryakov, V. 2010. Atlas of Duck Populations in Eastern Europe. Vilnius: Akstis, 199.

Cekuldūkuris

Podiceps cristatus
(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.330. attēls. Cekuldūkuris.
Foto: Ivars Brediks.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: dūkuru Podicipedidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (LC *[L, Z]*, NT *[C]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Nedaudz mazāks nekā meža pīle. Tievs kakls un slaids ķermenis. Vasarā uz galvas divdaļīgs cekuls, rūsganu, pagarinātu spalvu apkakle. Bieži uzturas atklātā ūdenī, bet briesmu brīžos ienirst. Pārtiek no zivīm, abiniekiem un dažādiem ūdens bezmugurkaulniekiem. Starp virsūdens augu stublājiem, dažkārt arī applūdušiem krūmiem, no ūdensaugiem būvē peldošu ligzdu. Dējumā 2–8 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Dienvideiropā, bet daļa paliek ziemot Latvijā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas izplatības areāls aptver lielāko daļu Eiropas un sniedzas uz austrumiem līdz Ķīnas A daļai. Ziemo Eiropas R un D daļā un Āzijas dienvidos. Atsevišķas ligzdojošas populācijas arī Āfrikā, Austrālijā un Jaunzēlandē (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies (galvenokārt D daļā) (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu būtiski samazinājusies, bet pēc tam saglabājusies stabila (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 2256 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 78 106 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence ir neskaidra (BirdLife International 2019). Eiropas populācija ir stabila. Baltkrievijā populācija pieaug, Igaunijā – īstermiņā pieaug, bet ilgtermiņā mazinās. Lietuvā un Krievijas Eiropas daļā populācija ir stabila (BirdLife International 2021). Baltijas jūras reģionā populācijai ir straujš pieaugums (HELCOM 2023). Latvijas ligzdojošā populācija ir 3000–6200 pāru (6000–12 400 pieaugušu indivīdu). Populācijas ilgtermiņa tendence ir negatīva, bet īstermiņa tendence nav zināma (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija samazinājusies par 23%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir lielāki ezeri un zivju dīķi (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 5,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, bet Eiropas kopējā novērtējumā ir atzīmēts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Suga bieži iet bojā

NT

3.331. attēls. Cekuldūkura ligzdošanas biotops.
Foto: Ilze Priedniece.

zvejnieku tīklos. Tā kā suga ir jutīga pret putnu gripu, to apdraud slimības uzliesmojumi nākotnē (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Ligzdojošās populācijas aizsardzībai nav noteikta neviena ĪADT vai putniem nozīmīgā vieta. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

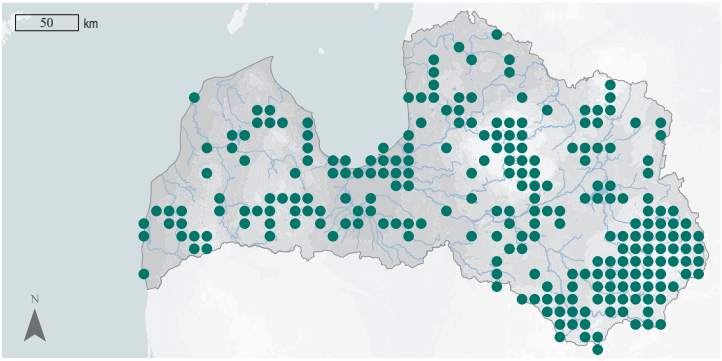

3.332. attēls. Cekuldūkura ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Great Crested Grebe – *Podiceps cristatus*. In Latvia, the distribution decreased considerably between 1980–1984 and 2000–2004 and has remained stable since then. The AOO of the breeding population is 2,256 km², the EOO – 78,106 km². The breeding population is estimated at 3,000–6,200 pairs (6,000–12,400 adult individuals). The long-term population trend is negative, while the short-term trend is unknown. Over three generations, the population has declined by 23%. The breeding habitat is larger lakes and fish ponds. Death in fishing nets is common for the species. Since the species is susceptible to avian influenza, it is threatened by future outbreaks of the disease. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Podiceps cristatus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22696602A154250080. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22696602A154250080.en. [skatīts 18.08.2022.]

BirdLife International 2021. *Podiceps cristatus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696602A166312625. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696602A166312625.en. [skatīts 18.08.2022.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Lielais dumpis

Botaurus stellaris

(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.333. attēls. Lielais dumpis. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Par zivju gārni mazliet mazāks drukns putns ar dzeltenbrūni raibu maskējošu apspalvojumu. Pieaugušajiem melnbrūna galvas virsa un bārdas svītra. Lielākoties slēpts dzīvesveids – uzturas niedrēs, bet konstatējams pēc raksturīgās, ļoti tālu dzirdamās balss. Vokāli aktīvs galvenokārt krēslā un naktī. Pavasarī ligzdas rajonā veic riesta lidojumus. Pārtiek no zivīm, vardēm, kukaiņiem un sīkiem zīdītājiem. Daļēji poligāms – vienam tēviņam var būt vairākas mātītes. Mātīte uz zemes būvē ligzdu no niedrēm, rūpīgi paslēptu biezā niedrājā. Perē un par mazuļiem rūpējas galvenokārt mātīte. Dējumā 3–6 olas. Mazuļi daļēji ligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Eiropas DR daļā. Atsevišķi putni pārziemo arī Latvijā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas līdz Ohotskas jūrai. Areāla Z robeža šķērso Skandināvijas D daļu, D robeža – Turciju, Afganistānu, Mongoliju. Ziemo Eiropas D un R daļā, arī Āfrikā un Āzijas D daļā (BirdLife International 2016). Kopumā ligzdošanas izplatība kopš 20. gs. 80. gadiem ir palielinājusies, areālam izplešoties uz ziemeļiem, bet nedaudz samazinoties R daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu saglabājusies stabila (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 1432 km², sastopamības apgabals (EOO) – 79 098 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu klasificētu kā apdraudētu (BirdLife International 2016). Eiropas populācija ir stabila. Krievijā un Baltkrievijā populācija stabila, bet Igaunijā un Lietuvā – pieaug (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 422 tēviņi (844 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija pieaug. Īsterminā populācija vērtēta kā stabila (Ķerus u. c. 2021), taču, pārrēķinot populācijas pārmaiņas, izmantojot IUCN rīku *A kritērija* aprēķinam, aprēķināts populācijas samazinājums par 21% trijās paaudzēs.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo dažāda lieluma seklās ar niedrēm aizaugušās ūdenstilpēs – ezeros, zivju dīķos, reti arī bebrainēs (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 3,9 gadi (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: gārņu Ardeidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° C1+2a(ii); D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (LC 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 6.1. Rekreācija, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 9.1. Sadzīves un komunālie notekūdeņi, 11.2. Sausums, 11.3. Ekstrēmas temperatūras.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 3. kat. (2000).

NT

3.334. attēls. Lielā dumpja ligzdošanas biotops. Foto: Mārīte Meļņika.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču dažviet Eiropā tā tiek medīta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud galvenokārt niedrāju zudums nosusināšanas, tiešas iznīcināšanas, piesārņojuma u. c. iemeslu dēļ. Drauds ir arī traucējums ligzdošanas laikā. Aukstās ziemās suga var ciest no augstas mirstības (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" lielais dumpis ir viena no izveidošanas mērķsugām 53 ĪADT. Lielais dumpis ir starp mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Engures ezers", "Ķemeru Nacionālais parks", "Liepājas ezers", "Lubāns un zivju dīķi", "Pape", "Rāzna", "Sedas tīrelis" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā ir iespējams pārskatīt. Lai aizsargātu sugu, ir jāuztur piemēroti niedrāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

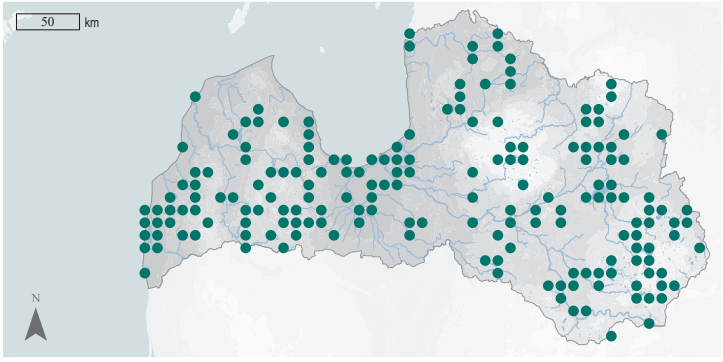

3.335. attēls. Lielā dumpja ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Bittern – *Botaurus stellaris.* In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004 and remained stable between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding birds is 1,432 km², the EOO – 79,098 km². The breeding population is estimated at 422 males (844 adult individuals). The population is increasing in the long term. In the short term, the population is estimated to be stable, but a 21% population decline is calculated when the recalculation of population change over three generations is made. The species breeds in shallow water bodies of various sizes that are overgrown with reeds – lakes, fish ponds, on rare occasions – in beaver ponds as well. The species is mainly threatened by the loss of reedbeds due to drainage, direct destruction, pollution, and other causes. Disturbances during the breeding period also pose a threat to the species. In cold winters, the species can suffer from high mortality. Revision of the legal status of species protection in Latvia is possible. Maintenance of suitable reedbeds is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Botaurus stellaris*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22697346A86438000. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22697346A86438000.en. [skatīts 11.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Botaurus stellaris*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22697346A166321351. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22697346A166321351.en. [skatīts 11.11.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Dzeltenais tārtiņš

Pluvialis apricaria
(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.336. attēls. Dzeltenais tārtiņš. Foto: Edgars Trops, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Par mājas balodi mazāks putns. Pavasarī melni vaigi un vēderpuse, kas ar baltu joslu norobežoti no brūngandzelteni raibumotās mugurpuses (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem (it īpaši vabolēm, tauriņu kāpuriem, un taisnspārņiem), bet ēd arī citus bezmugurkaulniekus, nedaudz arī augus. Ligzda ir neliela bedrīte uz zemes vietās ar zemu veģetāciju. Mazuļi ligzdbēgļi (BirdLife International 2021). Gājputns, ziemo Rietumeiropā un Vidusjūras reģionā. Var ziemot arī Latvijā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Grenlandes pāri Eiropas Z daļai līdz Sibīrijas ziemeļiem. Ziemošanas areāls ir Rietumeiropā, Vidusjūras reģionā un Melnās un Kaspijas jūras piekrastē (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem Eiropā ligzdošanas izplatība nedaudz samazinājusies, galvenokārt areāla D daļā (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu izplatība būtiski samazinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu bijusi stabila (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 456 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 57 347 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2016). Eiropas populācija ir stabila. Krievijas populācijas tendence nav zināma. Igaunijas un Lietuvas populācija ir stabila, Baltkrievijas populācija īstermiņā ir stabila, bet ilgtermiņā – augoša (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 260–550 pāru (520–1100 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā ligzdojošā populācija ir stabila (Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: tārtiņu Charadriidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (EN 2021), Krievija (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.
Draudi: 6.1. Rekreācija, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 11.2. Sausums, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo klajos augstajos purvos (Baumanis, Klimpiņš 1997). Paaudzes ilgums: 4,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču citur Eiropā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka būtiskākie no tiem varētu būt nosusināšanas izraisīta purvu klajo platību aizaugšana ar kokaugiem un rekreācijas radīts traucējums ligzdošanas laikā (eksperta

NT

vērtējums). Eiropas līmeņa novērtējumā kā būtisks drauds ir norādīta arī ligzdošanas dzīvotņu apmežošana. Ziemošanas vietās (piemēram, Francijā) suga tiek medīta (BirdLife International 2021).

3.337. attēls. Dzeltenā tārtiņa ligzdošanas biotops. Foto: Ieva Mārdega.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" dzeltenais tārtiņš ir viena no mērķsugām 55 ĪADT. Dzeltenais tārtiņš ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Bērzpils purvi un palienes", "Ķemeru Nacionālais parks", "Lielais un Pemmes purvi", "Orlovas purvs", "Stikli", "Stūru un Zvārdes purvi", "Teiču un Pelečāres purvi", "Ziemeļu purvi" (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizsargā augstie purvi, tostarp jānovērš meliorācijas ietekme. Jānovērš traucējums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

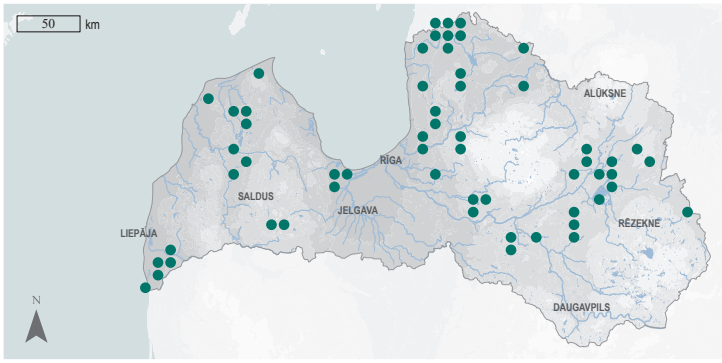

3.338. attēls. Dzeltenā tārtiņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Golden Plover – *Pluvialis apricaria.* In Latvia, the distribution declined considerably between 1980–1984 and 2000–2004, but remained stable between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 456 km², the EOO – 57,347 km². The breeding population is estimated at 260–550 pairs (520–1,100 adult individuals). The breeding population is stable in the long term as well as the short term. In Latvia, it breeds in open raised bogs. In Latvia, threats have not been studied, but it is likely that the most important threats could be the gradual degradation of wetland habitats (overgrowth of open spaces with trees) due to drainage and recreational disturbance during the breeding season. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of raised bogs, including the prevention of the impacts of drainage, is required for the protection of the species. Disturbances should be prevented during the breeding period.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2016. *Pluvialis apricaria.* The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693727A86551440. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693727A86551440.en. [skatīts 13.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Pluvialis apricaria*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693727A166262122. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693727A166262122.en. [skatīts 13.11.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Dzeltenais tārtiņš *Pluvialis apricaria.* Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/pluapr.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Kajaks

Larus canus
Linnaeus, 1758

NT Ziemojošā populācija

NT

3.339. attēls. Kajaks.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Vidēji liela kaija. Pieaudzis putns vasarā balts ar zilganpelēku spārnu virspusi un muguru, zaļgandzeltenu knābi un kājām. Ziemā galva ar brūnganpelēkiem raibumiņiem. Neligzdošanas laikā uzturas baros. Pārtiek no zivīm, dažādiem bezmugurkaulniekiem un organiskajiem atkritumiem. Ligzdošanas laikā mazāk sabiedrisks nekā lielais ķīris – ligzdo atsevišķi pāri vai nelielas kolonijas. Ligzda uz zemes (parasti uz salām), virsūdens augāja slīkšņā, reizēm arī kokā vai uz cilvēka radītām konstrukcijām. Dējumā parasti trīs olas. Mazuļi pusligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Eiropas R un DR daļā un arī Latvijā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Islandes pāri Eirāzijai līdz Kanādas centrālajai daļai. Ziemo Atlantijas okeāna Z daļā (tostarp Baltijas jūrā), Vidusjūrā, Kaspijas un Melnajā jūrā, Āzijas DA daļā un Ziemeļamerikas R piekrastē (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā ziemojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 2876 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 78 038 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācijas tendence nav zināma. Ligzdojošā populācija pieaug Baltkrievijā un ilgtermiņā Lietuvā. Igaunijā ilgtermiņā populācija sarūk. Īstermiņā gan Lietuvā, gan Igaunijā populācija ir stabila. Krievijas populācijas tendence nav zināma. Dati par ziemojošās populācijas tendenci ir pieejami tikai no Baltkrievijas, kur īstermiņa tendence ir pozitīva, bet ilgtermiņa – nezināma (BirdLife International 2021). Kopējā Baltijas jūras ziemotāju populācija pieaug (HELCOM 2023). Latvijā ziemojošā populācija vidēji ir 13 621 indivīds (9081 pieaudzis indivīds). Trijās paaudzēs tā ir samazinājusies par vairāk nekā 30%.

Biotopi un ekoloģija. Ziemo galvenokārt jūrā, un arī neaizsalušos iekšzemes ūdeņos un urbānās teritorijās. Paaudzes ilgums: 10,9 gadi (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: kaiju Laridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° A2b; C1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU *[L]*, LC *[C, Z]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9.1. Jūras pelaģiāle, 12. Plūdmaiņu zona, 14.5. Urbānas teritorijas.
Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 6.1. Rekreācija, 6.3. Darbs un citas aktivitātes, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

NT

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas ziemojošajai populācijai. Ligzdošanas vietās sugu apdraud Amerikas ūdele *Neogale vison* un vietējās plēsēju sugas, traucējums ligzdošanas laikā. Sugu apdraud arī ligzdošanas un ziemošanas dzīvotņu zudums zemes apgūšanas, nosusināšanas un apmežošanas dēļ. Dažviet Eiropā kolonijās tiek vāktas olas (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Kajaks nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču suga ziemo vairākās no šīm teritorijām. Tiek veikts ziemojošās populācijas monitorings (Stīpniece 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece, Ainārs Auniņš.

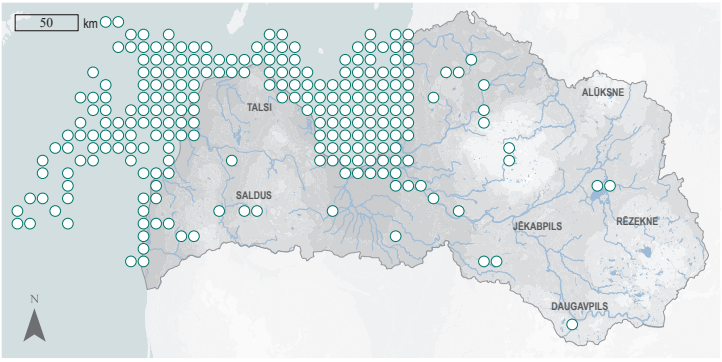

3.340. attēls. Kajaka ziemojošās populācijas izplatība.

Summary

Mew Gull – *Larus canus.* The AOO of birds wintering in Latvia is 2,876 km², the EOO – 78,038 km². The average wintering population is 13,621 individuals (9,081 adult individuals). Over three generations, it has declined by more than 30%. It mainly winters at sea, but also in non-frozen inland waters and urban areas. At breeding sites, the species is threatened by *Neogale vison* and also by local predator species, as well as by disturbance during breeding. The species is also threatened by the loss of breeding and wintering habitat due to land reclamation, drainage and afforestation. Eggs are harvested at the colonies in some parts of Europe. Monitoring of the wintering population is ongoing. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Larus canus* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22694308A155576460. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22694308A155576460.en. [skatīts 14.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Larus canus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694308A166271946. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694308A166271946.en. [skatīts 14.12.2022.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the wintering season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-wintering-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Stīpniece, A. 2021. Piekrastē un iekšzemē ziemojošo ūdensputnu monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 48.

Lielais zīriņš

Hydroprogne caspia
(Pallas, 1770)

NT Caurceļojošā populācija

NT

3.341. attēls. Lielais zīriņš. Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Sterna caspia* Pallas, 1770.
Dzimta: kaiju Laridae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU *[L]*, NT *[C]* 2019), Krievija (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9. Jūras sublitorāle un pelaģiāle, 12. Plūdmaiņu zona, 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri.
Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 6.1. Rekreācija, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 11.2. Sausums, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.4. Nezināmas izcelsmes problemātiskas sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 11.4. Vētras un plūdi.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Lielākais no zīriņiem, nedaudz lielāks nekā vārna. Masīvs oranžsarkans knābis, kājas melnas (Baumanis, Klimpiņš 1997). Barojas galvenokārt ar vidēja lieluma zivīm, bet reizēm var ēst arī citu putnu olas un mazuļus, un maitu (BirdLife International 2021). Vienīgo reizi Latvijā ligzdojis 1976. gadā Engures ezerā (Vīksne u. c. 1980). Latvijā novērojams caurceļošanas laikā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ļoti sadrumstalots ligzdošanas areāls – ligzdo Ziemeļamerikā, Eiropā (galvenokārt pie Baltijas jūras), Āzijas centrālajā un D daļā, Āfrikas piekrastē, Austrālijā un Jaunzēlandē. Ziemo Ziemeļamerikas D daļā, Āfrikā, Āzijas D daļā un Austrālijā, un Jaunzēlandē (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ir paplašinājusies (Keller et al. 2020). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 348 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 57 479 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2019). Eiropā populācija ir stabila. Krievijā un īstermiņā arī Somijā un Igaunijā ligzdojošā populācija ir stabila. Ilgtermiņā Somijas un Igaunijas populācija sarūk (BirdLife International 2021). Baltijas jūras kopējā populācija pieaug (HELCOM 2023). Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 1000 pieaugušu indivīdu. Arī populācijas tendence nav zināma, bet, ņemot vērā populācijas tendences kaimiņvalstīs un Baltijas jūrā kopumā, nav pamata domāt, ka tā mazinās.

Biotopi un ekoloģija. Caurceļošanas laikā novērojams galvenokārt jūrmalā un jūras piekrastes ezeros (Baumanis, Klimpiņš 1997). Paaudzes ilgums: 9,1 gads (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir

NT

norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud ligzdošanas dzīvotņu degradācija un zudums, ko izraisa paātrināta veģetācijas sukcesija, un nākotnē to var apdraudēt jūras līmeņa celšanās. Suga ir jutīga pret traucējumu ligzdošanas vietās, un ligzdošanas sekmes var mazināt piesārņojuma uzkrāšanās zivīs. Lielo zīriņu apdraud arī naftas noplūdes un cits jūras piesārņojums. Tā var iet bojā zvejnieku tīklos. Suga var ciest no jūras ērgļa plēsonības. To var apdraudēt putnu botulisma uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" lielais zīriņš ir viena no izveidošanas mērķsugām Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas parkā "Pape", dabas liegumā "Liepājas ezers", aizsargājamās jūras teritorijās "Irbes šaurums", "Rīgas līča rietumu piekraste". Tai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece.

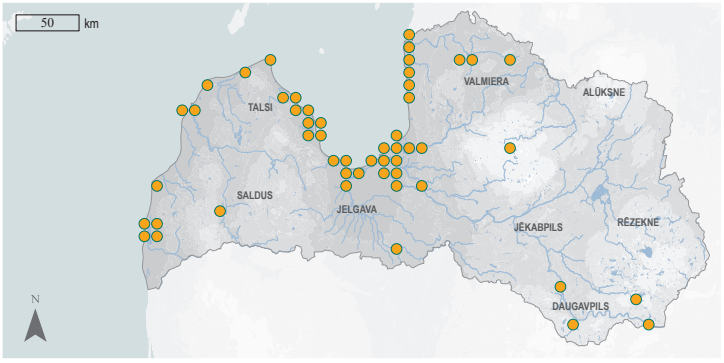

3.342. attēls. Lielā zīriņa caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Caspian Tern – *Hydroprogne caspia.* The AOO of the population migrating through Latvia is 348 km², the EOO – 57,479 km². The size of the migratory population is unknown, but it is suspected to be less than 1,000 adult individuals. The population trend is also unknown, but, given the population trends in the neighbouring countries and the Baltic Sea in general, there is no reason to believe that it is declining. During migration, it is mainly found at the seashore and in coastal lakes. The species is threatened by the degradation and loss of breeding habitat, which is caused by accelerated vegetation succession (possibly, due to invasive plant species) and may be threatened by sea-level rise in the future. The species is sensitive to disturbance at breeding sites and breeding success may be reduced by the accumulation of pollution in fish. Oil spills and other marine pollution also threaten the species. It can die in fishing nets. The species may suffer from *Haliaeetus albicilla*. In the future, it could be threatened by outbreaks of avian botulism. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2019. *Hydroprogne caspia* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22694524A155509311. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22694524A155509311.en. [skatīts 15.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Hydroprogne caspia* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694524A166281584. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694524A166281584.en. [skatīts 15.12.2022.]

Celmiņš, A. 2022. Lielais zīriņš Hydroprogne caspia. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/hydcas.htm. [skatīts 23.03.2022.]

HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season/. [skatīts 29.06.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Vīksne, J., Janaus, M., Kazubiernis, J. 1980. Lielā zīriņa – *Hydroprogne caspia* (Pall.) pirmais ligzdošanas gadījums Latvijā. Retie augi un dzīvnieki, 36–38.

Zivjērglis

Pandion haliaetus

(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.343. attēls. Zivjērglis. Foto: Iveta Pērkone.

Morfoloģija un bioloģija. Sudrabkaijas lieluma gaišs plēsējputns ar gariem, slaidiem spārniem. Ķermeņa apakšpuse, galva un spārnu mazās un vidējās apakšējās segspalvas baltas. Ķermeņa virspuse tumšbrūna. Izteikta tumša acs svītra. Pārtiek no zivīm. Ligzdu būvē dažādu koku, parasti apkārtnē augstāko priežu, pašā galotnē, virs koka vainaga. Dējumā 1–3 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Par tiem rūpējas abi pieaugušie putni – tēviņš pienes barību, bet mātīte baro mazuļus. Gājputns. Ziemo Āfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls iekļauj Ziemeļamerikas Z daļu (nedaudz arī D daļā), Eirāziju no Eiropas (mazāk Rietumeiropā) līdz pat Kamčatkai (Tuvajos Austrumos nelielos reģionos), arī Āzijas DA daļu un Austrāliju. Ziemo Ziemeļamerikas D daļas piekrastē un Dienvidamerikas Z daļā, Āfrikā, Indijā, Āzijas DA daļā un Austrālijā (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies, it īpaši Rietumeiropā (Keller et al. 2020). Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav konstatēts būtisks izplatības pieaugums, taču, ņemot vērā populācijas pieaugumu, ir ticami, ka izmantotā izplatības pārmaiņu novērtēšanas metode nav atbilstoša šai sugai (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 980 km², sastopamības apgabals (EOO) – 61 421 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2021a). Pieaug arī Eiropas populācija. Lietuvā, Igaunijā un Krievijā populācija pieaug. Baltkrievijā ilgtermiņa populācijas tendence nav zināma, īstermiņā populācija ir stabila (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 220–230 pāru (440–460 pieaugušu indivīdu) (Kalvāns 2022). Ilgtermiņā populācija pieaug, bet īstermiņa tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo mežos vai augstajos purvos, lielāku ezeru, zivju dīķu vai upju tuvumā, arī pie lieliem bebru dīķiem (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 9,7 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču Eiropas līmeņa

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: zivjērgļu Pandionidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019), Lietuva (EN 2021), Krievija (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 3.3. Atjaunojamā enerģija.
Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.
LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1985), 3. kat. (2000).

NT

novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek medīta (BirdLife International 2021b).

3.344. attēls. Zivjērgļa ligzdošanas biotops. Foto: Ilze Priedniece.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Kādreiz galvenais drauds sugai bija tās apkarošana. Lai gan mūsdienās šis drauds ir mazinājies, ceļā uz ziemošanas vietām suga joprojām tiek medīta. Arī pesticīdu ietekme savulaik bija lielāka, bet šobrīd mazinājusies. Sugu būtiski varētu ietekmēt vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" zivjērglis ir izveidošanas mērķsuga 79 ĪADT. Zivjērglis ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Ķemeru Nacionālais parks", "Lubāns un zivju dīķi", "Moricsala un Viskūžu sala", "Rāzna", "Sātiņu zivju dīķi" (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jānovērš traucējums ligzdošanas vietu tuvumā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

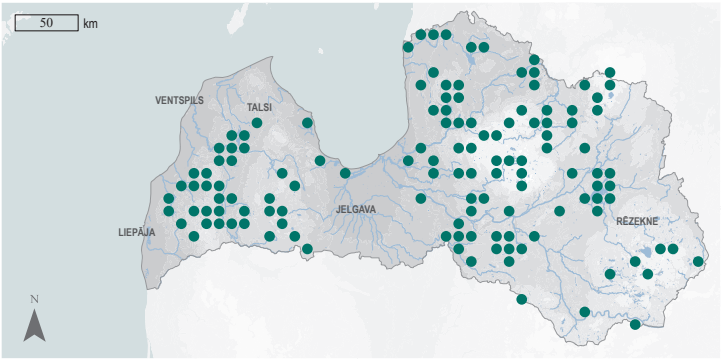

3.345. attēls. Zivjērgļa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Osprey – *Pandion haliaetus.* No significant increase in the distribution has been recorded in Latvia since the 1980s, but given the growing population, it is likely that the method used to estimate distribution change is not appropriate for this species. The AOO of breeding birds is 980 km², the EOO – 61,421 km². The breeding population is estimated at 220–230 pairs (440–460 adult individuals). The population is increasing in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. They nest in forests or raised bogs, near larger lakes, fishponds or rivers, including large beaver ponds. The threats have not been studied in Latvia, therefore, the threats from the European assessment that might be relevant for the Latvian population have been described here. Persecution used to be the main threat to the species at one time. Although this threat has diminished now, the species is still being hunted on its way to its wintering grounds. The impact of pesticides was also higher in the past, and has now declined. The species could be significantly affected by the development of wind farms. Monitoring of the population of the species is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The prevention of disturbance in the vicinity of the breeding sites is required for the

conservation of the species.

Literatūras saraksts

Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

BirdLife International 2021a. *Pandion haliaetus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694938A206628879. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694938A206628879.en. [skatīts 22.12.2022.]

BirdLife International 2021b. *Pandion haliaetus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694938A166291627. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694938A166291627.en. [skatīts 22.12.2022.]

Kalvāns, A. 2022. Atskaite par zivjērgļa monitoringu Latvijā 2021. gadā. Ainaži: Latvijas valsts meži, 7.

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

NT

Pupuķis

Upupa epops
Linnaeus, 1758

NT Ligzdojošā populācija

3.346. attēls. Pupuķis.
Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pupuķu Upupidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2020, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (RE 2020), Igaunija (EN 2019), Lietuva (NT 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 13.3. Piekrastes smilšu kāpas, 14.2. Ganības, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.
Draudi: 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 1.2. Komerciālas un rūpnieciskas teritorijas, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 2. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Par kovārni mazāks putns. Ķermeņa pamatkrāsa gaiši rūsganbrūna. Spārni un aste melnbalti svītroti. Uz galvas cekuls, parasti sakļauts. Garš, slaids, viegli noliekts knābis. Barojas lielākoties ar dažādiem bezmugurkaulniekiem, ko atrod uz zemes un zemē, ēd arī rāpuļus un abiniekus. Ligzdo ēku spraugās, mūru drupās, putnu būros, koku dobumos u. tml. vietās. Dējumā 5–12 olas, gadā var būt divi perējumi. Mātīte perē viena, bet tēviņš pienes tai barību. Mazuļi ligzdguļi. Sākumā mātīte uzturas ligzdā pie mazuļiem un barību piegādā tikai tēviņš. Vēlāk barību gādā abi pāra putni. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998; V. Ķerus nepublicēti dati).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eirāzijas centrālo un D daļu (areāla Z robeža no Igaunijas līdz Krievijas DA daļai) un arī lielāko daļu Āfrikas (izņemot Sahāras tuksnesi un Kongo baseina mežus). Ziemo Pireneju pussalas dienvidos, Āfrikā, Tuvajos Austrumos un Āzijas D un DR daļā (BirdLife International 2020). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā mazliet paplašinājusies virzienā uz ziemeļiem (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav būtiski mainījusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir pieaugusi (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 2240 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 75 558 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2020). Eiropas populācija ir stabila. Krievijā populācija sarūk, Igaunijā un Baltkrievijā – stabila. Lietuvā populācija ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņā stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 250–450 pāru (500–900 pieaugušu indivīdu). Gan īstermiņā, gan ilgtermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Dzīvotnes izvēlē būtiska loma ir piemērotām ligzdošanas vietām un vietām ar trūcīgu veģetāciju, kur viegli iegūt barību no augsnes, tāpēc suga apdzīvo piekrastes zonu, dažādus dārzus un mazdārziņus. Specifiska, bet būtiska dzīvotne ir arī Ādažu militārais poligons (LOB 1998; Ķerus 2005). Paaudzes ilgums: 3 gadi (BirdLife International 2021).

3.347. attēls. Pupuķa ligzdošanas biotops.
Foto: Ieva Mārdega.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, bet tiek medīta Vidusjūras reģionā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir sniegts eksperta novērtējums. Ligzdošanas vietu pieejamību var mazināt ēku renovācija un vides sakopšana (drupu u. tml. novākšana). Draudus var radīt pesticīdu lietošana barības kukaiņu (piemēram, zemesvēžu) apkarošanai. Ceļā uz un no ziemošanas vietām sugu apdraud medības.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" pupuķis ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas parkā "Bernāti", dabas liegumos "Ziemupe" un "Randu pļavas". Taču nozīmīgākā ĪADT pupuķim ir aizsargājamo ainavu apvidus "Ādaži", kuras izveidošanas mērķu sarakstā suga nav iekļauta. Pupuķis nav mērķsuga nevienā putniem nozīmīgajā vietā (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā ir iespējams pārskatīt. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā piemērotas ligzdošanas vietas vai jāizvieto atbilstoši būri, arī jāierobežo pesticīdu lietošana dārzos.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

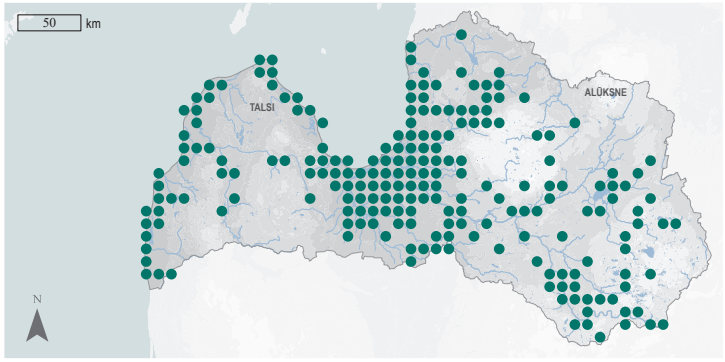

3.348. attēls. Pupuķa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Hoopoe – *Upupa epops.* In Latvia, no significant change in the distribution has occurred between 1980–1984 and 2000–2004, while growth was observed between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 2,240 km², the EOO – 75,558 km². The breeding population is estimated at 250–450 pairs (500–900 adult individuals). The population is increasing both in the short term as well as in the long term. Suitable breeding sites and areas with poor vegetation, where the birds can obtain food from the soil, play an important role in the choice of the habitat, thereby they inhabit coastal areas, various gardens and allotments. The Ādaži military training area is also a specific but important habitat. The species is not hunted in Latvia, but it is hunted in the Mediterranean region. The threats have not been studied in Latvia, therefore, an expert assessment has been provided here. The availability of breeding sites can be reduced by the renovation of buildings and cleaning up the environment (removal of debris, etc.). The use of pesticides to control insects they forage on (such as *Gryllotalpa gryllotalpa*) can pose a threat. The species is threatened by hunting on its way to and from its wintering grounds. Revision of the legal status of species protection in Latvia is possible. Maintenance of suitable breeding sites or the placement of appropriate nest boxes, as well as limiting the use of pesticides in gardens, is required for the conservation of the species.

NT

Literatūras saraksts

BirdLife International 2020. *Upupa epops*. The IUCN Red List of Threatened Species 2020: e.T22682655A181836360. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2020-3.RLTS.T22682655A181836360.en. [skatīts 05.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Upupa epops* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22682655A166215872. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22682655A166215872.en. [skatīts 05.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V. 2005. Pupuķu *Upupa epops* izplatība, skaits un biotopu izvēle Latvijā. Bakalaura darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 39.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Vālodze

Oriolus oriolus
(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.349. attēls. Vālodze.
Foto: Rolands Linejs, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Nedaudz lielāka nekā strazds. Tēviņš ir koši dzeltens ar melniem spārniem un asti un sarkanu knābi. Mātītei mugurpuse olīvzaļa ar dzeltenīgāku virsasti. Vēderpuse netīri balta ar sīkiem pelēkiem garenraibumiem. Parasti uzturas koku lapotnē, kur grūti pamanāma. Pārsvarā pārtiek no dažādiem kukaiņiem, vasaras beigās arī no ogām. Ligzdu no sausas zāles ievij zaru žāklē augstu lapu kokā. Dējumā 3–5 olas, gadā viens perējums. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropas kontinentālo daļu (Z robeža šķērso Somijas centrālo daļu) un sniedzas uz austrumiem līdz Mongolijai. Ligzdo arī Ziemeļāfrikā. Ziemo Āfrikā, galvenokārt uz dienvidiem no ekvatora (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nav būtiski mainījusies, taču skaidri redzama izplatības paplašināšanās Zviedrijā un Somijā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 10 404 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 88 090 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2017). Arī Eiropas populācija stabila. Visās Latvijas kaimiņvalstīs populācija stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 96 542–165 740 pāri (193 084–331 480 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņa populācija pieaug. Īstermiņa tendence iepriekš klasificēta kā stabila (Ķerus u. c. 2021), taču, izmantojot jaunākos datus un IUCN rīku *A kritērija* aprēķināšanai, aplēsts, ka ar lielu varbūtību pēdējās trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par vairāk nekā 30%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādus mežus, bet parasti lapu koku mežus upju tuvumā, retāk parkus. Var sastapt arī mazos meža pudurīšos kultūrainavā (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 3,4 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vālodžu Oriolidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.4. Lauku sētas un dārzi.
Draudi: 11.3. Ekstrēmas temperatūras, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

NT

3.350. attēls. Vālodzes ligzdošanas biotops. Foto: Edgars Trops.

Latvijas populācijai. Laika apstākļi var būtiski ietekmēt perējumu lielumu. Grieķijā augļkopji apkaro sugu kā kaitēkli.

Aizsardzība. Vālodze nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ligzdo daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

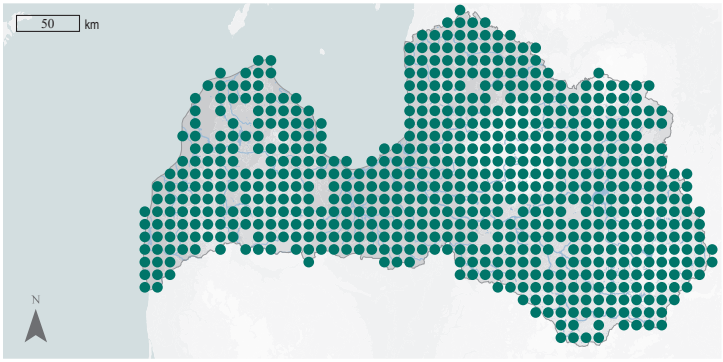

3.351. attēls. Vālodzes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Golden Oriole – *Oriolus oriolus.* The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 10,404 km², the EOO – 88,090 km². The breeding population is estimated at 96,542–165,740 pairs (193,084–331,480 adult individuals). The population is increasing in the long term. The short-term trend was previously classified as stable, however, the latest data suggest that there is a high probability that the population has declined by more than 30% over the last three generations. The species inhabits a variety of forests, but most often – deciduous forests near rivers, and less commonly – parks. It can also be found in small forest clusters standing in the cultivated landscape. The threats have not been studied in Latvia, but according to European assessments, weather conditions can have a significant impact on brood size. Monitoring of the population is ongoing. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2017. *Oriolus oriolus* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T103692938A111783061. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T103692938A111783061.en. [skatīts 19.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Oriolus oriolus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T103692938A199146170. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T103692938A199146170.en. [skatīts 19.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Lielā čakste

Lanius excubitor

Linnaeus, 1758

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.352. attēls. Lielā čakste.
Foto: Edgars Trops, Dabasdati.lv.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: čakstu Laniidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.2. Ganības.
Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/ izmantošana, 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 3. kat. (2000).

Morfoloģija un bioloģija. Lielāka nekā brūnā čakste. Mugurpuse gaišpelēka, vēderpuse balta. Plata melna acs svītra. Spārni un aste melni. Baltas astes malas un laukums uz spārniem. Ligzdu būvē kokos (parasti purva priedītēs). Dējumā 5–7 olas. Gājputns, ziemo Rietumeiropā, daļa arī Latvijā (Baumanis, Klimpiņš 1997).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Sāhela zonas dienvidos līdz Skandināvijas ziemeļiem ziemeļos. Eirāzijā areāla R robeža ir Francijā, bet austrumu – Mongolijas centrālajā daļā. Ziemošanas un ligzdošanas areāli lielā mērā pārklājas, bet ziemeļu populācijas (Skandināvija, Krievijas ziemeļi) ceļo uz dienvidiem, un ziemā suga sastopama arī Dienvideiropas un Centrālāzijas reģionos, kur neligzdo (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz samazinājusies. Izplatība būtiski sašaurinājusies areāla R daļā, un to nav varējis kompensēt izplatības pieaugums A daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav būtiski mainījusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu ir būtiski palielinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 1624 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 81 747 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācija sarūk. Lietuvas populācija sarūk. Igaunijas populācija ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņā ir stabila. Baltkrievijas populācija īstermiņā pieaug, bet ilgtermiņa tendence nav zināma. Krievijas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 250–600 pāru (500–1200 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence ir pozitīva (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Pamata dzīvotne ir augstie purvi, bet arvien vairāk ligzdo arī ārpus purviem – lauksaimniecības zemēs un virsājos. Paaudzes ilgums: 2,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

NT

3.353. attēls. Lielās čakstes ligzdošanas biotops. Foto: Ieva Mārdega.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti. Ticami, ka būtiskākais no draudiem purvos ligzdojošajai populācijas daļai ir nosusināšanas izraisīta purva biotopu degradācija. Lauksaimniecības zemēs ligzdojošo populācijas daļu varētu apdraudēt lauksaimniecības intensitātes kāpināšana un pesticīdu lietojums (no kā izriet pieejamās barības samazinājums), no vienas puses, un lauksaimniecības zemju aizaugšana vai apmežošana, no otras.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" lielā čakste ir viena no mērķsugām dabas parkā "Vecumu meži" un dabas liegumā "Eiduku purvs", taču sastopama arī vairākās citās ĪADT. Lielajai čakstei nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā augstie purvi, jānodrošina zemas intensitātes zālāju apsaimniekošana, saglabājot krūmu grupas, un jāmazina pesticīdu lietojums.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

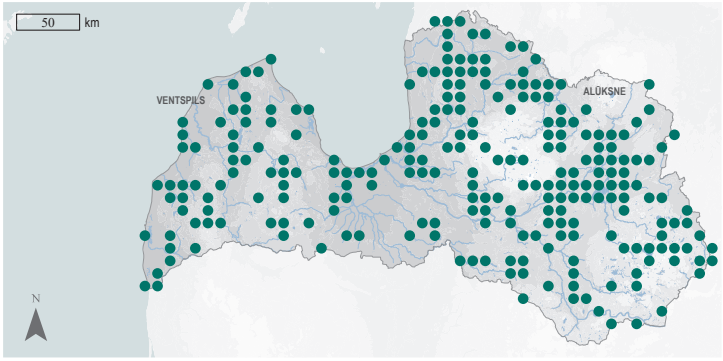

3.354. attēls. Lielās čakstes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Great Grey Shrike – *Lanius excubitor*. In Latvia, no significant change in the distribution has occurred between 1980–1984 and 2000–2004 and a significant increase was observed between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 1,624 km², the EOO – 81,747 km². The breeding population is estimated at 250–600 pairs (500–1,200 adult individuals). The long-term as well as short-term population trend is positive. Its main habitat is raised bogs, but it is also increasingly breeding outside bogs – on farmland and heathland. The threats have not been studied in Latvia. The degradation of the mire habitats due to drainage is likely to be the most significant threat to the part of the population that is breeding in wetlands. The part of the population that is breeding on agricultural land could be threatened by increasing agricultural intensity and pesticide use, as well as by overgrowth or the afforestation of agricultural land. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the preservation of raised bogs, low-intensity grassland management, the preservation of shrub clusters, and reduction of pesticide use.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.

BirdLife International 2019. *Lanius excubitor* (amended version of 2017 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T103718932A155573860. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T103718932A155573860.en. [skatīts 20.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Lanius excubitor* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T103718932A200213300. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T103718932A200213300.en. [skatīts 20.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Riekstrozis

Nucifraga caryocatactes
(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.355. attēls. Riekstrozis.
Foto: Māris Lukstiņš, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Kovārņa lieluma putns. Apspalvojums tumši brūns ar baltiem pilienveidīgiem plankumiem. Pārtiek no bezmugurkaulniekiem, rudeņos arī no riekstiem, zīlēm un ogām. Ligzdu būvē samērā augstu eglēs pie stumbra. Dējumā 2–4 olas, gadā viens perējums. Nometnieks, bet var būt diezgan ievērojamas invāzijas (LOB 2002).

Izplatība. Pamata areāls sniedzas no Skandināvijas līdz Kamčatkai un Japānai galvenokārt pa boreālo un mēreno zonu. Apdzīvo arī kalnu reģionus Eiropas centrālajā un DA daļā. Pamatā visā areālā nometnieks (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā palielinājusies, areālam pavirzoties tālāk uz ziemeļiem (Skandināvijā) (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 2172 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 79 558 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2016). Eiropā populācija stabila. Visās kaimiņvalstīs īstermiņā (Krievijā un Baltkrievijā – arī ilgtermiņā) populācija stabila. Ilgtermiņā Igaunijā novērots populācijas pieaugums, bet Lietuvas populācijas ilgtermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 4332–14 123 pāri (8664–28 246 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija pieaug. Īstermiņa tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021), bet ar lielu varbūtību trijās paaudzēs tā ir samazinājusies par vairāk nekā 10%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: vārnu Corvidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo skujkoku vai jauktus mežus, kuros pārsvarā ir egles, ar bagātu pamežu, arī egļu jaunaudzes (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 4,8 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka būtiskākais no tiem ir mežsaimnieciskā darbība, tostarp ligzdu iznīcināšana, veicot mežizstrādi ligzdošanas laikā.

Aizsardzība. Riekstrozis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ligzdo daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu

NT

3.356. attēls. Riekstroža ligzdošanas biotops.
Foto: Ieva Mārdega.

sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jānosaka mežizstrādes pārtraukums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

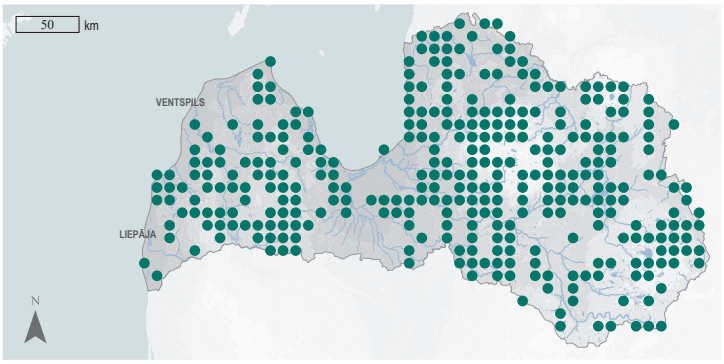

3.357. attēls. Riekstroža ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Northern Nutcracker – *Nucifraga caryocatactes.* The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 2,172 km², the EOO – 79,558 km². The breeding population is estimated at 4,332–14,123 pairs (8,664–28,246 adult individuals). The population is increasing in the long term. The short-term trend is uncertain, but there is a high probability that the population has declined by more than 10% in three generations. Inhabits coniferous or mixed forests dominated by spruce with a rich understorey, including the young growth of spruce. The threats have not been studied in Latvia, but it is likely that the most significant threat is forestry activities, including the destruction of nests by logging during the breeding season. Monitoring of the population is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Suspension of logging during the breeding season needs to be established to conserve the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2016. *Nucifraga caryocatactes*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T103727252A87382835. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T103727252A87382835.en. [skatīts 20.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Nucifraga caryocatactes* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T103727252A199147339. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T103727252A199147339.en. [skatīts 20.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Klusais ķauķis

Iduna caligata

(Lichtenstein, 1823)

NT Ligzdojošā populācija

3.358. attēls. Klusais ķauķis.
Foto: Edgars Trops, Dabasdati.lv.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: kāpelētājķauķu Acrocephalidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Somija (VU 2019), Igaunija (NT 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.2. Ganības.
Draudi: 2.1. Augkopība.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Par zvirbuli mazāks putns. Svaigā tērpā virspuse bēši brūna, apdilstot kļūst pelēkbrūna. Sāni bieži rūsganbēšā nokrāsā. Kājas brūngansārtas ar tumšākiem, pelēkākiem pirkstiem (Svensons u. c. 2021). Barojas ar kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem (BirdLife International 2021). Ligzda krūmos vai citā veģetācijā tuvu zemei. Dējumā 5–6 olas, gadā viens perējums (Harrison, Castell 2002). Gājputns, ziemo Indijā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Somijas un Baltijas valstīm līdz Mongolijas R daļai. Ziemo Indijā (BirdLife International 2017). Eiropā ārpus Krievijas suga sākusi ligzdot tikai 2000. gadā un kopš tā laika izplatība paplašinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 248 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 36 977 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2017). Arī Eiropā populācija palielinās. Igaunijā un Krievijā populācija pieaug, Baltkrievijā – īstermiņā stabila, bet ilgtermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Pirmoreiz Latvijā novērots 2012. gadā, kad arī pierādīta ligzdošana. Populācija pēc tam šķiet palielinājusies (Celmiņš 2022), taču jāņem vērā, ka uzlabojušās zināšanas par sugu un ticami, ka sugas ienākšana konstatēta novēloti. Ligzdojošā populācija ir 400–1500 pāru (800–3000 pieaugušu indivīdu) (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo krūmainus zālājus. Paaudzes ilgums: 1,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet sugas dzīvotni negatīvi ietekmētu krūmu novākšana no lauksaimniecības zemēm.

NT

3.359. attēls. Klusā ķauķa ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

Aizsardzība. Klusais ķauķis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams vairākās no šīm teritorijām. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā krūmu grupas lauksaimniecības zemēs.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

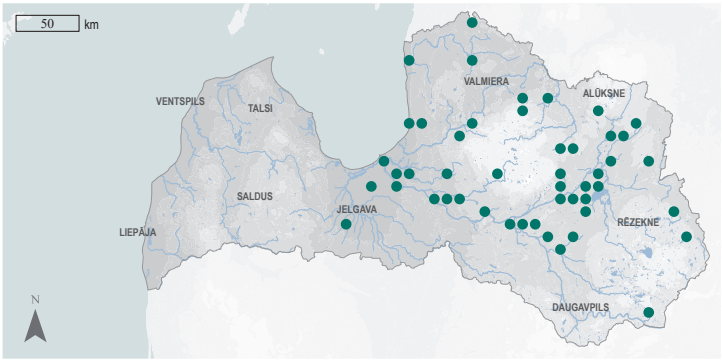

3.360. attēls. Klusā ķauķa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Booted Warbler – *Iduna caligata.* The AOO of the population breeding in Latvia is 248 km², the EOO – 36,977 km². First recorded in Latvia in 2012, when breeding was also confirmed. The population appears to have increased since then, but it should be noted that knowledge of the species has improved, and the occurrence of the species in Latvia is likely to have been detected with a delay. The breeding population is estimated at 400–1,500 pairs (800–3,000 adult individuals). Inhabits shrubby grasslands. The threats have not been studied in Latvia, but the habitat of the species would be adversely affected by the removal of shrubs from agricultural land. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. Conservation of the species requires the preservation of shrub clusters on agricultural land.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2017. *Iduna caligata* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22714891A111100210. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22714891A111100210.en. [skatīts 21.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Iduna caligata* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22714891A166379027. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22714891A166379027.en. [skatīts 21.01.2023.]

Celmiņš, A. 2022. Klusais ķauķis *Iduna caligata.* Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: http://www.putni.lv/iducal.htm. [skatīts 23.03.2022.]

Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird nests, eggs and nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrems, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Niedru strazds

Acrocephalus arundinaceus
(Temminck & Schlegel, 1847)

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.361. attēls. Niedru strazds. Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: kāpelētājķauķu Acrocephalidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° A2b; C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/ izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Strazda lieluma ķauķis ar garu, masīvu knābi. Pieauguša putna ķermeņa virspuses pamatkrāsa silti pelēkbrūna ar rūsganbrūnu muguras lejasdaļu un virsasti. Vēderpuse baltgana ar rūsgandzeltenīgiem sāniem. Pārtiek galvenokārt no laputīm un citiem kukaiņiem, kas dzīvo uz niedrēm. Ligzdu būvē no niedru lapu strēmelēm un skarām un ievij starp niedrēm, vilkvālītēm, retāk – starp niedrājos augušu krūmu zariem, parasti 1–1,5 m augstumā. Dējumā 2–6 olas, gadā viens perējums. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Eiropas dienvidrietumiem stiepjas pāri Eiropas lielākajai daļai (izņemot Z daļu) līdz Mongolijas R daļai. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras tuksneša (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz palielinājusies, taču novērojama lejupslīde Rietumeiropā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav būtiski mainījusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir samazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 4276 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 82 377 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Eiropas populācija stabila. Visās kaimiņvalstīs populācija īstermiņā stabila (Baltkrievijā – arī ilgtermiņā). Ilgtermiņā Igaunijas un Lietuvas populācija pieaug. Krievijas populācijas ilgtermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 3000 pāru (6000 pieaugušu indivīdu). Populācijas ilgtermiņa tendence nav zināma, bet īstermiņā tā mazinās (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 40%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo niedru joslas un pudurus ezeros, gar upēm un zivju dīķos, retāk niedrēm aizaugušus bebru dīķus. Izvairās no lieliem vienlaidu niedrājiem (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 3,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir

NT

norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

3.362. attēls. Niedru strazda ligzdošanas biotops. Foto: Edgars Trops.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu, iespējams, apdraud nosusināšana, apūdeņošana, posmkāju daudzuma mazināšanās un zemes apgūšana (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Niedru strazds nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams vairākās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Keišs 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā niedrāji un jāmazina eitrofikācija.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

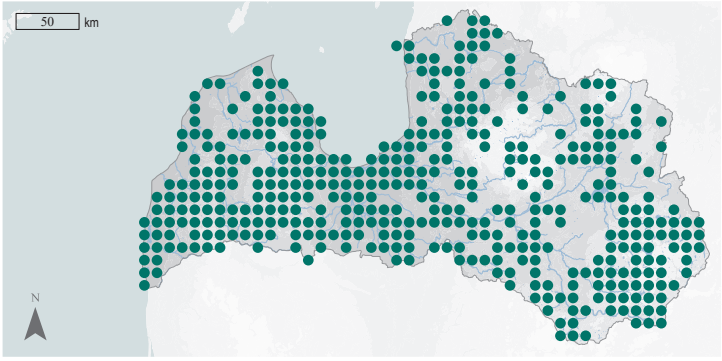

3.363. attēls. Niedru strazda ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Great Reed-warbler – *Acrocephalus arundinaceus.* In Latvia, the distribution did not change considerably between 1980–1984 and 2000–2004 and declined between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 4,276 km², the EOO – 82,377 km². The breeding population is estimated at 3,000 pairs (6,000 adult individuals). The long-term population trend is unknown, but it is declining in the short term. The population has declined by 40% within ten years. Inhabits belts and clusters of reeds in lakes, along rivers and in fish ponds, and, less commonly – beaver ponds that are overgrown with reeds. Avoids large continuous reedbeds. The species is likely to be threatened by drainage, irrigation, the declining quality of reeds, reduced density of arthropods, land reclamation, eutrophication and reed dieback. Monitoring of the population of the species is ongoing. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. Conservation of reedbeds and the reduction of eutrophication are essential for the protection of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2017. *Acrocephalus arundinaceus* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T104317670A111179363. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T104317670A111179363.en. [skatīts 27.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Acrocephalus arundinaceus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T104317670A200200508. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T104317670A200200508.en. [skatīts 27.01.2023.]

Keišs, O. 2021. Fona monitoringa gala atskaite par 2021. gadu: „Naktsputnu monitorings lauksaimniecības zemēs". Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Garastīte

Aegithalos caudatus
(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.364. attēls. Garastīte. Foto: Selga Bērziņa.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: garastīšu Aegithalidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° A2b; C1+2a(ii), 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 11.3. Ekstrēmas temperatūras.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Viens no mazākajiem Latvijas putniem, bet ar ļoti garu asti. Galva spilgti balta, vēderpuse balta ar sārtu nokrāsu. Mugura, spārni un aste melna. Uz pleciem kakao krāsas laukumi. Rudeņos un ziemā klejo bariņos, ko parasti veido ģimene. Pārtiek no kukaiņiem un zirnekļiem, ko salasa galvenokārt lapotnē. Lodveidīgo ligzdu būvē no ķērpjiem, astriem, vilnas, parasti bērza stumbra staklē un rūpīgi nomaskē ar tāsīm un ķērpjiem. Dējumā 7–8 olas, gadā viens, iespējams, divi perējumi. Nometnieks, bet dažos gados var būt invāzijas (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver lielāko daļu Eiropas (izņemot tālāko Z daļu) un sniedzas pāri Āzijai līdz pat Kamčatkas pussalai. Ziemo ligzdošanas areālā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā mazliet paplašinājusies Z virzienā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 4764 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 84 205 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2016). Populācija stabila gan Eiropā kopumā, gan visās Latvijas kaimiņvalstīs (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 3758–74 784 pāri (7516–149 568 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija sarūk, īstermiņa tendence klasificēta kā neskaidra (Ķerus u. c. 2021), taču jaunākie aprēķini liecina, ka populācija desmit gados varētu būt samazinājusies par 45%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas sezonā apdzīvo mitrus lapu koku un jauktus mežus, bieži alkšņu un bērzu audzes (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 2,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ticami, ka būtisks drauds ir mežsaimnieciskā darbība. Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts arī, ka suga cieš no ligzdu postītājiem un paaugstināta mirstība bargās ziemās var atstāt ilgstošu ietekmi uz populāciju (BirdLife International 2021).

NT

3.365. attēls. Garastītes ligzdošanas biotops. Foto: Andris Dekants.

Aizsardzība. Garastīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopama daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu garastīti, ir jāpārtrauc mežizstrāde ligzdošanas laikā un jāmazina mežu sadrumstalošana.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

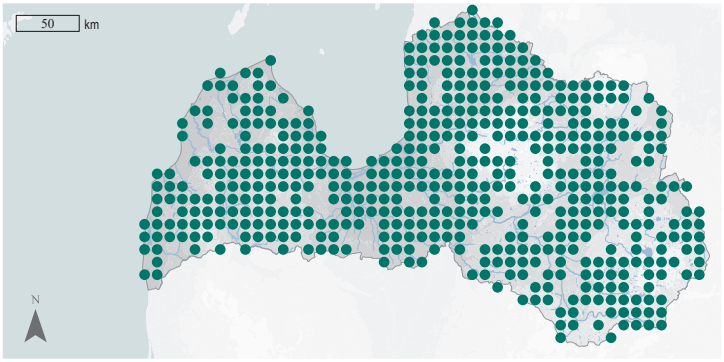

3.366. attēls. Garastītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Long-tailed Tit – *Aegithalos caudatus.* In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 4,764 km², the EOO – 84,205 km². The breeding population is estimated at 3,758–74,784 pairs (7,516–149,568 adult individuals). The population is declining in the long term, and the short-term trend is classified as uncertain, however, recent estimates suggest that the population could have declined by 45% over ten years. During the breeding season, the species inhabits moist deciduous and mixed forests, often – alder and birch stands. Forestry activities are a major threat. The European assessment also notes that the species suffers from nest predation and that increased mortality during severe winters may have a lasting impact on the population. Monitoring of the population of the species is ongoing. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. Suspension of logging during the breeding season and the reduction of fragmentation are required to conserve the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2016. *Aegithalos caudatus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T103871923A87471081. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T103871923A87471081.en. [skatīts 29.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Aegithalos caudatus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T103871923A200205305. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T103871923A200205305.en. [skatīts 29.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Dzilnītis

Sitta europaea
Linnaeus, 1758

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.367. attēls. Dzilnītis.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Lielās zīlītes lielumā. Galvas virspuse, mugura un aste zilganpelēka. Vaigi balti. Melna acs svītra. Sāni un zemaste kastaņbrūna. Veikli kāpelē pa koku stumbriem, bieži arī ar galvu uz leju. Pārtiek no kukaiņiem un zirnekļiem, ko savāc uz koku mizas un mizas spraugās vai izkaļ no mizas. Labprāt ēd arī riekstus un dažādas sēklas. Ligzdo koku dobumos, dažkārt arī būrīšos. Ja dobuma skreja ir par lielu, aizmūrē to ar māliem līdz vajadzīgajam izmēram. Dējumā 5–8 olas, gadā viens perējums. Nometnieks (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Rietumeiropas (nedaudz arī Ziemeļāfrikā) plašā joslā stiepjas pāri Eirāzijai līdz Kamčatkas pussalai un Japānai. Ziemo ligzdošanas areālā (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies, it īpaši areāla Z daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 14 332 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 86 708 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2018). Arī Eiropā populācija stabila. Krievijā populācija sarūk gan ilgtermiņā, gan īstermiņā. Pārējās kaimiņvalstīs populācijas stabilas (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 74 696–147 394 pāri (149 392–294 788 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija pieaug, īstermiņa tendence klasificēta kā stabila (Ķerus u. c. 2021), taču jaunākie dati un aprēķini liecina, ka populācija desmit gados ir samazinājusies par 41%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: dzilnīšu Sittidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo lapu koku un jauktus mežus, parkus, dārzus, kur ir lieli koki (ozoli u. c.) (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 3,1 gads (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka būtisks drauds ir mežizstrāde. Ticami, ka sugu negatīvi ietekmē arī parkveida ainavu izzušana un aleju izciršana.

Aizsardzība. Dzilnītis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču sastopams daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas

NT

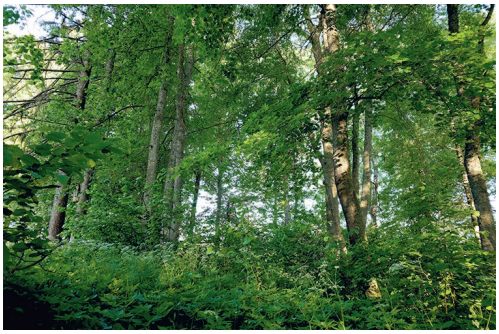

3.368. attēls. Dzilnīša ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Trops.

monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā lieli, dobumaini koki, apsaimniekojot mežu, un jāpārtrauc mežizstrāde ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

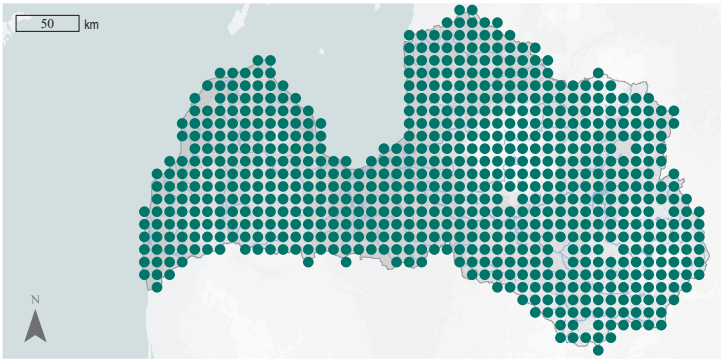

3.369. attēls. Dzilnīša ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Nuthatch – *Sitta europaea.* In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 14,332 km², the EOO – 86,708 km². The breeding population is estimated at 74,696–147,394 pairs (149,392–294,788 adult individuals). The population is increasing in the long term, and the short-term trend is classified as stable, however, recent estimates suggest that the population has declined by 41% over ten years. Inhabits deciduous and mixed forests, parks and gardens with large trees (oaks, etc.). The threats have not been studied in Latvia, but it is likely that logging is a significant threat. It is also believed that the species is negatively affected by the loss of semi-natural grassland habitats and the clearing of avenues. Monitoring of the population of the species is ongoing. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. Conservation of the species requires the preservation of large, hollow trees by means of forest management and the cessation of logging during the breeding season.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2018. *Sitta europaea*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T103879804A132199203. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T103879804A132199203.en. [skatīts 29.01.2023.]

BirdLife International 2021. *Sitta europaea* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T103879804A199569378. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T103879804A199569378.en. [skatīts 29.01.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Zilrīklīte

Cyanecula svecica
(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.370. attēls. Zilrīklīte.
Foto: Andris Zariņš.

Morfoloģija un bioloģija. Slaidāka nekā zvirbulis, ķermeņa virspuse brūna, paduses un spārna apakšējās segspalvas rūsgandzeltenas, vēderpuse netīri baltgana. Tēviņam riesta tērpā zods un rīkle zila, ko vēderpusē norobežo šaura melna un tad nedaudz platāka rūsaskrāsas svītra. Zilās rīkles centrā balts (pasugai *C. s. cyanecula*) vai oranžsarkans (pasugai *C. s. svecica*) laukums. Mātītei rīkle bālgana, to iekļauj gandrīz melns pusgredzens. Pārtiek no tārpiem, kukaiņiem un to kāpuriem, kas dzīvo uz zemes, nereti ēd arī ogas. Ligzda uz zemes, parasti ļoti rūpīgi paslēpta. Dējumā 5–7, retumis līdz deviņām olām, gadā 1–2 perējumi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver lielāko daļu Eirāzijas un iesniedzas Aļaskas Z daļā. Ziemo Pireneju pussalā, Āfrikā no Senegālas līdz Etiopijai un Āzijas D daļā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā palielinājusies, īpaši Eiropas centrālajā daļā (Keller et al. 2020). Izplatības pārmaiņas Latvijā sugas retās sastopamības dēļ nav iespējams novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 192 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 48 020 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2019). Stabila ir arī Eiropas populācija. Igaunijā populācijas tendence nav zināma, Krievijā un Lietuvā un ilgtermiņā arī Baltkrievijā populācija stabila. Īstermiņa tendence Baltkrievijā pozitīva (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 150–300 pāru (300–600 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija sarūk, bet īstermiņā tā ir stabila (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo krūmājus, slapjas pļavas un niedrājus pie dažādiem ūdeņiem, arī purvus. Ceļošanas laikā sastopama arī viensētās u. tml. vietās (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 2,8 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Luscinia svecica*.
Dzimta: mušķērāju Muscicapidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° D1, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (*L. s. cyanecula* EN 2019), Lietuva (DD 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 2.1. Augkopība, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (2000).

NT

3.371. attēls. Zilrīklītes ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti. Eiropā suga ir pārdzīvojusi lielas, bet pārsvarā neizskaidrotas populācijas svārstības. Daļa negatīvo tendenču varētu būt skaidrojama ar zemo purvu dabisko sukcesiju, nosusināšanu un pārmaiņām apsaimniekošanā (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" zilrīklīte ir viena no izveidošanas mērķsugām Krustkalnu dabas rezervātā, dabas parkos "Dvietes paliene", "Svētes paliene", "Pape", "Kuja", "Aiviekstes paliene", dabas liegumos "Vecdaugava", "Lielupes palienes pļavas", "Kalnciema pļavas", "Lubāna mitrājs" un aizsargājamo ainavu apvidū "Ādaži". Zilrīklīte nav mērķsuga nevienā putniem nozīmīgajā vietā (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā krūmu joslas gar ūdeņiem un atbilstoši jāapsaimnieko slapjas pļavas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

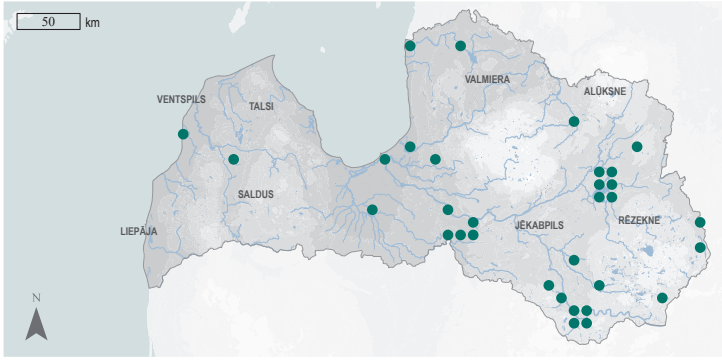

3.372. attēls. Zilrīklītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Bluethroat – *Cyanecula svecica*. The assessment of distribution changes in Latvia is impossible due to the rare occurrence of the species. The AOO of the breeding population is 192 km², the EOO – 48,020 km². The breeding population is estimated at 150–300 pairs (300–600 adult individuals). The population is declining in the long term, but is stable in the short term. Inhabits shrublands, wet grasslands and reedbeds near various water bodies, including wetlands. It can also be found on farmsteads and similar places during migration. The species is not hunted in Latvia, but the European assessment indicates that it is hunted. The threats have not been studied in Latvia. In Europe, the population of the species has experienced severe, but mostly unexplained fluctuations. Some of the negative trends could be due to the natural succession of fens, drainage and changes in the management of fens. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The maintenance of shrub belts along watercourses and the appropriate management of wet grasslands are required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Cyanecula svecica*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22709707A137567006. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22709707A137567006.en. [skatīts 04.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Cyanecula svecica* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22709707A166352021. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22709707A166352021.en. [skatīts 04.02.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Mazais mušķērājs

Ficedula parva

(Bechstein, 1792)

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.373. attēls. Mazais mušķērājs. Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Mazākais no mušķērājiem. Tēviņam zods, rīkle un krūšu augšdaļa oranža, galvas virspuse un tās sāni pelēki, mugurpuse brūnganpelēka, vēderpuse dzeltenīgi balta. Mātītei mugurpuse un galva brūnganpelēka, vēderpuse dzeltenīgi balta. Pārtiek no dažādiem kukaiņiem. Ligzdu no sūnām, vecas zāles, sausām lapām, sīkām saknītēm u. tml. materiāla parasti iebūvē koku vai dažādu stumbeņu pusdobumos, bet tā var būt novietota arī zaru žāklē vai pie stumbra. Dējumā 4–7 olas, gadā viens perējums. Gājputns, ziemo Dienvidāzijā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Nīderlandes rietumos līdz Urāliem austrumos un no Somijas centrālās daļas ziemeļos līdz Irānas Z daļai dienvidos. Ziemo Pakistānā un Indijā (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz pieaugusi, īpaši areāla ZR un DA daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir palielinājusies un turpinājusi palielināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 7216 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 85 959 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Suga sastopama gandrīz tikai Eiropā, tāpēc populācijas tendence – pieaugums – pasaules un Eiropas līmenī sakrīt (BirdLife International 2018; 2021). Baltkrievijā populācija stabila, Lietuvā – ilgtermiņā stabila, bet īstermiņā mazinās, Igaunijā – ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņā stabila, Krievijā – pieaug (gan ilgtermiņā, gan īstermiņā) (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 49 972–105 507 pāri (99 944–211 014 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija stabila, īstermiņa tendence iepriekš klasificēta kā pieaugoša (Ķerus u. c. 2021), bet pēdējos desmit gados populācija ir samazinājusies par 40%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo vecākus skujkoku un jauktus mežus, galvenokārt egļu audzes (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 2,6 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet, ņemot vērā, ka suga ir saistīta ar veciem, strukturāli daudzveidīgiem mežiem, ir ticami, ka to būtiski apdraud mežsaimnieciskā darbība.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: mušķērāju Muscicapidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: I.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

NT

3.374. attēls. Mazā mušķērāja ligzdošanas biotops. Foto: Ieva Mārdega.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" mazais mušķērājs ir viena no mērķsugām 113 ĪADT. Mazais mušķērājs ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās "Gaujas Nacionālais parks", "Ķemeru Nacionālais parks", "Ovīši", "Slītere un Zilie kalni" (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizsargā vecie meži un jāmazina kailciršu īpatsvars.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

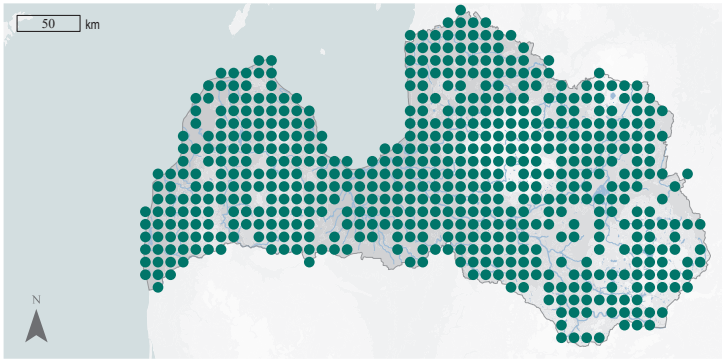

3.375. attēls. Mazā mušķērāja ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Red-breasted Flycatcher − *Ficedula parva*. In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004; the growth continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 7,216 km², the EOO – 85,959 km². The breeding population is estimated at 49,972–105,507 pairs (99,944–211,014 adult individuals). The population is stable in the long term, with a short-term trend that was previously classified as increasing; however, the population has declined by 40% over the last ten years. The species inhabits older coniferous and mixed forests, mainly spruce stands. The threats have not been studied in Latvia, but considering the fact that the species is associated with old, structurally diverse forests, it is likely to be significantly threatened by forestry activities. Monitoring of the population of the species is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The protection of old forests and the reduction of clear-cutting areas are essential for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2018. *Ficedula parva*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22735909A132037161. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22735909A132037161.en. [skatīts 05.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Ficedula parva* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22735909A166448490. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22735909A166448490.en. [skatīts 05.02.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Sārtgalvītis

Regulus ignicapilla
(Temminck, 1820)

NT Ligzdojošā populācija

3.376. attēls. Sārtgalvītis.
Foto: Igors Deņisovs, Dabasdati.lv.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: krāšņgalvīšu Regulidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° D, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 14.4. Lauku sētas un dārzi.
Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Zeltgalvīša lielumā. Ķermeņa virspuse olīvzaļgana, apakšpuse bāli pelēka. Galva pelnpelēka ar melnu virsu, tās vidū ir plata oranža vai dzeltena josla (izteiktāk oranža tēviņam), ir izteikta balta uzacs svītra. Barojas ar sīkiem kukaiņiem. Ligzdu būvē egles zaros, galvenokārt koka galotnes daļā. Dējumā 6–8 olas, gadā divi perējumi (Latvijā, visticamāk, viens). Gājputns, ziemo Eiropas D un R daļā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdo gandrīz tikai Eiropā, nedaudz arī Ziemeļāfrikā. Eiropas izplatības areāls sniedzas no Rietumeiropas līdz Baltijas valstīm un Gruzijai, ziemeļos līdz Zviedrijas D daļai. Ziemošanas areāls pārklājas ar ligzdošanas areālu, izņemot ligzdošanas areāla ZA daļu, kurā neziemo (BirdLife International 2016; Keller et al. 2020). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ievērojami paplašinājusies uz ziemeļiem (Keller et al. 2020). Pirmais ligzdošanas gadījums Latvijā 20. gs. reģistrēts 1994. gadā (Baumanis, Celmiņš 1995), pēc tam izplatība palielinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 1652 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 74 615 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija raksturota kā stabila (BirdLife International 2016), Eiropas – pieaugoša (BirdLife International 2021), taču atšķirības tendencēs skaidrojamas tikai ar atšķirīgiem laikiem, kad tās tika noteiktas. Krievijas populācija sarūk, bet tā ir neliela, salīdzinot ar Baltkrievijas un Lietuvas populāciju, kas uzrāda pozitīvas tendences (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 350–1600 pāru (700–3200 pieaugušu indivīdu) un tā pieaug (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādus mežus, arī apstādījumus, parkus un kapsētas. Paaudzes ilgums: 1,8 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek medīta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti. Ņemot vērā populācijas pieaugumu, iespējams, šobrīd būtisku draudu nav, taču mežizstrādei ir potenciāli negatīva ietekme.

NT

3.377. attēls. Sārtgalvīša ligzdošanas biotops.
Foto: Ieva Mārdega.

Aizsardzība. Sārtgalvītis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams vairākās no šīm teritorijām. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu sugu, šobrīd nav nepieciešami īpaši aizsardzības pasākumi.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

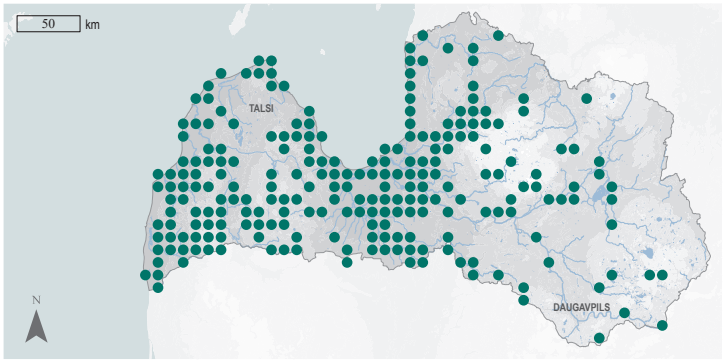

3.378. attēls. Sārtgalvīša ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Firecrest – *Regulus ignicapilla*. The first breeding record of the 20th century in Latvia was registered in 1994, which was followed by an increase in the distribution. The AOO of the breeding population is 1,652 km², the EOO – 74,615 km². The breeding population is estimated at 350–1,600 pairs (700–3,200 adult individuals) and growing. The species inhabits various forests, as well as ornamental plantations, parks and cemeteries. Given the population growth, no significant threats are currently present, but logging has the potential to have a negative impact. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. The species does not currently require special conservation measures.

Literatūras saraksts

Baumanis, J., Celmiņš, A. 1995. Latvijas Ornitofaunistikas komisijas pārskats par 1993.–1994.g. Putni dabā, 5.2: 71–81.

BirdLife International 2016. *Regulus ignicapilla*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22735002A87781502. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22735002A87781502.en. [skatīts 12.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Regulus ignicapilla* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22735002A166445678. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22735002A166445678.en. [skatīts 12.02.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Vořišek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Zaļžubīte

Chloris chloris

(Linnaeus, 1758)

NT Ligzdojošā populācija

NT

3.379. attēls. Zaļžubīte.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Drukns, par zvirbuli mazliet lielāks putns. Tēviņam apspalvojuma pamatkrāsa dzeltenīgi olīvzaļa, spārna ārmalā un stūrspalvu pamatdaļā uzkrītoši dzelteni laukumi. Mātīte pelēcīgāka, mazāki izteikti dzeltenie laukumi pie astes pamata un uz spārniem. Pārtiek no dažādām sēklām, mazuļus baro ar kukaiņiem. Ligzdu būvē apstādījumos, dzīvžogos. Dējumā 4–6 olas, gadā divi perējumi. Daļējs nometnieks, klejotājs vai gājputns (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver visu Eiropu, izņemot Islandi un iesniedzas arī Ziemeļāfrikā un Centrālāzijā. Pārsvarā ziemo ligzdošanas areālā, izņemot tā Z daļu (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā mazliet palielinājusies areāla Z daļā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu palielinājās, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu būtiski nemainījās (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 12 672 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 88 260 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2018). Eiropas populācija mazinās. Igaunijā populācija pieaug, pārējās Latvijas kaimiņvalstīs – stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 112 680–201 298 pāri (225 360–402 596 pieauguši indivīdi). Iepriekš populācija klasificēta kā pieaugoša (Ķerus u. c. 2021), taču pēdējos desmit gados populācija ir samazinājusies par 39%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Carduelis chloris* (Linnaeus, 1758).
Dzimta: žubīšu Fringillidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: NT° A2b, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (LC 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.
Draudi: –.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo apdzīvotās vietās (arī pilsētās), parkos, dārzos, apstādījumos, kapsētās, retāk mežmalās vai izcirtumos (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 3,1 gads (BirdLife International 2021).

3.380. attēls. Zaļžubītes ligzdošanas biotops.
Foto: Ilze Priedniece.

NT

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Draudi sugai nav zināmi.

Aizsardzība. Zaļžubīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopama daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

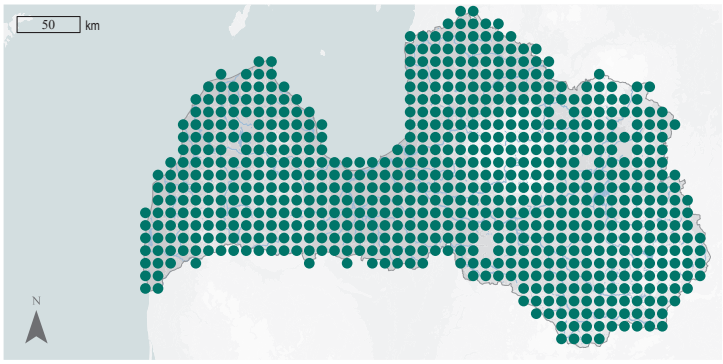

3.381. attēls. Zaļžubītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

European Greenfinch – *Chloris chloris*. In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004, while no significant change occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 12,672 km², the EOO – 88,260 km². The breeding population is estimated at 112,680–201,298 pairs (225,360–402,596 adult individuals). Previously, the population was classified as growing, however, it has declined by 39% over the last ten years. The species breeds in urban areas (including cities), parks, gardens, greenery, cemeteries, and less often on forest edges or in clearings. No threats to the species are known. Monitoring of the population of the species is ongoing. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.

BirdLife International 2018. *Chloris chloris*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22720330A132000123. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22720330A132000123.en. [skatīts 16.02.2023.]

BirdLife International 2021. *Chloris chloris* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22720330A166412593. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22720330A166412593.en. [skatīts 16.02.2023.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

PUTNI

Sugu apraksti

DD

Sugas, par kurām trūkst datu

DD

Laukirbe

Perdix perdix
(Linnaeus, 1758)

DD Ligzdojošā populācija

3.382. attēls. Laukirbe.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Drukns baloža lieluma putns ar samērā īsām, spēcīgām kājām un īstu asti. Aste rūsganbrūna. Mugura brūni raiba, ķermeņa apakšpuse pelēka ar smalkiem raibumiņiem, uz vēdera tumšs laukums (tēviņam izteiktāks). Uz sāniem kastaņbrūnas šķērssvītras. Sejas daļa ruda. Samērā slēpts dzīvesveids – lido nelabprāt, balss visbiežāk dzirdama rītausmā, krēslā vai naktī. Novērojama, kad iznāk ceļmalās. Ziemā nereti uzturas apdzīvotu vietu nomalēs un to tuvumā. Dējumā 13–22 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Pārtiek galvenokārt no augu zaļajām daļām un dažādām sēklām, bet mazuļi – no kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem. Nometnieks. Aukstās, sniegiem bagātās ziemās liels skaits iet bojā (LOB 1998).

Izplatība. Dabiskais izplatības areāls aptver lielāko daļu Eiropas, izņemot D daļu un Skandināvijas centrālo un Z daļu, un Āzijā stiepjas līdz Kazahstānas austrumiem. Introducēta arī Ziemeļamerikā, kur apdzīvo reģionu ASV ziemeļos un Kanādas dienvidos (BirdLife International 2016). Izplatības areāls Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem sašaurinājies, sugai izzūdot no apgabaliem areāla R un D daļā (Keller et al. 2020). Latvijā sugas izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir samazinājusies un turpinājusi sarukt arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 2080 km², sastopamības apgabals (EOO) – 81 060 km².

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: fazānu Phasianidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: DD, 2024.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (VU 2019), Lietuva (VU 2021).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības, 14.4. Lauku sētas un dārzi.
Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985), 2. kat. (2000).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai populāciju uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija sarūk (BirdLife International 2021). Igaunijā populācija īstermiņā sarūk, Lietuvā un Baltkrievijā – aug, Krievijas Eiropas daļā – svārstās (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 500–1100 pāru (1000–2200 pieaugušu indivīdu). Lai gan ilgtermiņā populācija mazinās, īstermiņā tā ir stabila (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādas laukmalas, grāvmalas un ežas starp zālājiem, kultivētām pļavām, ganībām, labības laukiem, atmatas. Ziemā nereti novēro apdzīvotu vietu nomalēs un to tuvumā (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,8 gadi (BirdLife International 2021).

3.383. attēls. Laukirbes ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud lauksaimniecības intensitātes palielināšanās, kas izraisa barības un ligzdošanas vietu pieejamības mazināšanos un plēsonības ietekmes pieaugumu (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" laukirbe ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas parkā "Vecumu meži". Nav datu, cik liela populācijas daļa ir sastopama ĪADT. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai saglabātu sugu, ir jāuztur laukmalas un ceļmalas, kuras netiek pļautas katru gadu un kuras nodrošinātu barību – augu sēklas pieaugušajiem putniem un kukaiņus mazuļiem – un slēptuves ligzdām.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

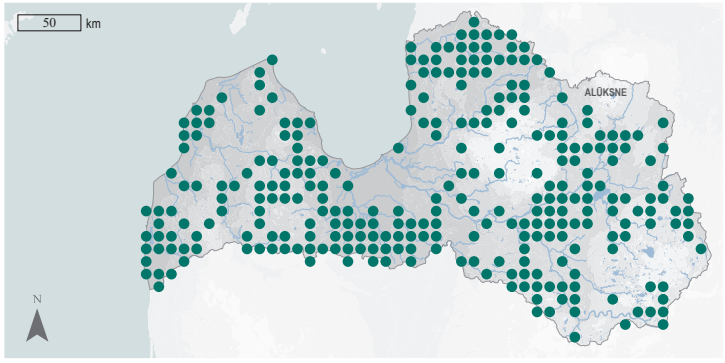

3.384. attēls. Laukirbes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Grey Partridge – *Perdix perdix*. In Latvia, the distribution of species declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017 as well. The AOO of the breeding population is 2,080 km², the EOO – 81,060 km². The breeding population is estimated to be 500–1,100 pairs (1,000–2,200 adult individuals) in size. Although the population is declining in the long term, it is stable in the short term. The species inhabits a variety of field edges, ditches and border belts between grasslands, cultivated meadows, pastures, cereal fields and fallow land. In winter, they are often found on the outskirts of settlements and in their vicinity. The species is threatened by the increase in agricultural intensity. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Maintenance of field boundaries and roadsides without moving them every year is required to conserve the habitat of the species in order to provide food – plant seeds for adult birds and insects for the juveniles – and hiding places for nests.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Perdix perdix*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22678911A85929015. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22678911A85929015.en. [skatīts 15.11.2021.]

BirdLife International 2021. *Perdix perdix*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22678911A166185485. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22678911A166185485.en. [skatīts 15.12.2021.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

DD

Krīklis

Anas crecca

Linnaeus, 1758

DD Caurceļojošā populācija

3.385. attēls. Krīklis.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Mazākā Latvijas pīle. Riesta tērpā tēviņam kastaņbrūna galva ar zaļu laukumu galvas sānos, vēders balts, spārnu spogulis divdaļīgs, mirdzoši zaļi melns ar baltu apmali. Mātīte tumši pelēkraiba ar divdaļīgu, zaļi melnu spārnu spoguli un gaišu vēderu. Pavasaros un rudeņos veido lielus barus. Barība jaukta – vasarā pārsvarā dzīvnieku barība (gliemeži, trīsuļodu kāpuri), ziemā – dažādas sēklas. Ligzda uz zemes, rūpīgi paslēpta, var būt arī samērā tālu no ūdens. Dējumā 5–11 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Gājputns, ziemo Eiropas DR daļā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls iekļauj lielāko daļu Eirāzijas, dienvidos – līdz Kazahstānas centrālajai daļai un Mongolijas ziemeļiem. Ziemo Rietumeiropā, Vidusjūras reģionā, Āfrikā galvenokārt uz ziemeļiem no ekvatora un Āzijas D un DA daļā (BirdLife International 2020). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz samazinājusies, galvenokārt areāla D daļā (Keller et al. 2020). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 2220 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 81 549 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence ir neskaidra (BirdLife International 2020). Eiropā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma, bet ziemojošā populācija pieaug. Somijā, Igaunijā, Lietuvā un Krievijas Eiropas daļā ligzdojošā populācija sarūk, bet Baltkrievijā tā ir stabila (BirdLife International 2021). Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 2500 pieaugušu indivīdu. Populācijas tendence arī nav zināma, taču, ņemot vērā ligzdojošo populāciju sarukumu Somijā, Krievijā un Igaunijā, ir ticami, ka tā mazinās.

Biotopi un ekoloģija. Ceļošanas laikā sastopams arī ligzdošanas biotopos (dažādas ūdenstilpes mežos un augstajos purvos – bebru dīķi, ezeriņi, lielākas peļķes, arī upes, strauti un grāvji), bet lielākas koncentrācijas veido zivju dīķos un aizaugošajos ezeros (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,2 gadi (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: pīļu Anatidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: DD, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2020, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (VU 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU *[L]*, LC *[C]*, NA *[Z]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri, 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 6.1. Rekreācija.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga nelimitēti medījama no 20. augusta līdz 14. septembrim trešdienās, sestdienās un svētdienās, bet no 15. septembra līdz 15. decembrim – katru dienu. No 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai vidēji nomedīti 1048,4 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Par galveno draudu Latvijā tiek uzskatīta mežu un nelielu mitrāju nosusināšana (Viksne et al. 2010). Eiropas līmeņa novērtējumā ir atzīmēta arī medību ietekme (tostarp saindēšanās ar svinu) un rekreācijas radītais traucējums (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" krīklis ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas liegumos "Sātiņu dīķi" un "Palšu purvs". Sugai Latvijā nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā slapjie meži un efektīvi jākontrolē svina munīcijas lietošanas aizliegums mitrājos.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

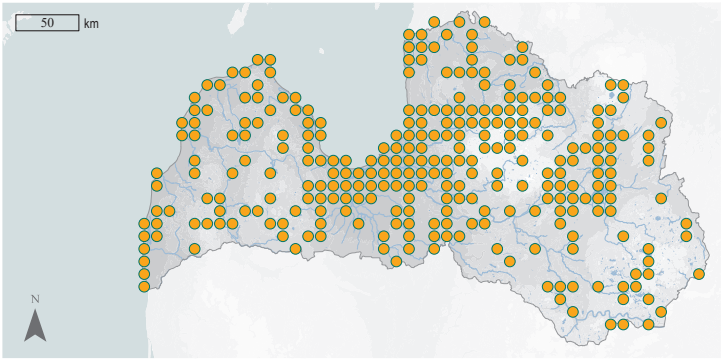

3.386. attēls. Krīkļa caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Teal – *Anas crecca*. The AOO of the population migrating through Latvia is 2,220 km², the EOO – 81,549 km². The size of the population migrating through Latvia is unknown, but it is suspected to be less than 2,500 adult individuals. The population trend is also unknown, however, given the decline of breeding populations in Finland, Russia and Estonia, it is likely to be declining. During migration, it also occurs in breeding habitats (various water bodies in forests and raised bogs – beaver ponds, lakes, larger puddles, as well as rivers, streams and ditches), but higher concentrations occur in fishponds and overgrown lakes. Drainage of forests and small wetlands is considered to be the main threat in Latvia. The European assessment also notes impacts caused by hunting (including lead poisoning) and recreational disturbance. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. The preservation of wet forests and effective control of the ban on lead ammunition in wetlands are required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2020. *Anas crecca*. The IUCN Red List of Threatened Species 2020: e.T22680321A181692388. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2020-3.RLTS.T22680321A181692388.en. [skatīts 12.08.2022.]

BirdLife International 2021. *Anas crecca*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680321A200197945. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680321A200197945.en. [skatīts 12.08.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati. [skatīts 14.12.2021.]

Viksne, J., Svazas, S., Czajkowski, A., Janaus, M., Mischenko, A., Kozulin, A., Kuresoo, A., Serebryakov, V. 2010. Atlas of Duck Populations in Eastern Europe. Vilnius: Akstis, 199.

DD

Ūdensvistiņa

Gallinula chloropus
(Linnaeus, 1758)

DD Ligzdojošā populācija

3.387. attēls. Ūdensvistiņa.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Mazāka nekā laucis. Apspalvojuma pamatkrāsa tumšbrūna, melngana. Ķermeņa sānos balta josla, zemaste balta ar melnu vidu. Pieaugušajiem putniem knābis un pieres laukums sarkans, knābja gals dzeltens. Samērā slēpts dzīvesveids. Peld grūdienveidīgi, klanot galvu un ar paceltu asti. Barībā gan augi, gan dzīvnieki, taču augu barība nelielā pārsvarā. Ligzdu būvē slīkšņā, slēptu augājā. Dējumā 6–15 olas. Gadā parasti viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Perē un mazuļus vadā abi pieaugušie putni. Gājputns, ziemo Eiropas centrālajā un R daļā. Nelielā skaitā ziemo Latvijā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls iekļauj lielāko daļu Eiropas, uz austrumiem sniedzas līdz Japānai, neiekļaujot Mongoliju un Tibetu. Ligzdo arī Āfrikā – Z daļā, uz dienvidiem no Sahāras un arī Dienvidāfrikā. Rietumeiropā, Āfrikā un Dienvidāzijā sastopama visu gadu, bet Austrumeiropas un Centrālāzijas populācija ir gājputni (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu būtiski samazinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Apdzīvotā platība (AOO) ir 944 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 66 934 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2019). Eiropas populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu vērtētu par apdraudētu. Krievijas Eiropas daļas populācijas tendence nav zināma. Baltkrievijā populācija ir stabila, bet Igaunijā (ilgtermiņā) un Lietuvā (īstermiņā) sarūk (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 523–1000 pāru (1046–2000 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija mazinās, bet īstermiņa tendence nav zināma (Ķerus u. c. 2021). Ilgtermiņa populācijas samazinājuma novērtējums pamatojas uz zemas kvalitātes datiem, tāpēc tā apjomu nav iespējams korekti novērtēt.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dīķus un aizaugušus ezerus, nereti vietās, kur ir saauguši nelieli krūmi (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,4 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā sugu nemedī, bet Eiropas novērtējumā atzīmēts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: dumbrvistiņu Rallidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: DD, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (VU 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

3.388. attēls. Ūdensvistiņas ligzdošanas biotops. Foto: Ruslans Matrozis.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud Amerikas ūdele *Neogale vison*. Suga ir jutīga pret putnu gripu un putnu botulismu, tāpēc to var apdraudēt šo slimību uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Ūdensvistiņa nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču daudzās no tām ir sastopama. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā nelieli aizauguši mitrāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

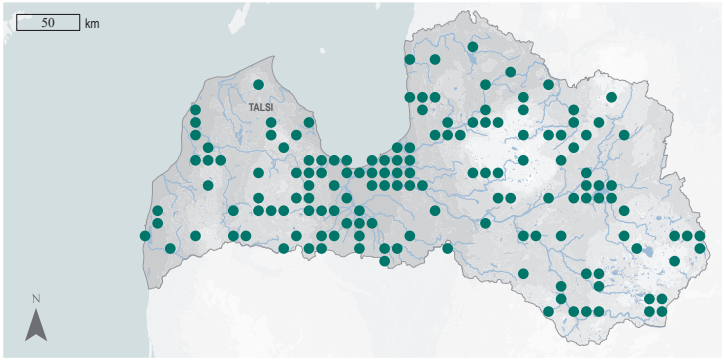

3.389. attēls. Ūdensvistiņas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Moorhen − *Gallinula chloropus*. In Latvia, the distribution declined considerably between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change was observed between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO is 944 km², the EOO – 66,934 km². The breeding population is estimated at 523–1,000 pairs (1,046–2,000 adult individuals). The population is declining in the long term, while the short-term trend of the population is unknown. Long-term population decline estimates are based on data of poor quality, therefore, it is impossible to estimate the exact magnitude of change. The species inhabits ponds and overgrown lakes, often in areas where the growth of small shrubs is noted. The threats have not been studied in Latvia, but according to the European assessment the species is threatened by *Neogale vison*; furthermore, it is susceptible to avian influenza and avian botulism, and, therefore, it may be threatened by future outbreaks of these diseases. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. Conservation of small overgrown wetlands is essential for the protection of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Gallinula chloropus* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T62120190A155506651. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T62120190A155506651.en. [skatīts 28.10.2022.]

BirdLife International 2021. *Gallinula chloropus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T62120190A166459135. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T62120190A166459135.en. [skatīts 28.10.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

DD

Laucis

Fulica atra

Linnaeus, 1758

DD Caurceļojošā populācija

3.390. attēls. Laucis.
Foto: Alexis Lours, CC BY 4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Melns ūdensputns ar baltu knābi un pieres laukumu. Ligzdošanas laikā izteikti teritoriāls, bet pēcligzdošanas laikā novērojams baros. Visēdājs, bet pārsvarā pārtiek no augu barības (mieturaļģēm, glīvenēm, ūdensaugu sēklām). Ligzdu būvē vilkvālīšu, niedru vai meldru ceros, sakraujot ūdensaugu kaudzi. Dējumā 4–19 olas. Gadā viens perējums. Perē un mazuļus vadā abi pieaugušie putni. Mazuļi ligzdbēgļi. Daļējs migrants (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls iekļauj lielāko daļu Eiropas (izņemot Skandināvijas Z daļu) un sniedzas pāri visai Āzijai līdz Japānai, arī Indijā, Āfrikas Z daļā un Austrālijā, un Jaunzēlandē. Ziemo Eiropas R un D daļā, Ziemeļāfrikā, Dienvidāzijā un Austrālijā (šajos reģionos ligzdojošie putni ir nometnieki) (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies, galvenokārt D daļā, bet mazākā mērā arī Somijā (Keller et al. 2020). Latvijā caurceļojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 1068 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 66 192 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2019). Eiropas populācija sarūk. Somijā, Igaunijā, Krievijā, Baltkrievijā un īstermiņā arī Lietuvā populācija sarūk (BirdLife International 2021). Precīzs caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir novērtēts, ka tā ir vairāk nekā 10 000 pieaugušu indivīdu. Latvijas caurceļojošās populācijas tendence nav zināma, bet ligzdojošās populācijas samazinājumi Somijā, Igaunijā un Krievijā liek domāt, ka ticama ir caurceļojošās populācijas mazināšanās.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: dumbrvistiņu Rallidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: DD, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, NT 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (VU *[L]*, LC *[Z]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9.9. Jūras zāles (daļēji iegrimušas), 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri, 15.3. Akvakultūru dīķi.
Draudi: 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 7.1. Ugunsgrēki un to ierobežošana, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.
Konvenciju pielikumi: Bernes III.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo seklas, aizaugošas ūdenstilpes – dīķus, ezerus u. tml. (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,5 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga ir nelimitēti medījama no 20. augusta līdz 14. septembrim trešdienās, sestdienās un svētdienās, bet no 15. septembra līdz 15. decembrim – katru dienu. No 2016./2017. līdz

2020./2021. gada sezonai vidēji nomedīti 629 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Suga cieš no medību radītās mirstības un traucējuma, un saindēšanās ar svinu, norijot skrotis. To apdraud arī naftas produktu piesārņojums, mitrāju nosusināšana, kūdras ieguve, pārmaiņas mitrāju apsaimniekošanā un niedru pļaušana un dedzināšana. Suga cieš no Amerikas ūdeles *Neogale vison* plēsonības. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt slimības uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" laucis ir viena no izveidošanas mērķsugām Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas liegumos "Liepājas ezers", "Babītes ezers", "Vecdaugava" un aizsargājamajā jūras teritorijā "Rīgas līča rietumu piekraste". Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece.

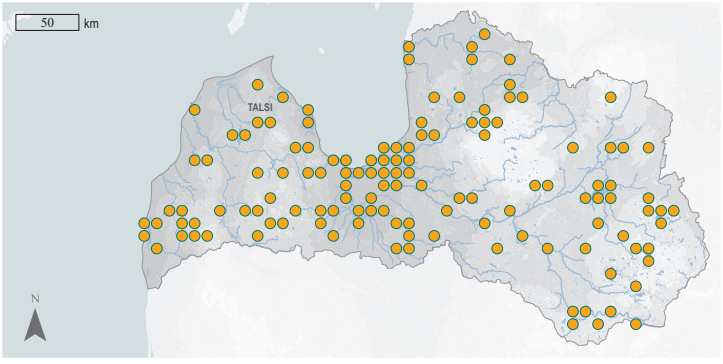

3.391. attēls. Lauča caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Coot – *Fulica atra*. The AOO of birds migrating in Latvia is 1,068 km², the EOO – 66,192 km². The exact size of the migratory population is unknown, but it is estimated to be more than 10,000 adult individuals. The trend of the migratory population is unknown, but declines in the breeding population in Finland, Estonia and Russia suggest that a decline in the migratory population is likely. The species inhabits shallow, overgrown water bodies – ponds, lakes, etc. The species suffers from hunting mortality and disturbance, as well as from lead poisoning due to the ingestion of lead shot. It is also threatened by oil product pollution, wetland drainage, peat extraction, changes in wetland management, as well as the cutting and burning of reeds. The species suffers from predation by *Neogale vison*. The species is susceptible to avian influenza and may be vulnerable to future outbreaks of the disease. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2019. *Fulica atra*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22692913A154269531. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22692913A154269531.en. [skatīts 01.11.2022.]

BirdLife International 2021. *Fulica atra*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22692913A166239776. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22692913A166239776.en. [skatīts 01.11.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati. [skatīts 14.12.2021.]

DD

Upes tilbīte

Actitis hypoleucos
(Linnaeus, 1758)

DD Ligzdojošā populācija

3.392. attēls. Upes tilbīte.
Foto: Jānis Jansons.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.
Dzimta: sloku Scolopacidae.
Kategorija un kritēriji Latvijā: DD, 2023.
Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.
Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC *[L, C]* 2019).
Saskaņā ar IUCN metodiku.
Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha).
Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 6.1. Rekreācija, 1.2. Komerciālas un rūpnieciskas teritorijas.
Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.
Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.
Putnu direktīvas pielikums: –.
Aizsardzības statuss Latvijā: –.
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Morfoloģija un bioloģija. Mājas strazda lieluma bridējputns ar īsām kājām un samērā garu asti. Galva, kakla sāni un mugurpuse smilšu pelēkbrūna ar tumšiem raibumiņiem, rīkle un krūtis gaišākas, pārējā vēderpuse balta. Pārtiek no dažādiem sīkiem bezmugurkaulniekiem. Ligzda uz zemes uz smilšainām un akmeņainām sērēm vai mežā, parasti netālu no ūdens. Dējumā 3–4 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Perē un mazuļus vadā abi pāra putni. Gājputns, ziemo Eiropas DR daļā, Vidusjūras valstīs un Āfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls iekļauj lielu daļu Eirāzijas no tundras robežas ziemeļos līdz Turcijai–Irānai–Mongolijai dienvidos. Ziemo Rietumeiropā, Vidusjūras reģionā, Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras, Dienvidāzijā un Austrālijā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz samazinājusies, it īpaši centrālajā un D daļā (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu izplatība ir samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu, taču ticams, ka rezultātu ietekmē pārmaiņas mērķtiecīgā upju izpētē (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 3280 km^2, sastopamības apgabals (EOO) – 81 851 km^2.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai sugu atzītu par apdraudētu (BirdLife International 2016). Sarūk arī Eiropas populācija. Igaunijā populācija sarūk, Krievijā, Baltkrievijā un Lietuvā – stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 3197–6143 pāri (6394–12 286 pieauguši indivīdi). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence ir nezināma (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas sezonā apdzīvo galvenokārt lielākas upes, arī ezerus ar klajiem, niedrēm neaizaugušiem krastiem (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,4 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

3.393. attēls. Upes tilbītes ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti. Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka sugu apdraud traucējums un upju pārveidošana (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Upes tilbīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, bet sastopama daudzās no šīm teritorijām. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu sugu, ir jāmazina rekreācijas radītais traucējums.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

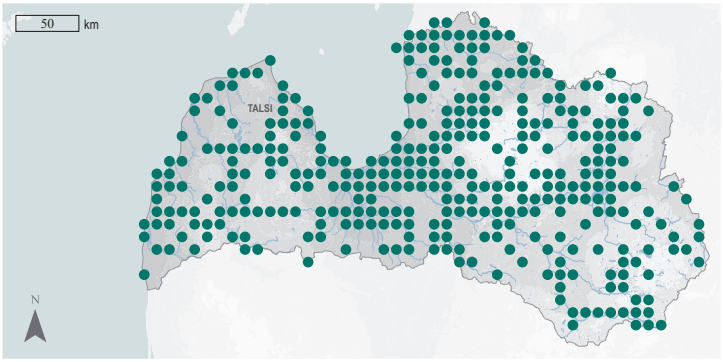

3.394. attēls. Upes tilbītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Sandpiper – *Actitis hypoleucos*. In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004 and continued to decline between 2000–2004 and 2013–2017, but changes in river surveys are likely to play an important role. The AOO of the breeding population is 3,280 km², the EOO – 81,851 km². The breeding population is estimated at 3,197–6,143 pairs (6,394–12,286 adult individuals). The long-term as well as short-term population trend is unknown. During the breeding season, the species mainly inhabits larger rivers, as well as lakes with open, reed-free shores. The threats have not been studied in Latvia. The species is threatened by disturbance and river transformation. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. The reduction of disturbances caused by recreation is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

BirdLife International 2016. *Actitis hypoleucos*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693264A86678952. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693264A86678952.en. [skatīts 04.12.2022.]

BirdLife International 2021. *Actitis hypoleucos*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693264A166252539. https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693264A166252539.en. [skatīts 04.12.2022.]

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.

Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Grāmatā lietoto specifisko terminu skaidrojums

*IUCN sugu izzušanas riska vērtēšanas reģionālā līmenī metodikas specifiskie termini ir atzīmēti ar * simbolu pirms tiem un iekavās sniegts to nosaukums angļu valodā.*

Apakšpopulācija *(subpopulation) – nodalīta sugas populācijas daļa, kam pastāv telpiska vai cita veida demogrāfiskā vai gēnu plūsmas barjera, gēnu vai demogrāfiska apmaiņa ar pārējo populāciju notiek vāji. *Skatīt arī populācija, reģionālā populācija*.

Apdraudējuma ietekmes apgabals *(location) – ģeogrāfiski vai ekoloģiski noteikta teritorija, kurā viens apdraudošs notikums var ātri ietekmēt visus šajā teritorijā esošos sugas indivīdus (nevis apvidu vai atrašanās vietu).

Biotops – noteiktu specifisku abiotisku un biotisku faktoru kopums teritorijā, kurā dzīvo konkrētas sugas. *Skatīt arī dzīvotne*.

Biotopu direktīva – Eiropas Padomes direktīva Nr. 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību.

Biotopu (dzīvotņu) apsaimniekošana – biotehnisko pasākumu kopums, kura mērķis ir uzturēt biotopu (dzīvotni) labvēlīgā aizsardzības stāvoklī. Piemēram, zāles pļaušana vai noganīšana dabiskā zālājā.

Biotopu (dzīvotņu) atjaunošana – biotehnisko pasākumu kopums, kura mērķis ir atjaunot vides apstākļu, struktūru (sugu sastāvu, vecuma struktūru u. tml.) un sugas vietā, kur biotops (dzīvotne) kādreiz ir pastāvējis vai joprojām pastāv, bet ir sliktā aizsardzības stāvoklī. Piemēram, dambju būvniecība meliorācijas grāvjos, lai atjaunotu dabisko hidroloģisko režīmu iepriekš nosusinātā purvā.

Boreālā zona – bioms, kam raksturīgas vēsas vasaras un garas ziemas un kur dominējošais veģetācijas tips ir skujkoku meži.

Cirkumboreāls – taksons izplatīts visā Ziemeļu puslodes boreālajā zonā.

Cirkumpolārs – taksons izplatīts ap Arktiku vai Antarktiku, aptverot teritorijas ap poliem.

Dzīvotne – konkrēta taksona apdzīvotā vide, kurā tas eksistē un kur pilnībā norit tā bioloģiskais cikls vai kāda no tā daļām. *Skatīt arī biotops*.

Eitrofikācija – barības vielu daudzuma palielināšanās vidē dabisko procesu vai cilvēka darbības rezultātā, kas izraisa pārmaiņas dzīvo organismu sabiedrībās.

Holarktika – ziemeļu puslodes teritorija ap Arktiku un mēreno klimata joslu.

Ierobežoti izmantojama īpaši aizsargājama suga – suga, kura ir iekļauta Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumu Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" 2. pielikumā.

Īpaši aizsargājama suga – suga, kura ir iekļauta Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumu Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" 1. pielikumā.

Mikroliegums – teritorija, ko nosaka, lai aizsargātu vienu vai vairākas īpaši aizsargājamas sugas un (vai) īpaši aizsargājamus biotopus. Sugas, kuru aizsardzībai var veidot mikroliegumus, ir noteiktas Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumu Nr. 940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu" 1.–3. pielikumā.

Monitorings – regulāri novērojumi laikā un telpā saskaņā ar noteiktu programmu un pēc vienotas metodikas, kā mērķis ir sekot kādai procesa norisei vai sugu sabiedrību izmaiņām.

Paaudzes ilgums *(generation length) – grupas indivīdu dzīves ilgums, kas atspoguļo vairoties spējīgu indivīdu nomaiņu populācijā (pašreizējās jaunās paaudzes vecāku vidējais vecums).

Pieauguši indivīdi *(mature individuals) – zināmie, pieņemtie vai potenciālie vairoties spējīgie indivīdi.

Populācija *(population) – viena taksona indivīdi vai to grupa, kas apdzīvo noteiktu teritoriju. *Skatīt arī reģionālā populācija, apakšpopulācija*.

***Populācijas lielums *(population size*)** – vairoties spējīgu pieaugušu indivīdu skaits populācijā.

Putnu direktīva – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību.

Reģionālā populācija *(regional population) – populācijas daļa, kas atrodas (ir saistīta) ar reģionu, kura mērogā tiek veikts izvērtējums. To var veidot viena vai vairākas apakšpopulācijas. *Skatīt arī populācija, apakšpopulācija*.

Sadrumstalošanās (fragmentācija) – biotopa vai dzīvotnes sadalīšanās sīkākās un savstarpēji nošķirtās daļās, piemēram, mežizstrādes vai būvniecības rezultātā.

Subarktiskā zona – pārejas zona starp boreālo un arktisko zonu.

Suga *(bioloģiskā izpratnē)* – taksonomijas vienība, kurā apvieno visus dzīvo būtņu indivīdus ar vienādām pazīmēm. Vienas sugas pārstāvji savā starpā var pāroties un radīt auglīgus pēcnācējus. *Skatīt arī taksons*.

***Sugas apdzīvotā platība (*area of occupancy*, AOO)** – platība sugas sastopamības apgabalā, kur sastopami attiecīgās sugas indivīdi. To parasti mēra, saskaitot visu 2 x 2 km tīkla šūnu platības, kurās zināmas, pieņemtas vai ir potenciālas atradnes, kur suga sastopama.

***Sugas sastopamības apgabals (*extent of occurrence*, EOO)** – teritorija (poligons), kuru ietver iedomāta īsākā līnija, iekļaujot visas zināmās, pieņemtās vai potenciālās atradnes, kur suga sastopama. Jāatzīmē, ka Latvijas gadījumā EOO var pārsniegt valsts sauszemes teritorijas platību, jo iedomātā īsākā līnija var šķērsot gan kaimiņvalstu teritoriju, gan Baltijas jūras vai Rīgas līča ūdeņus.

Sukcesija – process, kurā ekosistēma vai biotops laika gaitā pakāpeniski mainās, vienai augu vai dzīvnieku sabiedrībai nomainot citu. Tas var notikt pēc liela vai maza mēroga traucējumiem. Izdala primāro (agrāk neapdzīvotās teritorijās) un sekundāro (jau esošās dzīvotnēs) sukcesiju.

Taksons – jebkura dzīvo organismu klasifikācijas vienība, piemēram, varietāte, pasuga, suga, ģints, dzimta, kārta vai klase, kas apvieno organismus ar kopīgām pazīmēm. *Skatīt arī suga*.

Specifisko terminu skaidrojumi ir gan šī sējuma autoru izstrādātas definīcijas, gan dažādos literatūras avotos publicētas, tostarp, arī autoru pielāgotas. Galvenokārt, bet ne tikai, lietoti šādi literatūras avoti:

Auniņš, A. (red.). 2013. Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2. papildināts izdevums. Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Rīga, 353 lpp.

Laime, B., Urtāns, A. V., Rūsiņa, S., Priede, A., Čakare, I., Ikauniece, S. (red). 2017. Vadlīnijas aizsargājamo biotopu saglabāšanai Latvijā. 1. –6. sējums. Dabas aizsardzības pārvalde, Sigulda.

Nikodemus, O., Kļaviņš, M., Krišjāne, Z., Zelčs, V. (zin. red.). 2018. Latvija. Zeme, daba, tauta, valsts. Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, Rīga, 752 lpp.

Sugu nosaukumu latviešu valodā rādītājs

A Alks, melnais **190**
Apodziņš **277**
Apogs, bikšainais **192**
Apogs, mājas **120**
B Baltacis **54**
Baltirbe **72**
Baltvēderis **90**
Brūnkaklis **81**
C Cekuldūkuris **335**
Cekulpīle **158**
Cielava, dzeltenā **219**
Cielava, pelēkā **221**
Citroncielava **313**
Cīrulis, cekulainais **144**
Č Čakste, brūnā **297**
Čakste, lielā **353**
Čakste, melnpieres **66**
Čakstīte, lukstu **311**
Čakstīte, tumšā **217**
Čipste, stepes **148**
Čūskērglis **127**
D Dižpīle, Sāmsalas **330**
Dumpis, lielais **337**
Dumpis, mazais **246**
Dūkuris, mazais **235**
Dūkuris, melnkakla **99**
Dūkuris, pelēkvaigu **164**
Dūkuris, ragainais **96**
Dzenis, bišu **208**
Dzenis, mazais **290**
Dzenis, trīspirkstu **212**
Dzilna, zaļā **140**
Dzilnītis **363**
Ē Ērglis, jūras **287**
Ērglis, klinšu **130**
Ērglis, vidējais **62**
Gaigala **327**
Garastīte **361**
Garkaklis **93**
Gaura, garknābja **76**
G Gaura, mazā **233**
Gārgale, brūnkakla **56**
Gārgale, melnkakla **101**
Gārnis, zivju **166**
Gredzenūbele **239**
Grieze **241**
Gugatnis **110**
Gulbis, mazais **317**
Gulbis, ziemeļu **320**
Jūraszagata **168**
K Kaija, melnspārnu **183**
Kajaks **341**
Klija, melnā **202**
Klija, sarkanā **200**
Klijāns, bikšainais **204**
Klijāns, peļu **206**
Krīklis **376**
Krustknābis, priežu **223**
Kuitala **255**
Ķ Ķauķis, grīšļu **68**
Ķauķis, kārklu **305**
Ķauķis, klusais **357**
Ķauķis, upes **303**
Ķerra **84**
Ķikuts **264**
Ķīķis **280**
Ķīris, lielais **269**
Ķīris, mazais **113**
Ķīvīte **250**
L Lakstīgala **309**
Laucis **380**
Laukirbe **374**
Lielgalvis **79**
Lietuvainis **253**
Lija, lauku **132**
Lija, niedru **282**
Lija, pļavu **285**
Lija, stepes **198**
Līkšņibītis **260**
M Mednis **155**
Mežirbe **152**
Mušķērājs, mazais **367**
O Ormanītis, mazais **244**
P Paipala **228**
Piekūns, kukaiņu **295**
Piekūns, lauku **293**
Piekūns, lielais **64**
Piekūns, purva **142**
Pīle, pelēkā **332**
Platknābis **87**
Plīvurpūce **118**
Plukšķis **215**
Prīkšķe **161**
Pupuķis **348**
Puskuitala, melnā **107**
Puskuitala, sarkanā **258**
Pūce, ausainā **195**
Pūce, purva **122**
Pūkpīle, Stellera **74**
Riekstrozis **355**
Rubenis **230**
S Sārtgalvītis **369**
Stārķis, melnais **104**
Stērste, dārza **315**

Stērste, lielā **225**
Strazds, niedru **359**
Svirlītis **307**
Š Šņibītis, gaišais **262**
Šņibītis, parastais **58**
T Tārtiņš, dzeltenais **339**
Tārtiņš, smilšu **171**
Tārtiņš, upes **248**
Terekija **60**
Tilbīte, dīķu **181**
Tilbīte, lielā **177**
Tilbīte, pļavu **179**
Tilbīte, purva **267**
Tilbīte, tumšā **175**
Tilbīte, upes **382**
Tītiņš **210**
Ū Ūbele, parastā **237**
Ūdensstrazds **146**
Ūdensvistiņa **378**
Ūpis **124**
V Vanags, vistu **134**
Vālodze **351**
Vārna, zaļā **137**
Vistilbe **173**
Z Zaļžubīte **371**
Zilrīklīte **365**
Zivjērglis **345**
Zīlīte, pelēkā **301**
Zīlīte, purva **299**
Zīriņš, baltspārnu **272**
Zīriņš, baltvaigu **185**
Zīriņš, jūras **187**
Zīriņš, lielais **343**
Zīriņš, mazais **116**
Zīriņš, upes **274**
Zoss, melngalvas **323**
Zoss, meža **325**

Sugu zinātnisko nosaukumu rādītājs

A *Accipiter gentilis* (Linnaeus, 1758) **134**
Acrocephalus arundinaceus (Temminck & Schlegel, 1847) **359**
Acrocephalus paludicola (Vieillot, 1817) **68**
Actitis hypoleucos (Linnaeus, 1758) **382**
Aegithalos caudatus (Linnaeus, 1758) **361**
Aegolius funereus (Linnaeus, 1758) **192**
Anas acuta Linnaeus, 1758 **93**
Anas crecca Linnaeus, 1758 **376**
Anser anser (Linnaeus, 1758) **325**
Anthus campestris (Linnaeus, 1758) **148**
Aquila chrysaetos (Linnaeus, 1758) **130**
Ardea cinerea Linnaeus, 1758 **166**
Asio flammeus (Pontoppidan, 1763) **122**
Asio otus (Linnaeus, 1758) **195**
Athene noctua (Scopoli, 1769) **120**
Aythya ferina (Linnaeus, 1758) **81**
Aythya fuligula (Linnaeus, 1758) **158**
Aythya marila (Linnaeus, 1761) **84**
Aythya nyroca (Güldenstädt, 1770) **54**
B *Botaurus stellaris* (Linnaeus, 1758) **337**
Branta bernicla (Linnaeus, 1758) **323**
Bubo bubo (Linnaeus, 1758) **124**
Bucephala clangula (Linnaeus, 1758) **327**
Buteo buteo (Linnaeus, 1758) **206**
Buteo lagopus (Pontoppidan, 1763) **204**
C *Calidris alba* (Pallas, 1764) **262**
Calidris alpina (Linnaeus, 1758) **58**
Calidris ferruginea (Pontoppidan, 1763) **260**
Calidris pugnax (Linnaeus, 1758) **110**
Cepphus grylle (Linnaeus, 1758) **190**
Charadrius dubius Scopoli, 1786 **248**
Charadrius hiaticula Linnaeus, 1758 **171**
Chlidonias hybrida (Pallas, 1811) **185**
Chlidonias leucopterus (Temminck, 1815) **272**
Chloris chloris (Linnaeus, 1758) **371**
Ciconia nigra (Linnaeus, 1758) **104**
Cinclus cinclus (Linnaeus, 1758) **146**
Circaetus gallicus (Gmelin, 1788) **127**
Circus aeruginosus (Linnaeus, 1758) **282**
Circus cyaneus (Linnaeus, 1766) **132**
Circus macrourus (Gmelin, 1770) **198**
Circus pygargus (Linnaeus, 1758) **285**
Clanga clanga (Pallas, 1811) **62**
Coracias garrulus Linnaeus, 1758 **137**
Coturnix coturnix (Linnaeus, 1758) **228**
Crex crex (Linnaeus, 1758) **241**
Cyanecula svecica (Linnaeus, 1758) **365**
Cygnus columbianus (Ord, 1815) **317**
Cygnus cygnus (Linnaeus, 1758) **320**
D *Dryobates minor* (Linnaeus, 1758) **290**
E *Emberiza calandra* Linnaeus, 1758 **225**
Emberiza hortulana Linnaeus, 1758 **315**
F *Falco columbarius* Linnaeus, 1758 **142**
Falco peregrinus Tunstall, 1771 **64**
Falco tinnunculus Linnaeus, 1758 **293**
Falco vespertinus Linnaeus, 1766 **295**
Ficedula parva (Bechstein, 1792) **367**
Fulica atra Linnaeus, 1758 **380**
G *Galerida cristata* (Linnaeus, 1758) **144**
Gallinago media (Latham, 1787) **264**
Gallinula chloropus (Linnaeus, 1758) **378**
Gavia arctica (Linnaeus, 1758) **101**
Gavia stellata (Pontoppidan, 1763) **56**
Glaucidium passerinum (Linnaeus, 1758) **277**
H *Haematopus ostralegus* Linnaeus, 1758 **168**
Haliaeetus albicilla (Linnaeus, 1758) **287**
Hydrocoloeus minutus Pallas, 1776 **113**
Hydroprogne caspia (Pallas, 1770) **343**
Iduna caligata (Lichtenstein, 1823) **357**
I *Ixobrychus minutus* (Linnaeus, 1766) **246**
Jynx torquilla Linnaeus, 1758 **210**
L *Lagopus lagopus* (Linnaeus, 1758) **72**
Lanius collurio Linnaeus, 1758 **297**
Lanius excubitor Linnaeus, 1758 **353**
Lanius minor Gmelin, 1788 **66**
Larus canus Linnaeus, 1758 **341**
Larus marinus Linnaeus, 1758 **183**
Larus ridibundus Linnaeus, 1766 **269**
Limosa lapponica (Linnaeus, 1758) **258**
Limosa limosa (Linnaeus, 1758) **107**
Locustella fluviatilis (Wolf, 1810) **303**
Locustella naevia (Boddaert, 1783) **305**
Loxia pytyopsittacus Borkhausen, 1793 **223**
Luscinia luscinia (Linnaeus, 1758) **309**
Lymnocryptes minimus (Brünnich, 1764) **173**
Lyrurus tetrix (Linnaeus, 1758) **230**
M *Mareca penelope* (Linnaeus, 1758) **90**
Mareca strepera (Linnaeus, 1758) **332**
Mergellus albellus (Linnaeus, 1758) **233**
Mergus serrator Linnaeus, 1758 **76**
Merops apiaster Linnaeus, 1758 **208**
Milvus migrans (Boddaert, 1783) **202**
Milvus milvus (Linnaeus, 1758) **200**
Motacilla cinerea Tunstall, 1771 **221**
Motacilla citreola Pallas, 1776 **313**
Motacilla flava Linnaeus, 1758 **219**
N *Netta rufina* (Pallas, 1773) **79**
Nucifraga caryocatactes (Linnaeus, 1758) **355**
Numenius arquata (Linnaeus, 1758) **255**
Numenius phaeopus (Linnaeus, 1758) **253**
O *Oriolus oriolus* (Linnaeus, 1758) **351**
P *Pandion haliaetus* (Linnaeus, 1758) **345**
Perdix perdix (Linnaeus, 1758) **374**

Pernis apivorus (Linnaeus, 1758) **280**
Phylloscopus sibilatrix (Bechstein, 1793) **307**
Picoides tridactylus (Linnaeus, 1758) **212**
Picus viridis Linnaeus, 1758 **140**
Pluvialis apricaria (Linnaeus, 1758) **339**
Podiceps auritus (Linnaeus, 1758) **96**
Podiceps cristatus (Linnaeus, 1758) **335**
Podiceps grisegena (Boddaert, 1783) **164**
Podiceps nigricollis Brehm, 1831 **99**
Poecile montanus (Conrad von Baldenstein, 1827) **301**
Poecile palustris (Linnaeus, 1758) **299**
Polysticta stelleri (Pallas, 1769) **74**
R *Regulus ignicapilla* (Temminck, 1820) **369**
S *Saxicola rubetra* (Linnaeus, 1758) **311**
Saxicola torquatus (Linnaeus, 1766) **217**
Sitta europaea Linnaeus, 1758 **363**
Spatula clypeata (Linnaeus, 1758) **87**
Spatula querquedula (Linnaeus, 1758) **161**
Sterna hirundo Linnaeus, 1758 **274**
Sterna paradisaea Pontoppidan, 1763 **187**
Sternula albifrons (Pallas, 1764) **116**
Streptopelia decaocto (Frivaldszky, 1838) **239**
Streptopelia turtur (Linnaeus, 1758) **237**
T *Tachybaptus ruficollis* (Pallas, 1764) **235**
Tadorna tadorna (Linnaeus, 1758) **330**
Tetrao urogallus Linnaeus, 1758 **155**
Tetrastes bonasia (Linnaeus, 1758) **152**
Tringa erythropus (Pallas, 1764) **175**
Tringa glareola Linnaeus, 1758 **267**
Tringa nebularia (Gunnerus, 1767) **177**
Tringa stagnatilis (Bechstein, 1803) **181**
Tringa totanus (Linnaeus, 1758) **179**
Turdus iliacus Linnaeus, 1766 **215**
Tyto alba (Scopoli, 1769) **118**
U *Upupa epops* Linnaeus, 1758 **348**
V *Vanellus vanellus* (Linnaeus, 1758) **250**
X *Xenus cinereus* (Güldenstädt, 1775) **60**
Z *Zapornia parva* (Scopoli, 1769) **244**

1. pielikums.

Izzušanas riska kategorijas un kritēriji izvērtētajām putnu populācijām (RE–DD kategorijas).

Latviskais nosaukums	Zinātniskais nosaukums	Sezona*	Kategorija	Kritēriji
Akmeņčakstīte	*Oenanthe oenanthe* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Alks, lielais	*Alca torda* Linnaeus, 1758	Z	LC	
Alks, melnais	*Cepphus grylle* (Linnaeus, 1758)	Z	EN	D
Apodziņš	*Glaucidium passerinum* (Linnaeus, 1758)	L	VU	C1+2a(ii)
Apogs, bikšainais	*Aegolius funereus* (Linnaeus, 1758)	L	EN	A2b; C1+2a(ii)
Apogs, mājas	*Athene noctua* (Scopoli, 1769)	L	CR	B1a+2a; D
Balodis, lauku	*Columba palumbus* Linnaeus, 1758	L	LC	
Balodis, mājas	*Columba livia* Gmelin, 1789	L	LC	
Balodis, meža	*Columba oenas* Linnaeus, 1758	L	LC	
Baltacis	*Aythya nyroca* (Güldenstädt, 1770)	L	RE	
Baltirbe	*Lagopus lagopus* (Linnaeus, 1758)	L	CR	B1ab(v)+2ab(v); D
Baltmugurdzenis	*Dendrocopos leucotos* (Bechstein, 1803)	L	LC	
Baltvēderis	*Mareca penelope* (Linnaeus, 1758)	C	DD	
		L	CR	C2a(i,ii); D
Bārdzīlīte	*Panurus biarmicus* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Bezdelīga	*Hirundo rustica* Linnaeus, 1758	L	LC	
Brūnkaklis	*Aythya ferina* (Linnaeus, 1758)	Z	CR	D
		L	EN	A2b; C1+2a(ii)
Cekuldūkuris	*Podiceps cristatus* (Linnaeus, 1758)	C	LC	
		L	NT°	C1+2a(ii)
Cekulpīle	*Aythya fuligula* (Linnaeus, 1758)	Z	VU	D1
		L	EN	C2a(ii)
Cekulzīlīte	*Lophophanes cristatus* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Cekulzīriņš	*Thalasseus sandvicensis* (Latham, 1787)	C	LC	
Cielava, baltā	*Motacilla alba* Linnaeus, 1758	L	LC	
Cielava, dzeltenā	*Motacilla flava* Linnaeus, 1758	L	EN	A2b
Cielava, pelēkā	*Motacilla cinerea* Tunstall, 1771	L	EN	D
Citroncielava	*Motacilla citreola* Pallas, 1776	L	VU°	D
Cīrulis, cekulainais	*Galerida cristata* (Linnaeus, 1758)	L	CR	D
Cīrulis, lauku	*Alauda arvensis* Linnaeus, 1758	L	LC	
Cīrulis, sila	*Lullula arborea* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Čakste, brūnā	*Lanius collurio* Linnaeus, 1758	L	VU	A2b
Čakste, lielā	*Lanius excubitor* Linnaeus, 1758	L	NT°	D1
Čakste, melnpieres	*Lanius minor* Gmelin, 1788	L	RE	
Čakstīte, lukstu	*Saxicola rubetra* (Linnaeus, 1758)	L	VU	A2b
Čakstīte, tumšā	*Saxicola torquatus* (Linnaeus, 1766)	L	EN°	D
Čipste, koku	*Anthus trivialis* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Čipste, pļavu	*Anthus pratensis* (Linnaeus, 1758)	L	LC	

Čipste, stepes	*Anthus campestris* (Linnaeus, 1758)	L	CR	C2a(ii)
Čunčiņš	*Phylloscopus collybita* (Vieillot, 1817)	L	LC	
Čurkste, krastu	*Riparia riparia* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Čurkste, mājas	*Delichon urbicum* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Čūskērglis	*Circaetus gallicus* (Gmelin, 1788)	L	CR	A2b; C1+2a(i,ii); D
Dadzītis	*Carduelis carduelis* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Dižknābis	*Coccothraustes coccothraustes* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Dižpīle, Sāmsalas	*Tadorna tadorna* (Linnaeus, 1758)	L	NT°	D1
Dumbrcālis	*Rallus aquaticus* Linnaeus, 1758	L	LC	
Dumpis, lielais	*Botaurus stellaris* (Linnaeus, 1758)	L	NT°	C1+2a(ii); D1
Dumpis, mazais	*Ixobrychus minutus* (Linnaeus, 1766)	L	VU°	D
Dūkuris, mazais	*Tachybaptus ruficollis* (Pallas, 1764)	L	VU°	D
Dūkuris, melnkakla	*Podiceps nigricollis* Brehm, 1831	L	CR	A2b; C1+2a(i,ii); D
Dūkuris, pelēkvaigu	*Podiceps grisegena* (Boddaert, 1783)	L	EN	C1
Dūkuris, ragainais	*Podiceps auritus* (Linnaeus, 1758)	C	CR	D
		L	CR	A2b; C1+2a(i,ii); D
Dzeguze	*Cuculus canorus* Linnaeus, 1758	L	LC	
Dzenis, bišu	*Merops apiaster* Linnaeus, 1758	L	EN°	D
Dzenis, dižraibais	*Dendrocopos major* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Dzenis, mazais	*Dryobates minor* (Linnaeus, 1758)	L	VU	A2b
Dzenis, trīspirkstu	*Picoides tridactylus* (Linnaeus, 1758)	L	EN	C1+2a(ii)
Dzenis, vidējais	*Leiopicus medius* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Dzenītis, zivju	*Alcedo atthis* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Dzērve	*Grus grus* (Linnaeus, 1758)	C	LC	
		L	LC	
Dziedātājstrazds	*Turdus philomelos* Brehm, 1831	L	LC	
Dzilna, melnā	*Dryocopus martius* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Dzilna, pelēkā	*Picus canus* Gmelin, 1788	L	LC	
Dzilna, zaļā	*Picus viridis* Linnaeus, 1758	L	CR	A2b; C1+2a(i,ii); D
Dzilnītis	*Sitta europaea* Linnaeus, 1758	L	NT°	A2b
Erickiņš	*Phoenicurus phoenicurus* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Erickiņš, melnais	*Phoenicurus ochruros* (Gmelin, 1774)	L	LC	
Ērglis, jūras	*Haliaeetus albicilla* (Linnaeus, 1758)	L	VU°	D
Ērglis, klinšu	*Aquila chrysaetos* (Linnaeus, 1758)	L	CR	D
Ērglis, mazais	*Clanga pomarina* (Brehm, 1831)	L	LC	
Ērglis, vidējais	*Clanga clanga* (Pallas, 1811)	L	RE	
		C	CR	D
Gaigala	*Bucephala clangula* (Linnaeus, 1758)	Z	LC	
		L	NT°	C1+2a(ii)
Garastīte	*Aegithalos caudatus* (Linnaeus, 1758)	L	NT°	A2b; C1+2a(ii)

Garkaklis	*Anas acuta* Linnaeus, 1758	C	DD	
		L	CR	C1+2a(i,ii); D
Gaura, garknābja	*Mergus serrator* Linnaeus, 1758	Z	EN	D
		L	CR	D
Gaura, lielā	*Mergus merganser* Linnaeus, 1758	Z	LC	
		L	LC	
Gaura, mazā	*Mergellus albellus* (Linnaeus, 1758)	Z	VU°	D
Gārgale, brūnkakla	*Gavia stellata* (Pontoppidan, 1763)	Z	LC	
		L	RE	
Gārgale, melnkakla	*Gavia arctica* (Linnaeus, 1758)	Z	NT°	D1
		L	CR	A2b; C1+2a(i,ii); D
Gārnis, baltais	*Ardea alba* Linnaeus, 1758	L	LC	
Gārnis, zivju	*Ardea cinerea* Linnaeus, 1758	L	EN	C2a(ii)
Gredzenūbele	*Streptopelia decaocto* (Frivaldszky, 1838)	L	VU	D1
Grieze	*Crex crex* (Linnaeus, 1758)	L	VU	A2b
Gugatnis	*Calidris pugnax* (Linnaeus, 1758)	C	DD	
		L	CR	A2b; B1ab(v)+2ab(v); C1+2a(i,ii); D
Gulbis, mazais	*Cygnus columbianus* (Ord, 1815)	C	VU	D1
Gulbis, paugurknābja	*Cygnus olor* (Gmelin, 1789)	Z	LC	
		L	LC	
Gulbis, ziemeļu	*Cygnus cygnus* (Linnaeus, 1758)	Z	NT°	D1
		L	NT°	D1
Ģirlicis	*Serinus serinus* (Linnaeus, 1766)	L	LC	
Jūraskrauklis	*Phalacrocorax carbo* (Linnaeus, 1758)	C	LC	
		L	LC	
Jūrasžagata	*Haematopus ostralegus* Linnaeus, 1758	L	EN°	C1+2a(ii)
Kaija, melnspārnu	*Larus marinus* Linnaeus, 1758	Z	EN°	C1
Kajaks	*Larus canus* Linnaeus, 1758	Z	NT°	A2b; C1
		L	LC	
Kaņepītis	*Linaria cannabina* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Kākaulis	*Clangula hyemalis* (Linnaeus, 1758)	Z	LC	
Klija, melnā	*Milvus migrans* (Boddaert, 1783)	L	EN	D
Klija, sarkanā	*Milvus milvus* (Linnaeus, 1758)	L	EN°	D
Klijāns, bikšainais	*Buteo lagopus* (Pontoppidan, 1763)	Z	EN	D
Klijāns, peļu	*Buteo buteo* (Linnaeus, 1758)	L	EN	A2b
Kovārnis	*Corvus monedula* Linnaeus, 1758	L	LC	
Krauklis	*Corvus corax* Linnaeus, 1758	L	LC	
Krauķis	*Corvus frugilegus* Linnaeus, 1758	L	LC	
Krīklis	*Anas crecca* Linnaeus, 1758	C	DD	
		L	LC	
Krustknābis, egļu	*Loxia curvirostra* Linnaeus, 1758	L	LC	

Krustknābis, priežu	*Loxia pytyopsittacus* Borkhausen, 1793	L	EN°	D
Kuitala	*Numenius arquata* (Linnaeus, 1758)	C	LC	
		L	VU	
Ķauķis, brūnspārnu	*Curruca communis* (Latham, 1787)	L	LC	
Ķauķis, ceru	*Acrocephalus schoenobaenus* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Ķauķis, dārza	*Sylvia borin* (Boddaert, 1783)	L	LC	
Ķauķis, ezeru	*Acrocephalus scirpaceus* (Hermann, 1804)	L	LC	
Ķauķis, gaišais	*Sylvia curruca* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Ķauķis, grīšļu	*Acrocephalus paludicola* (Vieillot, 1817)	L	RE	
Ķauķis, iedzeltenais	*Hippolais icterina* (Vieillot, 1817)	L	LC	
Ķauķis, kārklu	*Locustella naevia* (Boddaert, 1783)	L	VU	A2b
Ķauķis, klusais	*Iduna caligata* (Lichtenstein, 1823)	L	NT°	D1
Ķauķis, krūmu	*Acrocephalus dumetorum* Blyth, 1849	L	LC	
Ķauķis, melngalvas	*Sylvia atricapilla* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Ķauķis, purva	*Acrocephalus palustris* (Bechstein, 1798)	L	LC	
Ķauķis, Seivi	*Locustella luscinioides* (Savi, 1824)	L	LC	
Ķauķis, svītrainais	*Curruca nisoria* (Bechstein, 1795)	L	LC	
Ķauķis, upes	*Locustella fluviatilis* (Wolf, 1810)	L	VU	A2b
Ķauķītis, zaļais	*Phylloscopus trochiloides* (Sundevall, 1837)	L	LC	
Ķeģis, parastais	*Acanthis flammea* (Linnaeus, 1758)	C	LC	
Ķerra	*Aythya marila* (Linnaeus, 1761)	Z	CR	D
Ķikuts	*Gallinago media* (Latham, 1787)	L	VU	D1
Ķivulis	*Spinus spinus* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Ķīķis	*Pernis apivorus* (Linnaeus, 1758)	L	VU°	A4b; C1+2a(ii)
Ķīris, lielais	*Larus ridibundus* Linnaeus, 1766	C	LC	
		L	VU°	A2b
Ķīris, mazais	*Hydrocoloeus minutus* Pallas, 1776	Z	CR	A4b
		L	EN	C1+2a(ii)
Ķīvīte	*Vanellus vanellus* (Linnaeus, 1758)	C	LC	
		L	VU	A2b
Lakstīgala	*Luscinia luscinia* (Linnaeus, 1758)	L	VU	A2b
Laucis	*Fulica atra* Linnaeus, 1758	C	DD	
		L	LC	
Laukirbe	*Perdix perdix* (Linnaeus, 1758)	L	DD	
Lielgalvis	*Netta rufina* (Pallas, 1773)	L	CR	D
Lietuvainis	*Numenius phaeopus* (Linnaeus, 1758)	L	VU°	D
Lija, lauku	*Circus cyaneus* (Linnaeus, 1766)	L	CR	C1+2a(i,ii); D
Lija, niedru	*Circus aeruginosus* (Linnaeus, 1758)	L	VU	A4b
Lija, pļavu	*Circus pygargus* (Linnaeus, 1758)	L	VU°	D
Lija, stepes	*Circus macrourus* (Gmelin, 1770)	C	EN°	D

Līkšņibītis	*Calidris ferruginea* (Pontoppidan, 1763)	C	VU°	D
Mednis	*Tetrao urogallus* Linnaeus, 1758	L	EN	A2b
Mežastrazds, melnais	*Turdus merula* Linnaeus, 1758	L	LC	
Mežirbe	*Tetrastes bonasia* (Linnaeus, 1758)	L	EN	A2b
Mērkaziņa	*Gallinago gallinago* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Mizložņa	*Certhia familiaris* Linnaeus, 1758	L	LC	
Mušķērājs, mazais	*Ficedula parva* (Bechstein, 1792)	L	NT°	A2b
Mušķērājs, melnais	*Ficedula hypoleuca* (Pallas, 1764)	L	LC	
Mušķērājs, pelēkais	*Muscicapa striata* (Pallas, 1764)	L	LC	
Ormanītis	*Porzana porzana* (Linnaeus, 1766)	L	LC	
Ormanītis, mazais	*Zapornia parva* (Scopoli, 1769)	L	VU	C1+2a(i,ii); D1
Paceplītis	*Troglodytes troglodytes* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Paipala	*Coturnix coturnix* (Linnaeus, 1758)	L	VU	A2b; C1+2a(ii)
Peļkājīte	*Prunella modularis* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Piekūns, bezdelīgu	*Falco subbuteo* Linnaeus, 1758	L	LC	
Piekūns, kukaiņu	*Falco vespertinus* Linnaeus, 1766	C	VU	D1
Piekūns, lauku	*Falco tinnunculus* Linnaeus, 1758	L	VU°	C2a(i,ii); D
Piekūns, lielais	*Falco peregrinus* Tunstall, 1771	L	RE	
Piekūns, purva	*Falco columbarius* Linnaeus, 1758	L	CR	C2a(i,ii); D
Pīle, melnā	*Melanitta nigra* (Linnaeus, 1758)	Z	LC	
Pīle, meža	*Anas platyrhynchos* Linnaeus, 1758	Z	LC	
		L	LC	
Pīle, pelēkā	*Mareca strepera* (Linnaeus, 1758)	L	NT°	D1
Pīle, tumšā	*Melanitta fusca* (Linnaeus, 1758)	Z	LC	
Platknābis	*Spatula clypeata* (Linnaeus, 1758)	C	DD	
		L	CR	C2a(ii)
Plīvurpūce	*Tyto alba* (Scopoli, 1769)	L	CR	B1a+2a; D
Plukšķis	*Turdus iliacus* Linnaeus, 1766	L	EN	A2b
Prīkšķe	*Spatula querquedula* (Linnaeus, 1758)	L	EN	D
Pupuķis	*Upupa epops* Linnaeus, 1758	L	NT°	D1
Puskuitala, melnā	*Limosa limosa* (Linnaeus, 1758)	L	CR	A2b; C1+2a(i,ii); D
Puskuitala, sarkanā	*Limosa lapponica* (Linnaeus, 1758)	C	VU	
Pūce, ausainā	*Asio otus* (Linnaeus, 1758)	L	EN	A2b
Pūce, meža	*Strix aluco* Linnaeus, 1758	L	LC	
Pūce, purva	*Asio flammeus* (Pontoppidan, 1763)	L	CR	D
Pūkpīle, Stellera	*Polysticta stelleri* (Pallas, 1769)	Z	CR	D
Riekstrozis	*Nucifraga caryocatactes* (Linnaeus, 1758)	L	NT°	C1+2a(ii)
Rubenis	*Lyrurus tetrix* (Linnaeus, 1758)	L	VU	A2b
Sarkanrīklīte	*Erithacus rubecula* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Sārtgalvītis	*Regulus ignicapilla* (Temminck, 1820)	L	NT°	D
Sīlis	*Garrulus glandarius* (Linnaeus, 1758)	L	LC	

Sloka	*Scolopax rusticola* Linnaeus, 1758	L	LC	
Sniedze	*Plectrophenax nivalis* (Linnaeus, 1758)	C	LC	
Somzīlīte	*Remiz pendulinus* (Linaeus, 1758)	L	LC	
Stārķis, baltais	*Ciconia ciconia* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Stārķis, melnais	*Ciconia nigra* (Linnaeus, 1758)	L	CR	C1+2a(ii)
Stērste, dārza	*Emberiza hortulana* Linnaeus, 1758	L	VU	D1
Stērste, dzeltenā	*Emberiza citrinella* Linnaeus, 1758	L	LC	
Stērste, lielā	*Emberiza calandra* Linnaeus, 1758	L	EN°	D
Stērste, niedru	*Emberiza schoeniclus* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Strazds, mājas	*Sturnus vulgaris* Linnaeus, 1758	L	LC	
Strazds, niedru	*Acrocephalus arundinaceus* (Temminck & Schlegel, 1847)	L	NT°	A2b; C1+2a(ii)
Strazds, pelēkais	*Turdus pilaris* Linnaeus, 1758	L	LC	
Strazds, sila	*Turdus viscivorus* Linnaeus, 1758	L	LC	
Sudrabkaija	*Larus argentatus* Pontoppidan, 1763	Z	LC	
		L	LC	
Svilpis	*Pyrrhula pyrrhula* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Svilpis, mazais	*Carpodacus erythrinus* (Pallas, 1770)	L	LC	
Svirlītis	*Phylloscopus sibilatrix* (Bechstein, 1793)	L	VU	A2b
Svīre	*Apus apus* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Šņibītis, gaišais	*Calidris alba* (Pallas, 1764)	C	VU°	D
Šņibītis, parastais	*Calidris alpina* (Linnaeus, 1758)	C	DD	
		L	RE	
Tārtiņš, dzeltenais	*Pluvialis apricaria* (Linnaeus, 1758)	C	LC	
		L	NT°	D1
Tārtiņš, smilšu	*Charadrius hiaticula* Linnaeus, 1758	L	EN°	C2a(i,ii); D
Tārtiņš, upes	*Charadrius dubius* Scopoli, 1786	L	VU	VU D1
Terekija	*Xenus cinereus* (Güldenstädt, 1775)	L	RE	
Tilbīte, dīķu	*Tringa stagnatilis* (Bechstein, 1803)	L	EN°	D
Tilbīte, lielā	*Tringa nebularia* (Gunnerus, 1767)	L	EN°	C1+2a(i,ii); D
Tilbīte, meža	*Tringa ochropus* Linnaeus, 1758	L	LC	
Tilbīte, pļavu	*Tringa totanus* (Linnaeus, 1758)	L	EN	C1
Tilbīte, purva	*Tringa glareola* Linnaeus, 1758	L	VU	C2a(ii); D
Tilbīte, tumšā	*Tringa erythropus* (Pallas, 1764)	C	EN	D
Tilbīte, upes	*Actitis hypoleucos* (Linnaeus, 1758)	L	DD	
Tītiņš	*Jynx torquilla* Linnaeus, 1758	L	EN	A2b
Urālpūce	*Strix uralensis* Pallas, 1771	L	LC	
Ūbele, parastā	*Streptopelia turtur* (Linnaeus, 1758)	L	VU	A2b; C1+2a(ii)
Ūdensstrazds	*Cinclus cinclus* (Linnaeus, 1758)	Z	EN	C1; D
		L	CR	D
Ūdensvistiņa	*Gallinula chloropus* (Linnaeus, 1758)	L	DD	
Ūpis	*Bubo bubo* (Linnaeus, 1758)	L	CR	C2a(i); D

Vakarlēpis	*Caprimulgus europaeus* Linnaeus, 1758	L	LC	
Vanags, vistu	*Accipiter gentilis* (Linnaeus, 1758)	L	CR	A4b
Vālodze	*Oriolus oriolus* (Linnaeus, 1758)	L	NT°	A2b
Vārna	*Corvus corone* Linnaeus, 1758	L	LC	
Vārna, zaļā	*Coracias garrulus* Linnaeus, 1758	L	CR°	C2a(i,ii); D
Vistilbe	*Lymnocryptes minimus* (Brünnich, 1764)	C	EN	D
Vītītis	*Phylloscopus trochilus* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Zaļžubīte	*Chloris chloris* (Linnaeus, 1758)	L	NT°	A2b
Zeltgalvītis	*Regulus regulus* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Zilrīklīte	*Cyanecula svecica* (Linnaeus, 1758)	L	NT°	D1
Zilzīlīte	*Cyanistes caeruleus* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Zivjērglis	*Pandion haliaetus* (Linnaeus, 1758)	L	NT°	D1
Zīdaste	*Bombycilla garrulus* (Linnaeus, 1758)	C	LC	
Zīlīte, lielā	*Parus major* Linnaeus, 1758	L	LC	
Zīlīte, meža	*Periparus ater* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Zīlīte, pelēkā	*Poecile montanus* (Conrad von Baldenstein, 1827)	L	VU	A2b
Zīlīte, purva	*Poecile palustris* (Linnaeus, 1758)	L	VU	A2b
Zīriņš, baltspārnu	*Chlidonias leucopterus* (Temminck, 1815)	L	VU°	D
Zīriņš, baltvaigu	*Chlidonias hybrida* (Pallas, 1811)	L	EN°	D
Zīriņš, jūras	*Sterna paradisaea* Pontoppidan, 1763	L	EN°	A4b; C1+2a(i,ii); D
Zīriņš, lielais	*Hydroprogne caspia* (Pallas, 1770)	C	NT°	D1
Zīriņš, mazais	*Sternula albifrons* (Pallas, 1764)	L	CR	C1
Zīriņš, melnais	*Chlidonias niger* (Linnaeus, 1758)	L	LC	LC
Zīriņš, upes	*Sterna hirundo* Linnaeus, 1758	L	VU°	C1+2a(ii)
Zoss, baltpieres	*Anser albifrons* (Scopoli, 1769)	C	LC	
Zoss, baltvaigu	*Branta leucopsis* (Bechstein, 1803)	C	LC	
Zoss, melngalvas	*Branta bernicla* (Linnaeus, 1758)	C	NT°	D1
Zoss, meža	*Anser anser* (Linnaeus, 1758)	C	LC	
		L	NT°	D1
Zoss, sējas	*Anser fabalis* (Latham, 1787)	C	LC	
Zvirbulis, lauku	*Passer montanus* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Zvirbulis, mājas	*Passer domesticus* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Zvirbuļvanags	*Accipiter nisus* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Žagata	*Pica pica* (Linnaeus, 1758)	L	LC	
Žubīte	*Fringilla coelebs* Linnaeus, 1758	L	LC	
Žubīte, ziemas	*Fringilla montifringilla* Linnaeus, 1758	C	LC	

* C – caurceļojošā; L – ligzdojošā; Z – ziemojošā.

2. pielikums.

Putnu sugas, kurām izzušanas riska vērtējums Latvijā nav piemērojams (NA).

Latviskais nosaukums	Zinātniskais nosaukums
Akmeņtārtiņš	*Arenaria interpres* (Linnaeus, 1758)
Alks, mazais	*Alle alle* (Linnaeus, 1758)
Arlekīnpīle	*Histrionicus histrionicus* (Linnaeus, 1758)
Avozeta	*Recurvirostra avosetta* Linnaeus, 1758
Bezdelīga, Daurijas	*Cecropis daurica* Linnaeus, 1771
Bezdelīgtārtiņš, brūnspārnu	*Glareola pratincola* (Linnaeus, 1766)
Bezdelīgtārtiņš, melnspārnu	*Glareola nordmanni* Fischer, 1842
Bēdrozis	*Perisoreus infaustus* (Linnaeus, 1758)
Cīrulis, ausainais	*Eremophila alpestris* (Linnaeus, 1758)
Cīrulis, īspirkstu	*Calandrella brachydactyla* (Leisler, 1814)
Čakste, Daurijas	*Lanius isabellinus* Ehrenberg, 1833
Čakste, rudastes	*Lanius phoenicuroides* (Schalow, 1875)
Čakstīte, daglā	*Oenanthe pleschanka* (Lepechin, 1770)
Čakstīte, smiltāju	*Oenanthe isabellina* (Temminck, 1829)
Čakstīte, tuksneša	*Oenanthe deserti* (Temminck, 1825)
Čipste, akmeņu	*Anthus petrosus* (Montagu, 1798)
Čipste, lielā	*Anthus richardi* Vieillot, 1818
Čipste, sarkanrīkles	*Anthus cervinus* (Pallas, 1811)
Čipste, ūdeņu	*Anthus spinoletta* (Linnaeus, 1758)
Dižpīle, rudā	*Tadorna ferruginea* (Pallas, 1764)
Dūņšņibītis	*Calidris falcinellus* (Pontoppidan, 1763)
Ērglis, karaliskais	*Aquila heliaca* Savigny, 1809
Ērglis, stepes	*Aquila nipalensis* Hodgson, 1833
Garstilbis	*Himantopus himantopus* (Linnaeus, 1758)
Gārgale, dzeltenknābja	*Gavia adamsii* (G.R. Gray, 1859)
Gārgale, polārā	*Gavia immer* (Brünnich, 1764)
Gārnis, dzeltenais	*Ardeola ralloides* (Scopoli, 1769)
Gārnis, lopu	*Bubulcus ibis* (Linnaeus, 1758)
Gārnis, nakts	*Nycticorax nycticorax* (Linnaeus, 1758)
Gārnis, zīda	*Egretta garzetta* (Linnaeus, 1766)
Grifs, baltgalvas	*Gyps fulvus* (Hablizl, 1783)
Grifs, melnais	*Aegypius monachus* (Linnaeus, 1766)
Ibiss, brūnais	*Plegadis falcinellus* (Linnaeus, 1766)
Jūraskrauklis, mazais	*Microcarbo pygmaeus* (Pallas, 1773)
Kaija, acteku	*Larus atricilla* Linnaeus, 1758
Kaija, Kamčatkas	*Larus schistisagus* Stejneger, 1884
Kaija, Kaspijas	*Larus cachinnans* Pallas, 1811
Kaija, melngalvas	*Larus melanocephalus* Temminck, 1820
Kaija, reņģu	*Larus fuscus* Linnaeus, 1758
Kaija, sārtā	*Rhodostethia rosea* (MacGillivray, 1824)
Kaija, šķeltastes	*Xema sabini* (Sabine, 1819)
Kaija, trīspirkstu	*Rissa tridactyla* (Linnaeus, 1758)
Kaija, Vidusjūras	*Larus michahellis* J. F. Naumann, 1840

Kaija, zivju	*Larus ichthyaetus* Pallas, 1773
Kaira, tievknābja	*Uria aalge* (Pontoppidan, 1763)
Karošknābis	*Platalea leucorodia* Linnaeus, 1758
Klija, melnplecu	*Elanus caeruleus* (Desfontaines, 1789)
Klijkaija, garastes	*Stercorarius longicaudus* Vieillot, 1819
Klijkaija, īsastes	*Stercorarius parasiticus* (Linnaeus, 1758)
Klijkaija, lielā	*Catharacta skua* Brünnich, 1764
Klijkaija, vidējā	*Stercorarius pomarinus* (Temminck, 1815)
Krustknābis, balstsvītru	*Loxia leucoptera* Gmelin, 1789
Ķauķis, lāsainais	*Locustella lanceolata* (Temminck, 1840)
Ķauķis, Pallasa	*Helopsaltes certhiola* (Pallas, 1811)
Ķauķis, palsais	*Acrocephalus agricola* (Jerdon, 1845)
Ķauķis, tuksneša	*Sylvia nana* (Ehrenberg, 1833)
Ķauķītis, dzeltensvītru	*Phylloscopus inornatus* (Blyth, 1842)
Ķauķītis, Hjūma	*Phylloscopus humei* (Brooks, 1878)
Ķauķītis, Sibīrijas	*Phylloscopus proregulus* (Pallas, 1811)
Ķauķītis, Švarca	*Phylloscopus schwarzi* (Radde, 1863)
Ķauķītis, tumšais	*Phylloscopus fuscatus* (Blyth, 1842)
Ķauķītis, ziemeļu	*Phylloscopus borealis* (Blasius, 1858)
Ķeģis, kalnu	*Linaria flavirostris* (Linnaeus, 1758)
Ķīvīte, jūras	*Pluvialis squatarola* (Linnaeus, 1758)
Lakstīgala, rietumu	*Luscinia megarhynchos* (Brehm, 1831)
Mizložņa, īspirkstu	*Certhia brachydactyla* Brehm, 1820
Mušķērājs, baltkakla	*Ficedula albicollis* (Temminck, 1815)
Ormanītis, ceru	*Zapornia pusilla* (Pallas, 1776)
Pelikāns, cirtainais	*Pelecanus crispus* Bruch, 1832
Pelikāns, sārtais	*Pelecanus onocrotalus* Linnaeus, 1758
Peļkājīte, Sibīrijas	*Prunella montanella* (Pallas, 1776)
Piekūns, medību	*Falco rusticolus* Linnaeus, 1758
Piekūns, stepes	*Falco cherrug* J. E. Gray, 1834
Pīle, Stejnegera	*Melanitta stejnegeri* (Ridgway, 1887)
Polārkaija, lielā	*Larus hyperboreus* Gunnerus, 1767
Polārkaija, mazā	*Larus glaucoides* Meyer, 1822
Pundurērglis	*Hieraaetus pennatus* (Gmelin, 1788)
Pūce, baltā	*Bubo scandiacus* (Linnaeus, 1758)
Pūce, svītrainā	*Surnia ulula* (Linnaeus, 1758)
Pūcīte, mazā ausainā	*Otus scops* (Linnaeus, 1758)
Pūkpīle, krāšņā	*Somateria spectabilis* (Linnaeus, 1758)
Pūkpīle, parastā	*Somateria mollissima* (Linnaeus, 1758)
Pūslītis, platknābja	*Phalaropus fulicarius* (Linnaeus, 1758)
Pūslītis, šaurknābja	*Phalaropus lobatus* (Linnaeus, 1758)
Rubīnrīklīte, Sibīrijas	*Calliope calliope* (Pallas, 1776)
Sīga, apkakles	*Chlamydotis macqueenii* (J.E. Gray, 1832)
Sīga, lielā	*Otis tarda* Linnaeus, 1758
Sīga, mazā	*Tetrax tetrax* (Linnaeus, 1758)
Smilšvistiņa, stepes	*Syrrhaptes paradoxus* (Palllas, 1773)

Stērste, birztalu	*Emberiza aureola* Pallas, 1773
Stērste, Lapzemes	*Calcarius lapponicus* (Linnaeus, 1758)
Stērste, mazā	*Emberiza pusilla* Pallas, 1776
Stērste, melngalvas	*Emberiza melanocephala* Scopoli, 1769
Stērste, meža	*Emberiza rustica* Pallas, 1776
Stērste, priežu	*Emberiza leucocephalos* Gmelin, 1771
Strazds, apkakles	*Turdus torquatus* Linnaeus, 1758
Strazds, melnrīkles	*Turdus atrogularis* Jarocki, 1819
Strazds, sārtais	*Pastor roseus* (Linnaeus, 1758)
Sulla, ziemeļu	*Morus bassanus* (Linnaeus, 1758)
Svilpis, ziemeļu	*Pinicola enucleator* (Linnaeus, 1758)
Šņibītis, garknābja	*Calidris tenuirostris* (Horsfield, 1821)
Šņibītis, jūras	*Calidris maritima* (Brünnich, 1764)
Šņibītis, lielais	*Calidris canutus* (Linnaeus, 1758)
Šņibītis, Temminka	*Calidris temminckii* (Leisler, 1812)
Šņibītis, tundras	*Calidris melanotos* (Vieillot, 1819)
Tārtiņš, jūras	*Charadrius alexandrinus* Linnaeus, 1758
Tārtiņš, Morinela	*Eudromias morinellus* (Linnaeus, 1758)
Tārtiņš, tuksneša	*Charadrius leschenaultii* Lesson, 1826
Tārtiņš, tundras	*Pluvialis fulva* (Gmelin, 1789)
Trulītis	*Calidris minuta* (Leisler, 1812)
Ūbele, austrumu	*Streptopelia orientalis* (Latham, 1790)
Vētrasburātājs, ziemeļu	*Hydrobates leucorhous* (Vieillot, 1818)
Vētrasputns, tumšais	*Ardenna grisea* (Gmelin, 1789)
Zemesstrazds, raibais	*Zoothera aurea* (Holandre, 1825)
Ziemeļpūce	*Strix nebulosa* Forster, 1772
Zilastīte, rudsānu	*Tarsiger cyanurus* (Pallas, 1773)
Zilknābis, baltgalvas	*Oxyura leucocephala* (Scopoli, 1769)
Zīlīte, gaišzilā	*Cyanistes cyanus* (Pallas, 1770)
Zoss, īsknābja	*Anser brachyrhynchus* Baillon, 1834
Zoss, Kanādas	*Branta canadensis* (Linnaeus, 1758)
Zoss, mazā	*Anser erythropus* (Linnaeus, 1758)
Zoss, sarkankakla	*Branta ruficollis* (Pallas, 1769)